

Regeringens proposition

1983/84: 84

om kooperationens kapitalförsörjning, m. m.

beslutad den 15 december 1983.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för de åtgärder eller det ändamål som framgår av föredragandenäs hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

THAGE G PETERSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller bl. a. lagförslag som syftar till att förbättra kooperationens kapitalförsörjning.

I lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar (föreningslagen) föreslås vissa ändringar, som syftar till att göra det möjligt för föreningarna att ta till sig riskbärande kapital även från andra än medlemmarna. Detta skall enligt förslaget ske genom särskilda kapitalinsatser (s. k. förlagsinsatser). Förlagsinsatserna skall inta en mellanställning mellan medlemskapitalet och det lånade kapitalet. Insatserna skall inte förenas med någon rösträtt, men skall förenas med viss insyn i föreningen. Insatserna skall vara bundna i minst fem år.

I propositionen föreslås vidare att dubbelbeskattning av utdelad vinst i ekonomiska föreningar lindras. Detta uppnås genom att avdrag medges för utdelning som utgått i förhållande till inbetalda insatser. Avdragsrätten omfattar ekonomiska föreningar som i beskattningsavseende är att anse som kooperativa och som huvudsakligen driver rörelse.

Kapitalavkastning i form av ränta eller utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar beskattas f. n. som inkomst av kapital även om kapitalet hänför sig till ett jordbruk eller ett fastighetsinnehav. Den som driver rörelse skall däremot i princip redovisa ränta och utdelning som inkomst av rörelsen såvida räntan eller utdelningen influtit från kapital som tillhör rörelsen. I propositionen föreslås att den för rörelse föreskrivna ordningen skall gälla även inom inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet.

De föreslagna reglerna om utdelningsavdrag skall tillämpas första gång-

en vid 1985 års taxering. Reglerna om rätt inkomstslag för ränta och utdelning skall däremot gälla först fr. o. m. 1986 års taxering.

Härutöver redovisas i propositionen förslag till ändringar i lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden. Ändringarna syftar till att möjliggöra för fjärde fondstyrelsen att genom förlagsinsatser satsa kapital i ekonomiska föreningar. Vidare redovisas förslag som innebär att det nya sparsystemet – allemanssparandet – utformas så att riskkapital kan förmedlas till Kooperationen.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar;

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels att 6 §, 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18, 19, 41, 43, 48, 55, 69, 71, 83, 88, 94 och 116 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas sju nya paragrafer, 16 b–h §§, samt närmast före 16 b § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Föreningens stadgar skola angiva

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;

5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;

6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;

7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;

Föreningens stadgar skola angiva

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;

5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;

6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;

7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;

¹ Senaste lydelse 1974: 163

Nuvarande lydelse

8. föreningens räkenskapsår;
9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna; *samt*

10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Skall föreningens firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse angivas i stadgarna.

16 § 1 mom.

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, skall den avgångnes rätt att utfå insats bedömas efter de beträffande skifte av föreningens tillgångar gällande grunderna.

Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt varom nu är sagt, lände den, utom i fall som i 68 § andra stycket och 96 § 2 mom. andra stycket sägs, till efterrättelse.

Föreslagen lydelse

8. föreningens räkenskapsår;
9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar; *samt*

11. *där förlagsinsatser som avses i 16 b § skall förekomma, vad som skall gälla därom.*

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond *eller förlagsinsatser* eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Förlagsinsatser m. m.

16 b §

En ekonomisk förening kan i stadgarna föreskriva att, utöver vad som följer av 6 § första stycket 4, kapital får tillskjutas genom särskilda insatser (förlagsinsatser) och att sådana insatser får tillskjutas även av andra än medlemmar.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förlagsinsatser får tillskjutas med högst så stort belopp att summan av gjorda förlagsinsatser efter tillskottet uppgår till högst det belopp som svarar mot summan av andra då inbetalda insatser än förlagsinsatser.

16 c §

I stadgarna kan tas in föreskrifter om begränsningar i fråga om vem som har rätt att tillskjuta förlagsinsatser och genom överlåtelse förvärva de rättigheter som är förknäpade med förlagsinsatserna (förlagsandelar). För redan gjorda insatser får inte införas strängare begränsningar än vad som gällde när insatsen gjordes.

Förvärv av en förlagsandel i strid mot föreskrifter som avses i första stycket är ogiltiga.

16 d §

Om föreningen upplöses och det vid upplösningen finns överskott, har innehavarna av förlagsandelar rätt att så långt överskottet räcker få förlagsinsatserna inlösta med belopp motsvarande insatsernas storlek, innan utbetalning sker för andra ändamål. Finns flera förlagsinsatser och förslår inte överskottet till full betalning av samtliga, skall överskottet fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek.

16 e §

För varje förlagsinsats skall föreningen utfärda ett förlagsandelsbevis. Beviset skall ställas till viss man, till innehavaren eller till viss man eller order och innehålla uppgift om

1. föreningens firma,
2. nummer eller annan beteckning för beviset,
3. insatsens storlek,
4. den rätt till utdelning som insatsen medför.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. det sätt på vilket utdelning skall utbetalas och inlösen ske,

6. föreskrifter som avses i 16 c § första stycket,

7. erinran enligt 16 c § andra stycket.

Förlagsandelsbeviset skall undertecknas av föreningen. Styrelseledamöters eller firmatecknares namnteckning får återges genom tryckning eller på liknande sätt.

16 f §

I fråga om förlagsandelsbevis gäller, om ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar vad i lagen (1936:81) om skuldebrev föreskrivs om enkla skuldebrev såvitt gäller bevis ställt till viss man och om löpande skuldebrev såvitt gäller bevis ställt till innehavaren eller till viss man eller order. Härvid är den som innehar ett förlagsandelsbevis ställt till viss man eller order och som enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen likställd med den som enligt 13 § andra stycket samma lag förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Påskrift på beviset skall göras endast om innehavaren styrker sitt förvärv av den förlagsandel som beviset avser.

16 g §

Över samtliga förlagsinsatser skall genom styrelsens försorg föras en förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall innehålla uppgift om storleken på varje förlagsinsats, om tidpunkten för varje insats och om den rätt till utdelning som insatsen medför. Förteckningen skall hållas tillgänglig för var och en som vill ta del av den.

16 h §

En innehavare av en förlagsandel har rätt att få förlagsinsatsen

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

inlöst tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg.

Föreningen får inlösa en förlagsinsats tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att föreningen skriftligen säger upp beloppet minst sex månader i förväg.

Inlösen enligt denna paragraf sker till det belopp som utgör insatsens storlek enligt förlagsandelsbeviset. Beloppet får dock ej överstiga vad som av föreningens behållna tillgångar enligt den senast fastställda balansräkningen, utan anlitande av reservfonden, belöper på andelen i förhållande till övriga förlagsinsatser. Om föreningen försätts i konkurs på ansökan som görs inom ett år efter inlösen skall vad som föreskrivs i 16 § 2 mom. beträffande där avsedd återbäring tillämpas i fråga om förlagsinsatser.

17 § 1 mom.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser och vad en förlagsandelsinnehavare inte får ut vid inlösen av en förlagsinsats.

Då reservfonden jämte inbetalat insatskapital, i den mån detta ej överstiger tio gånger reservfonden, uppnått ett belopp som svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om reservfonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nedsättning av reservfond må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

18 §²

Utdelning får inte överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas såsom föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag eller stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Ej heller får gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt får utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas på annat sätt än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter. *Denna begränsning gäller dock inte i fråga om utdelning på förlagsinsatser.*

Vinstutdelning eller utbetalning i annan form av gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. får inte ske med så stort belopp att utdelningen eller utbetalningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

19 §³

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning skyldiga att återbära denna jämte ränta därå.

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning skyldiga att återbära denna jämte ränta därå.

² Senaste lydelse 1980: 1105

³ Senaste lydelse 1975: 649.

Nuvarande lydelse

Samma lag vare, där gottgörelse, varom i 17 § 1 mom. förmåles och som icke inräknats i årsvinsten, utbetalats i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar och den som mottog gottgörelsen insåg eller bort inse nämnda förhållande. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utdelningen eller gottgörelsen uppburits intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Föreslagen lydelse

Detta gäller dock ej beträffande utdelning på en förlagsinsats, om mottagaren hade skälig anledning att anta att vad han erhållit utgjorde laglig vinstutdelning. Har gottgörelse, som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten, utbetalats i strid mot vad som sägs i 18 § eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, är den som mottog gottgörelsen skyldig att återbära denna jämte ränta, om han insåg eller bort inse nämnda förhållande. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utdelningen eller gottgörelsen uppburits intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om utdelning eller utbetalning eller verkställandet av detta, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

41 §⁴

I balansräkningen skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. *Medlemsinsatser och förlagsinsatser skall redovisas var för sig.* Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som en särskild post under eget kapital.

Om det i en fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen ingår en fordran hos eller skuld till ett dotterföretag eller en moderförening, skall

⁴ Senaste lydelse 1980: 1105.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

beloppet anges särskilt. Angivandet får ske inom linjen. Detsamma gäller ifråga om pant och därmed jämförliga säkerheter eller ansvarsförbindelser till förmån för ett dotterföretag eller en moderförening.

43 §⁵

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §. *Uppgift skall vidare lämnas om den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför samt om summan av de förlagsinsatser som sagts upp och skall inlösas under de näst följande två räkenskapsåren.*

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda. Har föreningen anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

48 §

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa

⁵ Senaste lydelse 1980: 1105.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet skall styrelsen senast inom två månader göra framställning härom hos länsstyrelsen. Försummas detta får varje innehavare av en förlagsandel göra sådan framställning.

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

55 §

Där ej genom föreskrift i stadgarna är bestämt vem som skall vara ordförande vid föreningsstämma, öppnas stämman av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Utser de närvarande ej enhälligt ordförande, väljes ordförande efter huvudtalet. Till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, om annat icke föreskrives i stadgarna.

Å stämman skall, där det erfordras, av ordföranden upprättas och till godkännande framläggas en förteckning över närvarande medlemmar och ombud för medlemmar med uppgift å envars rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, lände den till efterrättelse såsom röstlängd.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna *och innehavarna av förlagsandelar*. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

69 §

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot *eller* föreningsmedlem, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *föra* talan *utgöra* minst en tiondel av samtliga medlemmar.

2 mom. Har talan å föreningsstämmobeslut väckts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar som ej fört talan.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel*, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems *eller förlagsandelsinnehavares* rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *för* talan *utgör* minst en tiondel av samtliga medlemmar *eller, i fråga om innehavare av förlagsandelar, företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet*.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar *och innehavare av förlagsandelar* som ej fört talan.

71 §

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Nuvarande lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot *eller* föreningsmedlem och efter föreningsens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Föreslagen lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel* och efter föreningsens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

83 §

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt upprätta och i föreningens inventariabok införa inventarium och balansräkning.

Vid upprättandet av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek.

Vid upprättandet av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek, *varvid förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt.*

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

88 §

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovis-

Förmenar medlem *eller innehavare av förlagsandel* att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom

Nuvarande lydelse

ning framlades å föreningsstämma. I fråga om *medlems* återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

Föreslagen lydelse

tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem *eller innehavare av förlagsandel* icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

94 §

Där efter avslutande av förenings konkurs överskott ej finnes, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. *Hade föreningen trätt i likvidation, innan dess egenom avträdde till konkurs, gälle vad i 92 § är stadgat.*

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation.

Finns i fall som avses i andra stycket förlagsinsatser, får beslut huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation fattas tidigast fyra veckor efter det att sådan registrering som avses i 93 § tredje stycket blivit kungjord enligt 104 §. Innehavarna av förlagsandelar äger inom tre veckor från kungörandet skriftligen säga upp förlagsinsatserna till omedelbar inlösen. Förslår inte överskottet till full betalning av samtliga förlagsinsatser, skall det fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek och inlösen ske av de förlagsinsatser som blivit uppsagda till inlösen enligt vad som nyss sagts. Finns därefter något kvar av överskottet skall förförandet enligt andra stycket fortgå. Återstår inte något överskott anses föreningen upplöst.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Hade föreningen trätt i likvidation innan dess egendom avträdades till konkurs gäller vad som är stadgat i 92 §.

116 §⁶

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehålls tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem, *innehavare av förlagsandel* eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehålls tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

⁶ Senaste lydelse 1972: 263.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928: 370)

dels att punkt 4 av anvisningarna till 28 § skall upphöra att gälla,

dels att 28 § 1 mom., 29 § 2 mom., 38 § 1 mom., punkterna 4 och 9 av anvisningarna till 21 §, punkt 8 av anvisningarna till 24 §, punkt 2 av anvisningarna till 28 §, punkterna 1 och 3 av anvisningarna till 38 § samt punkt 1 av anvisningarna till 54 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i anvisningarna till 24 § skall införas en ny punkt, 2 a, och i anvisningarna till 29 § en ny punkt, 13, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

*1 mom.*¹ Till intäkt av rörelse hänföres allt vad som av här i riket bedriven rörelse kommit rörelseidkaren tillgodo, såsom:

vad som i rörelsen influtit i penningar eller varor;

värdet av i rörelsen tillverkade eller saluhållna varor eller produkter, som förbrukats för rörelseidkarens, hans familjs eller övriga hushållsmedlemmars räkning eller för avlöning åt arbetspersonal, som icke tillhört rörelseidkarens hushåll, så ock av annan förmån, som i rörelsen kommit honom tillgodo.

Räntor samt utdelningar å aktier, banklotter och andelar i ekonomiska föreningar räknas såsom intäkt av rörelse, såvitt de influtit från kapital, som tillhört rörelsen.

Ersättning i form av royalty eller periodiskt utgående avgift för utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar är att anse såsom intäkt av rörelse, såvitt inte royaltyn eller avgiften är av beskaffenhet att böra hänföras till intäkt av fastighet eller av tjänst.

Ersättning, som idkare av rörelse uppburit för upplåtelse av driften till annan, räknas likaledes som intäkt av rörelse.

Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av rörelse, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av rörelse.

Vederlag, som arbetsgivare erhållit för att han övertagit ansvaret för pensionsutfästelse i samband med övertagande av rörelse, räknas som intäkt av rörelsen.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. pensionsskuld under rubriken Avsatt till pensioner i sin balansräkning, skall han enligt 30 § 2 mom. taxeringslagen (1956:623), under den särskilda underrubriken Avdragsgilla pensionsåta-

¹ Senaste lydelse 1981: 1150.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ganden, redovisa vad som avser sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggande avdragsrätt föreligger enligt punkt 2 d jämfört med punkt 2 e av anvisningarna till 29 § denna lag. Är vad som sålunda skall redovisas mindre än motsvarande belopp vid utgången av föregående beskattningsår, räknas skillnaden som intäkt av rörelse. Finns disponibla pensionsmedel vid utgången av beskattningsåret, får nyssnämnda intäkt dock beräknas lägst till summan av avdragsgill avsättning under året till pensionsstiftelse och avdragsgill avgift under året för pensionsförsäkring – varvid dock beaktas endast avsättning eller avgift avseende pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik – samt en tiondel av disponibla pensionsmedel vid utgången av närmast föregående beskattningsår. Räknas disponibla pensionsmedel som intäkt enligt närmast föregående punkt, skall senare minskningar av vad som redovisas under särskild underrubrik motsvarande vad som sålunda tagits till beskattning icke räknas som intäkt.

Upphör arbetsgivare med sin rörelse, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt av rörelse det beskattningsår då rörelsen upphörde. Går arbetsgivare i likvidation eller skiftas dödsbo efter arbetsgivare, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt för det beskattningsår då beslutet om likvidation fattades eller skiftet ägde rum. För fusion som avses i 3 mom. gäller vad som föreskrives där och i 4 mom.

Med disponibla pensionsmedel avses vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik jämte förmögenheten i pensionsstiftelse, som tryggar de pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik, vid beskattningsårets utgång minskat med arbetsgivarens pensionsreserv vid beskattningsårets utgång för sådant pensionsåtagande i den mån det ej är tryggt genom pensionsförsäkring jämte vid sistnämnda tidpunkt kvarstående medel i stiftelsen för vilka avdrag vid avsättningen icke åtnjuts. Stiftelsens förmögenhet skall härvid beräknas enligt de grunder som gäller vid beräkning av stiftelses förmögenhet enligt lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt. Disponibla pensionsmedel skall dock icke upptagas till högre belopp än som motsvarar vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik.

29 §

2 mom. *Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen njuta avdrag för dylik utdelning.*

2 mom. *En ekonomisk förening, som enligt punkt 12 av anvisningarna är kooperativ i beskattningsavseende, har rätt till avdrag för utdelning i den omfattning som anges i punkt 13 av anvisningarna.*

38 §

1 mom.² Till intäkt av kapital räknas:

ränta å obligationer och å utlånade eller i bank eller annorstädes insatta medel,

² Senaste lydelse 1977: 572.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utdelning å svenska aktier och andelar i svenska aktiefonder och ekonomiska föreningar samt å andelar i utländska bolag och aktiefonder, så ock intäkt genom överlåtelse av rätt till utdelning å aktier eller andelar, som nyss sagts, där ej aktierna eller andelarna samtidigt överlåtitis,

allt såvitt *icke* intäkten är att hänföra till *intäkt* av rörelse.

allt såvitt intäkten *inte* är att hänföra till *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse.*

Till intäkt av kapital räknas även vad som i samband med ideell förenings upplösning, medlems avgång ur föreningen e. d. utskiftas till medlem utöver inbetald insats.

För den, som genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie eller å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening eller i utländskt bolag eller utländsk aktiefond, skall såsom intäkt upptagas endast det belopp, varmed utdelningen eller, om förvärvaren i sin tur överlåtit rätten till utdelning, den därvid erhållna valutan överstigit det vid förvärvet utgivna vederlaget för rätten till utdelning.

Såsom utdelning från svensk ekonomisk förening anses jämväl vad som vid föreningens upplösning utskiftats till medlem utöver inbetald insats, dock att vid upplösning genom fusion, som i 28 § 3 mom. andra stycket avses, såsom utdelning i intet fall skall anses större belopp än som motsvarar vad medlemmen erhållit kontant eller eljest i annat än andelar i den övertagande föreningen.

Anvisningar

till 21 §

4.³ Till intäkt av *jordbruk med binäringar* hänförs intäkt genom avyttring av djur och andra varor eller produkter. Vidare hänförs hit intäkt genom annan inkomstgivande användning av jordbrukets eller dess binäringars alster, inventarier eller arbetspersonal, såsom körslor, uthyrning av dragare, maskiner o. d. Hit hänförs även värdet av vad den skattskyldige direkt har tillgodogjort sig av jordbrukets eller dess binäringars avkastning för sin, sin familjs eller annan hushållsmedlems räkning, dock inte av bränslen för uppvärmning av bostad på fastigheten, eller för avlöning eller liknande vederlag åt personal, som inte har tillhört den skattskyldiges hushåll, eller för förädling eller förbrukning i rörelse, som har drivits av den skattskyldige, eller för utgörande av undantagsförmåner eller annan förpliktelse som har ålegat den skattskyldige i förhållande till någon som inte har tillhört hans hushåll.

Värdet av sådan ny-, till- eller ombyggnad eller annan därmed jämförlig förbättring som avses i punkt 6 andra stycket av anvisningarna till 22 § och som bekostats av arrendator eller annan nyttjanderättshavare utgör intäkt av jordbruksfastighet för jordägaren för beskattningsår då nyttjanderättshavarens rätt till fastigheten upphört, om förbättringen utförts under tid varunder jordägaren innehaft fastigheten. Intäkten beräknas på grundval av tillgångens värde vid tidpunkten för nyttjanderättens upphörande till den del tillgången bekostats av nyttjanderättshavaren. Har nyttjanderätts-

³ Lydelse enligt prop. 1983/84: 28.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

havaren erhållit ersättning av jordägaren för förbättringen, utgör ersättningen intäkt av jordbruksfastighet för nyttjanderättshavaren.

Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av jordbruksfastighet, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *sjätte–nionde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om jordbruksfastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *femte–åttonde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om jordbruksfastighet.

9.⁴ Såsom intäkt av jordbruksfastighet skall upptagas utdelning, som skattskyldig från aktiebolag eller ekonomisk förening uppburit i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller i förhållande till gjorda försäljningar (pristillägg), därest kostnaden för inköpet varit av beskaffenhet att få avdragas från intäkt av jordbruksfastighet eller den uppburna köpeskillingen skolat upptagas såsom intäkt av jordbruksfastighet.

9. Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av jordbruksfastighet i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra jordbruket. Som intäkt av jordbruksfastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).

till 24 §

2 a. Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av fastighet som avses i 24 § 1 mom. i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra fastigheten. Som intäkt av sådan fastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).

8.⁵ Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av annan fastighet, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av annan fastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfäs-

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfäs-

⁴ Anvisningspunkten erhöll sin nuvarande beteckning genom 1972: 741.

⁵ Senaste lydelse 1967: 546.

Nuvarande lydelse

telse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *sjätte–nionde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om annan fastighet.

Föreslagen lydelse

telse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *femte–åttonde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om annan fastighet.

till 28 §

2.⁶ *Ränteintäkt samt utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar är i allmänhet att räkna som intäkt av förvärvskällan kapital.*

Emellanåt skall dock ränteintäkt hänföras till intäkt av rörelse, nämligen då det kapital, varav intäkten flutit, är att anse som tillhörande rörelsen. Detta kan vara fallet, även om kapitalet icke för tillfället användes i rörelsen, ifall det blott står till disposition för dylik användning. Kapital, som icke är avsett att tagas i bruk för rörelsen utan hålles därifrån avskilt, är däremot icke att anse såsom tillhörande rörelsen. I följd härav får i regel ränteintäkt, som uppbäres av aktiebolag och andra juridiska personer, som driva rörelse, anses utgöra intäkt av rörelse.

I bank- och annan penningrörelse ävensom försäkringsrörelse är utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar att räkna som intäkt i rörelsen.

2. *Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av rörelse i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra rörelsen. Som intäkt av rörelse räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).*

I bank- och annan penningrörelse och i försäkringsrörelse är utdelning på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar att räkna som intäkt i rörelsen.

till 29 §

13.⁷ *Har en kooperativ förening av vinsten av sin kooperativa verksamhet lämnat rabatt eller pristillägg i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, medges avdrag för denna utdelning.*

En kooperativ förening, vars huvudsakliga verksamhet avser rörelse, har också rätt till avdrag för utdelning som lämnas i förhållande till inbetalda insatser enligt lagen

⁶ Senaste lydelse 1974: 994.

⁷ Förutvarande punkt 13 av anvisningarna till 29 § upphävd genom 1977: 572.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

(1951:308) om ekonomiska föreningar. I fråga om andra insatser än förlagsinsatser medges emellertid inte avdrag till den del det utdelade beloppet tillfaller någon som enligt punkt 1 av anvisningarna till 54 § inte är skattskyldig för utdelningen. Avser denna del av utdelningen högst 10 procent av utdelningen på annat än förlagsinsatser är dock utdelningen i sin helhet avdragsgill.

Avdrag för utdelning får göras i endast en förvärvskälla och skall avse det räkenskapsår som utdelningen hänför sig till.

Avdrag medges endast på yrkande av föreningen och under förutsättning att föreningen lämnar den utredning som behövs. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

till 38 §

1. I vilka fall ränteintäkt samt utdelning å aktier m. m. är att hänföra till intäkt av rörelse framgår av punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

1. Ränta samt utdelning på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar räknas i allmänhet som intäkt av kapital.

Ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar skall dock hänföras till intäkt av jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse i de fall då det kapital som intäkten influerar från kan anses tillhöra verksamhet som nu sagts. Detta kan vara fallet även om kapitalet inte för tillfället används i verksamheten under förutsättning att det står till förfogande för sådan användning. Kapital, som inte är avsett att användas i verksamheten utan som hålls avskilt därifrån, anses däremot inte tillhöra verksamheten. Av det anförda följer exempelvis att ränta som uppbärs av ett rörelse-drivande aktiebolag i regel utgör intäkt av rörelse.

Nuvarande lydelse

3.⁸ Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där *ej* utdelningen utgör intäkt av rörelse, densamma *upptages såsom* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *eljest* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

I det normala fallet, då ägaren av aktien också haft rätt till utdelningen, skall alltså den som var ägare av aktien, när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, upptaga denna såsom intäkt. Om aktien innchafts längre eller kortare tid, är härvid utan betydelse.

Har, då svensk aktie överlåtits, överlåtaren behållit en eller flera av kupongerna eller eljest för längre eller kortare tid förbehållit sig rätten att lyfta utdelningen, och tillkom denna rätt alljämt överlåtaren då utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall utdelningen oavkortad räknas såsom intäkt för denne.

Innehade den, som genom arv, testamente, gåva eller likartat fång förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie utan att tillika förvärva aktien, denna rätt när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall såsom intäkt för honom upptagas utdelningen i sin helhet.

Har däremot rätten till utdelning å svensk aktie genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal överlåtits utan samband med överlåtelse av aktien, bliva, såsom framgår av 38 § 1 mom., särskilda regler tillämpliga. Därest i sådant fall fråga uppkommer om avdrag för vederlag som utgivits för förvärv av rätt till utdelning vid mer än ett utdelningstillfälle, skall vederlaget anses belöpa på de olika utdelningsposterna enligt fördelning å dessa med hänsyn till periodens längd och under iakttagande att, i den mån på viss utdelningspost belöpande vederlag *ej* kunnat utnyttjas såsom avdrag från denna, det återstående beloppet må avräknas å närmast följande utdelningspost eller utdelningsposter. Avser förvärvet rätt till utdelning under obestämd tid, bör, om *ej* särskilda skäl föranleda till annat, vederlaget avräknas under en period av tio år.

Vad som gäller utdelning å svensk aktie skall äga motsvarande tillämpning beträffande utdelning å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening, aktie eller annan andel i utländskt bolag eller utländsk aktiefond.

till 54 §

1.⁹ I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till

3. Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där utdelningen *inte* utgör intäkt av *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller* rörelse, densamma *tas upp som* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *av annan anledning* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

1. I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till

⁸ Senaste lydelse 1974: 994.

⁹ Senaste lydelse 1981: 264.

Nuvarande lydelse

innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 29 § 2 mom.

Föreslagen lydelse

innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt *punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 §. Bestämmelserna i tredje- femte styckena nedan gäller inte utdelning på kooperativ förenings förlagsinsatser.*

Företag, som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av den utdelning som företaget har uppburit under beskattningsåret motsvaras av utdelning som företaget har beslutat för samma beskattningsår eller, i fråga om investmentföretag, av beslutad utdelning ökad med en fjärdedel. Med investmentföretag förstås förvaltningsföretag, vars uppgift väsentligen är att genom ett välfördelat värdepappersinnehav erbjuda aktie- eller andelsägare riskfördelning och vars aktier eller andelar ägs av ett stort antal fysiska personer.

Företag, som bedriver bank- eller annan penningrörelse eller sådan rörelse vid sidan av annan verksamhet, är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets verksamhet till den del denna avser annat än förvaltning av fastighet, värdepapper eller därmed likartad lös egendom.

Företag som bedriver försäkringsrörelse är frikallat från skattskyldighet för utdelning under förutsättning att företaget är skadeförsäkringsanstalt och utdelningen belöper på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets försäkringsrörelse.

Företag som inte avses i andra-fjärde styckena är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda rösttalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av rösttalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av jordbruk, skogsbruk eller rörelse som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt femte stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag, om förvaltningsföretaget äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget.

Om särskilda skäl föreligger, kan riksskatteverket medge dels att företag, som inte är förvaltningsföretag enligt andra stycket men vars verksamhet till inte oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper eller därmed likartad lös egendom, skall i beskattningsavseende behandlas som sådant förvaltningsföretag, dels att förvaltningsföretag, som är moderföretag i en koncern och som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

räkning, inte skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Mot riksskatteverkets beslut i fråga som här avses får talan inte föras.

Förvärvar företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets rörelse eller kapitalförvaltning, föreligger inte skattefrihet enligt denna anvisningspunkt för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1986 års taxering. Därvid skall dock iakttas följande.

1. De nya bestämmelserna i 29 § 2 mom., punkt 1 av anvisningarna till 54 § samt den nya punkten 13 av anvisningarna till 29 § tillämpas redan vid 1985 års taxering.

2. En förening som under beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1985 beslutar om utdelning enligt punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 § får vid nämnda taxering avdrag för denna utdelning under förutsättning

a) att utdelningen hänför sig till beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1984 samt

b) att avdrag för utdelningen inte medgetts vid 1984 års taxering.

Skall en förening på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras år 1985 gäller vad i föregående stycke sågs om 1985 års taxering i stället 1986 års taxering. Skall en förening på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras år 1984 gäller vad i föregående stycke a) och b) sågs om 1984 års taxering i stället 1983 års taxering.

3. Ränta eller utdelning som tagits upp som inkomst av kapital vid 1985 eller tidigare års taxeringar skall inte i något fall tas upp som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet vid 1986 eller senare års taxeringar.

Ränta eller utdelning som hänför sig till år 1984 eller tidigare skall vid 1986 års taxering tas upp som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet under förutsättning

a) att räntan eller utdelningen uppburits eller blivit tillgänglig för lyftning efter utgången av år 1984,

b) att vad under a) sågs medfört att räntan eller utdelningen inte tagits upp som inkomst av kapital vid 1985 års taxering samt

c) att räntan eller utdelningen vid tillämpning av den nya lagen skall redovisas som intäkt av jordbruksfastighet eller annan fastighet.

Skall den skattskyldige på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras för inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet år 1986, skall vad i föregående stycke sågs om beskattning av ränta eller utdelning i stället gälla vid 1987 års taxering.

Vad som sågs i andra och tredje styckena gäller i fråga om annan fastighet endast om inkomsten beräknas enligt bokföringsmässiga grunder.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden

Härigenom föreskrivs att 30 och 35 §§ lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Fjärde fondstyrelsen skall bestå av *tolv* ledamöter som förordnas av regeringen. Av ledamöterna utses två efter förslag av sammanslutningar som företräder kommunerna, tre efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare *och* fem efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare.

Om förslag inte avges, förordnar regeringen ledamöter ändå.

För varje ledamot utses i samma ordning en suppleant.

Ledamöter och suppleanter skall vara myndiga och här i riket bosatta svenska medborgare.

Föreslagen lydelse

30 §¹

Fjärde fondstyrelsen skall bestå av *fjorton* ledamöter som förordnas av regeringen. Av ledamöterna utses två efter förslag av sammanslutningar som företräder kommunerna, tre efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare, fem efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare *och två efter förslag av rikssammanslutningar inom Kooperationen*.

35 §²

Fjärde fondstyrelsen får placera de medel som styrelsen förvaltar

1. i aktier i svenska aktiebolag med undantag av aktiebolag som driver bank- eller försäkringsrörelse,

2. i sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av aktiebolag som avses i 1 samt

3. i aktier i utländska aktiebolag samt i sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av utländska aktiebolag.

4. som riskkapital i svenska ekonomiska föreningar

Fondstyrelsen får inte förvärva värdepapper enligt första stycket 3 i sådan omfattning att värdepapperens sammanlagda värde kommer att överstiga en procent av värdet av de medel som styrelsen förvaltar.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lydelse enligt prop. 1983/84: 50.

² Lydelse enligt prop. 1983/84: 50.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1983: 890) om allemanssparande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Fondbolag får till en kapitalsparfond förvärva endast följande slag av värdepapper, nämligen

1. sådana svenska aktier och av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som är inregistrerade vid Stockholms fondbörs,

2. sådana svenska aktier och av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som utbjuds till försäljning under sådana förhållanden att sannolika skäl finns för antagande att de inom ett år från förvärvet kommer att inregistreras vid Stockholms fondbörs,

3. andra svenska aktier samt andra av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning,

4. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–3.

5. obligationer och andra skuldförbindelser, utfärdade av staten.

4. *förlagsandelsbevis i svensk ekonomisk förening,*

5. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–4,

6. obligationer och andra skuldförbindelser, utfärdade av staten.

Har värdepapper som förvärvats enligt första stycket 2 ej inregistrerats inom ett år från förvärvet, skall de avyttras så snart det lämpligen kan ske, om de inte vid något tillfälle under ettårsperioden kunnat inrymmas inom tioprocentstränsen enligt sista stycket.

Ett fondbolag får inte till en kapitalsparfond förvärva aktier i bolaget.

Ett fondbolag får inte till fonden mot vederlag förvärva värdepapper som avses i första stycket 3 eller bevis om rätt att teckna eller erhålla sådana värdepapper i sådan omfattning att värdet av värdepapperen och bevisen genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde. Bankinspektionen kan, om det finns särskilda skäl, medge att procenttalet överskrids. Ej heller får ett fondbolag till fonden mot vederlag förvärva värdepapper enligt första stycket 5 i sådan omfattning att värdet av de värdepapper som där avses genom förvärvet kommer att överstiga tjugofem pro-

Ett fondbolag får inte till fonden mot vederlag förvärva värdepapper som avses i första stycket 3 *och 4* eller bevis om rätt att teckna eller erhålla sådana värdepapper i sådan omfattning att värdet av värdepapperen och bevisen genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde. Bankinspektionen kan, om det finns särskilda skäl, medge att procenttalet överskrids. Ej heller får ett fondbolag till fonden mot vederlag förvärva värdepapper enligt första stycket 6 i sådan omfattning att värdet av de värdepapper som där avses genom förvärvet kommer att överstiga tjugofem pro-

Nuvarande lydelse

cent av fondens värde. Den sistnämnda begränsningen gäller dock inte förrän ett år efter det att fondbolaget erhållit bankinspektionens tillstånd att bedriva fondverksamhet.

Föreslagen lydelse

fem procent av fondens värde. Den sistnämnda begränsningen gäller dock inte förrän ett år efter det att fondbolaget erhållit bankinspektionens tillstånd att bedriva fondverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

dels att nuvarande 28 a § skall betecknas 28 b §,

dels att 29, 42 a, 45, 47, 51, 58, 62, 64, 66 och 67 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 28 a §, samt närmast före 28 a § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förlagsinsatser m. m.

28 a §

Bestämmelserna om förlagsinsatser i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller endast för centralkassa. Förlagsinsatser får tillskjutas med högst så stort belopp att summan av gjorda förlagsinsatser efter tillskottet uppgår till högst det belopp som svarar mot summan av andra då inbetalda insatser än förlagsinsatser i centralkassan och i anslutna jordbrukskassor.

Bestämmelserna i denna lag om förlagsbevis gäller i tillämpliga delar också förlagsandelsbevis.

29 §¹

I stället för bestämmelserna i 17 § lagen om ekonomiska föreningar skall gälla följande.

Av kreditkassas årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, *skola* minst femtio procent avsättas till reservfond. Då reservfonden uppgår till belopp som motsvarar tio procent av kassans utlåning vid utgången av det senast förflutna räkenskapsåret, *må* vidare avsättning till fonden upphöra. Nedgår fonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning ånyo vidtaga.

Av kreditkassas årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, *skall* minst femtio procent avsättas till reservfond. Då reservfonden uppgår till belopp som motsvarar tio procent av kassans utlåning vid utgången av det senast förflutna räkenskapsåret, *får* vidare avsättning till fonden upphöra. Nedgår fonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning ånyo vidtaga.

¹ Senaste lydelse 1962: 88.

Nuvarande lydelse

Till reservfonden *skola* alltid läggas inträdesavgifter samt vad medlem vid avgång ur kassan icke återfår av sina insatser.

Nedsättning av reservfonden *må*, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas *allenast* för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning *finnes hava* uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

Föreslagen lydelse

Till reservfonden *skall* alltid läggas inträdesavgifter samt vad medlem vid avgång ur kassan icke återfår av *sina insatser och vad en förlagsandelsinnehavare inte får ut vid inlösen av en förlagsinsats*.

Nedsättning av reservfonden *får*, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas *endast* för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning *har* uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

42 a §²

Kreditkassa får ej i andra fall än som anges i andra och tredje styckena utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Centralkassa får utfärda räntebärande förlagsbevis som lyder på minst 100 kronor.

Centralkassa får utfärda *förlagsandelsbevis och* räntebärande förlagsbevis som lyder på minst 100 kronor.

Centralkassa får utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst 100 kronor. Löptiden för obligationer som centralkassa ger ut i Sverige får vara längst sju år. Obligationer som centralkassa ger ut i Sverige med längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av centralkassans inlåning från allmänheten.

45 §³

I balansräkningen får fordran på insats icke tas upp såsom tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som icke betalats, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som särskild post under eget kapital.

I balansräkningen får fordran på insats icke tas upp såsom tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som icke betalats, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som särskild post under eget kapital. *Medlemsinsatser och förlagsinsatser skall redovisas var för sig.*

47 §⁴

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana

² Senaste lydelse 1980: 1115.

³ Senaste lydelse 1980: 1106.

⁴ Senaste lydelse 1980: 1106.

Nuvarande lydelse

för bedömningen av kassans verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för kassan, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

Föreslagen lydelse

för bedömningen av kassans verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för kassan, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. *Uppgift skall vidare lämnas om den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför samt om summan av de förlagsinsatser som har sagts upp och skall inlösas under de nästföljande två räkenskapsåren.*

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för kassan i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga befattningshavare hos kassan.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond, därest sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av kassans vinst eller förlust enligt balansräkningen.

51 §

Hava revisorer ej utsetts till föreskrivet avtal eller *hava* revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar eller 50 § andra eller tredje stycket denna lag, åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen göra anmälan om förhållandet hos tillsynsmyndigheten. Anmälan *må* göras även av medlem i kreditkassan eller borgenär.

Har revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller *har* revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar eller 50 § andra eller tredje stycket denna lag, åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen göra anmälan om förhållandet hos tillsynsmyndigheten. Anmälan *får* göras även av medlem i kreditkassan, *innehavare av förlagsandel* eller borgenär.

58 §⁵

Har kreditkassa icke öppnat sin rörelse inom ett år från det kassan godkändes,

eller har godkännandet för kassan återkallats,

eller har antalet medlemmar nedgått under det föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal med-

Har kreditkassa icke öppnat sin rörelse inom ett år från det kassan godkändes,

eller har godkännandet för kassan återkallats,

eller har antalet medlemmar nedgått under det föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal med-

⁵ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

lemmar ej inträtt inom tre månader, och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 63 § i föreningsregistret blivit infört att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot eller medlem av kassan eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter kassans hörande förklara, att kassan skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga kassan att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten *ingiva* bevis, att registrering skett enligt 63 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall ofördröjligen till tillsynsmyndigheten avsändas dels för registrering meddelande om beslut att kassan skall träda i likvidation dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

62 §⁶

Finnes kreditkassa, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till föreningsregistret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av medlem, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon *finnes* som äger företräda kassan, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

64 §⁷

I balansräkning för kreditkassa i likvidation skall tas upp kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen tas upp

Föreslagen lydelse

lemmar ej inträtt inom tre månader, och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 63 § i föreningsregistret blivit infört att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem av kassan eller *innehavare av förlagsandel* eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter kassans hörande förklara, att kassan skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga kassan att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten *ge in* bevis, att registrering skett enligt 63 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Finnes kreditkassa, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till föreningsregistret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av medlem, *innehavare av förlagsandel*, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon *finns* som äger företräda kassan, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

I balansräkning för kreditkassa i likvidation skall tas upp kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen tas upp

⁶ Senaste lydelse 1968: 605.

⁷ Senaste lydelse 1980: 1106.

Nuvarande lydelse

inom linjen. I övrigt gäller beträffande balansräkning för kreditkassa i likvidation bestämmelserna i bokföringslagen (1976: 125).

Föreslagen lydelse

inom linjen, *varvid förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt*. I övrigt gäller beträffande balansräkning för kreditkassa i likvidation bestämmelserna i bokföringslagen (1976: 125).

66 §

Hava under likvidationen kreditkassas tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt *förstå* till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att kassans egendom genast bör avträdas till konkurs, *skola* likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande på stämma och till denna kalla jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

Har under likvidationen kreditkassas tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt *förslår* till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att kassans egendom genast bör avträdas till konkurs, *skall* likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande på stämma och till denna kalla jämväl *innehavarna av förlagsandelar samt* de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

67 §

Där efter avslutande av kreditkassas konkurs överskott ej *finnes*, anses kassan upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott skall likvidation verkställas och skall i avseende därpå vad eljest gäller om likvidation äga motsvarande tillämpning, dock ej 81 § lagen om ekonomiska föreningar. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem eller borgenär eller på anmälan av tillsynsmyndigheten, förklara, att kassan skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 58 § är stadgat.

Där efter avslutande av kreditkassas konkurs överskott ej *finns* anses kassan upplöst, då konkursen avslutades.

Om överskott *finns* skall likvidation verkställas och skall i avseende därpå vad eljest gäller om likvidation äga motsvarande tillämpning, dock ej 81 § lagen om ekonomiska föreningar. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem, *innehavare av förlagsandel* eller borgenär eller på anmälan av tillsynsmyndigheten, förklara, att kassan skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 58 § är stadgat.

Hade kassan, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, skall gälla vad som i 92 § lagen om ekonomiska föreningar är stadgat.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

6 Förslag till

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975: 1385)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,

2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,

2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,

3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller

4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring,

2. låncerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

¹ Lagen omtryckt 1982: 739.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställes äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond som inte är företagsanknuten.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond *eller kapitalsparfond* som inte är företagsanknuten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-12-15

Närvarande: Statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: Statsråden Peterson och Feldt

Proposition om Kooperationens kapitalförsörjning, m. m.

Statsrådet Peterson anför:

De kooperativa grundsatserna

Kooperationen har sina idémässiga rötter och första praktiska erfarenheter från första hälften av 1800-talet. Det började då växa fram idéer om ekonomisk verksamhet och företagsformer, som direkt skulle utgå ifrån och tjäna människors behov som arbetare, jordbrukare, konsumenter, bostadsbehövande, småsparare och hantverkare.

Den kooperativa verksamheten skiljer sig till såväl syfte som form från andra ekonomiska verksamheter. Syftet med den kooperativa verksamheten är att tillgodose medlemmarnas intressen på områden, där de som konsumenter eller producenter är direkt engagerade. Den kooperativa verksamheten har således ett direkt samband med medlemmarnas grundläggande behov och dagliga verksamhet.

Den kooperativa verksamhetens inriktning och utformning bygger på en internationell och historisk utveckling. Formerna för den kooperativa samverkan har utvecklats under iakttagande av vissa grundläggande principer. En sådan princip är att medlemskap i en kooperativ förening skall vara *frivilligt och öppet*. En annan är den demokratiska beslutsprincipen *en medlem – en röst*. En tredje viktig princip har med överskottsfordelningen att göra. Kapitalvinst skall inte utgå men normal bankränta kan betalas på medlemmarnas insatta kapital. I övrigt skall utdelning av överskott i verksamheten ske till medlemmarna i proportion till deras utnyttjande av föreningen. *Självfinansiering* är ytterligare en viktig princip som innebär

att behovet av egenkapital i rörelsen skall tillgodoses genom medlemsinsatser eller fonderade överskott.

Ytterligare två viktiga principer för Kooperationen gäller *upplysningsverksamhet* och *samverkan*. Upplysningsverksamhet bedrivs av Kooperationen för att medlemmar, förtroendevalda, anställda och allmänhet skall få upplysning om Kooperations grundsatser och metoder. Samverkan innebär att olika kooperativ skall sträva efter samarbete med andra kooperativ för att på bästa sätt främja sina medlemmars intressen.

Kooperationen i Sverige har utvecklats starkt och spelar en viktig roll i det svenska samhället. De grenar av Kooperationen som är mest utvecklade i Sverige är den allmänna konsumentkooperationen, lantbrukskooperationen, bostadskooperationen och oljekooperationen. I Sverige liksom i andra länder finns även kooperativ verksamhet med annan inriktning, t. ex. organisation av sparande och krediter och för olika producentkooperativa verksamheter. En kooperativ form som har rönt ökat intresse i Sverige under senare år är arbetskooperationen. Syftet med den kooperativa verksamheten kan variera praktiskt taget obegränsat. Det bestäms av medlemmarna gemensamt.

Kooperationen i dag

En stor del av landets befolkning är som medlemmar, kunder eller anställda engagerade i någon form av kooperativ verksamhet.

Konsumentkooperationen omfattar dels konsumentföreningar anslutna till Kooperativa förbundet och Oljekonsumenternas förbund, med sammanlagt ca 3 miljoner medlemmar, dels bostadskooperationen, Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening (HSB) och Riksbyggen, med sammanlagt ca 600 000 medlemmar.

Inom producentkooperationen, där lantbrukskooperationen är den övervägande delen, uppgår antalet medlemmar till drygt 150 000 om dubbelanslutningar räknas bort.

Totalt sysselsatte enligt de sammanställningar som kooperationsutredningen gjort, Kooperationen i slutet av 70-talet ca 165 000 personer, vilket motsvarade ca 5 % av samtliga sysselsatta i Sverige. Andelen av bruttonationalprodukten var likaledes ca 5 %. Inom näringarna industri och handel sysselsattes vardera ca 70 000 personer eller 7 resp. 14 % av den totala sysselsättningen inom resp. område. Konsumentkooperationens andel av livsmedelshandel resp. bensinhandel uppgick till ca 20 %. Den bostadskooperativa delen svarade för ca 25 % av bostadsproduktionen. Av den totala livsmedelsindustriproduktionen svarade lantbrukskooperationen för ca 50 %. I lantbrukskooperationen ingår också större delen av det privata skogsbruket som svarade för ca hälften av skogsproduktionen i landet.

De kooperativa företagen utgör således en viktig del av det svenska

näringslivet vid sidan av privata eller enskilda företag och samhällsägda företag.

Kooperationsutredningen, som tillsattes efter förslag i en socialdemokratisk riksdagsmotion 1976, har redovisat den principiella grundsynen att "den kooperativa verksamhetens form förenar individuellt och socialt engagemang med ekonomisk verksamhet på ett sätt som berikar samhället i flera avseenden. Den motverkar klyftor mellan individer och socialekonomiska grupper. Den informerar om och levandegör komplicerade ekonomiska sammanhang. Och den fördelar ansvar, initiativ och ekonomiska resultat enligt demokratiska principer". Jag ansluter mig till denna bedömning.

Kooperationen har med sin vittomfattande verksamhet ett stort inflytande såväl på den ekonomiska och demokratiska som på den sociala utvecklingen i Sverige.

Kooperationen kan antas bidra till en effektivisering av det svenska näringslivet. Syftet – att tillgodose medlemmarnas intressen såväl ekonomiskt som ur andra aspekter – har en kvalitetshöjande effekt på produktion och distribution. Detta har positiva effekter på privat och statligt drivna verksamheter som har de kooperativa företagen som konkurrenter.

Kooperationen i framtiden

Det är emellertid uppenbart att Kooperationens starka utveckling också kan medföra risker på vissa områden. Detta gäller särskilt områden där marknadsdominansen är framträdande. I detta hänseende gäller för Kooperationen liksom för näringslivet i övrigt konkurrenslagstiftning och annan ekonomisk lagstiftning. Därutöver finns det såvitt rör Kooperationen anledning att förutsätta att medlemmarnas krav och intressen utgör en tillkommande korrektionsfaktor.

Kravet på effektivitet och marknadsanpassning får naturligtvis inte heller gå så långt att det strider mot medlemsintresset. Risker kan finnas för detta i takt med att effektivitetskraven nödvändiggör stordrift och anpassning och kanske samarbete med statliga och privata företag. Även här måste Kooperationen inom sig själv vidmakthålla metoder för att säkerställa medlemmarnas inflytande och makt över verksamhetens omfattning och inriktning.

Kombinationen av demokratisk rörelse och ekonomisk verksamhet hos Kooperationen är unik. Kooperationens utveckling har visat att ekonomisk effektivitet och demokrati väl låter sig förenas. Enligt min mening bör Kooperationens erfarenheter kunna utnyttjas i utvecklingen för ökad ekonomisk demokrati i det svenska näringslivet.

Den kooperativa verksamhetens inriktning styrs av medlemmarnas grundläggande behov och dagliga verksamhet, eftersom syftet är att tillgodose medlemsintresset. De kooperativa företagens verksamhet har därför i

stor utsträckning hittills kommit att koncentreras på hemmamarknadsbetonade produkter, även om undantag finns, som exempelvis skogsindustrin.

Kooperationens inriktning och utvecklingsmöjligheter påverkas givetvis av samhällets ekonomiska och näringspolitiska mål. De nuvarande ekonomiska obalanserna med stora underskott i bytesbalans och statsbudget gör att den ekonomiska politiken inriktas på att hålla tillbaka konsumtionen i landet och föra över produktionsresurser till den utlandskonkurrerande industrisektorn. Detta innebär att större delen av de kooperativa företagen nu arbetar på stagnerande marknader.

För Kooperationen innebär detta en svår valsituation. Ska man ändra inriktning på produktionen mot de expansiva sektorerna, vilket skulle överensstämma med samhällets mål och innebära att Kooperationen kan behålla sin starka ställning i näringslivet? Ska man anpassa sig till den krympande marknaden och därmed minska den kooperativa verksamhetens betydelse? Hur kan nya kooperativ på nya områden kanske med nya medlemmar utvecklas?

Risken med en expansion på områden utanför medlemmarnas näraliggande intressen är att den kooperativa verksamheten fjärrar sig från medlemmarna och därmed minskar medlemmarnas intresse för att delta i verksamheten. Det kan vara ett hot mot demokratin i Kooperationen.

En kooperativ utveckling måste ske på områden, där det finns aktivt medlemsintresse.

Häri kan det ligga ett problem för den s.k. etablerade Kooperationen, som i vissa avseenden kan sägas ha sin mest dramatiska utvecklingsperiod bakom sig. Flera av den etablerade Kooperationens mål kan sägas ha infriats i välfärdssamhället — till en del genom Kooperationens egna framgångar. Behovet av och viljan till fortsatt kooperativ utveckling dämpas naturligen av uppnådda framgångar.

Under senare år har nya kooperativa verksamheter utvecklats för skötsel av vissa gemensamma angelägenheter. De kooperativa idéerna används för att lösa uppgifter som det helt eller delvis åligger samhället att sköta. I direktiven till 1983 års demokratiberedning (dir. 1983: 44) anför chefen för civildepartementet bl. a. att beredningen bör i sitt arbete belysa nya kooperativa verksamhetsformer.

Den etablerade Kooperationen har enligt min mening ett ansvar för att hålla de kooperativa idéerna levande inom den egna verksamheten. Men den har dessutom en uppgift att stödja utvecklandet av nya fristående kooperativ.

Kooperativ verksamhet kan emellertid aldrig skapas utifrån. Den måste initieras och byggas upp av dem som har intresse och behov av den kommande kooperativa verksamheten. Samhällets uppgift bör därför enligt min mening vara att skapa sådana villkor för kooperativ verksamhet så att denna blir ett reellt alternativ. Samhället ska således inte styra eller dra

upp riktlinjer för Kooperationen, utvecklingen måste ske inom Kooperationen och från medlemmarna. Samhällets uppgift blir att skapa förhållanden, som gör en kooperativ utveckling möjlig.

Förslagets inriktning

Av den redogörelse som jag här har lämnat framgår det att Kooperationen nu och i framtiden har en viktig roll att fylla i det svenska samhället. Det är av väsentligt allmänt intresse att de kooperativa föreningarna kan utvecklas jämsides med näringsverksamhet som bedrivs i andra former.

Den övergripande målsättningen är att de kooperativa föreningarna skall så långt möjligt ges i jämförelse med andra företagsformer likvärdiga möjligheter. Eftersom de olika företagsformerna i vissa avseenden skiljer sig kan villkoren i varje enskild detalj inte vara identiska.

Jag och chefen för finansdepartementet, statsrådet Feldt, kommer i detta sammanhang att ta upp frågor om bl. a. Kooperationens kapitalförsörjning.

Principen om självfinansiering liksom den personassociativa formen kan innebära en svaghet för Kooperationen när det gäller anskaffning av riskkapital. Som kooperationsutredningen framhåller kan föreningens konsolidering innebära en kooperativ målkonflikt. Höga redovisade överskott, vilka är nödvändiga för att uppnå en tillfredsställande konsolidering, kan strida mot kooperativets intresse i den mån överskotten härrör från de egna medlemmarnas ekonomiska aktivitet i föreningen. Konsolideringen kan därför inte "överdrivas", eftersom den kan gå ut över medlemsintresset.

En fungerande självfinansieringsprincip under inflation förutsätter också en kontinuerligt höjd insatsskyldighet. Självfinansieringsprincipen har fördelen att den hävdar det kooperativa oberoendet. Processen med en ständig återslussning av överskottsmedel har direkt och indirekt en avgörande betydelse för Kooperationens kapitalförsörjning. Den har dock avgörande begränsningar. Självfinansieringen bygger på indirekta kapitaltillskott från medlemmarna men är den enda egentliga finansieringskällan. Kooperativet får därför tillgång endast till internt riskkapital och ej, som aktiebolagen, till externa marknader för riskkapital.

Soliditeten i det svenska näringslivet har överlag utvecklats negativt under 70-talet. Det finns många förklaringar till detta. En del av den sjunkande soliditeten är en självvald åtgärd från företagens sida, då det under vissa tider varit förmånligare att finansiera investeringar med främmande kapital än med eget. Den sjunkande soliditeten har dock nackdelar bl. a. i form av mindre uthållighet i lågkonjunkturer. Kravet på en hög och jämn avkastning blir högre ju lägre soliditeten är. Problemen har enligt min mening kommit till klart uttryck genom de senaste årens många företagskriser. Behovet av en soliditetshöjning i det svenska näringslivet torde vara allmänt erkänt.

I de kooperativa företagen har soliditeten sjunkit snabbare än bland övriga företag. De kooperativa företagens soliditet har traditionellt varit lägre än övriga företags men genom de senaste årens utveckling har klyftan ökat. Den kooperativa företagssektorn har också varit utsatt för svåra kriser under senare år bl. a. som en följd av den låga självfinansieringsgraden. Problemen i producentkooperationens skogsindustrier är väl kända. Det torde vara oomtvistat att behovet av en konsolidering är större bland de kooperativa företagen än bland övriga. Jag delar på denna punkt kooperationsutredningens slutsats att Kooperationen är underförsörjd med eget kapital.

Samtidigt som behovet av en ökad försörjning med riskkapital är relativt större i Kooperationen än bland övriga företagssektorer får jag konstatera att de stimulansåtgärder som samhället vidtagit för att förbättra näringslivets försörjning med riskkapital nästan uteslutande har riktat sig till det enskilda näringslivet och företrädesvis börsbolagen. Sådana stimulansåtgärder är bl. a. Annellagstiftningen som innebär en viss lindring i utdelningsbeskattningen, 4:e AP-fonden, skattefondsparande, lindring i dubbelbeskattning bland ej börsnoterade företag m. m.

För kooperativa föreningar har det hittills varit omöjligt att, med bibehållande av föreningens status, låta andra än medlemmarna satsa riskbärande kapital. Jag kommer därför att föreslå vissa ändringar i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar som gör det möjligt för föreningarna att låta andra än medlemmarna satsa sådant kapital. Detta skall kunna ske genom särskilda kapitalinsatser, *förlagsinsatser*. Förlagsinsatserna skall därvid ha en mellanställning mellan medlemskapitalet och lånat kapital. Innehavet av en förlagsinsats kommer inte att medföra någon rösträtt i föreningen. För förlagsinsatser ska inte gälla de begränsningar i fråga om ränta på insatskapitalet som f. n. gäller för medlemsinsatser. Förlagsinsatserna föreslås bli bundna i minst fem år.

Chefen för finansdepartementet kommer att lämna förslag som gör det möjligt att tillföra Kooperationen kollektivt eget kapital. Förslaget innebär att 4:e fondstyrelsen ges möjlighet att placera medel som förlagsinsatser i ekonomiska föreningar. Denna utvidgning av placeringsområdet medför dock inte att det f. n. finns något behov av att tillföra 4:e fondstyrelsen något nytt kapital. Vid framtida prövning av tillskott skall emellertid hänsyn tas till att fondstyrelsen fått en ny placeringsmöjlighet. De placeringar som 4:e fondstyrelsen gör skall tillgodose kraven på god avkastning och förräntningen skall avspegla de villkor som marknaden ställer för investeringar av motsvarande typ. Fondstyrelsen kompletteras med två ledamöter som Kooperationen föreslår.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla att förslaget om löntagarfonder (prop. 1983/84: 50) innebär att fondmedel kan placeras som riskkapital i ekonomisk förening.

För att ytterligare öka tillförseln av externt riskkapital kommer chefen

för finansdepartementet att föreslå att det nya sparsystem – allemanssparandet – som träder i kraft den 1 april 1984 utformas så att riskkapital kan förmedlas till Kooperationen. Enligt förslaget skall de s. k. kapitalsparfonderna ges möjligheter att placera upp till 10% av sina medel i förlagsinsatser. Vidare skall, efter dispens, upp till 50 procent av medlen i kapital-sparfonder med anknytning till Kooperationen kunna placeras i förlagsinsatser.

Chefen för finansdepartementet kommer även att lämna förslag som innebär en lindring av dubbelbeskattningen inom den kooperativa sektorn. Lindringen, som sker på föreningsnivå, gör det möjligt för föreningarna att lämna större utdelning än i dag. Genom att medlemmarna därigenom kan få rimligare avkastning på sitt insatskapital ökas deras motiv för att höja insatserna i föreningen. Lindringen i dubbelbeskattningen innebär också att kooperativa föreningar får lättare att dra till sig riskbärande kapital i form av förlagsinsatser.

Chefen för finansdepartementet kommer vidare att lämna förslag till ändring av inkomstslag för ränta och utdelning. Förslaget innebär att den ordning som i dag gäller för rörelse även skall gälla för inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet.

I årets kompletteringsproposition redovisades att regeringen avser att förelägga riksdagen förslag rörande en omläggning av företagsbeskattningen. Förslagen berör såväl aktiebolag som ekonomiska föreningar och har som övergripande målsättning att olika företagsformer skall ha i princip likvärdiga betingelser, en utgångspunkt som jag i det föregående understrukit i de förslag jag förordat.

Vissa förslag lämnas också rörande den kooperativa utvecklingen. När det gäller dessa frågor har Kooperationen naturligtvis själv ett huvudansvar. Det är som jag tidigare framhållit främst enskilda medlemmars insatser och idéer som ligger till grund för en kooperativ expansion. Samhället måste dock i vissa fall ställa resurser av olika slag till förfogande. Det är därvid väsentligt att möjligheter till goda kontakter mellan Kooperationen och statsmakterna föreligger. Jag kommer därför att i annat sammanhang senare idag föreslå regeringen att inrätta ett *kooperativt råd* med huvuduppgift att i samarbete med Kooperationen stimulera utvecklingen av såväl befintlig som ny Kooperation. Andra uppgifter blir att samordna handläggningen av kooperativa frågor samt att utgöra en kontaktyta för Kooperationen gentemot regeringskansliet.

Som medlemmar i rådet skall ingå företrädare för kooperativ verksamhet. I rådet ingår också en arbetsgrupp med representanter för departement med anknytning till kooperativ verksamhet. Kostnaderna för rådets verksamhet bör belasta industridepartementets kommittéanslag. Jag beräknar kostnaderna till högst 1,2 milj. kr. årligen. Den nuvarande delegationen för arbetskooperation bör integreras i det nya organet.

När det gäller forskning om Kooperationen har jag erfarit att forsknings-

rådsnämnden bl. a. med anledning av vad som anförts i prop. 1981/82: 106 har tillsatt en kommitté för kooperationsforskning. Jag utgår från att denna kommitté i sitt fortsatta arbete kommer att beakta kooperationsutredningens förslag. Forskningsrådsnämnden bör senast 1 september 1984 redovisa de åtgärder som föranleds härav.

De kooperativa organisationerna har förklarat sig beredda att ställa medel till förfogande för inrättande av en professur med kooperativ inriktning. Frågan om professurens inrättande och dess närmare inriktning bör bestämmas i samråd med de kooperativa organisationerna först sedan prövning skett och erfarenheter vunnits av forskningsrådsnämndens redovisning.

Statsråden Peterson och Feldt anmäler sina förslag. Anförandena och förslagen redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Peterson hemställer att regeringen i en proposition förelägger riksdagen vad han och statsrådet Feldt har anfört för de åtgärder och det ändamål som de har hemställt om.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för de åtgärder eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen beslutar att de anföranden och förslag som redovisas i underprotokollen skall fogas till propositionen som bilagorna 1 och 2.

Bilaga I

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-12-15

Föredragande: Statsrådet Peterson

**Anmälan till proposition om kooperationens kapitalförsörjning,
m. m.**

1 Inledning

Grundläggande regler för de ekonomiska föreningarnas verksamhet finns i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (föreningslagen). Utmärkande för en ekonomisk förening är att den genom verksamhet i vilken medlemmarna på ett eller annat sätt deltar, t.ex. som avnämare eller leverantörer, skall främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Lagen föreskriver i övrigt bl.a. öppet och frivilligt medlemskap, demokratisk förvaltning, att räntan på medlemmarnas insatta kapital skall vara begränsad och att överskott i stället skall fördelas i förhållande till medlemmarnas användning av föreningens tjänster. För vissa slag av ekonomiska föreningar finns särskild lagstiftning. Det gäller bl.a. bostadsrättsföreningar, som regleras av bostadsrättslagen (1971:479).

I mars 1977 tillkallades en kommitté¹ med uppdrag att närmare utreda vissa frågor rörande kooperationen. Kommittén, som antagit benämningen kooperationsutredningen, har haft som en av flera uppgifter att belysa kooperationens kapitalförsörjningssituation.

I september 1981 avlämnade kooperationsutredningen sitt huvudbetänkande (SOU 1981:60) Kooperationen i samhället. Utredningen har tidigare avlämnat delbetänkandena (SOU 1979:62) Kooperationen i Sverige och (SOU 1980:36) Arbetskooperation samt expertstudien (SOU 1981:54) Kooperativa företag. Utredningsarbetet fortgår nu med uppgiften att göra en översyn av föreningslagstiftningen (se 1982 års kommittéberättelse del II, s. 158).

¹ Dåvarande landshövdingen Lars Eliasson, ordförande, riksdagsledamoten Hans Alsén, f. riksdagsledamoten Sven Gustafson, förbundsordförande Anna-Lisa Nilsson, riksdagsledamoten Margareta af Ugglas, direktören Göran Kuylentjärna, direktören Lars Marcus, direktören Owe Lundewall och lantbrukaren Sven Tågmark. Margareta af Ugglas har den 23 april 1980 ersatts av riksdagsledamoten Per Westerberg. Göran Kuylentjärna och Sven Tågmark har den 25 mars 1982 ersatts av direktören Bertil Svenson och lantbrukaren Georg Svensson.

De nämnda kapitalförsörjningsfrågorna tas upp i huvudbetänkandet (s. 171–319), som har remissbehandlats. I det sammanhanget föreslår utredningen bl. a. vissa ändringar i föreningslagen. Vidare föreslås att såväl kollektivt kapital som individuellt nysparande kanaliseras till kooperativen.

Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1.1* fogas en sammanfattning av kooperationsutredningens huvudbetänkande samt utredningens lagförslag. Som *bilaga 1.2* bör fogas en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena såvitt avser kapitalförsörjningsfrågorna m. m.

Regeringen beslutade den 6 oktober 1983 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom industridepartementet upprättat förslag till lag om ändring i föreningslagen. Därjämte beslöt regeringen att inhämta lagrådets yttrande över vissa inom finansdepartementet upprättade lagförslag. Statsrådet Feldt återkommer senare till de inom finansdepartementet upprättade lagförslagen och lagrådets yttrande däröver. Det inom industridepartementet upprättade och till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändring i föreningslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1.3*. Lagrådets yttrande över lagförslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 1.4*. Jag återkommer till lagrådets yttrande i det följande dels i den allmänna motiveringen till förslaget om ändring i föreningslagen dels i specialmotiveringen till de särskilda paragraferna. Därefter kommer jag att ta upp vissa andra av mig tidigare denna dag berörda frågor om kooperativen, som inte är föremål för lagstiftning.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmän motivering till förslaget till lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Föreningslagen avser endast föreningar som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom sådan ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar som avnämare eller leverantörer eller med egen arbetsinsats eller genom begagnande av föreningens tjänster eller på annat dylikt sätt. Föreningslagen gäller med andra ord kooperativa föreningar; en benämning som jag fortsättningsvis kommer att använda på föreningar enligt föreningslagen.

Föreningslagen bygger på principen att det är medlemmarna som skall skjuta till föreningens primära egenkapital. Detta sker genom medlemmarnas obligatoriska kapitalinsatser, medlemsinsatser.

Några närmare bestämmelser om inbetalning av medlemsinsatserna eller deras storlek finns inte i lagen. Lagen ställer endast upp det kravet att stadgarna skall innehålla uppgift om den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, hur insatserna skall göras och huruvida en medlem får delta med högre belopp än enkel insats (6 §). Utdelning, som beräknas

på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till en i lagen angiven högsta ränta (18 §).

Genom ackumulering av överskotten av föreningens verksamhet tillskapas därutöver ett kollektivt ägarkapital. Till detta räknas reservfonden, vars uppbyggnad är särskilt reglerad i föreningslagen (jfr. bl. a. 17 §).

För att möjliggöra även för andra än medlemmarna att satsa kapital i de kooperativa föreningarna har kooperationsutredningen föreslagit att det tillskapas en ny kapitalform utan rösträtt vid sidan om det traditionella medlemskapitalet. Utredningen har föreslagit att detta kapital skall benämnas B-insatser för att markera dess sekundära ställning i förhållande till medlemsinsatserna. Enligt förslaget skall B-insatser kunna tillskjutas av både medlemmar och utomstående, allt enligt föreningens bestämmande.

Enligt utredningen skall B-insatser inte få skjutas till med mer än hälften av medlemsinsatserna. I motsats till vad som gäller beträffande medlemsinsatserna skall något räntetak inte gälla för B-insatserna. Enligt förslaget skall B-insatserna inte få betalas tillbaka förrän efter tio år från tillskottet eller, om återbetalningen sker på initiativ av föreningen, efter fem år.

Utredningen har i fråga om bl. a. den rätt till del i föreningens tillgångar och vinster, som en B-insats skall berättiga till, lämnat öppen för föreningen själv att ta ställning. Utredningen har i övrigt föreslagit bl. a. att en B-insats skall berättiga till viss insyn i föreningen genom en möjlighet för dem, som skjutit till en B-insats, att utse en särskild revisor.

Utredningens förslag att det skall vara möjligt för andra än medlemmar att satsa kapital i kooperativa föreningar i form av B-insatser stöds eller lämnas utan erinringar av det helt övervägande antalet remissinstanser. Några av dem vill dock göra vissa ändringar eller kompletteringar beträffande utformningen i syfte att göra B-insatserna mera attraktiva på kapitalmarknaden. Några remissinstanser är tveksamma till förslaget.

Jag har för egen del tidigare denna dag redovisat uppfattningen att de kooperativa föreningarna bör beredas möjlighet att dra till sig externt riskbärande kapital. Jag delar därför utredningens uppfattning att det bör tillskapas en möjlighet för andra än medlemmar att tillskjuta sådant kapital i form av särskilda kapitalinsatser. Jag kan också i huvudsak ansluta mig till den utformning av ett system med särskilda kapitalinsatser som utredningen föreslagit. Jag anser dock att vissa kompletteringar och justeringar bör göras i systemet. Innan jag går in på detta, vill jag emellertid ta upp frågan om benämningen på de särskilda insatserna. Utredningens förslag att de skall kallas B-insatser motiveras med deras sekundära ställning. Ett enligt min mening bättre begrepp med hänsyn till systemets utformning är begreppet förlagsinsatser. Det kan för övrigt påpekas att begreppet B-insatser redan nu används beträffande en del av insatskapitalet hos vissa ekonomiska föreningar. Jag förordar således benämningen förlagsinsats.

Beträffande förlagsinsatsernas rättsliga ställning vill jag anföra följande.

De kooperativa föreningarnas ändamål är inte främst att ge avkastning på satsat kapital. Eventuella överskott av den kooperativa verksamheten skall, sedan hänsyn tagits till bl. a. föreningarnas konsolideringsbehov, fördelas i första hand genom återbäring och efterlikvider. På satsat kapital får medlemmarna på sin höjd en avkastning, som motsvarar en skälig bankränta. Enligt 18 § föreningslagen är denna avkastning begränsad till diskontot med tillägg av tre procentenheter (se prop. 1979/80: 144 s. 48).

Kapitalinsatsen som sådan i en kooperativ förening grundar vidare inte något inflytande. Rösträtten är i stället kopplad till medlemskapet. Även om annat kan bestämmas i stadgarna är en av de kooperativa grundprinciperna att alla medlemmar i en förening har lika rösträtt. Medlemsinsatserna är alltså inte på samma sätt som aktiekapitalet ett kapital som ger avkastning och inflytande.

Enligt min mening kan det inte komma i fråga att ge reglerna om förlagsinsatser en sådan utformning att de kooperativa grundprinciperna äventyras. Å andra sidan måste förlagsinsatserna givetvis förenas med sådan ställning och sådana förmåner att det blir attraktivt att satsa riskbärande kapital i ekonomiska föreningar.

Med dessa utgångspunkter anser jag att följande bör gälla.

Förlagsinsatserna bör inte medföra någon rösträtt. Skulle en utomstående, som tillskjutit en sådan insats, exempelvis ha möjlighet att på föreningsstämman genomdriva beslut som påverkar föreningens prispolitik gentemot kunderna/medlemmarna, skulle det innebära att den kooperativa idén till väsentlig del gick förlorad och att föreningen i stället blev en kapitalassociation.

När det gäller inflytandet kan man i och för sig diskutera om inte förlagsinsatserna bör förenas med en lagenlig rätt till styrelserepresentation. Som utredningen anfört skulle emellertid en sådan rätt vara svårhanterlig; bl. a. skulle det vara svårt att exakt ange under vilka förutsättningar denna rätt skulle inträda. Enligt min mening bör någon sådan rätt inte inrättas.

Det anförda innebär emellertid inte att de som tillskjutit förlagsinsatser bör uteslutas från allt inflytande. För det första får det, som utredningen framhållit, förutsättas att en presumtiv kapitalplacerare före tillskottet gör en ingående analys av företaget och speciellt i fråga om t. ex. de investeringar som aktualiserat behovet av ökat kapital. Efter en sådan bedömning kan det finnas anledning att ställa särskilda villkor om bl. a. insyn i föreningen. Dessa frågor bör sålunda kunna bli föremål för förhandlingar och avtal mellan placeraren och föreningen. Vidare bör förlagsinsatserna förenas med samma rätt som styrelseledamöter och medlemmar har i fråga om klander av stämmobeslut. Innehavare av förlagsinsatser som representerar minst en tiondel av det totala insatskapitalet dvs. summan av medlemsinsatserna och förlagsinsatserna, bör också ges en lagenlig rätt att påkalla att en särskild revisor utses. En sådan rätt finns f.n. för en minoritet, minst en tiondel, av medlemmarna.

När det gäller förlagsinsatsernas största möjliga andel av egenkapitalet, delar jag utredningens uppfattning att det inte bör komma i fråga att förlagsinsatskapitalet tillåts bli så stort att det blir det huvudsakliga insatskapitalet i föreningen. Å andra sidan måste man hålla i minnet att många föreningar har ett förhållandevis litet eget kapital, vilket gör att en alltför snäv gräns inte får avsedda effekter. Enligt min mening bör gränsen sättas vid ett belopp motsvarande de inbetalda medlemsinsatserna.

Det anförda medför att, även om de som tillskjutit förlagsinsatser inte helt utesluts från inflytande i föreningen, deras inflytande blir väsentligt mycket mindre än medlemmarnas. För att göra förlagsinsatserna attraktiva från kapitalplaceringssynpunkt är det därför angeläget att de i förhållande till medlemsinsatserna får särskilda förmåner när det gäller del i föreningens överskott. Enligt min mening bör de inta en mellanställning mellan det lånade kapitalet och medlemsinsatserna. Det nominella beloppet av förlagsinsatserna bör betalas ut före medlemsinsatserna i samband med föreningens upplösning. Enligt 6 § första stycket punkt 10 föreningslagen skall i föreningens stadgar anges hur man skall förfara med föreningens överskott vid föreningens upplösning. Förutom utbetalning till medlemmarna är det inte ovanligt att avsättning sker för t.ex. allmännyttiga ändamål. Förlagsinsatserna bör komma före också sådana ändamål. Förlagsinsatserna bör, om överskottet inte räcker till full betalning, betalas ut i förhållande till insatsernas storlek.

När det gäller avkastning under föreningens fortbestånd, är som jag nämnt medlemmarnas rätt till utdelning i form av insatsränta begränsad till diskontot med tillägg av tre procentenheter. För att ge möjlighet till marknadsmässig anknytning bör denna begränsning inte gälla för förlagsinsatserna. Föreningen och den som skjutit till en sådan insats bör således kunna avtala om en högre avkastning. Avtal bör också kunna träffas om att förlagsinsatserna skall ha förtur till insatsränta framför medlemskapitalet. Över huvud taget bör några tvingande regler inte gälla i fråga om förlagsinsatsräntorna.

En fråga som enligt min mening bör regleras i lagen är förlagsinsatsernas bindningstid. För medlemmar gäller inte bara en rätt att träda ut ur föreningen utan också en rätt att vid utträdet återfå medlemsinsatsen med viss uppsägningstid. I likhet med utredningen anser jag att förlagsinsatskapitalet för att nå sitt syfte bör vara långsiktigt bundet. Kooperationsutredningen har i detta hänseende föreslagit en bindningstid på tio år. Enligt min mening kan emellertid en så lång minsta bindningstid föranleda farhågor för att förlagsinsatserna inte blir tillräckligt attraktiva. Det får anses tillräckligt att bindningstiden sätts till minst fem år. Vill den som skjutit till en förlagsinsats ta ut kapitalet efter denna period bör, med hänsyn till att föreningen kan behöva tid för att förbereda återbetalning, en viss inte alltför kort uppsägningstid gälla. Jag ansluter mig i detta hänseende till utredningens förslag att uppsägningstiden bör vara två år.

Också föreningen bör enligt min mening ha rätt att säga upp och betala tillbaka förlagsinsatser efter fem år. När det gäller återbetalning på initiativ av föreningen, finns det inte anledning att föreskriva lika lång uppsägnings-tid som annars gäller. Enligt min mening bör föreningen ha rätt att återlösa förlagsinsatserna med sex månaders uppsägnings-tid.

Jag har tidigare anfört att förlagsinsatserna bör kunna förenas med viss insyn och visst inflytande över föreningen. Även om denna insyn och detta inflytande blir väsentligt mycket mindre än medlemmarnas, är det dock enligt min mening naturligt att föreningen får möjlighet att själv ställa upp begränsningar i fråga om vilka som får tillskjuta förlagsinsatskapital och genom överlåtelse förvärva den rätt med vilken en förlagsinsats är förenad (förlagsandel). Ställer föreningen upp sådana gränser för möjligheterna till förvärv, bör det komma till uttryck i stadgarna. Förvärv i strid med sådana begränsningar bör vara ogiltiga. Vad jag här föreslår kan i princip jämföras med s. k. bundna aktier enligt aktiebolagslagen (1975: 1358). Enligt 17 kap. 1 § aktiebolagslagen gäller att ett aktiebolag i bolagsordningen kan ta in förbehåll att aktier i bolaget ej får genom vare sig teckning eller överlåtelse förvärfas av aktiebolag eller annan sammanslutning eller stiftelse eller av annan än svensk medborgare. Aktier som omfattas av ett dylikt förbehåll kallas bundna aktier. För den viktigaste typen av sådana förbehåll, de s. k. utlänningsförbehållen, finns i den nyligen antagna lagen (1982: 617) om utländska förvärv av företag m. m. en särskild föreskrift, enligt vilken förvärv i strid mot sådana förbehåll blir ogiltiga (13 §). Också för andra typer av förbehåll gäller emellertid att förvärv i strid däremot blir utan verkan, även om detta inte direkt utsagts i lagen (jfr. prop. 1975: 103 s. 549).

Som jag nyss nämnt, har en avgående medlem rätt att få ut sin medlemsinsats. Rätten att få ut medlemsinsatsen är beroende av om föreningens behållna tillgångar enligt balansräkningen förslår utan anlitande av reservfonden eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt. Skyddet för reservfonden beror på att den är avsedd att trygga föreningens bestånd och möta framtida förluster.

När det gäller förlagsinsatser skall dessa, som jag framhållit, utgöra en form av riskbärande kapital och ha en mellanställning mellan medlemsinsatserna och det lånade kapitalet. En återbetalning av en sådan insats bör därför inte gå ut över fordringsägarna. Inte heller bör återbetalningen få innebära att reservfonden tas i anspråk. Återbetalning av en förlagsinsats bör sålunda få ske endast i den mån föreningens behållna tillgångar förslår utan anlitande av reservfonden. Övriga förlagsinsatser bör heller inte få anlitas.

En fråga, som inte närmare berörts av kooperationsutredningen, gäller formerna för överlåtelse av förlagsandelar. Som jag framhållit är det angeläget att andelarna blir attraktiva från kapitalplaceringssynpunkt. Detta innebär bl. a. att det är väsentligt att reglerna utformas så att den allmänna

omsättningen av andelarna underlättas. Enligt min mening bör förlagsinsatserna utfärdas särskilda förlagsandelsbevis.

Lagrådet har för sin del inte haft något att erinra mot det föreslagna systemet som sådant. Beträffande några frågor har lagrådet framfört synpunkter och förslag, som jag återkommer till i samband med specialmotiveringen. Lagrådet har som en allmän kommentar till den föreslagna nya kapitalformen påpekat att innehavare av förlagsandelar givits en svag ställning. Till detta vill jag anföra följande.

Som påpekats tidigare utgör en förlagsinsats en form av eget kapital. Det ligger i sakens natur att sådant kapital har från förmånsrättsliga och liknande synpunkter en svagare ställning än exempelvis vanliga lån. När det gäller möjligheterna till inflytande vill jag också erinra om vad jag tidigare anfört in denna fråga, nämligen att det inte kan komma i fråga att en innehavare av en förlagsandel genom rösträtt skall kunna beredas möjlighet att påverka den kooperativa verksamheten i en förening. Däremot är det möjligt för en innehavare att avtalsvägen skaffa sig exempelvis insyn i föreningens verksamhet, vilket för övrigt också är möjligt för t.ex. en långivare. Enligt min mening kan det inte göras gällande att en förlagsinsats i något avgörande hänseende ges en svagare ställning än som motiveras av karaktären av riskbärande eget kapital och med beaktande av den tidigare angivna strävan att bibehålla föreningarnas kooperativa karaktär.

Införandet av de föreslagna förlagsinsatserna kräver vissa konsekvensändringar i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen. Dessa kommer senare denna dag att behandlas av chefen för finansdepartementet.

2.2 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. Förslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 1.5*. Förslaget har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

2.3 Specialmotivering

Lagrådet har i fråga om förslaget i lagrådsremissen förordat att de grundläggande reglerna om förlagsinsatser och förlagsandelar sammanförs till ett nytt avsnitt i föreningslagen under rubriken "Förlagsinsatser m. m.", vilket föranleder vissa följdändringar. Bl. a. blir några ändringsförslag i lagrådsremissen onödiga. Därutöver förordar lagrådet vissa andra förändringar i lagförslaget.

Jag vill för egen del tillstyrka lagrådets förslag till en i jämförelse med lagrådsremissen något förändrad disposition av de nya reglerna. Beträffande lagrådets övriga ändringsförslag återkommer jag till detta i anslutning till specialmotiveringen till resp. paragraf. Därutöver vill jag göra några

smärre förändringar i jämförelse med förslaget i lagrådsremissen. En sådan förändring gäller 96 § 1 mom. I lagrådsremissen föreslogs att paragrafen, som behandlar fusion mellan föreningar, skulle ändras på det sättet att det i paragrafen togs in en föreskrift med innebörd att förlagsinsatser inte får tas upp till ett lägre belopp i den övertagande föreningen än i den överlåtande. Att detta inte får ske ligger i sakens natur och torde för övrigt följa av redovisningsreglerna. Jag förordar därför att denna ändring utgår.

Sammanfattningsvis innebär vad jag har anfört att det i föreningslagen införs ett nytt avsnitt under rubriken "Förlagsinsatser m.m.". Avsnittet innehåller sju nya paragrafer, 16 b–h §§, som behandlar de grundläggande reglerna för förlagsinsatser. Därutöver ändras 6 §, 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18, 19, 43, 48, 55, 69, 71, 83, 88, 94 och 116 §§.

6 §

Paragrafen anger vilka obligatoriska uppgifter som skall finnas i en förenings stadgar. I anledning av det nya systemet med förlagsinsatser har paragrafen (punkt 11) kompletterats med en föreskrift att stadgarna skall ange vad som skall gälla där sådana insatser finns.

16 § 1 mom.

Enligt den nuvarande lydelsen av paragrafen äger en medlem då han avgår rätt att återfå sin insats. Återbetalning får dock endast ske om föreningens behållna tillgångar förslår utan att reservfonden behöver anlitas eller att övriga medlemmars lika rätt träds för när. Förlagsinsatserna intar en mellanställning mellan medlemmarnas insatser och det lånade kapitalet. I den nya lydelsen har därför föreskrivits att återbetalning av medlemsinsatser endast får ske i den mån föreningens behållna tillgångar förslår utan anlitan av förutom reservfonden också förlagsinsatserna.

16 b §

Denna paragraf innehåller i första stycket den grundläggande regeln att en ekonomisk förening kan besluta att även andra än medlemmarna skall kunna göra kapitalinsatser i föreningen. *Lagrådet* har i anslutning till denna bestämmelse framhållit att den i bestämmelsen använda pluralformen kan föranleda missuppfattningen att förlagsinsatserna i en förening alltid måste vara flera än en. En sådan missuppfattning får anses utesluten eftersom det ligger i sakens natur att en frivillig insats kan vara en eller flera. Någon ändring i detta hänseende bör därför inte göras.

I andra stycket föreskrivs att förlagsinsatser inte får skjutas till med högre belopp än de då inbetalda medlemsinsatserna.

Maximiregeln innebär att det inbetalade medlemskapitalet i en förening normalt skall vara minst lika stort som förlagsinsatskapitalet. Bestämmelsen tar sikte på tillskottsögonblicket och har inte utformats så att förlagsinsatserna aldrig får överstiga de inbetalade medlemsinsatserna. En sådan

regel skulle kunna medföra olägenheter i vissa fall, eftersom medlemskapitalet varierar med antal medlemmar och storleken av insatsamorteringarna. Det kan t. ex. inträffa, att ett flertal medlemmar lämnar en förening ungefär samtidigt med påföljd att medlemskapitalet kommer att sjunka till en nivå under förlagsinsatskapitalet, om de avgående medlemmarna får tillbaka sina insatser. I en sådan situation utgör den föreslagna bestämmelsen inte något hinder mot återbetalning av medlemsinsatserna och medför inte heller att föreningen måste betala tillbaka den del av förlagsinsatskapitalet som överstiger det kvarvarande medlemskapitalet. Bestämmelsen hindrar emellertid föreningen att anskaffa ytterligare förlagsinsatskapital innan utrymme har skapats genom tillräckliga insatsbetalningar från medlemmarna. Föreningen kan givetvis själv bestämma en längre gående begränsning än vad lagen anger.

16 c §

Enligt paragrafen kan föreningen i stadgarna förskriva begränsningar i fråga om vem som får skjuta till förlagsinsatser och genom överlåtelse förvärva förlagsandelar. Skälen för detta har redovisats i den allmänna motiveringen. Införs nya eller ändrade sådana föreskrifter får de givetvis inte medföra längre gående begränsningar för redan gjorda insatser än vad som gällde vid tillskottet. Förvärv i strid mot en sådan föreskrift blir enligt andra stycket ogiltiga.

16 d §

I denna paragraf regleras frågan om den andel i föreningens tillgångar som en förlagsinsats berättigar till. Vid föreningens upplösning har förlagsandelsinnehavare rätt att, sedan skulderna betalats eller medel därtill avsatts, ur överskottet få ut förlagsinsatserna med inbördes lika rätt. *Lagrådet* har i anslutning till denna bestämmelse ifrågasatt huruvida det är möjligt att genom avtal frångå den inbördes lika rätten. I anledning härav bör understrykas att denna regel inte är dispositiv.

Endast i den mån det efter utbetalning av förlagsinsatserna finns överskott får de behållna tillgångarna användas för utbetalning till medlemmarna eller avsättning till andra ändamål, t. ex. utbetalning till något allmännyttigt ändamål, allt beroende på vad som anges i stadgarna (jfr. 6 § första stycket 10).

16 e §

Paragrafen innehåller i första stycket en föreskrift om att ett förlagsandelsbevis skall utfärdas för varje förlagsinsats. Enligt förslaget i lagrådsremissen skulle ett förlagsandelsbevis ställas till innehavaren eller till viss man eller order. Genom en föreskrift i nästföljande paragraf skulle därjämte för beviset i tillämpliga delar gälla vad som är föreskrivet om löpande skuldebrev i skuldebrevslagen (1936: 81). *Lagrådet* påpekar för sin del att

detta i vissa fall kan föranleda tillämpningssvårigheter (se bilaga 1.4). I anledning av vad lagrådet anfört bör det finnas möjlighet att utfärda också till viss man ställda andelsbevis. Konsekvenserna av detta behandlas närmare under 16 f §. Beviset skall sålunda ställas till viss man, till innehavaren eller till viss man eller order och innehålla vissa uppgifter bl. a. om rätten till utdelning och det sätt på vilket den skall utbetalas. Uppgift skall vidare finnas om det sätt på vilket inlösen skall ske. Uppgift skall också lämnas om de begränsningar, som finns i fråga om vilka som får förvärva andelen i fråga samt en erinran om ogiltighetsregeln i 16 c § andra stycket.

I andra stycket finns en bestämmelse om att ett förlagsandelsbevis skall undertecknas av föreningen. I likhet med vad som gäller beträffande bl. a. aktier får namnteckning återges i tryck eller på annat liknande sätt.

16 f §

Som nämnts under 16 e § föreslogs i lagrådsremissen att ett förlagsandelsbevis skulle ställas till innehavaren eller till viss man eller order. Det föreslogs vidare att reglerna om löpande skuldebrev i princip skulle göras tillämpliga på beviset. Som lagrådet påpekar kan detta i vissa fall medföra den olägenheten att föreningen inte alltid kan veta vem som är innehavare, vilket kan medföra att föreningen ibland kan ha svårt att på ett tillfredsställande sätt utnyttja sin uppsägningsrätt.

I anledning härav bör systemet bli föremål för en justering. Som anförts under 16 e § bör ett förlagsandelsbevis kunna ställas till viss man, till innehavaren eller till viss man eller order.

I nu förevarande paragraf stadgas att reglerna i skuldebrevslagen gäller i tillämpliga delar för bevisen. Reglerna om enkla skuldebrev gäller för till viss man ställda andelsbevis medan reglerna om löpande skuldebrev gäller för de båda andra formerna av andelsbevis. Detta innebär att föreningen kan välja mellan antingen ett system där de påpekade olägenheterna för föreningen inte bör kunna uppstå (enkla andelsbevis) eller ett system där sådana olägenheter i vissa fall kan föreligga men som å andra sidan bättre tillgodoser den allmänna omsättningens krav (löpande andelsbevis). Det bör påpekas att ingenting hindrar att en och samma förening tillämpar båda systemen parallellt.

I paragrafen finns därutöver i fråga om andelsbevis ställt till viss man eller order en särskild legitimationsregel som innebär att den som innehar beviset och enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen i fråga är likställd med den som enligt 13 § andra stycket skuldebrevslagen förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Detta innebär att den som innehar ett sådant bevis kan legitimera sitt innehav antingen i enlighet med 13 § andra stycket skuldebrevslagen eller genom föreningens påskrift på beviset om att han är ägare till förlagsandelen. Denna sistnämnda möjlighet kan få praktisk betydelse t. ex. när beviset tillfallit någon genom arv eller något annat familjerättsligt fång. Förvärvaren kan då hos för-

eningen förete arvsskiftet eller någon annan handling som utvisar förvärvet, varefter föreningen förser beviset med legitimerande påskrift. Fångeshandlingen behöver därefter inte företes vid framtida överlåtelse. Påskriften får betydelse även för en senare förvärvare genom att den har samma rättsverkan som en sådan skriftlig överlåtelse som avses i skuldebrevslagen. Som lagrådet påpekat kan föreningen bli skadeståndsskyldig, om den vid sin prövning av ett förvärvs giltighet förfar vårdslöst (jfr SOU 1971: 15 s. 166).

Lagrådet har i anslutning till den angivna bestämmelsen anfört att den fått en otydlig utformning. Jag kan inte ansluta mig till detta. Motsvarande utformning finns i 33 § aktiefondslagen (1974: 931) och i 3 kap. 6 § aktiebolagslagen (1975: 1385) för samma regel. Det finns i stället anledning att anta att en annan utformning i föreningslagen än i de båda andra lagarna skulle ge upphov till oklarheter. Lagrådets ändringsförslag bör således inte genomföras.

16 g §

För den som överväger att skjuta till en förlagsinsats eller förvärva en förlagsandel är det givetvis av vikt att få reda på vilka övriga förlagsinsatser som finns och om tidigaste förfallodag för dessa liksom den rätt till utdelning som de medför. I paragrafen föreskrivs därför att dessa uppgifter skall förtecknas av föreningen. Det föreskrivs vidare att förteckningen skall hållas tillgänglig för envar som vill ta del av den.

16 h §

Det kapital som tillförs en förening i form av förlagsinsatser hör liksom det kapital som kommer från de vanliga medlemmerna till föreningens bundna kapital. Både för föreningen och för borgenärerna är det viktigt att det bundna kapitalet långsiktigt står till föreningens förfogande. I fråga om medlemsinsatserna gäller i princip att återbetalning inte får ske annat än i samband med att en medlem avgår eller föreningen upplöses. Om en medlem har skjutit till högre insatsbelopp än det obligatoriska, har han dock möjlighet att under vissa förutsättningar få ut det överskjutande beloppet efter uppsägning.

I denna paragraf har tagits in bestämmelser om förutsättningarna för att förlagsinsatskapital skall kunna betalas tillbaka. Enligt första stycket har innehavaren av en förlagsandel rätt att få ut insatsen tidigast efter fem år, om han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg. Innehavaren behöver inte säga upp beloppet just till femårsperiodens utgång. Någon ny femårsperiod börjar nämligen inte löpa om inte uppsägning sker, utan beloppet kan därefter när som helst sägas upp till betalning två år efter uppsägningen.

I andra stycket finns en bestämmelse om föreningens rätt att lösa in förlagsandelar. Bestämmelsen innebär att inlösen får ske sex månader efter skriftlig uppsägning, dock tidigast efter fem år.

Inlösen skall ske med förlagsinsatsens belopp. Beloppet får dock inte överstiga vad som av föreningens behållna tillgångar, utan anlåtande av reservfonden, belöper på andelen i förhållande till övriga förlagsinsatser.

Tredje stycket innehåller också en hänvisning till 16 § 2 mom. för det fallet att en förening försätts i konkurs inom ett år efter återbetalning av förlagsinsatser. Hänvisningen innebär att den som har fått tillbaka en sådan insats liksom den som har återfått en medlemsinsats kan bli skyldig att återbära beloppet om det behövs för att konkursborgenärerna skall få betalt för sina fordringar.

17 § 1 mom.

I paragrafen sägs bl. a. att till reservfonden alltid skall läggas vad medlem vid avgång ur föreningen inte återfår av sina insatser. I den nya lydelsen anges att detsamma skall gälla i fråga om förlagsinsatser, som inte fås ut vid inlösen.

18 §

Andra stycket innehåller bestämmelser om att utdelning i form av insatsränta inte får vara högre än tre procentenheter över diskontot. I paragrafen har tagits in en bestämmelse om att denna begränsning inte gäller utdelning på förlagsinsatser. Detta betyder dock inte att en förening har möjlighet att betala ut hur stor utdelning som helst på förlagsinsatser. De allmänna ramar som anges i paragrafens första stycke gäller även beträffande utdelning på förlagsinsatser. En ytterligare begränsning följer av bestämmelsen i tredje stycket om att vinstutdelning inte får ske med så stort belopp att det strider mot god affärssed. Sker utdelning i strid mot denna paragraf gäller bestämmelserna i 19 §.

19 §

Ändringen i denna paragraf har tillkommit på förslag av lagrådet. Ändringen innebär att en innehavare av en förlagsandel som uppbär utdelning som verkställt i strid mot 18 § inte blir skyldig att återbetala denna om han var i god tro.

41 §

I andra stycket har tagits in en bestämmelse om att förlagsinsatser och medlemsinsatser skall redovisas var för sig under bundet eget kapital.

43 §

I andra stycket finns en bestämmelse om att förvaltningsberättelsen skall innehålla uppgift om bl. a. vilka medlemsinsatsbelopp, som skall återbetalas under nästa räkenskapsår enligt bestämmelserna om medlemsinsatser i 16 och 16 a §§. Paragrafen har kompletterats med en bestämmelse, som innebär att uppgift skall lämnas om de förlagsinsatser, som skall

återbetalas under de nästföljande två räkenskapsåren. Vidare skall uppgift lämnas om den rätt till utdelning som förlagsinsatserna medför. Detta innebär att utomstående kan få vissa uppgifter om förlagsinsatserna redan i förvaltningsberättelsen utan att behöva ta del av den förteckning som föreskrivs i 16 g §.

48 §

I denna paragraf har införts en bestämmelse om att en särskild revisor skall kunna utses på begäran av innehavare av förlagsandelar. I anslutning till den nuvarande regeln om att ett förslag om utseende av minoritetsrevisor skall ha biträts av minst en tiondel av de röstberättigade har föreskrivits, att förlagsandelsinnehavarna skall företräda minst en tiondel av det inbetalda insatskapitalet för att kunna begära en minoritetsrevisor. Med det inbetalda insatskapitalet avses både medlemsinsatser och förlagsinsatser. Förlagsandelsinnehavarna får härigenom en självständig rätt i förhållande till medlemmarna att utse revisor. Högst en revisor får utses av vardera gruppen.

I fråga om revisor som utses på begäran av förlagsandelsinnehavare gäller samma regler som för annan minoritetsrevisor. Det betyder bl. a. att en sådan revisor, oavsett övriga revisorers mening, kan kräva att extra föreningsstämma utlyses enligt 58 §.

55 §

I paragrafens fjärde stycke anges i den nuvarande lydelsen, att protokoll vid föreningsstämma skall hållas tillgängligt för medlemmarna. Som har nämnts i den allmänna motiveringen och som också berörs närmare i specialmotiveringen till 69 § 1 mom. bör en innehavare av en förlagsandel ha rätt att klandra föreningsstämmobeslut på samma sätt som en medlem. I här förevarande paragraf, tredje stycket, har tagits in en föreskrift att stämmoprotokollet också skall hållas tillgängligt för innehavarna av förlagsandelar. Som anmärkts i den allmänna motiveringen, kan det därutöver finnas anledning att den som tillskjuter en förlagsinsats ställer särskilda villkor om insyn i föreningar.

69 §

Innehavare av förlagsandel har inte på grund därav möjlighet att påverka föreningens verksamhet genom att rösta på föreningsstämman.

Vad som beslutas på stämman kan emellertid vara av betydelse även för den som har satsat kapital i form av förlagsinsats. I denna paragrafs första moment har därför tagits in bestämmelser om att den som innehar en förlagsandel skall kunna väcka talan mot föreningen, även om han inte är föreningsmedlem. I första stycket har föreskrivits att en förlagsandelsinnehavare liksom styrelsen, styrelseledamot eller föreningsmedlem skall på vissa grunder kunna klandra beslut, som har fattats på en för-

eningsstämma. I andra stycket i den nuvarande lydelsen finns en bestämmelse med den innebörden att, om talan grundas på att beslutet inte tillkommit i behörig ordning eller endast kränker medlems rätt, talan skall väckas inom tre månader från beslutets dag. Denna bestämmelse har gjorts tillämplig också för det fall att ett beslut endast kränker förlagsandelsinnehavares rätt.

I fjärde stycket finns en särskild bestämmelse om sådan klandertalan, som grundas på att ett stämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket om att en förenings tillgångar inte får användas för ändamål som uppenbarligen är främmande för föreningen syfte. Sådan talan får inte väckas annat än om de som för talan utgör minst en tiondel av samtliga medlemmar. Eftersom talan av detta slag bör kunna väckas även av sådana innehavare av förlagsandelar som inte är medlemmar, har i paragrafen tagits in en kompletterande föreskrift om att sådan talan kan väckas om de som står bakom det företräder minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet.

I andra momentet, andra stycket, i den nuvarande lydelsen föreskrivs att domstols dom varigenom ett stämmobeslut undanröjs eller ändras också gäller för de medlemmar som inte fört talan. Denna föreskrift har gjorts tillämplig också beträffande de förlagsandelsinnehavare som inte fört talan. Genom de föreslagna ändringarna i denna paragraf i förhållande till förslaget i lagrådsremissen har lagrådets synpunkter beaktats.

71 §

I denna paragraf finns bestämmelser om att en förening skall träda i likvidation, om antalet föreningsmedlemmar har gått ned under minimiantalet eller om det har inträffat något förhållande som medför att föreningen enligt stadgarna skall upphöra med sin verksamhet. Om en förening i sådant fall underlåter att träda i likvidation, har en styrelseledamot eller föreningsmedlem enligt andra stycket rätt att ansöka hos domstol om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Eftersom en underlåtenhet att träda i likvidation kan vara av betydelse även för icke-medlemmar som har satsat kapital i form av förlagsinsatser, har i paragrafen införts en möjlighet också för innehavare av förlagsandelar att göra en sådan ansökan.

83 §

Paragrafen har kompletterats med en föreskrift med innebörd, att förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt när uppgift om insatskapitalets storlek lämnas vid upprättande av redovisningshandlingar i samband med likvidation.

88 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om skifte av tillgångarna vid en

förenings upplösning. I första stycket sägs att, sedan skulderna betalats eller medel därtill avsatts, återstoden skall skiftas. I 16 b § anges vilken rätt förlagsandelsinnehavarna har vid skiftet. I tredje och fjärde styckena i förevarande paragraf finns bestämmelser om tidsbegränsning av medlemmarnas möjlighet att göra gällande anspråk på grund av ett skifte. Dessa bestämmelser har i den nya lagen gjorts tillämpliga på förlagsandelsinnehavare.

94 §

En konkurs leder inte automatiskt till föreningens upplösning om det finns överskott. Det ankommer i ett sådant fall på föreningen själv att avgöra om den skall fortsätta verksamheten eller träda i likvidation (om inte likvidation beslutats före konkursen).

I paragrafens nya lydelse anges att, om det finns förlagsinsatser i ett sådant fall får beslut som nyss sagts inte fattas förrän tidigast fyra veckor efter det att registrering och kungörelse skett om konkursens avslutande. Innehavarna av förlagsandelen får inom tre veckor säga upp insatserna till omedelbar inlösen. Om överskottet inte räcker till full betalning av samtliga förlagsinsatser, utgår betalning av de uppsagda förlagsinsatserna i förhållande till insatsernas storlek. Därefter fortgår förfarandet om det fortfarande finns överskott. Annars anses föreningen upplöst.

116 §

Förbehåll som avses i denna paragraf är mycket vanliga. Man kan räkna med att förbehåll om skiljeförfarande också kan komma att finnas i fråga om innehavare av förlagsandelar. Paragrafen har därför kompletterats med hänsyn därtill.

Ikraftträdandebestämmelser

Ändringarna i föreningslagen förslås träda i kraft tre veckor efter den dag då lagen utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2.4 Kooperativ utveckling

2.4.1 Kooperativt råd

Kooperativ verksamhet spänner över ett vitt fält av samhälleliga aktiviteter. Inom vissa delar finns starka kooperativa organisationer medan det inom andra områden ofta saknas erfarenheter av kooperativ verksamhet. Enligt kooperationsutredningen försvårar detta en bred kooperativ utveckling. Utredningen anser därför att ett organ för stöd till kooperativ utveckling bör skapas. Organet – rådet för kooperativ utveckling – skall vara ett samhälleligt/kooperativt samverkansorgan. Rådet skall ha ett samordnande ansvar för samhälleliga insatser för Kooperationens utveckling i Sverige.

Enligt utredningen skall rådet organisatoriskt byggas upp av statsmakterna i samråd med Kooperationen. Staten och Kooperationen skall vara huvudmän. Rådet skall ha en ställning som självständig myndighet med en av regeringen utsedd partsammansatt styrelse, eget sekretariat och egen av statsmakterna fastställd budget.

Rådets verksamhet skall enligt utredningens förslag endast i begränsad omfattning bedrivas med egna fasta resurser. I största möjliga utsträckning skall verksamheten utnyttja de personella och organisatoriska resurser som finns inom Kooperationen. Verksamheterna avses bedrivas främst inom områdena information, forskning och utbildning samt genom utvecklingsåtgärder.

Beträffande informationen bör rådet ha kartläggnings-, samordnings-, initierings- och finansieringsfunktioner. För informationsinsatser av olika slag beräknar utredningen ett årligt anslag om ca 3,7 milj. kr., varav ca 700 000 kr. för utvecklandet och publicerandet av en kooperativ årsbok.

Utredningens förslag rörande forsknings- och utbildningsåtgärderna behandlas i annat sammanhang.

Den primära uppgiften för rådet för kooperativ utveckling är enligt kooperationsutredningens förslag att verka för utveckling av ny och befintlig Kooperation. Enligt förslaget skall rådet tillsammans med fristående resurser kunna bedriva visst kartläggnings- och analysarbete liksom även rådgivningsverksamhet i etableringsfrågor. För dessa ändamål beräknar utredningen att rådet behöver en medelstillgång på 1,7 milj. kr. per år. Enligt utredningens förslag skall rådet också kunna disponera ett särskilt belopp om 5 milj. kr. för lån till kapitalinsatser i särskilda fall.

Utredningen föreslår att rådet skall organiseras med en kanslichef samt ett totalt handläggare. Dessutom tillkommer assistent- och biträdespersonal. Utredningen uppskattar rådets förvaltningskostnader till ca 2,8 milj. kr.

Det stora flertalet remissinstanser är avvisande eller tveksamma till utredningens förslag. Detta gäller bl. a. samtliga kooperativa organisationer, som anser att en statlig myndighet av föreslagen typ skulle sakna den nödvändiga anknytningen till den kooperativa rörelsen. Ett organ av föreslagen typ skulle också dra alltför stora resurser i form av fast personal. De kooperativa organisationerna betonar emellertid behovet av ett förbättrat samrådsförfarande mellan Kooperationen och stat och kommun.

För egen del vill jag anföra följande. Förändringar i en kooperativ verksamhet måste baseras på önskemål om förändringar från medlemmar i den kooperativa organisationen. På samma sätt måste utvecklandet av en nya kooperativ verksamhet initieras och drivas av enskilda människor med vissa gemensamma mål.

Det är som jag nyss har anfört av väsentligt allmänt intresse att såväl befintlig som ny kooperativ verksamhet utvecklas. Detta bör ske jämsides med näringsverksamhet som bedrivs i andra former och under så likvär-

diga betingelser som möjligt. När det gäller samhällets åtgärder för att främja näringslivets utveckling har emellertid, som kooperationsutredningen visat, Kooperationen i vissa avseenden diskriminerats. Detta gäller exempelvis, som jag tidigare framhållit, beträffande kapitalförsörjningen. Det gäller emellertid också på andra områden av betydelse för en kooperativ utveckling. Jag delar därför kooperationsutredningens uppfattning att behov föreligger av ett organ för kooperativ utveckling.

Mot bakgrund av vad jag nyss har anfört om att ansvaret för kooperativ utveckling främst ligger hos de kooperativa organisationerna själva, bör organet inte ges karaktären av en självständig myndighet utan ha formen av ett rådgivande samrådsorgan.

Jag kommer därför att i annat sammanhang senare idag föreslå regeringen att ett *kooperativt råd* inrättas. För riksdagens information vill jag emellertid redogöra för huvuddragen av rådets organisation och uppgifter.

Rådet kommer att knytas till industridepartementet. Som ledamöter i rådet avses företrädare för kooperativ verksamhet samt forskare och ekonomer med kooperativ inriktning att förordnas. Till rådet bör även knytas representanter för departement med anknytning till kooperativ verksamhet.

Rådets huvuduppgift avses vara att i samarbete med Kooperationen stimulera utvecklingen av såväl befintlig som ny kooperativ verksamhet. Med kooperativ verksamhet menar jag sådan verksamhet som i allt väsentligt grundar sig på de kooperativa principer, som jag tidigare har redogjort för. Rådet skall vidare samordna handläggningen av kooperativa frågor samt utgöra en kontaktyta för Kooperationen gentemot regeringskansliet.

Stimulansåtgärderna bör i enlighet med utredningens förslag huvudsakligen omfatta information samt vissa former av utvecklingsstöd. Även åtgärder med anknytning till forskning och utbildning skall kunna komma ifråga. Åtgärderna bör huvudsakligen drivas i form av projekt som till lika delar bekostas av rådet och Kooperationen. Kostnaderna för rådets verksamhet bör belasta industridepartementets kommittéanslag. Jag beräknar dessa kostnader till högst 1,2 milj. kr. per budgetår.

En speciell uppgift för det kooperativa rådet blir att fungera som referensgrupp vid användningen av de 3 milj. kr., som regeringen tidigare denna dag anvisat till Kooperativa Institutet för att bidra till att utveckla och stimulera kooperativ verksamhet bland arbetslös ungdom under 25 år. Bland ungdomar finns ett stort intresse för de möjligheter som kooperativt organiserade initiativ kan erbjuda för att ta till vara viljan till egen aktivitet och gemensamt ansvar. Det är viktigt bl. a. med hänsyn till den höga ungdomsarbetslösheten att genom utbildning, information, rådgivning m. m. stimulera och stödja detta intresse bland ungdomar. Ett stöd från redan etablerad kooperativ verksamhet är därvidlag betydelsefullt. Rapportering om verksamheten och resursanvändningen skall ske löpande. En första utvärdering av projektet bör ske inom ett år och en slutrapportering

med redovisning av erfarenheter och resultat bör ske när projektet är avslutat.

Utredningen har även föreslagit att utvecklingsåtgärderna skall omfatta speciella lån till kapitalinsatser. Enligt min mening kan behovet av krediter till kooperativa företag täckas av befintliga kreditformer. Rådet skall därför inte kunna vidta stimulansåtgärder av detta slag.

Rådets verksamhet kommer delvis att sammanfalla med nuvarande uppgifter för den delegation för arbetskooperationen som regeringen bemyndigades tillkalla år 1981. Delegationens arbete kommer därför i tillämpliga delar att integreras i det nya rådets verksamhet och därefter upphöra. Jag kommer senare att redogöra för vissa frågor rörande arbetskooperationen.

2.4.2 Forskning och kooperativ verksamhet

Efter samråd med statsrådet I. Carlsson och chefen för utbildningsdepartementet vill jag anföra följande. I kooperationsutredningens betänkande framhölls den viktiga roll som Kooperationen spelar inom olika delar av det svenska samhället. Samtidigt är dock kunskaperna om Kooperationens egenskaper, omfattning, struktur och problem bristfälliga och svårigheterna att finna tillräckliga data om Kooperationen är stora. Den *kooperativa forskningen*, dvs. forskningen om och utvecklingen av kooperativ teori, teknik och tillämpning, är obetydlig och otillräcklig. Generellt sett är de tillgängliga samhälleliga resurserna för kooperativ information, utbildning, forskning och utveckling mycket små jämfört med de samhälleliga resurser, som står till andra företagsformers förfogande.

Utredningen framhöll vidare att forskning om Kooperationen är eftersatt i Sverige i jämförelse med många andra länder.

I utredningens betänkande redogjordes för statsmakternas inställning till forskning och undervisning om Kooperationen. Under 1970-talet diskuterades frågan i riksdagen ett antal gånger med anledning av flera motioner. Bl. a. väcktes en motion av Hans Alsén m. fl. (1978/79: 730), där bl. a. en professur med kooperativ inriktning föreslogs bli inrättad. Frågan remitterades till ett antal centrala och lokala högskolemyndigheter. Flertalet av remissinstanserna var negativa till inrättandet av en professur, men betonade behovet av ökad forskning om Kooperationen.

Utbildningsutskottet uttalade efter remissbehandlingen att "utvecklingen av forskningen kring Kooperationen – mot bakgrund av de uttalanden i frågan som statsutskottet och utbildningsutskottet gjorde åren 1970 resp. 1972 – gått sakta och att resurser av någon omfattning ännu inte avdelats för ändamålet.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att kunskaperna om Kooperationen, både producent- och konsumentkooperationen, är bristfälliga och att ökad forskning inom området därför är angelägen. Enligt utskottets mening bör en systematisk uppbyggnad av forskning om Kooperationen ske och resurser avsättas för ändamålet.

Flera remissinstanser är tveksamma till den form för förstärkning av forskningsområdet som förespråkas i motionen. Kooperationen är ett område, menar de, som kan studeras från flera olika perspektiv. Forskning om Kooperationen hör därför hemma inom flera olika ämnesområden. Bindning av resurser till en enda professur kan medföra att forskningen koncentreras till ett enda ämnesområde. Utskottet delar denna uppfattning och menar att det är en fördel om forskare från olika ämnesområden kan delta i forskning om Kooperationen och om samverkan mellan dem kan underlättas. En förstärkning av forskningsområdet bör därför ske i former som medger en sådan samverkan. En professur bör enligt utskottets mening aktualiseras först på längre sikt.

En förstärkning av ett forskningsområde på det sätt utskottet förordar är möjlig utan att särskilda medel härför anvisas av riksdagen. Det ankommer på de forskningsplanerande myndigheterna att i sitt arbete göra de avvägningar som är nödvändiga."

Uttalandet antogs av riksdagen.

I anslutning till motioner 1980 och 1981 föreslogs "att ett förslag till forskningspolitiskt program om Kooperationen som företagsform, idé och folkrörelse" borde föreläggas riksdagen i den forskningspolitiska propositionen som hade aviserats till våren 1982. Framställningarna föranledde utbildningsutskottet att i sitt utlåtande 1981 uttala att forskningsrådsnämnden tog upp dessa frågor i samband med sitt uppdrag att göra prioriteringar i forskningsverksamheten.

Kooperationsutredningens förslag vad beträffar forskning om kooperativ verksamhet kan sammanfattas sålunda.

- Vissa särskilda åtgärder vidtas för att inom ramen för befintligt forsknings- och utbildningssystem bygga upp en kontinuerlig forskning och undervisning om Kooperationen.
- För forskningen utvecklas ett forskningsprogram som bygger på samverkan mellan olika forskningsinstitutioner enligt en särskild s. k. matrismodell. Forskare från olika discipliner, som är engagerade i forskning om kooperativ verksamhet, knyts fastare till kooperationsforskningen genom ett program, som finansieras av bl. a. humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), forskningsrådsnämnden (FRN) och dess delegation för folkrörelseforskning samt riksbankens jubileumsfond. Via projektstöd skulle dessa organ kunna bygga upp en sammanhållen kooperationsforskning.

Utredningen föreslog vidare att ovan nämnda forskningsfinansiärer skulle bilda en *samrådsgrupp* för diskussion om gemensamma former och förslag till åtgärder för ett ökat stöd till kooperationsforskningen. I detta sammanhang borde en bred krets av intressenter höras. Ett samordnande ansvar för planeringsarbetet borde läggas på forskningsrådsnämnden och/eller dess delegation för folkrörelseforskning.

Samrådsgruppen skulle enligt utredningen kunna vara en sammanhål-

lande punkt för den föreslagna matrisorganisationen, men man borde också överväga att knyta en begränsad sekreterarfunktion till någon eller några av de i matrisen ingående institutionerna. Detta skulle leda till en högre ambitionsnivå av matrismodellen och till det alternativ för organisationen som utredningen i första hand förespråkar, nämligen en *matrismodell kombinerad med ett antal tjänster*, närmare bestämt tre forskartjänster.

Enligt utredningens förslag skulle forskningen således finansieras genom forskningsråden.

Av remissbehandlingen av utredningens förslag vad beträffar forskning om Kooperationen framgår att stor enighet råder om behovet av ökade forskningssatsningar. De flesta remissinstanser tillstyrkte också förslaget att ge FRN ett särskilt ansvar för att i samråd med övriga berörda utveckla kooperationsforskningen i Sverige. FRN sade sig vara villigt att ta på sig denna uppgift.

Många remissinstanser var däremot kritiska till att avsätta medel för särskilda forskartjänster med inriktning på Kooperationen. Först när ett program hade utvecklats borde ställning tas till inrättande av tjänster.

Sedermera har forskning om Kooperationen även behandlats i proposition 1981/82: 106 Om forskning m. m. Dåvarande utbildningsministern framhöll bl. a. att "forskning av detta slag så långt möjligt bör förläggas till högskolan. Forskning om Kooperationen utgör exempel på ett mångvetenskapligt område. Den har också enligt min mening stor samhällsrelevans. Jag vill erinra om FRN:s uppgift att svara för initering och planering, bl. a. av tvärvetenskaplig forskning och forskning med stor samhällelig betydelse. Jag utgår därför från att FRN beaktar behovet av forskning om Kooperationen."

Jag vill med anledning av tidigare ställningstaganden från riksdag och regering och med anledning av utredningens förslag anföra följande.

En förstärkning av forskning om kooperativ verksamhet är angelägen. Ökad forskning om kooperativ verksamhet kan vara av betydelse för Kooperationens möjligheter att vidareutvecklas som företagsform och som samhällsidé.

Även om behovet av forskning är större än nuvarande omfattning är det viktigt att den forskning som inletts på skilda håll i landet tas till vara och vidareutvecklas. Ett första steg är således att klargöra var och med vilken inriktning forskning av detta slag bedrivs. På basis av denna information kan förslag till åtgärder för att främja forskningen utarbetas. En sådan ansats bör kunna föra med sig att resurserna utnyttjas på ett effektivt sätt. Detta är viktigt inte minst med tanke på att insatserna måste finansieras inom ramen för redan befintliga resurser.

I utredningen redogjordes något för formerna för kooperationsforskningen i vissa andra länder. Det finns all anledning att också ta reda på vilken typ av forskning som försiggår och om resultaten av denna forskning kan

tillgodogöras i utvecklingen av den svenska kooperationsforskningen. Detta gäller inte minst de nordiska länderna.

I sitt yttrande över kooperationsutredningen förklarade sig FRN beredd att undersöka förutsättningarna för och bidra till att utveckla kooperationsforskningen i Sverige. Andre remissinstanser ansåg det också vara lämpligt att ge FRN ett samordnande ansvar för denna forskning.

FRN och dess delegation för folkrörelseforskning har under flera år givit stöd till forskning om kooperativ verksamhet. Med anledning av kooperationsutredningens betänkande och av vad föredragande statsrådet anförde i prop. 1981/82: 106 har en kommitté för kooperationsforskning inrättats inom FRN.

Det förefaller naturligt att FRN med hjälp av denna kommitté fortsätter det arbete att utveckla kooperationsforskningen i Sverige som redan har inletts. Jag utgår från att FRN härvid kommer att beakta kooperationsutredningens förslag. Statsrådet I. Carlsson kommer i annat sammanhang att föreslå regeringen att ge FRN i uppdrag att senast den 1 september 1984 redovisa åtgärder för att främja kooperationsforskningen.

Jag har också erfarit att de kooperativa organisationerna är beredda att ställa medel till förfogande för inrättande av en professur med kooperativ inriktning. Detta är enligt min mening mycket glädjande eftersom det gör det möjligt att få en fast bas för utvecklingen av forskning om kooperationen som företagsform. Det stämmer väl överens med vad som anförts i propositionen 1981/82: 106 Om forskning m. m., att myndigheter och andra organ bör ta ett ansvar för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för forskning som svarar mot deras behov. En bas för forskningen i form av en professur kan tillsammans med projektanslag från forskningsfinansierande organ verksamt bidra till att utveckla kooperationsforskningen. Frågan om professurens inrättande och dess närmare inriktning bör bestämmas bl. a. i samråd med de kooperativa organisationerna sedan prövning skett och erfarenheter vunnits av FRN:s redovisning.

2.4.3 Kooperationens roll i biståndssamarbetet

Efter samråd med chefen för utrikesdepartementet vill jag anföra följande. Målet för svenskt bistånd på kooperationens område är att stödja de u-länder som önskar skapa en kooperation som kan fungera som en dynamisk utvecklingsfaktor främst inom jordbruk och handel, men även inom småindustri, bostadsförsörjning liksom annan tjänsteproduktion och tjänsteförmedling. De svenska insatserna bör bidra till att göra mottagarlandets kooperativa rörelse självständig och utvecklingsbar, med fast förankring bland breda medlemslager. Kooperationen bör eftersträva att uppnå en ekonomisk och social utveckling i demokratiska former; särskilda ansträngningar bör göras för kvinnornas medverkan. Bistånd via enskilda organisationer utgör en av hörnstenarna i samarbetet mellan Sverige och u-länderna och jag anser att kooperationen har en viktig roll att fylla i detta samarbete mellan folkrörelser i Sverige och mottagarländerna.

Biståndet till kooperativa rörelser i u-länderna lämnas främst genom Internationella Kooperativa Alliansen (IKA) och Swedish Cooperative Center (SCC). Till SCC är ett flertal kooperativa organisationer anslutna. Under verksamhetsåret 1979/80 erhöles 2,6 milj. kr. genom insamlingar från medlemmarna samt 12 milj. kr. genom anslag från SIDA.

Kooperationens styrka i biståndssamarbetet är aktiv medverkan och samarbete mellan människor. För att tillfullo utnyttja Kooperationens möjligheter är det nödvändigt att aktivera medlemmarna så att föreningarna får en fungerande ekonomisk demokrati. De behöver, liksom de anställda, upplysning. Den svenska Kooperationens bistånd har därför varit till stor del inriktat på att utbilda kooperatörer i u-länderna, så att de själva skall kunna skapa en stark kooperativ rörelse. Den svenska Kooperationen har också kompetensen att ge detta stöd. Folkrörelsetraditionen inom utbildning, framför allt vuxenutbildning, har gett oerhört värdefulla erfarenheter och kunskaper som kan utnyttjas i biståndsarbetet.

Som komplement till utbildningsinsatser på lokal och regional nivå ordnas internationella kooperativa seminarier i Sverige för särskilt inbjudna kooperativa ledare från mottagarländerna. Dessutom gör SCC studieprogram för enskilda u-landskooperatörer som besöker Sverige. SCC har även under flera år bistått mottagarorganisationerna med konsultstöd för att genomföra planering och utredningar. Utöver rena utbildningsinsatser ger SCC ett finansiellt stöd till utbildningsprojekt startade och genomförda av mottagarnas riksorganisationer. Detta har ofta visat sig vara en förutsättning för att stora utbildningsprogram skall kunna genomföras.

Förutom biståndsverksamhet utför SCC och dess medlemsorganisationer ett betydande upplysningsarbete om u-landsproblem och bistånd bland medlemmar och anställda. SCC försöker också sprida kunskap om u-länderna och deras problem och behov, om orsakerna bakom problemen, om svenskt bistånd samt om det kooperativa biståndet.

Folkrörelserna och därmed Kooperationen har en viktig roll att fylla i arbetet för att åstadkomma en utjämning i världen genom ekonomisk och social utveckling i u-länderna. Den biståndsverksamhet som Kooperationen bedriver når direkt till människorna i mottagarländerna, ofta till de mest utsatta grupperna.

Kooperationen bygger upp nya organisationer och institutioner i u-länderna. Utveckling i demokratisk riktning förstärks genom Kooperationens arbete. Det gäller både inom föreningarna och föreningarnas roll i samhället att tillvarata de sämst ställdas intressen. Genom dessa nya organisationer och institutioner skapas förutsättningar för ett större och mer aktivt folkligt deltagande i de samhälleliga beslutsprocesserna i u-länderna.

Genom aktiviteter bland sina medlemmar bidrar Kooperationen till att engagera fler människor i Sverige i arbetet för att understödja utveckling i u-länderna. De egna insamlingarna bidrar även till att öka resursflödet från

de rika länderna till de fattiga. Kooperationens arbete och engagemang bidrar till ökad kunskap om u-länderna och deras behov och förståelse för de bakomliggande problemen bland allmänheten i Sverige.

Jag finner att den biståndsverksamhet som bedrivs av kooperationen utgör ett viktigt komplement till det bilaterala statliga biståndet och utgör en värdefull insats för u-länderna och för biståndsintresset i Sverige. Jag vill också betona den roll som kooperationen har när det gäller att med biståndet nå de mest utsatta grupperna i u-länderna. Jag vill gärna förorda att ytterligare ansträngningar görs för att nå de fattiga och undersysselsätta på landsbygden och i städerna och för att öka kvinnornas medverkan. Jag välkomnar kooperationens strävan att också göra insatser för internationell handel mellan kooperation i i-land och u-land. Jag förordar vidare att utvecklingen mot samarbete rörelse-till-rörelse utvecklas vidare.

2.4.4 Arbetskooperation

Jag övergår nu till att redogöra för vissa frågor rörande arbetskooperation som bl. a. handläggs inom ramen för delegationen för arbetskooperation (I 1981: B).

Inom delegationen bedrivs alltsedan starten den 1 juli 1981 en försöksverksamhet med stöd till personalägda företag. Med ett personalägt företag avses ett företag med minst fem anställda som också är delägare, och där minst hälften av de anställda äger minst hälften av aktie/insatskapitalet. Ägandet skall dessutom vara jämnt fördelat mellan de anställda delägarna. Försöksverksamheten skall pågå t. o. m. budgetåret 1986/87 och riktar sig till företag inom de regionala utvecklingsfondernas målgrupp. Statens industriverk leder försöksverksamheten och har fastställt vissa regler för stödet. Sålunda kan bidrag lämnas med totalt 100 000 kr. för insatser i samband med att ett personalägt företag bildas. Syftet med försöksverksamheten är att få belyst de särskilda problem som är förknippade med att bilda och driva personalägda företag, och vilka åtgärder som bör vidtas för att dessa företag skall kunna verka på samma villkor som traditionellt ägda företag. En utvärdering av verksamheten har påbörjats av industriverket.

Intresset för att bilda och driva personalägda företag har ökat under de senaste åren. Under tiden 1979–1982 har antalet företag fördubblats. I dag finns ca 120 personalägda företag inom tillverkningsindustrin och byggnadsverksamheten. En analys av etableringarna visar att de offensiva etableringarna har ökat avsevärt. Personalägda företag är således inte längre enbart en företagsform som aktualiseras när ett företag befinner sig i kris och arbetstillfällena är i fara. Mer än en tredjedel av de företag som i dag är personalägda har kommit till genom "avknoppning" från ett större företag, i samband med ett generationsskifte eller som en helt ny etablering. Möjligheterna att i det personalägda företaget kombinera ägande och anställning har i ökad utsträckning tagits till vara. Statistiken visar också att lönsamheten i hela beståndet är förhållandevis god i jämförelse med andra

företag. Soliditeten, likviditeten, etc. i dessa företag avviker inte nämnvärt från vad som gäller småföretag i allmänhet. Orsaken till denna situation kan delvis sökas i det stöd i form av konsultbidrag som de personalägda företagen kan erhålla inom ramen för försöksverksamheten. På det sättet kan expertkunnande tillföras både i samband med företagsstarten och i redan etablerade företag, t. ex. i form av utbildning. I regel är det så att just det sätt på vilket etableringen sker kommer att bli avgörande för om företaget kommer att bestå som personalägt i framtiden.

Samtidigt som antalet personalägda företagsetableringar har ökat har naturligtvis sådana företag också lagts ner. Antalet konkurser eller nedläggningar är dock få. Vanligare är att företagen efter en kortare tid lever vidare i en annan form, t. ex. genom uppköp av ett annat företag. Den personalägda företagsformen har i dessa fall blivit en tillfällig lösning på en situation som i annat fall skulle ha resulterat i arbetslöshet.

Det engagemang och enskilda initiativ som genomsyrat dessa situationer är från samhällssynpunkt mycket viktigt och måste tas till vara. Samtidigt vill jag särskilt betona vikten av att företaget redan från starten får en sådan form att det har realistiska möjligheter att bestå som personalägt. Min uppfattning är att just i den situationen har försöksverksamheten en stor funktion att fylla.

En fråga som särskilt har uppmärksamats är de problem som kan uppkomma i samband med delägarkretsens förändring i det personalägda företaget och de anställdas möjligheter att samtidigt behålla kontrollen i företaget. För företag som valt associationsformen ekonomisk förening är detta inget problem, särskilt inte om de förslag genomförs, som jag nu föreslår riksdagen rörande kooperationens kapitalförsörjning, m. m. Flerparten av de personalägda företagen drivs emellertid i aktiebolagsform. Skälet till detta är att en stor del av de personalägda företagen tidigare har bedrivits i form av aktiebolag. I sådana personalägda företag kan vissa problem uppstå vid in- och utträde. Aktiebolagslagen är inte utformad för att uppfylla det personalägda företags krav att de anställda skall kontrollera företaget och att ägandet skall vara jämnt fördelat mellan de anställda. Ett annat problem i det sammanhanget är att den tidpunkt vid vilken en person lämnar företaget inte alltid sammanfaller med nyanställning av en annan. I samband med nyemission kan liknande problem uppstå.

Genom ett indirekt ägande kan aktiebolagsformen dock anpassas till det personalägda företags behov. Detta kan ske genom att det rörelsedrivande aktiebolaget ägs av en nybildad ekonomisk förening eller en ideell aktieägarförening. Föreningens syfte är att förvalta företags aktier och fylla funktionen som mellanhand i samband med succession i företags ägarkrets.

För att uppfylla föreningens behov av rörelsekapital i samband med succession, nyemission etc. har frågan om möjligheten att erhålla lån från det rörelsedrivande bolaget kommit upp. I en promemoria som har upprät-

tats av delegationen för arbetskooperation (1983-11-07) har redovisats förslag till åtgärder som gör det möjligt för personalägda företag att lämna lån i dessa situationer. Promemorian remissbehandlas f. n.

I fråga om associationsformen för de personalägda företagen vill jag anföra följande. Flera associationsformer förekommer bland personalägda företag, såväl aktiebolag som ekonomisk förening och stiftelse. Flertalet är aktiebolag av skäl som har nämnts tidigare. Genom indirekt ägande kan frågor rörande succession och expansion lösas smidigt. Den ekonomiska föreningsformen är egentligen den naturligaste formen, eftersom de kooperativa principerna finns inbyggda i den. Föreningsformen är i första hand avsedd för personassociationer och därmed mindre vanlig och inte alltid accepterad för kapitalassociationer. Om de förändringar genomförs, som dels nu är föreslagna i fråga om kapitalförsörjningen för Kooperationen och som dels övervägs i kooperationsutredningen angående ny lagstiftning för ekonomiska föreningar, kommer den ekonomiska föreningsformen att bli mer attraktiv för personalägda företag. Mot den bakgrunden och med tanke på de personalägda företagens alltför marginella betydelse för ekonomin som helhet, anser jag inte att det är befogat att överväga en helt ny associationsform för dessa företag.

Sammanfattningsvis anser jag att företagsformen är ett mycket intressant och värdefullt inslag i ekonomin, dels för att öka mångfalden (olika typer av företag) och dels som en del i utvecklingen av den ekonomiska demokratin. Arbetet i delegationen för arbetskooperation har hittills kretsat kring de personalägda industriföretagen. Erfarenheterna visar att den personalägda företagsformen har de bästa förutsättningarna att lyckas i mycket små företag med relativt okomplicerad tillverkning med låg kapitalintensitet. Gemensam utbildningsgrund och intresseinriktning är också faktorer som kan bidra positivt till en gynnsam utveckling av företagsformen. Mot den bakgrunden bör det fortsatta arbetet omfatta även andra områden där de kooperativa idéerna har goda möjligheter att utvecklas. Ett led i detta arbete är den försöksverksamhet som Kooperativa institutet bedriver på uppdrag av delegationen för arbetskooperation. Verksamhetens syfte är att ge råd, information och utbildning till grupper som kan komma att bilda kooperativ inom andra områden än tillverkning, t. ex. inom tjänstesektorer.

Inte minst bland ungdomar finns, som jag tidigare har anfört, ett stort intresse för de möjligheter som kooperativt organiserade initiativ kan erbjuda för att ta till vara viljan till egen aktivitet och gemensamt ansvar. Det är viktigt bl. a. med hänsyn till den höga ungdomsarbetslösheten att genom utbildning, information, rådgivning m. m. stimulera och stödja detta intresse bland ungdomar. Ett stöd i detta arbete från redan etablerad kooperativ verksamhet är betydelsefullt. Mot denna bakgrund har regeringen i dag beslutat anvisa 3 milj. kr. till Kooperativa institutet för att bidra till att utveckla och stimulera kooperativ verksamhet bland arbetslös

ungdom. Det kooperativa råd, som jag i annat sammanhang kommer att föreslå skall inrättas, skall fungera som referensgrupp för verksamheten. Rapportering om verksamheten och resursanvändningen sker löpande. En första utvärdering av projektet bör ske senast den 1 april 1985 och en slutrapportering med redovisning av erfarenheter och resultat ske när projektet är avslutat.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen
dels föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om kooperativ utveckling.

1 Sammanfattning av direktiv, utredning och förslag

Efter motion beslöt riksdagen 1976 att hemställa hos regeringen att frågan om kooperationens ställning i näringslivet skulle utredas. Efter föredragning av industriminister Nils G Åsling beslöt regeringen 1977 att den begärda utredningen, kooperationsutredningen, skulle tillkallas.

1.1 Direktiv

I kooperationsutredningens direktiv¹ Kooperationen och dess roll i samhället framhålls inledningsvis att Kooperationen spelar en viktig roll inom olika delar av det svenska samhället. Det konstateras dock att även om de kooperativa företagen, liksom de statliga, inom vissa sektorer har en stor omfattning och en viktig funktion, är det svenska näringslivet i huvudsak grundat på privat företagsamhet.

Vidare konstateras att näringslivet präglas av snabb strukturomvandling samt krav på demokratisering och decentralisering. I anslutning härtill sägs också att de traditionella kooperativa grundsatserna i flera avseenden synes kunna tjäna som riktlinjer för handläggningen och lösningar av väsentliga näringspolitiska problem. Under dessa förhållanden är det från samhällets synpunkt angeläget att den kooperativa företagsformen utvecklas som ett livskraftigt alternativ och komplement till både den privata och statliga företagsformen. Mot denna bakgrund specificeras sedan utredningsuppdraget.

Med anledning av att den samlade Kooperationen inte tidigare varit föremål för någon närmare kartläggning och analys uppdrogs åt utredningen att inledningsvis göra en sådan. Därutöver anges sju specialområden som särskilt bör behandlas.

Dessa är

- ☐ Kooperationens roll i omvandlingen av samhället
- ☐ Kooperationens konsumentpolitiska betydelse
- ☐ jämförelse mellan Kooperationens och övriga företagsformers villkor
- ☐ Kooperationens kapitalförsörjning
- ☐ Kooperationens sociala ansvar – förutsättningar och konsekvenser
- ☐ Kooperationen och demokratiseringen av näringslivet
- ☐ Kooperationens internationella roll

¹ Redovisas in extenso i

Inom dessa områden har vissa specialfrågor nämnts eller andra preciseringar gjorts. Sålunda nämns att tillkomsten av nya företag på kooperativ grund, dvs. bl. a. arbetskooperativa företag, bör uppmärksammas. På kapitalområdet bör möjligheterna att underlätta de kooperativa företagens uppbyggnad av eget kapital uppmärksammas. Även Kooperationens särbehandling i finansieringshänseende genom gällande regler och etablerad praxis skall undersökas. När det gäller den internationella rollen anger direktiven att både den handelspolitiska och den biståndspolitiska aspekten skall behandlas.

Kooperationens skattefrågor undantogs uttryckligen i 1977 års direktiv. Efter en gemensam hemställan från Kooperativa förbundet och Lantbrukarnas Riksförbund till chefen för industridepartementet utfärdades 1979-02-08 tilläggsdirektiv¹ i denna fråga. Enligt dessa är kooperationsutredningen oförhindrad att vid behandlingen av Kooperationens kapitalförsörjning även ta upp sådana skattefrågor som hör samman med kapitalförsörjningen.

Frågan om Kooperationens associationsrättsliga ställning regleras genom lagen om ekonomiska föreningar. Frågan om en eventuell ändring av denna lag togs inte upp i 1977 års direktiv. Den har dock aktualiserats under utredningsarbetets gång och därför anmälts till chefen för industridepartementet. Med anledning härav har 1981-05-21 tilläggsdirektiv utfärdats.¹ Enligt dessa skall kooperationsutredningen söka klargöra vad som kan anses utgöra Kooperationens egna förutsättningar inom det associationsrättsliga området. Med detta som utgångspunkt skall utredningen utforma förslag till lagstiftning om kooperativa ekonomiska föreningar.

1.2 Utredningsarbetet

Utredningens uppdrag spannar över ett vitt och i flera avseenden obearbetat område. Även om de ideologiska grunderna för Kooperationen är väl kända är de teoretiska förutsättningarna i flera viktiga hänseenden outvecklade. Till detta kommer också att konkreta data om befintlig Kooperation är svåröverskådliga och bristfälliga. Med detta följer att en utvärdering av Kooperationens resultat och möjligheter stöter på betydande svårigheter.

Mot denna bakgrund har utredningen i ett första utredningsskede lagt ned ett omfattande arbete på kartläggning och analys av den befintliga Kooperationen. Detta har i huvudsak gjorts inom kooperationsutredningens sekretariat med bistånd från de kooperativa organisationerna och med anlitande av bl. a. särskilt framtagna och bearbetad statistik. Resultatet redovisades i utredningens första delbetänkande, SOU 1979:62 *Kooperationen i Sverige*.

Jämsides med kartläggningsarbetet tog utredningen initiativ till och engagerade ett antal forskare för studier av vissa särskilda kooperativa frågeställningar.

Åt pol mag Åke Gabrielsson uppdrogs sålunda 1977 att göra en studie om de löntagarägda företagens omfattning, struktur och problem i Sverige. En slutrapport, *Löntagarägda företag. Kartläggning av förekomst och några problem och deras lösningar*, lämnades till utredningen i början av 1980.

¹ Se bilaga 1.

Utredningen, som kontinuerligt följt Gabrielssons arbete och dessutom deltagit i den försöksverksamhet på detta område som bedrivits genom Statens Industriverk och vissa regionala utvecklingsfonder, redovisade sina förslag i ett andra delbetänkande, SOU 1980:36, *Arbetskooperation*. I betänkandet ingår Gabrielssons slutrapport som bilaga. Betänkandet har remissbehandlats och föranlett proposition (1980/81:130, Industripolitikens inriktning m. m.) och beslut av riksdagen.

Frågan om det kooperativa företags, främst ekonomiska, särart jämfört med det privata och offentliga företaget har på utredningens uppdrag studerats av docent John Skår. Skårs slutrapport, *Kooperativa företag, en studie av det kooperativa företags särart* har publicerats som utredningens tredje delbetänkande (SOU 1981:54).

Docent Jan-Åke Dellenbrant har gjort ett par andra specialstudier på utredningens uppdrag. Den första, *Kooperativ demokrati*, är en jämförande studie av styrelseformer och medlemsdeltagande i några kooperativa föreningar. Den har publicerats som Forskningsrapporter 1979:2 från Stockholms universitet, Statsvetenskapliga institutionen. Den andra, *Föreningsdemokrati och företagsdemokrati, Två vägar till införande av ekonomisk demokrati*, publiceras i departementsserien (Ds I 1981:13).

Kooperationens sociala ansvarstagande har varit föremål för en särskild specialstudie som gjorts av fil kand Maj-Britt Johansson och ek dr Lennart Rosenberg. Slutrapporten, *Kooperationen under socialt ansvar*, finns stencilerad.

I utredningsarbetet har dessutom deltagit, enskilt eller i arbetsgrupper, ett antal experter, konsulter och sakkunniga. Detta har bl. a. gällt Kooperationens industriella verksamhet, olika kapitalfrågor, utrikeshandel, u-landsverksamhet, forskning och vissa lagstiftningsfrågor. En studie av ek dr Carl Fredriksson och civ. ek. Sten Ljunggren, *Kooperationens industrisektor i 1980-talets Industri-Sverige*, publiceras i departementsserien (Ds I 1981:12).

I detta utredningens huvudbetänkande SOU 1981:60, *Kooperationen i samhället*, tas samtliga frågor som anmäldes i de ursprungliga direktiven upp till behandling. Även de i 1979 års tilläggsdirektiv nämnda skattefrågorna behandlas. Däremot berörs Kooperationens associationsrättsliga ställning endast i den mån andra specialfrågor motiverar detta. Den i 1981 års tilläggsdirektiv aktualiserade frågan om ny lagstiftning på detta område kommer därför att behandlas i ett senare betänkande.

1.3 Utredningens slutsatser och förslag

1.3.1 Förutsättningar, mål och åtgärder

Kooperationsutredningen redovisar inledningsvis i kap. 2, *Kooperationens roll i samhället*, en orienterande beskrivning av Kooperationens ställning i olika samhälleliga avseenden. Det konstateras härvid att den samlade svenska Kooperationen svarar för ca 5 % av den totala sysselsättningen och BNP. Särskilt inom industri, handel och bostadsförsörjning, där andelarna är betydligt större, spelar Kooperationen direkt en stor roll. Detta redovisas ytterligare i utredningens kartläggningsbetänkande.

Utom den direkt mätbara näringspolitiska rollen kan särskilt kooperationens demokratiska och sociala roller poängteras. Kooperationen i Sverige har sammanlagt mer än två miljoner medlemmar, vilket innebär att ca två tredjedelar av landets hushåll har direkt kooperativ anknytning. Vidare kan konstateras att det inom kooperationen finns ca 100 000 förtroendeuppdrag. Också i andra avseenden, exempelvis försörjningspolitiskt, handelspolitiskt och biståndspolitiskt spelar kooperationen en väsentlig roll.

Det konstateras vidare i detta kapitel att statsmakernas och samhällets i övrigt inställning till kooperationen i flera avseenden är oklar eller inkonsekvent. Samtidigt som det ställs särskilda förväntningar och krav på kooperationen har de samhälleliga åtgärderna på bl. a. de ekonomiska, näringspolitiska och forskningspolitiska områdena successivt kommit att innebära en diskriminering av den kooperativa verksamheten. Detta har skett genom att beslutade åtgärder för utveckling och stöd till näringslivet ofta fått en sådan utformning att de inte kunnat utnyttjas av kooperationen.

I kapitlet redovisas också kooperationens egen syn på sin samhälleliga roll sådan denna framgår av målsättningar, program och andra uttalanden. Även om kooperationens målsättning inte i alla avseenden är klar och entydig kan det konstateras att den i regel speglar en mycket ambitiös inställning till såväl sitt medlems- som samhällsansvar. Man vill i flera avseenden gå längre i fråga om samhälleligt ansvar än vad gällande lagstiftning, avtal och praxis fastställer för näringslivet i allmänhet. Mot detta kan emellertid ställas att förutsättningar vad gäller bransch- och marknadsstruktur, finansiella villkor samt forsknings- och utvecklingsverksamhet i avsevärd grad begränsar kooperationens möjligheter till profilering i enlighet med målsättningarna.

Sammanfattningsvis redovisar utredningen också vissa egna principiella slutsatser om kooperationens roll i samhället och de åtgärder som motiveras härav. Dessa slutsatser går ur på att kooperationen utgör en värdefull del av svenskt samhällsliv. Särskilt i den aktuella ekonomiska, sociala och kulturella utvecklingen erbjuder kooperationen en kompletterande och alternativ verksamhetsform som kan vara av stort värde i den kommande samhällsutvecklingen. En konsekvens av detta är att samhället bör underlätta kooperationens verksamhet och utveckling. Kooperationen är en speciell verksamhetsform som i vissa avseenden förutsätter speciella villkor. Därav följer emellertid inte att kooperationen skall vare sig gynnas eller missgynnas i förhållande till andra verksamhetsformer. Även om specialvillkor således är nödvändiga skall villkoren sammantagna för kooperationen ge samma betingelser som för andra företagsformer.

Mot denna bakgrund finner kooperationsutredningen särskilda åtgärder erforderliga när det gäller *information, utbildning och forskning* om kooperation samt *utveckling* av ny kooperation. *Kooperationens kapitalförsörjning* är ytterligare ett viktigt område för åtgärder. Slutligen behöver även *kooperationens institutionella villkor* på främst de associationsrättsliga och skatterättsliga områdena anpassas till kooperationens övriga förutsättningar och mål.

1.3.2 Kooperationens utveckling

I tredje kapitlet, *Kooperationen och näringslivets utveckling*, analyseras Kooperationens utveckling, nuläge och framtidsförutsättningar sett huvudsakligen från en näringspolitisk utgångspunkt. Den kooperativa industrin, handeln och bostadsproduktionen diskuteras särskilt, men även övrig Kooperation liksom förutsättningarna för ny Kooperation behandlas.

Allmänt konstateras att Kooperationens målsättning för sin ekonomiska verksamhet i stor utsträckning överensstämmer med statsmakternas mål för den ekonomiska politiken. Den befintliga Kooperationens medlemsanknytning ger dock en begränsad valfrihet bl. a. när det gäller "satsningen" på nya branscher. Å andra sidan ger den en större närhet till primära och kvalitativa behov.

Den kooperativa industrin svarar för ca 7 % av landets industrisysselsättning och 13 % av industriproduktionen. Inom livsmedelsindustrin är den kooperativa andelen dominerande. Sammanlagt sysselsätter Kooperationen ca 165 000 personer. Av *handeln* är Kooperationens andel närmare 14 %. Andelen är större inom detalj- och oljehandel och mindre inom specialvarusektorn. Av de senaste årtiondenas *bostadsproduktion* svarar Kooperationen för ungefär 25 %.

Den kooperativa ekonomiska verksamhetens andel växte under efterkrigstiden fram till mitten av 1970-talet. Därefter har en stagnation inträffat, bl. a. sammanhängande med den allmänna ekonomiska stagnationen och strukturproblem inom vissa branscher. Framtiden inrymmer problem för Kooperationen i flera olika avseenden. Industrins branschinriktning är i allmänhet inte den som innefattas i statsmakternas satsning på expansiv exportinriktad verksamhet. Stora omställningsproblem kvarstår med betydande kapitalbehov som följd. När det gäller handeln kommer den att präglas av en stagnerande privat konsumtionsutveckling. Även här finns stora kapitalkrävande omställningsbehov. Även bostadsproduktionens framtid synes oviss. Kooperationens ställning på området är dock stark och synes kunna ytterligare förstärkas.

Sammantaget synes alltså den etablerade kooperativa verksamheten stå inför betydande omställnings- och utvecklingsbehov. En omprioritering är nödvändig inom Kooperationen. Samtidigt växer intresset för en utbyggnad av både etablerad och ny Kooperation samt kooperativ etablering på nya områden. Kooperationsutredningen har tidigare (SOU 1980:36) föreslagit vissa åtgärder för att främja arbetskooperation. Förslagen har i stort sett följts vid beslut av statsmakterna. För att emellertid en bredare kooperativ utveckling skall komma till stånd, omfattande både redan befintlig och ny Kooperation på olika områden, fordras konkreta åtgärder av statsmakterna inom de områden som tidigare nämnts i kapitel 2. Det konstateras emellertid också att Kooperationen själv måste vara beredd att utifrån sin egen målsättning ta ansvar för nödvändig omprövning av medel och former för verksamheten.

1.3.3 Konsumentpolitisk betydelse

I betänkandets följande kapitel utvecklas och fördjupas analysen av kooperationens ställning och betydelse. I kapitel 4, *Kooperationens konsumentpolitiska betydelse*, behandlas sålunda den för konsumentkooperationen väsentligaste rollen.

I kapitlet beskrivs hur kooperationen tidigt gjort betydande konsumentpolitiska insatser, vilka under de senaste årtiondena utvecklats vidare jämsides med samhällets åtgärder. Vidare konstateras att de senaste årens kärvare ekonomiska läge påverkat såväl kooperationens som samhällets möjligheter att föra en effektiv konsumentpolitik. Detta samtidigt som konsumenternas förhållanden försämrats och således behovet av en kraftfull konsumentpolitik förstärkts. Mot denna bakgrund anser kooperationsutredningen att kooperationens konsumentpolitiska roll är av sådan central samhällelig betydelse att den måste tillmätas stor vikt när kooperationens allmänna förutsättningar och villkor utformas.

Kooperationens konsumentpolitiska insatser redovisas, bl. a. med vissa kostnadsexempel, fördelade på konsumentinformation, pris- och konkurrenspolitik samt produktpolitik. Direkta förslag till samhälleliga åtgärder lämnas inte.

1.3.4 Kooperationen och kapitalet

Kapitel 5, *Kooperationen och kapitalet*, utgör en beskrivning och analys av kooperationens kapitalfrågor. Utom en allmän bakgrund redovisas och analyseras kooperationens finansiella ställning samt kapitalproblem särskilt vad gäller det egna kapitalet. Även kooperationens skattefrågor behandlas. Vidare redovisas vissa beräkningar om kooperationens kapitalbehov fram till 1985.

Mot bakgrund av utredningens allmänna slutsatser om önskvärdheten från näringspolitisk, social och demokratisk utgångspunkt att främja utvecklingen av en livskraftig kooperativ företagssektor, men också utifrån den i detta kapitel gjorda analysen, föreslår utredningen en rad åtgärder. Dessa avser såväl kooperationens interna kapitalbildning som tillförseln utifrån av kollektivt kapital. Förslagen syftar sammanlagt till att jämställa kooperationens kapitalförsörjning med andra företagsgruppers.

Förslagen innebär:

- ☐ *Enkelbeskattning* införs för den del av insatsröntan som överförs till medlemsinsatserna.
- ☐ Den lagstadgade *reservfondsavsättningen* höjs från 5 till 10 % av årets överskott. För avsättning därutöver upp till 20 % medges avdragsrätt. Denna avsättning skall ske till en *kooperativ kapitalfond*.
- ☐ Möjlighet öppnas för *uppskjuten beskattning* genom nedskrivning av viss del av medlemmarnas stadgeenliga insatsbetalningar. Möjligheten gäller medlemmar i jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds- och fiskekooperativa föreningar.
- ☐ Möjlighet till *skattefondsparande* införes, inledningsvis för den konsumentkooperativa sektorns medlemmar i form av s. k. *garantikapital* och

efter erforderligt ytterligare beredningsarbete för övriga kooperativa organisationers medlemmar. Härvid bör även sparande i B-insatser komma i fråga.

- Ett statligt specialinstitut – *fonden för kooperativt egenkapital* – inrättas för att göra kollektivt kapital tillgängligt för Kooperationen som riskbärande egenkapital (B-insatser). Till fonden anvisas 400 milj. kr.
- Genom ändring i föreningslagen möjliggörs att s. k. *B-insatser* införs i ekonomiska föreningar för egenkapitalinsatser även från andra än medlemmar, bl. a. för kapital från fonden för kooperativt egenkapital.

Olika reservationer har lämnats beträffande förslagen i kapitel 5. Mot förslaget avseende höjd avsättning till reservfond har ledamöterna *Göran Kuylénstjer-na* och *Sven Tågmark* avgett en gemensam reservation. Mot förslaget till uppskjuten beskattning har ledamöterna *Sven Gustafson* och *Per Westerberg* lämnat två skilda reservationer. Vidare har *Westerberg* reserverat sig mot förslaget om fonden för kooperativt egenkapital. Även ledamoten *Hans Alséns* särskilda yttrande berör en fråga inom kapitel 5.

1.3.5 Social roll

I kapitel 6, *Kooperativ verksamhet under socialt ansvar*, belyses hur kooperativ verksamhet fungerar i ett socialt perspektiv. Det konstateras härvid att Kooperationen tillför den ekonomiska verksamheten ett individuellt och socialt engagemang som berikar samhället i flera avseenden. Som exempel nämns de konsumentpolitiska insatserna samt regionala, boendesociala, kulturella, folkbildande och biståndspolitiska insatser.

I detta sammanhang diskuteras också gränsdragningen mellan kooperativt och samhälleligt socialt ansvar. Därvid tas även frågan upp om "ekonomisk kompensation" för Kooperationens "extra" sociala insatser. Utredningen uttalar i detta sammanhang att *någon bestämd gränsdragning* mellan vad som på detta område är samhällelig uppgift och kooperativ inte är möjlig. Samhället och dess organ bör vara öppna för samverkan med Kooperationen och tillvarata de möjligheter till sociala insatser som kan ske genom kooperativ verksamhet. Någon viss form av "ekonomisk kompensation" till just kooperativ verksamhet som sådan förordas inte. Liksom när det gäller Kooperationens konsumentpolitiska insatser framhålls dock att Kooperationens sociala roll bör beaktas när Kooperationens allmänna villkor utformas och fastställs.

1.3.6 Demokratisering av näringslivet

I kapitel 7, *Kooperationen och demokratiseringen av näringslivet*, konstateras sammanfattningsvis att Kooperationen är positiv till en utveckling i demokratiserande riktning. Skilda intressebakgrunder gör dock situationen olika för konsument- respektive producentkooperationen. Skillnader av annat slag ligger bakom gränsdragningen mellan den kooperativa medlemsdemokratin och företagsdemokratin. Slutligen konstateras också att efterkrigstidens tillväxt- och strukturutveckling fört med sig vissa problem för den demokratiska funktionen.

Utredningen framhåller att kooperationens positiva inställning till den ekonomiska demokratin i sig innebär att en utbyggnad av kooperationen främjar näringslivets demokratiska utveckling. Dessutom kan kooperationen medverka i utvecklingen av modeller för ekonomisk demokrati som kan påverka den demokratiska utvecklingen även inom andra sektorer. I dessa avseenden kan kooperationen spela en betydelsefull roll i 1980-talets utveckling.

1.3.7 Internationell roll

I kapitlen 8 och 9, *Kooperationen och den internationella handeln* och *Kooperationen och u-landsbiståndet*, lämnas en beskrivning och analys av kooperationens engagemang på dessa områden.

Först redovisas den svenska kooperationens import och export av varor. Härvid konstateras att särskilt konsumentkooperationen till avsevärd del är beroende av utrikeshandeln. KF:s import motsvarar exempelvis ca 20 % av föreningarnas försäljning och exporten 25 % av den egna produktionen. Oljekooperationens import motsvarade ca 60 % av försäljningen. Den svenska kooperationen spelar en ledande roll i det internationella kooperativa samarbetet genom *Inter-Coop* och *Nordisk Andelsförbund*, NAF. Närmare 20 % av KF:s import sker via *Inter-Coop* och ytterligare 20 % via NAF. Gemensam nordisk produktion sker genom *Nordlend* och *Nordchoklad*. Även på det lantbrukskooperativa området finns utrikeshandel och internationellt kooperativt samarbete fastän i mindre omfattning.

Utom kooperationens utrikeshandel diskuteras även kooperationens relationer till och möjligheter med hänsyn till det multinationella företaget. De multinationella företagen, MNF, innebär vissa risker för kooperationen och de strävanden denna står för. När det gäller konsumentkooperationen kan en utveckling av MNF medföra att prisbildning, produktutformning, marknadsföring och konsumentinformation, varuförsörjningen och den demokratiska funktionen kan få en utformning som missgynnar konsumenterna. För lantbrukskooperationen bedöms riskerna främst gälla oligopolistisk prissättning på förmödenheter, effekterna på jordbrukets strukturutveckling och bristande insynsmöjligheter.

Sammantaget synes utvecklingen av MNF inte uppfattas som något aktuellt hot mot kooperationen. Från samhällelig synpunkt är bedömningen av MNF:s effekter delad. Liksom kooperationen är en kompletterande och korregerande faktor för nationell handel synes kooperationen kunna spela samma roll inom den internationella handeln och sålunda i vissa fall balansera MNF:s effekter.

När det gäller *kooperationens u-landsbistånd* sker detta sedan 1968 genom kooperationens gemensamma organ, Swedish Co-operative Centre, SCC. Verksamheten, som under senare tid dragit en kostnad av ca 15 milj. kronor per år, finansieras till ca 20 % genom insamlingar och anslag från kooperationen och resten genom anslag från det statliga biståndsorganet SIDA.

Målet för det kooperativa biståndet är att främja utvecklingen av demokratiskt förankrade, självständiga och utvecklingsbara kooperativa organisationer, som kan spela en dynamisk roll i u-ländernas ekonomi. Biståndet sker

genom olika kanaler, dels direkt till utbildningsprojekt i u-länderna, dels till Internationella Kooperativa Alliansen, IKA, dels också till utbildningsprojekt i Sverige för utländska kooperatörer.

1.3.8 Vissa lagstiftningsfrågor

Vissa lagstiftningsfrågor på skatteområdet tas upp i kapitalavsnittet, kapitel 5. I kapitel 10, *Kooperativ lagstiftning*, lämnas en översikt av i huvudsak den associationsrättsliga lagstiftningen som reglerar den kooperativa verksamheten.

Den kooperativa verksamhetsformen regleras i huvudsak genom 1951 års lag om ekonomiska föreningar. För bostadskooperationen och föreningsbanksrörelsen finns dock särskild lagstiftning. Förslag till ny föreningslag framlades 1976. Efter förslaget remissbehandling beslöt att någon proposition till ny lag inte skulle framläggas i avvaktan på resultatet av kooperationsutredningens arbete. Däremot har vissa ändringar gjorts i 1951 års lag.

Kooperationsutredningen har enligt sina ursprungliga direktiv inte haft till uppdrag att framlägga förslag till ny lag om ekonomiska föreningar. Utredningen har dock övervägt frågan om laglig reglering av samverkan mellan ekonomiska primär- och sekundärföreningar, den s. k. kooperativa federationen. Härvid har det dock visats att frågan är alltför komplicerad för att kunna lösas isolerat. Genom de tidigare (s. 14) redovisade tilläggsdirektiven kommer utredningen att utarbeta förslag till ny lagstiftning på detta område. En lagstiftning som skall baseras på kooperationens egna förutsättningar.

1.3.9 Utvecklingsfrågor

I kapitel 11, *Kooperativ utveckling*, tas slutligen en rad utvecklingsfrågor upp till behandling och förslag till åtgärder i anslutning härtill. De frågor som diskuteras är kooperativ information, forskning, utbildning och utveckling samt organisationen av ett stöd till dessa.

Det framhålls bl. a. att kunskaperna om kooperationens egenskaper, omfattning, struktur och problem är bristfälliga och svårigheterna att finna tillräckliga data om kooperationen stora. Även forskningen om och utvecklingen av kooperativ teori, teknik och tillämpning är obetydlig och otillräcklig. Generellt sett är de tillgängliga samhällsliga resurserna för kooperativ information, utbildning, forskning och utveckling mycket små jämfört med de samhällsliga resurser som står till andra företagsformers förfogande.

Kooperationsutredningen finner därför, dvs. av rättviseskäl, men också därför att som tidigare visats kooperationen i flera avseenden kan tillföra näringslivet och samhället i övrigt ett positivt alternativ till lösning av vissa samhällsliga behov och problem, att vissa utvecklingsåtgärder bör vidtas för att främja kooperationen. Sålunda föreslås att:

- ☐ Resurser ställs till förfogande och andra behövliga åtgärder vidtas så att den kooperativa företagsformen blir jämställd med andra i grund- och gymnasieskolan samt i den samhällsliga näringspolitiska informationen
- ☐ En kooperativ årsbok med data om kooperationen ges ut

- ☐ Inom ramen för befintligt forsknings- och utbildningssystem byggs upp en kontinuerlig forskning och undervisning om Kooperationen
- ☐ Inledningsvis utarbetas ett särskilt kooperativt forskningsprogram byggt på samverkan mellan olika forskningsinstitutioner
- ☐ Forskningen finansieras på sedvanligt sätt genom forskningsråden. Dessutom anvisas medel till vissa särskilda forskartjänster samt för vissa sekretariats- och samverkansfunktioner
- ☐ Berörda högskolemyndigheter bör vidta åtgärder för uppbyggnad av undervisning om kooperativ ekonomi och verksamhet
- ☐ Samhälleliga organ skall regelmässigt överväga kooperativa lösningar av aktuella organisationsfrågor
- ☐ Initiativ tas och resurser avdelas för en bred kooperativ försöks- och utvecklingsverksamhet
- ☐ Ett organ – rådet för kooperativ utveckling – bildas för att med olika medel stödja den kooperativa utvecklingen på olika områden
- ☐ Erforderliga medel, ca 15 milj. kr, ställs till förfogande. Av resursbehovet bör 2,5 milj. kr kunna täckas av befintliga anslag och 5 milj. kr anvisas som ett engångsanslag.

Mot förslaget om ett statligt-kooperativt samverkansorgan – rådet för kooperativ utveckling – har ledamöterna *Sven Gustafson* och *Per Westerberg* avgett två skilda reservationer.

Utredningens förslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels att 17 § 1 mom., 18, 41, 43 och 48 §§ 1 mom., 71 och 88 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 6 a §, 16 b § och 17 § 4 mom., av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

6 a §

Om kapital skall kunna tillskjutas även av andra än medlemmarna, skall detta anges i stadgarna. Sådana tillskott sker i form av B-insatser. Stadgarna skall innehålla uppgift om vem som får göra sådana insatser, om insatsernas storlek och om det belopp som de sammanlagt högst får uppgå till. B-insatser får inte skjutas till med högre belopp än hälften av de inbetalda medlemsinsatserna.

I stadgarna skall vidare anges i vad mån B-insatser medför rätt till utdelning och till del i tillgångarna vid föreningens upplösning.

16 b §

Den som har skjutit till kapital i form av B-insats har rätt att återfå insatsen efter tio år, under förutsättning att han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg.

Föreningen får inlösa en B-insats efter fem år, under förutsättning att den som har gjort insatsen under rättas skriftligen minst sex månader i förväg.

Återbetalning enligt denna paragraf får ske endast i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den senaste balansräkningen förslår utan att reservfonden behöver anlitas. Om föreningen försätts i konkurs på ansökan som görs inom ett år efter återbetalningen gäller 16 § 2 mom.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

I mom. Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, *skola* minst *fem* procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbärningar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst *fem* procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser.

Då reservfonden jämte inbetalat insatskapital, i den mån detta ej överstiger tio gånger reservfonden, uppnått ett belopp som svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om reservfonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nedsättning av reservfonden må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

4 mom. Sedan föreskriven avsättning till reservfonden har gjorts, får avsättning från årsvinsten ske till en kooperativ kapitalfond. I fråga om nedsättning av en sådan fond gäller bestämmelserna i 1 mom. tredje stycket. Dessutom får nedsättning ske för överföring av medel till reservfonden.

18 §¹

Utdelning får inte överstiga vad som fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas såsom föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag eller stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Ej heller får gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten

¹ Senaste lydelse 1980:1105.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt får utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas på annat sätt än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter. *Denna begränsning gäller dock inte ränta på B-insatser.*

Vinstutdelning eller utbetalning i annan form av gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. får inte ske med så stort belopp att utdelningen eller utbetalningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

41 §²

I balansräkningen skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller samlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond, *kooperativ kapitalfond* och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna

² Senaste lydelse 1980:1105.

Nuvarande lydelse

– utförs som en särskild post under eget kapital.

Föreslagen lydelse

– utförs som en särskild post under eget kapital. *B-insatser skall redovisas särskilt.*

43 §³

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår *dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §.*

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår enligt 16 § 1 mom., 16 a § eller 16 b §.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda. Har föreningen anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

48 §

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas *å* föreningsstämma.

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas *på* föreningsstämma.

³ Senaste lydelse 1980:1105.

Nuvarande lydelse

Har förslaget *å* föreningsstämma antagits eller ock biträts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Föreslagen lydelse

Har förslaget *på* föreningsstämma antagits eller ock biträts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt göra sådan framställning. *Medrevisor får utses även på begäran av innehavare av B-insatser, om de företräder minst en tiondel av det inbetalda insatskapitalet.*

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

69 §

I mom. Menar styrelsen, styrelseledamot *eller* föreningsmedlem, att beslut, som fattas *å* föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

I mom. Menar styrelsen, styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av B-insats* att beslut, som fattats *på* föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare, churu klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, *grundad därpå* att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, *må ej anställas, med mindre* de som *föra* talan *utgöra* minst en tiondel av samtliga medlemmar.

Klandertalan *som grundas på* att ett föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket *får väckas endast om* de som *för* talan *utgör* minst en tiondel av samtliga medlemmar *eller företräder minst en tiondel av det inbetalda insatskapitalet.*

71 §

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Nuvarande lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot *eller* föreningsmedlem och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Föreslagen lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av B-insats* och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

88 §

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all vederlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades *å* föreningsstämma. I fråga om medlems återbäringskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades *å* föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

Förmenar medlem *eller innehavare av B-insats* att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades *på* föreningsstämma. I fråga om medlems återbäringskyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem *eller innehavare av B-insats* icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades *på* föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928: 370) dels att 29 § 2 mom. och punkt 1 av anvisningarna till 54 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i anvisningarna till 28 § skall införas en ny punkt, 11, och i anvisningarna till 29 § en ny punkt, 13, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

2 mom. *Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristilllägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen njuta avdrag för dylik utdelning.*

Föreslagen lydelse

29 §

2 mom. *En ekonomisk förening, som i beskattningsavseende är att anse som kooperativ enligt punkt 12 av anvisningarna, har rätt till avdrag för utdelning och för avsättning till kooperativ kapitalfond i den omfattning som anges i punkt 13 av anvisningarna.*

Anvisningar

till 28 §

11. *Har en ekonomisk förenings kooperativa kapitalfond satts ned, skall ett belopp som svarar mot det nedsatta beloppet tas upp som intäkt i den förvärvskälla där avdrag för avsättning till fonden senast har gjorts.*

till 29 §

13.¹ *Har en kooperativ förening av vinsten av sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller inte, pristilllägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, medges avdrag för denna utdelning.*

En kooperativ förening har också rätt till avdrag för utdelning som utgår i förhållande till inbetalda insatser. I fråga om utdelning på inbetalda insatser, som inte är B-insatser, gäller följande. Avdrag

¹ Förutvarande punkt 13 av anvisningarna till 29 § upphävd genom 1977: 572.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

medges med högst det belopp med vilket dessa insatser har ökat under räkenskapsåret. Avdrag medges dock inte för sådan del av utdelningen för vilken skattskyldighet inte föreligger enligt 53 § 1 mom. första stycket a) och g) eller 54 §. Avser denna del av utdelningen högst en fjärdedel av hela utdelningen, är dock utdelningen i sin helhet avdragsgill.

Avdrag får vidare göras för belopp som en kooperativ förening har avsatt till kooperativ kapitalfond. Avdraget får inte överstiga det belopp som föreningen är skyldig att avsätta till reservfond.

Avdrag enligt andra och tredje styckena medges endast om föreningens huvudsakliga verksamhet avser rörelse. Avdragen får göras i endast en förvärvskälla och skall anses belöpa på det räkenskapsår som utdelningen och avsättningen hänför sig.

till 54 §

1.² I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 29 § 2 mom.

1. I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 §. Bestämmelserna i tredje- femte styckena nedan gäller inte utdelning på en kooperativ förenings B-insatser.

Företag, som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av den utdelning som företaget har uppburit under beskattningsåret motsvaras av utdelning som företaget har beslutat för samma beskattningsår eller, i fråga

² Senaste lydelse 1981: 264.

om investmentföretag, av beslutad utdelning ökad med en fjärdedel. Med investmentföretag förstås förvaltningsföretag, vars uppgift väsentligen är att genom ett välfördelat värdepappersinnehav erbjuda aktie- eller andelsägare riskfördelning och vars aktier eller andelar ägs av ett stort antal fysiska personer.

Företag, som bedriver bank- eller annan penningrörelse eller sådan rörelse vid sidan av annan verksamhet, är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets verksamhet till den del denna avser annat än förvaltning av fastighet, värdepapper eller därmed likartad lös egendom.

Företag som bedriver försäkringsrörelse är frikallat från skattskyldighet för utdelning under förutsättning att företaget är skadeförsäkringsanstalt och utdelningen belöper på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets försäkringsrörelse.

Företag som inte avses i andra—fjärde styckena är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av jordbruk, skogsbruk eller rörelse som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt femte stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag, om förvaltningsföretaget äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget.

Om särskilda skäl föreligger, kan riksskatteverket medge dels att företag, som inte är förvaltningsföretag enligt andra stycket men vars verksamhet till inte oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper eller därmed likartad lös egendom, skall i beskattningsavseende behandlas som sådant förvaltningsföretag, dels att förvaltningsföretag, som är moderföretag i en koncern och som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens räkning, inte skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Mot riksskatteverkets beslut i fråga som här avses får talan inte föras.

Förvärvar företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets rörelse eller kapitalförvaltning, föreligger inte skattefrihet enligt denna anvisningspunkt för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

3 Förslag till

Lag om insatsreserv

Häri genom föreskrivs följande.

1 §

Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt medges avdrag enligt denna lag för belopp som har avsatts till reserv för insatser i kooperativa föreningar (insatsreserv). Sådant avdrag medges även vid beräkning av nettointäkt av handelsträdgårdsrörelse och yrkesmässigt fiske. Den som enligt jordbruksbokföringslagen (1979:141) eller bokföringslagen (1976:125) är skyldig att upprätta årsbokslut skall ha satt av ett mot avdraget svarande belopp i räkenskaperna för beskattningsåret.

Ett dödsbo har inte rätt till avdrag enligt denna lag.

Beteckningen kooperativ förening har i denna lag samma innebörd som i kommunalskattelagen.

2 §

Avdrag för avsättning till insatsreserv får göras intill dess reserven uppgår till sextio procent av avsättningsunderlaget.

Avsättningsunderlaget är summan av de till förvärvskällan hänförliga inbetalda stadgebundna insatserna i kooperativa föreningar vid beskattningsårets utgång minskat med motsvarande belopp vid utgången av det beskattningsår för vilket taxering har ägt rum år 1982 eller – om någon taxering inte har ägt rum detta år på grund av förlängning av räkenskapsåret – år 1983.

I avsättningsunderlaget inräknas endast insatser i föreningar som andelsinnehavaren är medlem i. Har andelsinnehavaren under beskattningsåret avgått eller begärt sitt utträde ur samtliga de föreningar, som han vid årets utgång har insatser i, får dock insatser som inte har återbetalats inräknas i underlaget vid taxeringen för beskattningsåret och vid taxeringarna de därpå följande fyra åren.

I fråga om handelsbolag beräknas avsättningsunderlaget för bolaget. Underlaget fördelas mellan delägarna.

3 §

Har den skattskyldige inte längre något avsättningsunderlag skall hela insatsreserven återföras till beskattning. Dödsbos insatsreserv skall återföras till beskattning senast vid den taxering som sker närmast efter fjärde kalenderåret efter det kalenderår då dödsfallet inträffade.

Har i anledning av dödsfall den efterlevande maken övertagit insatser får denne, om han så önskar, överta insatsreserven.

Kvarstår ett avsättningsunderlag men har detta minskat, skall så stor del av reserven återföras till beskattning som behövs för att nedbringa reserven till sextio procent av underlaget.

4 §

Har i annat fall än som sägs i 3 § insatsreserven eller del av denna återförts till beskattning skall som skattepliktig intäkt tas upp ett särskilt tillägg som svarar mot trettio procent av det återförda beloppet.

5 §

Återföring till beskattning och tillägg skall göras i den förvärvskälla där avsättningen har gjorts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983 och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

Bilaga 1.2

**Sammanställning av remissyttranden över kooperationsutredningens förslag
vad avser kapitalförsörjning och kooperativ utveckling
[delar av (SOU 1981: 60) Kooperationen i samhället]**

Remissammanställningen omfattar synpunkter som har lämnats på utredningsförslagen i kapitel 5 "Kooperationen och kapitalet" samt kapitel 11 "Kooperativ utveckling".

Över betänkandet (SOU 1981: 60) Kooperationen i samhället har yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), näringsfrihetsombudsmannen (NO), kammarrätten i Göteborg, samtliga länsstyrelser, socialstyrelsen, Allmänna pensionsfonden, första, andra och tredje samt fjärde fondstyrelserna, statistiska centralbyrån (SCB), bankinspektionen, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, kommerskollegium, konsumentverket, statens industriverk (SIND), Stockholms universitet med överlämnande av yttranden från universitetets företagsekonomiska och statsvetenskapliga institutioner, Uppsala universitet med överlämnande av yttrande utarbetat vid universitetets juridiska institution, Lunds universitet med överlämnande av yttrande från universitetets samhällsvetenskapliga fakultetsnämnd, Göteborgs universitet med överlämnande av yttrande från universitetets företagsekonomiska institution, Umeå universitet med överlämnande av yttrande från universitetets samhällsvetenskapliga fakultetsnämnd, forskningsrådsnämnden (FRN), humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), Svenska Handelskamarförbundet, statistikutredningen, delegationen för glesbygdsfrågor, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Köpmannaförbund och SHIO-Familjeföretagen i gemensamt yttrande, ICA-Förbundet, Sveriges Industriförbund, Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF), Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Kooperationens Förhandlingsorganisation, Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksföreningen, Folksam, HSB:s Riksförbund, Kooperativa förbundet (KF), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Oljekonsumenternas Förbund (OK), Svenska Riksbyggen, Svenska Taxiförbundet, Svenska Åkeriförbundet, Trädgårdsnäringens Riksförbund, Högskolan i Luleå samt Centrum för tvärvetenskapliga studier av människans villkor vid Göteborgs universitet.

Vissa remissinstanser har till sina yttranden fogat yttranden från andra instanser. Sälunda har av länsstyrelsen i Södermanlands län bifogats yttranden från Östergötlands och Södermanlands handelskammare och Lantbrukarnas länsförbund i Södermanland, av länsstyrelsen i Östergötlands län från samma handelskammare, utvecklingsfonden i Östergötlands län,

Lantbrukarnas länsförbund i Östergötland och Motala kommun, av länsstyrelsen i Kalmar län från Kalmar läns handelskammare och LO-distriktet i sydöstra Sverige, av länsstyrelsen i Gotlands län från Lantbrukarnas länsförbund på Gotland, Gotlands handelskammare och Gotlands kommun, av länsstyrelsen i Blekinge län från Lantbrukarnas länsförbund i Blekinge, av länsstyrelsen i Malmöhus län från Lantbrukarnas provinsförbund i Skåne och Skånes handelskammare, av länsstyrelsen i Värmlands län från Värmlands läns TCO-distrikt, av länsstyrelsen i Jämtlands län från högskolan i Östersund, av länsstyrelsen i Västerbottens län från Lantbrukarnas länsförbund i Västerbotten och Umeå kommun, av länsstyrelsen i Norrbottens län från Lantbrukarnas länsförbund i Norrbotten, av kommerskollegium från Skånes handelskammare samt av av LO från Fabriksarbetarförbundet, Handelsanställdas förbund, Livsmedelsarbetareförbundet och Metallindustriarbetarförbundet.

Kooperationens Förhandlingsorganisation (KFO) ansluter sig till Kooperativa Förbundets yttrande i frågor som rör organisationens intresseområden.

1 Kooperationen och kapitalet

1.1 Allmänt om utgångspunkter och förslag

Många remissinstanser har gjort allmänna uttalanden kring utredningens utgångspunkter och förslag i fråga om Kooperationens kapitalförsörjning.

Länsstyrelsen i Kalmar län delar kooperationsutredningens uppfattning att de producentkooperativa företagens största problem i dag är den alltför låga soliditeten. Bristen på eget kapital och förmågan att generera nytt sådant i tillräcklig omfattning för en sund och i förhållande till andra företagsformer stabil utveckling måste, enligt länsstyrelsen, åtgärdas med någon form av stimulanser och/eller styrmedel om kooperativ ekonomisk verksamhet skall kunna vidmakthålla och utveckla sin nuvarande ställning.

Liknande synpunkter framförs av länsstyrelsen i Älvsborgs och Skaraborgs län m.fl.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller att kapitalbildningen inom framför allt de börsnoterade aktiebolagen har prioriterats under senare år. Samma möjligheter att bygga upp eget kapital har inte funnits för de ekonomiska föreningarna. Det är därför, enligt länsstyrelsen, angeläget att de kooperativa företagen jämställs i kapitalförsörjningshänseende med andra företag eller grupper av företag i aktiebolagsform.

Förslagen tycks inte otillbörligt gynna den kooperativa företagsformen utan snarare sammantagna föra den upp i paritet med övriga företagsformer, anser länsstyrelsen i Skaraborgs län m.fl. Socialstyrelsen anför liknande synpunkter.

Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), instämmer i beskrivningen av de kooperativa företagens ogynnsamma finansiella utveckling och delar utredningens bedömning att åtgärder i syfte att stimulera tillförseln av eget kapital är motiverade också för de kooperativa företagen. Föreningen anser det inte möjligt att med ett samlat betraktelsesätt uttala sig om de relativa förmåner som respektive associationsform kommer i åtnjutande av samt om åtgärderna kan anses som konkurrensneutrala eller ej. Även om FAR inte funnit några uppenbara orättvisor i utredningens förslag, möjligen med undantag för den frivilliga avdragsgilla avsättningen till kooperativ kapitalfond, finner FAR det angeläget att man i det fortsatta beredningsarbetet eftersträvar att upprätthålla neutraliteten i finansiella konkurrensvillkor mellan kooperativa föreningar och andra företagsformer.

Enligt *Svenska Sparbanksföreningen* skall Kooperationen varken gynnas eller missgynnas, vare sig på det skatterättsliga eller associationsrättsliga området. Det är Sparbanksföreningens uppfattning att vissa hinder för Kooperationen föreligger, särskilt när det gäller kapitalanskaffning och kapitalbildningsfrågor, och att därför åtgärder kan vara erforderliga för att återställa en konkurrensneutralitet mellan olika företagsformer i det svenska näringslivet. Åtgärder från samhällets sida för att lösa kapitalproblemen inom Kooperationen bör enligt Sparbanksföreningens mening utformas så att medlemsinsatserna ökar. Samtidigt skall samhället ställa krav på att Kooperationen bedriver sin verksamhet så att motiven hos medlemmarna för att betala in större insatser stärks. Utredningens förslag beträffande skattestimulanser för kapitaluppbyggnaden uppfyller enligt föreningen dessa önskemål.

Även *Svenska Riksbyggen* understryker att de villkor som f. n. gäller för ekonomisk verksamhet i kooperativ resp. bolagsform inte är likvärdiga. T. o. m. den speciallagstiftning som i olika avseenden finns för den kooperativa verksamheten har, anför Riksbyggen, i allt väsentligt utgått från de förutsättningar och behov som råder för bolagsformen. De villkor som gäller i dag inom berörd lagstiftning favoriserar därför klart ekonomisk verksamhet i bolagsform.

Riksbyggen påpekar vidare att verksamheten i olika kooperativa föreningar ofta är organiserad på olika sätt. Det innebär, att alla de förbättringar som föreslås i fråga om villkoren för kooperativa föreningars kapitalförsörjning inte utan vidare kan utnyttjas av alla föreningar. Totalbilden av de föreslagna förbättringarna blir därför, enligt Riksbyggen, inte fullt så positiv i praktiken som det kan synas av utredningsförslagen.

LRF konstaterar att många av utredningens förslag är positiva och kommer att bidra till förbättringar av de kooperativa företagens möjlighet till erforderlig uppbyggnad av både internt och externt kapital. LRF har emellertid uppfattningen att utredningen varit alltför restriktiv i sina förslag och i varje delsituation sneglat på faran att förorda medel som skulle kunna uppfattas som favoriserande av den kooperativa företagsformen.

KF tillstyrker i princip det samlade åtgärdsprogrammet. Att detta har kunnat vinna ett så brett stöd inom utredningen torde, enligt KF, i hög grad ha berott på att principen om konkurrensneutralitet mellan – och likvärdiga arbetsbetingelser för – de olika företagsformerna inom svenskt näringsliv har varit vägledande i utredningsarbetet i fråga om de konkreta förslagen på kapitalbildningens område.

Om förslagen genomförs, anför *Folksam*, kommer detta att leda till att främja kapitalbildningen och soliditeten i de kooperativa företagen. Större rättvisa i skattehänseende och möjligheter för kapitalbildning mellan kooperativa företag och aktiebolag kommer också att uppnås.

Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF) instämmer i att anskaffningen av egenkapital utgör ett betydande problem för Kooperationen. Det är dels att lönsamhetsproblem och dels ett kapitalanskaffningsproblem. SFF konstaterar också att Kooperationen i dag är i underläge jämfört med aktiebolagen vad gäller möjligheter till anskaffning av egenkapital. SFF instämmer därför i att stimulansåtgärder för kapitalanskaffning måste tillskapas även för kooperativa föreningsföretag och instämmer även i utredningens slutats att den kooperativa verksamhetsformen förutsätter speciella lösningar och speciella villkor.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser på denna punkt att strävan bör vara att anpassa ändringarna till gällande regelsystem. Vad som, enligt länsstyrelsen, framför allt inte bör ifrågakomma är att tillföra regler som helt eller delvis bryter mot systemets uppbyggnad. Mot bakgrund härav kan, enligt länsstyrelsen, ett par av utredningens förslag ifrågasättas.

Liknande synpunkter framförs av *riksskatteverket (RSV)* som menar att förslagen till skatterättsliga i sig torde kunna genomföras. RSV framhåller emellertid att flera av förslagen strider mot systematiken i den nuvarande skatterättsliga lagstiftningen. Enligt RSV:s mening krävs återhållsamhet i fråga om att införa ytterligare särregler och undantagsbestämmelser.

Enligt *näringsfrihetsombudsmannen (NO)* kan det vara svårt att rättvisande utvärdera de skatterättsliga och andra skillnader som föreligger mellan ekonomiska föreningar och aktiebolag. Att en diskriminering för närvarande generellt sker av kooperativ verksamhet och att de av utredningen föreslagna åtgärderna behöver genomföras för att uppnå en åsyftad likabehandling har dock, enligt NO:s uppfattning, inte visats av utredningen.

Kommerskollegium framhåller att Kooperationen förvisso behöver tillskott av riskvilligt kapital, men att grundorsaken till den försämrade soliditeten torde kunna sökas i bristande lönsamhet. Låg lönsamhet är ett problem inom stora delar av näringslivet i dag och en allmän lönsamhetsförbättring bör därför eftersträvas. Liknande synpunkter framförs av *Stockholms universitet*.

Också *Sveriges Industriförbund* pekar på interna faktorer som förklaringsgrund till den negativa soliditetsutvecklingen. Industriförbundet fram-

håller vidare att Kooperationen redan i utgångsläget är skattemässigt gynnad och att den kooperativa kapitalkostnaden inte ligger högre än kapitalkostnaden i bolagssektorn. Enligt Industriförbundets uppfattning har konkurrensneutraliteten inte ägnats vederbörligt utrymme i utredningen. Förbundets övergripande krav är därför att frågan om Kooperationens kapitalförsörjning tas upp till ny behandling parallellt med motsvarande diskussioner rörande kapitalförsörjningen inom bolagssektorn. Förslagsvis skulle detta kunna ske inom ramen för Kapitalvinstkommittén.

Sveriges Köpmannaförbund och *SHIO-Familjeföretagen* påpekar att ett stort antal företag inom hantverk, service och detaljhandel inte drivs som aktiebolag och att konkurrensneutralitet måste råda även gentemot dessa. För att skapa neutralitet i beskattningen mellan kooperativa ekonomiska föreningar och andra företag är det, enligt förbunden, nödvändigt att eliminera de kooperativa företagens förmånliga skattemässiga behandling. Först när detta har genomförts kan man överväga de stimulansåtgärder utredningen har behandlat.

Riksrevisionsverket (RRV) konstaterar att utredningen i sin bedömning av Kooperationens värde för samhället inte har gjort någon egentlig åtskillnad mellan olika kooperativa verksamheter. Det förhållandet att konsumentkooperationen, lantbrukskooperationen och arbetskooperationen har tillkommit i olika syften och arbetar under olika betingelser har således inte analyserats. Också *näringsfrihetsombudsmannen (NO)* påtalar detta. Enligt NO är det risk för att bedömningsunderlaget blir missvisande om man drar kooperativ verksamhet över en kam. Olika kooperativa verksamheter har delvis olika problem. Särskild konsumentkooperationen står bl. a. till följd av den sjunkande konsumtionen inför omställningsproblemen vilkas lösning kan vara angelägen utifrån det allmänna intresset av en fungerande konkurrens. I betydande utsträckning är det dock, anför NO, fråga om svårigheter som gäller generellt för näringslivet. Kooperationens problem bör därför inte få leda till favörer för konsumentkooperationen och än mindre för annan kooperativ verksamhet i förhållande till andra företagsformer och verksamheter, vilket utredningens förslag, enligt NO, i viss utsträckning gör.

Även *kammarrätten i Göteborg* påtalar skillnaden mellan konsument- och producentkooperationen och menar att det inte är givet att de olika typerna av Kooperation bör stödjas på samma sätt.

1.2 Vissa generella ställningstaganden till förslagen rörande kapitalförsörjningen

Ett antal remissinstanser *tillstyrker samtliga förslag* som redovisas under punkterna 1.3. – 1.9 i det följande *utan särskilda kommentarer* kring de enskilda förslagen. Det är *länsstyrelserna i Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län, socialstyrel-*

sen, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, konsumentverket, statens industriverk, Göteborgs universitet och Landstingsförbundet.

Ett par instanser tillstyrker samtliga förslag och kommenterar på någon enstaka punkt. Länsstyrelserna i Kronobergs och Blekinge län poängterar vikten av den föreslagna fonden för kooperativt egenkapital. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) är i princip emot skattefondsparande men tillstyrker också för Kooperationen så länge systemet gäller.

Några remissinstanser gör allmänna uttalanden utan närmare ställningstagande. Länsstyrelsen i Norrbottens län anser sålunda att åtgärder bör vidtas för att underlätta Kooperationens kapitalförsörjning och Svenska kommunförbundet anser det väsentligt att Kooperationen ges samma möjligheter som annan företagsamhet när det gäller kapitaluppbyggnad. AP-fonden, första, andra och tredje fondstyrelserna anför att i den mån skattestimulanser tillämpas för egenkapitalinsatser i aktiebolag, bör analoga regler gälla även för ekonomiska föreningar.

Svenska Bankföreningen anser att utredningens förslag om enkelbeskattning m. fl. lättnader i den skattemässiga behandlingen av ekonomiska föreningar bör genomföras endast om samtidigt skattesatsen för ekonomiska föreningar och aktiebolag utjämnas.

De nu nämnda remissinstanserna kommer *inte* att återigen nämnas i den redovisning som görs i det följande av remissutfallet avseende enskilda förslag.

1.3 Enkelbeskattning

1.3.1 Förslag och remissutfall

– Enkelbeskattning införs för den del av insatsrättan som överförs till medlemsinsatserna.

Förslaget stöds av det övervägande antalet remissinstanser. I sin nuvarande form stöds det sålunda – förutom av inledningsvis nämnda instanser – av riksrevisionsverket, kammarrätten i Göteborg, flertalet länsstyrelser, kommerskollegium, universitetet i Umeå, Föreningen Auktoriserade Revisorer, LO, Svenska Sparbanksföreningen, Svenska Taxiförbundet och Svenska Åkeriförbundet.

Länsstyrelsen i Kalmar län, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Folk-sam, HSB:s Riksförbund, Kooperativa förbundet (KF), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Oljekonsumenternas Förbund (OK) och Trädgårdsnärings Riksförbund stöder också förslaget men vill ha en annan formulering av avdragsrättens begränsning.

Riksskatteverket (RSV) tillstyrker förslaget för primärföreningar enbart.

Länsstyrelsen i Gotlands län och Svenska Handelskammarförbundet tillstyrker förutsatt att en motsvarande lindring görs av beskattningen av utdelningar från aktiebolag.

Förslaget avstyrks av *Lunds universitet*, *Sveriges Köpmannaförbund* och *SHIO-Familjeföretagen*, *ICA-Förbundet* och *Sveriges Industriförbund*. *Svenska Riksbyggen* avstyrker till förmån för annan avdragsmodell.

1.3.2 Remissinstansernas kommentarer

Flera av de större kooperativa organisationerna anser att avdrag skall medges för *hela* den insatsränta som läggs till kapitalet, oavsett om en nettoökning av andelskapitalet har skett eller ej. Därigenom blir det möjligt för föreningarna att utnyttja avdragsrätten oberoende av den naturliga medlemsomsättningen under året, som inte sällan innebär en minskning netto av insatskapitalet. Avgående gamla medlemmar tar i genomsnitt med sig betydligt större belopp ur föreningarna än de nytillkommande för med sig. Detta förslag till ändrad formulering av begränsningen i avdragsrätten för insatsräntan framförs av *KF*, *LRF*, *OK*, *Folksam*, *HSB:s Riksförbund*, *Trädgårdsnäringens Riksförbund* och *Sveriges Föreningsbankers Förbund*.

Ett alternativ till utredningens förslag vore enligt *KF* att ge utdelningen på andelskapitalet karaktär av ränta i skatterättslig mening. Detta skulle innebära att räntan i princip blir avdragsgill för utbetalaren och skattepliktig för mottagaren. Denna princip skulle gälla fullt ut för såväl primär- som sekundärföreningar.

Svenska Riksbyggen för fram detta alternativ som sitt förslag till lösning. Utredningens förslag till enkelbeskattning av insatsräntan för primärföreningar skulle nämligen inte kunna utnyttjas alls inom Riksbyggens organisation. Inte heller *LRF* ser någon större möjlighet att för lantbrukskooperationen att utnyttja den föreslagna skattelättnaden. *LRF* ansluter sig dock till förslaget.

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) anser att föreliggande utredning inte ger tillräckligt underlag för en allsidig bedömning och föreslår att frågan avgöres när kapitalvinstkommitténs förslag föreligger. Också *kommerskollegium*, som i princip tillstyrker, hänvisar till kapitalvinstkommittén och menar att slutlig ställning till beskattningens utformning bör tas först när kommittén har avlämnat sitt betänkande. Intill dess bör dock enligt kollegiet utredningens förslag kunna tillämpas. *Kommerskollegium* anser det vidare lämpligt att fastställa ett tak för hur stor avdragsrätt som skall medges. Avdragsrätten bör således inte överstiga de lindringar i beskattningen som beviljas aktiebolagen och som detta förslag är tänkt att kompensera.

Lunds universitet avstyrker förslaget därför att Kooperationen blir otillbörligt gynnad i skattehänseende i förhållande till aktiebolagen. Insatsräntor måste vid beskattningen i möjligaste mån jämföras med aktieutdelningar, menar universitetet. Samma resonemang förs av *ICA-Förbundet*, som också anser att den för aktiebolagen tillämpade skattereduktionen på 30% av utdelningsbeloppet utan större svårigheter borde kunna införas beträffande utdelning på insatskapitalet.

Sveriges Industriförbund anser från principiell synpunkt att förslaget inte bör genomföras. De huvudalternativ valet står mellan är avskaffandet av dubbelbeskattningen på utdelad vinst å ena sidan och avskaffande av hela bolagsbeskattningen (inkl. skatt på ekonomiska föreningar) å den andra. Som ett alternativ pekar *Industriförbundet* på det förslag som förts fram i KF:s remissvar (se ovan).

Enligt *Bankinspektionen* bör principen om likabehandling i beskattningshänseende av utifrån tillskjutet egenkapital gälla oberoende av associationsform.

1.4 Höjd avsättning till reservfond

1.4.1 Förslag och remissutfall

– Den lagstadgade reservfondsavsättningen höjs från 5 till 10 % av årets överskott.

Förslaget stöds, förutom av de inledningsvis nämnda instanserna, av riksrevisionsverket (RRV), näringsfrihetsombudsmannen (NO), kammarrätten i Göteborg, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, kommerskollegium, Uppsala universitet, Umeå universitet, Föreningen Auktoriserade Revisorer, LO, Svenska Sparbanksföreningen, Folksam, HSB:s riksförbund och Svenska Riksbyggen.

Svenska Taxiförbundet och *Svenska Åkeriförbundet* är tveksamma.

Förslaget avstyrks av länsstyrelserna i Gotlands, Kristianstads och Skaraborgs län, *Sveriges Föreningsbankers Förbund*, KF, LRF, OK och *Trädgårdsnäringens Riksförbund* som föreslår att nuvarande regler med lägst 5 % avsättning till reservfond bibehålls och att avsättningen till den kooperativa kapitalfonden (se avsnitt 1.5) skall tillåtas ske med mellan 5 och 20 % på beräkningsunderlaget för reservfondsavsättning. Även *Svenska Riksbyggen* och *Folksam* anser detta förslag värt att överväga.

1.4.2 Remissinstansernas kommentarer

LRF instämmer i sin avstyrkan av förslaget kraftigt i vad som framförs i ledamöterna Kuylentjerna och Tågmarks reservation. I denna anförts bl. a. att förslaget kommer att gagna de mest konsoliderade föreningarna med relativt god lönsamhet men negativt drabba de ekonomiskt svagare föreningarna. LRF betonar vidare att föreningarnas ledningar naturligtvis inser sina skyldigheter beträffande föreningens långsiktiga konsolidering och hänvisar även till den skärpning i lagstiftningen avseende under vilka förutsättningar vinstudelning eller utbetalning i annan form får ske i den ekonomiska föreningen som genomförts fr. o. m. den 1 juli 1981.

Även KF tillmäter argumenten i reservationen sådan vikt, att en omprövning i anslutning till yrkandet i reservationen, enligt KF, är angelägen. KF vill i första hand tillstyrka ett bifall till yrkandet i reservationen. Som

ett alternativ kunde enligt KF:s mening övervägas att medge skattebefrielse för de framtida årliga avsättningarna till den kooperativa kapitalfonden mellan den i lagen föreskrivna avsättningen med 5 % av nettoöverskottet upp till en nivå av förslagsvis 15 % av nettoöverskottet.

Sveriges Föreningsbankers Förbund, OK och länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län pekar också på svårigheterna för de ekonomiskt svagare föreningarna, framför allt nystartade föreningar, att vid en höjd obligatorisk avsättning uppnå en tillfredsställande soliditet.

Stockholms universitet avvisar inte förslaget men anser att det ter sig något osäkert eftersom det grundläggande antagandet för reservfondavsättningen är överskottet och detta är en funktion av prissättningen till medlemmarna över vilken man kan ha ganska stor kontroll. En alternativ lösning vore enligt universitetet att i stället relatera reservfondavsättningen till skulderna i det kooperativa företaget.

Svenska Taxiförbundet och *Svenska Åkeriförbundet* tillstyrker endast under förutsättning att samtliga ekonomiska föreningar får del av utredningens förslag till skattelindringar, t. ex. uppskjuten beskattning.

1.5 Kooperativ kapitalfond

1.5.1 Förslag och remissutfall

– För avsättning av årets överskott utöver lagstadgad reservfondavsättning och upp till 20 % medges avdragsrätt. Avsättningen skall ske till en kooperativ kapitalfond. Fonden kan upplösas endast för täckande av förlust.

Förslaget stöds, förutom av inledningsvis nämnda instanser, av *RRV, kammarrätten i Göteborg, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Skaraborgs och Örebro län, Uppsala universitet, Sveriges Föreningsbankers Förbund, LO, Svenska Sparbanksföreningen, Folksam, HSB:s Riksförbund, KF, LRF, OK, Svenska Rikshyggan, Svenska Taxiförbundet, Svenska Åkeriförbundet och Trädgårdsnäringens Riksförbund*.

Av ovanstående instanser anser *KF, LRF, Folksam* och *Sveriges Föreningsbankers Förbund* – som vill att reservfondavsättningen skall bibehållas på 5 % – att avsättning skall medges med maximalt 15 % av årsöverskottet. Även *Svenska Rikshyggan* kan ansluta sig till denna lösning.

RSV, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och *kommerskollegium* är *ivresamma* till förslaget.

Näringsfrihetsombudsmannen vill att statsmakterna skall skjuta på ställningstagandet till förslaget tills kapitalvinstkommittén är färdig med sitt arbete.

Svenska Handelskammarförbundet, Svenska Köpmannaförbundet och *SHIO-Familjeföretagen* förutsätter att en motsvarande lösning genomförs också för aktiebolagen.

Förslaget avstyrks av länsstyrelsen i Södermanlands och Älvsborgs län, Sveriges Grossistförbund och Sveriges Industriförbund.

1.5.2 Remissinstansernas kommentarer

Kammarrätten i Göteborg anför att förslaget i och för sig innebär en skattelindring för Kooperationen som det övriga näringslivet inte får del av. Det är emellertid inte troligt att en skattelättnad av detta slag på något nämnvärt sätt skulle kunna förskjuta balansen i konkurrenshänseende mellan olika företagsformer. Med hänsyn härtill och till det angelägna i att stärka tillväxten av egenkapital inom de kooperativa föreningarna anser kammarrätten att utredningens förslag bör kunna godtas.

Inte heller *LRF* anser att förslaget, sett i det stora perspektivet vid en jämförelse mellan aktiebolag och kooperativa företag, kan anses gynna den sistnämnda kategorin. *LRF* vill emellertid inte motsätta sig att motsvarande förändring genomförs även för aktiebolagen. I likhet med *KF*, *OK*, *Svenska Riksbyggen*, *Folksam* och *Sveriges Föreningsbankers Förbund* anser *LRF* att avsättningen bör medges med maximalt 15% av årsöver-skottet.

LRF föreslår vidare att lagtexten, av redovisningstekniska skäl, utformas på så sätt att avsättningen till den kooperativa kapitalfonden och den därav följande skattereduktionen beräknas före avsättningen till reservfonden.

Uppsala universitet finner utredningens förslag välbetänkt men anser att förslaget bör gälla samtliga ekonomiska föreningar.

Enligt *NO* bör frågan avgöras när kapitalvinstkommitténs förslag föreligger eftersom utredningen inte ger tillräckligt underlag för en allsidig bedömning.

Föreningen Auktoriserade Revisorer, som avstår från att ta ställning till förslaget, fäster uppmärksamheten på det faktum att reservfondsavsättning i dag i allt väsentligt sker utan skattekonsekvenser. Att ytterligare 10% av årsvinsten skulle kunna föras till beskattat eget kapital med avdragsrätt innebär i praktiken att flertalet kooperativa föreningar befrias från inkomstskatt. Denna effekt synes föreningen vara mycket långtgående. Enligt föreningens uppfattning bör fonden vid sin upplösning återföras till beskattning.

Riksskatteverket (RSV) ifrågasätter lämpligheten i att för en specifik företagsform införa avsättningsmetoder som hittills avvisats. Enligt *RSV*:s mening är det sannolikt att – om förslaget genomförs – det även för andra företagsformer kommer att påyrkas motsvarande avsättningsmöjlighet.

Samma argument mot förslaget framförs av *länsstyrelsen i Stockholms län*. Mot detta skall emellertid, anför *länsstyrelsen*, ställas angelägenheten av att de kooperativa föreningarna ges denna ytterligare möjlighet att bygga upp det egna kapitalet. Vid en sådan sammanvägning vill *länsstyrelsen* inte motsätta sig förslaget.

Tveksamhet anförs av samma skäl av *kommerskollegium* som anser att förslaget i alla händelser inte bör genomföras med mindre än att samma möjligheter till vinstdisposition ges även aktiebolagen. Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* som också anser att utredningen om företagsbeskattning först bör avvaktas.

Länsstyrelsen i Södermanlands län avstyrker och hänvisar till att förslaget innebär ett avsteg från gällande princip att avsättning till bundna fonder skall ske med beskattade medel, till spridningseffekterna och till det faktum att systemet blir tekniskt krångligt att tillämpa. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län*, *Umeå universitet* och *Sveriges Grossistförbund* anser att förslaget särskilt gynnar Kooperationen och därför kan diskuteras från neutralitetssynpunkt. En fondavsättning kan inte rimligen få aktualiseras enbart för ekonomiska föreningar, anför *Grossistförbundet*.

Sveriges Industriförbund avstyrker på samma grunder som förbundet avstyrker förslaget om enkelbeskattning av insatsräntan.

1.6 Uppskjuten beskattning

1.6.1 Förslag och remissutfall

– Möjlighet öppnas för uppskjuten beskattning genom nedskrivning av viss del av medlemmarnas stadgeenliga insatsbetalningar. Möjligheten gäller medlemmar i jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds- och fiskekooperativa föreningar.

Remissopinionen är delad.

Förslaget stöds, förutom av inledningsvis nämnda instanser, av *länsstyrelserna i Kristianstads, Skaraborgs och Örebro län*, *Uppsala universitet*, *glesbygdsdelegationen*, *Sveriges Föreningsbankers Förbund*, *Svenska Sparbanksföreningen*, *Folksam*, *HSB:s Riksförbund*, *KF*, *LRF*, *Svenska Rikshyggen* och *Trädgårdsnärings Riksförbund*.

Länsstyrelserna i Kalmar, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län, *kommerskollegium*, *Föreningen Auktoriserade Revisorer* och *Umeå universitet* är tveksamma till förslaget. *Sveriges Industriförbund* kan inte tillstyrka med mindre motsvarande rätt ges företag som konkurrerar med lantbrukskooperationen och *länsstyrelsen i Gotlands län* anser att förslaget bör gälla även andra företagsformer än ekonomiska kooperativa föreningar.

Förslaget avstyrks av *RRV*, *NO*, *kammarrätten i Göteborg*, *länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Hallands län*, *Sveriges Köpmannaförbund*, *SHIO-Familjeföretagen* och *LO*.

Svenska Handelskammarförbundet vill att frågan om företagens försörjning med riskkapital skall utredas i ett större sammanhang.

1.6.2 Remissinstansernas kommentarer

LRF tillstyrker eftertryckligt utredningens förslag. LRF ser det som ett riktigt och angeläget steg för att överbrygga inflationens negativa effekter och ge lantbrukskooperationen motsvarande lätnader som har vidtagits för aktiebolagen i syfte att underlätta nyemission. LRF ser det emellertid som nödvändigt att nedskrivningsrätten utökas till 100% av ökningen av insatskapitalet. Lantbruket ges på så sätt större frihet och möjlighet att reellt öka insatsskyldigheterna i föreningarna. Vidare skapar förslaget förutsättningar för att genomföra åtgärder med en successivt ökande insatsbetalning allt eftersom konsolideringen fortgår hos den enskilde medlemmen, dvs. en form av annuitetsmetod.

Länsstyrelsen i Örebro län och Sveriges Föreningsbankers Förbund föreslår på samma grunder som LRF en ökning till 100 %. Även Trädgårdsnärings Riksförbund framför detta förslag och understryker att reformen är av utomordentlig vikt för att kunna rekrytera nya medlemmar till organisationen. Glesbygdsdelegationen förordar också en höjning av nedskrivningsrätten.

Länsstyrelsen i Kristianstads län anser att förslaget bör omfatta även övriga kooperativa organisationer.

HSB:s Riksförbund tillstyrker att förslaget om uppskjuten beskattning för medlemmar i lantbrukskooperativa föreningar genomförs omedelbart. I ett längre perspektiv bör dock, enligt HSB, samma möjligheter skapas även för andra kooperativa organisationer.

KF accepterar en särbehandling av lantbrukskooperationens medlemmar med avseende på förslaget om uppskjuten skatt men understryker vikten av den gränsdragning utredningen gjort i fråga om skattelindringens förmånseffekt.

RRV påpekar att lagförslaget måste förtydligas för att möjliggöra kontroll av att avdrag inte sker med otillåtna belopp.

Enligt Sveriges Föreningsbankers Förbund bör nedskrivningsregeln gälla alla som redovisar intäkt under förvärvskällan "Rörelse". I föreningsbankerna finns nämligen som medlemmar flera andra egenföretagare än de som omfattas av förslaget.

De huvudsakliga motiv mot förslaget som ligger till grund för *avstyrkande* eller *tveksamma* remissinstansers ställningstagande framgår i sammanfattning av följande citat ur yttrande av kammarrätten i Göteborg.

"Ett avdrag av detta slag strider helt mot de principer som hittills gällt inom det svenska skattesystemet. Enligt kammarrättens uppfattning kan det inte heller jämföras med de skattelättnader för utdelning som aktiebolagen fått eller de lätnader som har föreslagits beträffande beskattningen av insatsröntan. Producentkooperationen delar normalt ut överskotten i form av efterlikvider och kan därigenom redan nu helt undvika dubbelbeskattning. Kammarrätten bedömer att ett genomförande av förslaget om uppskjuten beskattning skulle medföra att lantbrukskooperationen kommer att

gynnas i förhållande till det övriga näringslivet. Detta skulle kunna få styreffekter som är svåra att förutse. Över huvud taget är det osäkert om de föreslagna reglerna skulle medföra den åsyftade stimulansen. Bl. a. finns det, som ledamoten Gustafson framhåller i sin reservation, inte någon bindning mellan skatteförmånen och en höjning av insatsskyldigheten. Slutligen vill kammarrätten framhålla att förslaget till lagtext är oklart på så sätt att det inte framgår att avdragsrätten skall vara begränsad till vissa typer av kooperativa föreningar.”

Det förhållandet att förslaget strider mot tillämpad princip att *insatsbetalning skall göras med beskattade medel* framhålles också av *NO, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Hallands samt Göteborgs och Bohus län, kommerskollegium och Föreningen Auktoriserade Revisorer. RRV, länsstyrelsen i Malmöhus län och kommerskollegium* pekar på att förslaget inte är kopplat till krav på höjning av insatskapitalet i föreningarna. Också *Svenska Handelskammarförbundet* anför nu nämnda skäl mot förslaget. Förbundet pekar samtidigt på att motsvarande problem uppkommer t.ex. för mindre och medelstora företag och att förslaget, om det genomförs, bör gälla även för andra företagsformer. Frågan bör enligt förbundet utredas i ett större sammanhang.

Att förslaget speciellt skulle gynna vissa delar av *kooperationen* och eventuellt leda till krav på *komensation* från andra företagsformer framhålls också av *länsstyrelserna i Malmöhus och Älvsborgs län. Umeå universitet* anser att förslaget bör ses i ett större sammanhang och även övervägas för andra företagsformer. *Sveriges Industriförbund* kan ansluta sig till förslaget endast om motsvarande rätt ges företag som konkurrerar med *lantbrukskooperationen*.

”Marginella möjligheter för den enskilde att påverka sin årliga totala skattesituation, alltför komplicerade tillämpningsregler jämte kontroll och avstämningsproblem som ökar ju längre tid som förflutit sedan ursprungstidpunkten, utgör negativa effekter som bedöms väga tyngre än fördelarna” anför *länsstyrelsen i Kalmar län* och förordar samtidigt en utredning av möjligheten att förstärka insatsviljan via *lätnader i förmögenhetsbeskattningen* avseende insatskapital som stadgeenligt är bundet viss *minimitid* och ej heller uppsagt.

RRV anser att förslaget ger möjlighet till inslag av *skatteplanering* i övervägandena om *medlemskap i kooperativ förening* och vid bildande av kooperativa föreningar. Enligt *RRV:s* mening är det olämpligt att belasta skattesystemet med denna typ av *särlösningar* som ökar *svåröverskådligheten*. Det kan också, enligt *RRV*, ifrågasättas om denna typ av regler skulle leda till en ökad *finansiell stabilitet* i de kooperativa föreningar som förslaget avser att stödja. Om man från statsmakternas sida önskar stimulera en *uppbyggnad av insatskapitalet i kooperativa föreningar* bör, enligt *RRV*, *konverteringsmodellen* utredas ytterligare.

En förutsättning för att förslaget skall få avsedd finansiell effekt är att medlemmens övriga skattemässiga reserveringsmöjligheter är uttömda, anför *Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)*. Så torde inte vara fallet inom stora delar av berörd Kooperation. Den finansiella effekten av den föreslagna åtgärden bedöms därför av FAR som ringa. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* fäster uppmärksamheten på detta förhållande.

LO anser att förslaget inte motsvarar de krav på en allkooperativ lösning som man bör ställa när det gäller reformer i skattesystemet. Frågan om särskilda skattestimulanser i form av en särskild avsättning till kollektiva kapitalfonder bör, enligt LO, inte överges. LO förordar därför ytterligare utredning i syfte att finna ett system som också kan gälla konsumentkooperationen och bostadskooperationen.

1.7 Skattefondsparande

1.7.1 Förslag och remissutfall

– Möjlighet till skattefondsparande införes, inledningsvis för den konsumentkooperativa sektorns medlemmar i form av s. k. garantikapital och efter erforderligt ytterligare beredningsarbete för övriga kooperativa organisationers medlemmar. Härvid bör även sparande i B-insatser komma i fråga.

Förslaget stöds av det helt övervägande antalet remissinstanser. Positiva är, förutom de inledningsvis nämnda instanserna, *RRV*, *NO*, *kammar-rätten i Göteborg*, *länsstyrelserna i Stockholms och Södermanlands län m. fl.*, *AP-fonden*, *första, andra och tredje fondstyrelserna*, *kommerskollegium*, *Svenska Handelskammarförbundet*, *Sveriges Industriförbund*, *Föreningen Auktoriserade Revisorer*, *Svenska Sparbanksföreningen*, *Folk-sam*, *HSB:s Riksförbund*, *Svenska Riksbyggen*, *KF*, *LRF*, *OK*, *Svenska Taxiförbundet*, *Svenska Åkeriförbundet* och *Trädgårdsnäringens Riksförbund*.

Några remissinstanser, bl. a. *RRV*, *Bankinspektionen* och *Sveriges Föreningsbankers Förbund* anför vissa betänkligheter eller avstår från att ta ställning.

LO avstyrker förslaget och föreslår att i stället det skattesubventionerade aktiesparandet avskaffas.

1.7.2 Remissinstansernas kommentarer

KF bedömer införandet av garantikapital i konsumentföreningarna som en mycket angelägen åtgärd för att såväl skapa en ny form för medlems-sparande, och därmed öka medlemmarnas känsla av personligt engagemang i föreningarna, som en ny för konsumentföreningarna lämplig form för kapitalbindning. Därmed ges ökade möjligheter för KF att på olika sätt lösa rörelsens centrala kapitalfrågor. Ett genomförande av förslaget skulle innebära en starkt motiverad utveckling i riktning mot mer likvärdig be-handling mellan berörda företagsformer.

LRF anför att individuellt fondsparande har fått allt större betydelse som kapitalkälla för börsbolagen under de senaste åren. *LRF* ser detta sparande som ett nödvändigt komplement till övriga föreslagna åtgärder samt dessutom angeläget av rättviseskäl. *LRF* tror emellertid inte att det är möjligt att införskaffa något kapital om bindningstiden blir 10 år. Fondsparande i kooperativa företag bör få samma ekonomiska villkor som gäller för övrigt skattefondsparande.

De av utredningen presenterade allkooperativa rikstäckande fonderna kan *LRF* inte tillstyrka. Förslaget är enligt *LRF* inte tillräckligt genomlyst och har i sig ett antal motsägelsefulla uppgifter. *LRF* skisserar ett fondsystem anknutet i princip till varje enskilt kooperativt företag, som skulle kunna tillämpas för hela Kooperationen.

RRV ansluter sig till förslaget förutsatt att sparformen avses behållas långsiktigt. Också *Svenska Riksbyggen* och *TCO* finner det rimligt att Kooperationen får bygga upp ett skattefondsparande så länge som det gäller för andra företagsformer.

Kommerskollegium tillstyrker men anser sig inte nu kunna ta ställning till om någon av de två föreslagna modellerna för nysparandet bör användas. Förslagen är inte tillräckligt utredda för att kunna bedömas med avseende på vilka effekter de får. Kollegiet pekar också på ett tredje alternativ, nämligen att det kooperativa nysparandet sker inom ramen för nuvarande skattefondsparande. Detta kan ske genom att de redan existerande fonderna får förvärva garantikapital eller motsvarande kapital i kooperativa föreningar på samma sätt som nu får ske beträffande aktier i börsnoterade företag.

Enligt *Svenska Handelskamarförbundet* bör fondsparandet vara av modellen "med riskspridning".

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker förslaget för att ge likvärdiga förutsättningar för de kooperativa företagen, men anser i princip att premieringen av den här typen av sparande bör lyftas bort från skattesystemet och i stället tillföras spararna från bankinstituten.

Under förutsättning av principen att B-insatser är en del av Kooperationens riskkapital och att således räntan är föremål för dubbelbeskattning tillstyrker *Sveriges Industriförbund* förslaget.

Eftersom något färdigt förslag i frågan inte föreligger avstår *Sveriges Föreningsbankers Förbund* från att ge några definitiva synpunkter. Förbundet finner det dock rimligt att det fondsparande som nu kan ske i börsnoterade bolag även ska kunna innefatta kooperativa företag. Förbundet inser dock att betydande svårigheter föreligger att skapa lämpliga former för sparande i den speciella typ som de kooperativa företagen utgör. I ett sådant system bör B-insatser kunna utgöra ett lämpligt instrument.

Förslaget om garantikapital är enligt *RRV* en tveksam mellanform mellan i dag gällande bestämmelser för sparande på skattesparkonto och

skattefondkonto. I sin nuvarande utformning skulle förslaget medföra såväl administrativa som kontrolltekniska svårigheter.

Bankinspektionen anför liknande synpunkter och menar att förslaget kräver ytterligare bearbetningar och överväganden innan ställning kan tas till frågan om det är genomförbart. Inspektionen är tveksam till möjligheten att inordna verksamheten i mönstret för lagstiftningen om aktiefonder och aktiesparfonder.

1.8 Fonden för kooperativt egenkapital

1.8.1 Förslag och remissutfall

– Ett statligt specialinstitut – fonden för kooperativt egenkapital – inrättas för att göra kollektivt kapital tillgängligt för Kooperationen som riskbärande egenkapital (B-insatser). Till fonden anvisas 400 milj. kr.

Remissopinionen är delad.

Förslaget *stöds*, förutom av inledningsvis nämnda remissinstanser, av länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Kalmar, Kristianstads, Hallands och Örebro län, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Föreningen Auktoriserade Revisorer, Svenska Sparbanksföreningen, Folksam, HSB:s Riksförbund, LRF, OK, Svenska Taxiförbundet, Svenska Åkeriförbundet och Trädgårdsnärings Riksförbund.

LO stöder förslaget men är tveksam till att finansieringen skall ske med anslag över statsbudgeten.

KF tar inte närmare ställning till det föreslagna institutet. Inte heller AP-fonden, fjärde fondstyrelsen och länsstyrelsen i Älvsborgs län uttalar någon bestämd uppfattning.

Kammarrätten i Göteborg, kommerskollegium och Stockholms universitet är tveksamma till förslaget.

Förslaget avstyrks av RRV, NO, länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län, AP-fonden, första, andra och tredje fondstyrelserna, Bankinspektionen, Svenska Handelskammarförbundet, Sveriges Köpmannaförbund och SHIO-Familjeföretagen, ICA-Förbundet, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Industriförbund och Svenska Bankföreningen.

1.8.2 Remissinstansernas kommentarer

LRF instämmer i utredningens bedömning att ett statligt specialinstitut är bäst lämpat att administrativt sköta fonden för kooperativt egenkapital mot bakgrund av att det är angeläget att Kooperationens särskilda förutsättningar blir väl kända i fonden och att Kooperationen inte hamnar i en andrahandssituation i förhållande till börsbolagen. Eftersom det rör sig om allmänna medel, torde enligt LRF bindningstiden för de förvärvade B-insatserna inte behöva understiga de 10 år som utredningen föreslagit generellt. LRF anser vidare att 400 milj. kr. är ett för lågt belopp.

Länsstyrelsen i Kristianstads län tillstyrker den föreslagna fonden men anför att det synes ha varit en enklare väg att göra befintliga kreditinstitut, i synnerhet fjärde AP-fonden, i större utsträckning tillgängliga för kooperativa företag.

Svenska Sparbanksföreningen anser förslaget vara väl underbyggt. Föreningen understryker i sammanhanget att det borde vara angeläget att även Kooperationen kan få del av institutionellt genererat egenkapital. Särskilda företag borde kunna tillskapas i samverkan mellan 4:e AP-fonden och skilda, Kooperationen närstående företag. Ett alternativ till att använda statliga medel för kooperativt egenkapital skulle kunna vara att den statliga fonden utfärdar garantier för de företag som tecknar egenkapital i olika kooperativa företag.

Sveriges Föreningsbankers Förbund finner förslaget välgrundat och påpekar att det är rimligt också ur den synpunkten att kooperativa företag bereds samma möjlighet att på en gång mobilisera ett större riskkapital som aktiebolagen har genom nyemissioner.

Länsstyrelsen i Blekinge län anför att det är speciellt viktigt att nyetabletrade kooperativa företag får del av medlen från fonden. Även *högskolan i Luleå* framför detta och anser att det bör skrivas in i fondens instruktion att den särskilt ska främja tillkomsten av arbetskooperativa företag samt att den ska låta regionalpolitiska hänsynstaganden påverka förvärvet av B-insatser.

Enligt *LO*, som är tveksam till finansiering över statsbudgeten, bör det utredas om fondens kapitalbehov kan tillgodoses med hjälp av pensionsmedel på samma sätt som 4:e AP-fonden.

Svenska Taxiförbundet och *Svenska Åkeriförbundet* har inget att erinra mot förslaget förutsatt att samtliga ekonomiska föreningar kommer att utgöra målgrupp.

Med hänsyn till att förslaget om ett statligt specialinstitut har karaktären av en principskiss, avsedd att i samverkan med Kooperationen ytterligare beredas inom regeringskansliet, anser sig *KF* icke böra ingå på en behandling av utredningens synpunkter mer i detalj. *KF* bedömer emellertid, liksom utredningen, behovet av försörjningen med långfristigt kapital liknande ett egenkapital av bunden karaktär såsom på sikt betydande för Kooperationen.

De instanser som är *tveksamma till* eller *avstyrker* förslaget framför som huvudargument att ett särskilt institut inte behövs med tanke på befintliga institutioner på kapitalmarknaden och/eller att Kooperationen blir otillbörligt gynnad gentemot andra företagsformer vad gäller tillgången på kapital.

AP-fonden, fjärde fondstyrelsen, vill sålunda inte uttala någon bestämd uppfattning i frågan men anser att alternativet med en administrativ anknytning till någon redan bestående institution på kapitalmarknaden också bör övervägas. Därigenom skulle utvecklingsprojekten inom kooperativ verksamhet komma att bedömas på samma grunder som projekt inom

näringslivet i övrigt, och det skulle säkerställas att det för finansieringen vid varje tid tillämpades jämförbara villkor.

Fjärde fondstyrelsen anser vidare att B-insatser bör uppfattas som en form av allmän finansiering av föreningar i expansion, inte som en form av projektfinansiering. Avkastningskravet på institutet bör enligt fondstyrelsen formuleras så att för institutets tillskott av B-insatser skall tillämpas kapitalmarknadens avkastningskrav vid varje tid för placeringar med motsvarande belopp, riskgrad och löptid.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framför liknande synpunkter. Också *Stockholms universitet* för fram tanken på att utnyttja befintliga institutioner och kompetens, t. ex. genom att skapa ett särskilt obligationsarrangemang, dels till de kooperativa företag som i första hand är kapitalförvaltare, dels till någon del av ATP-fondsystemet.

NO anför att inrättandet av en särskild fond leder till en ytterligare uppdelning av kapitalmarknaden och till risk för att särskilda favörer lämnas till Kooperationen. Risken för sådant gynnande påtalas också av *kammarrätten i Göteborg* och *Sveriges Grossistförbund*.

RRV förordar att reglerna för AP-fonderna ändras så att det blir möjligt att placera AP-medel som riskbärande kapital i Kooperationen i samma utsträckning som sådana medel kan placeras i aktiebolag. Om så sker torde de befintliga kapitalmarknadsinstituterna vara tillräckliga för att förse Kooperationen med riskbärande kapital. Ett särskilt statligt institut för kooperativt egenkapital är enligt *RRV*:s uppfattning motiverat endast om man från statsmakternas sida önskar ge kooperativa företag tillgång till riskkapital med ett lägre avkastningskrav än vad som är gängse på kapitalmarknaden.

Kommerskollegium, som känner stark tveksamhet inför förslaget, påtalar risken för att andra än rent marknadsmässiga överväganden kommer att dominera vid placering av riskkapital. Enligt kollegiets mening bör lämpligen fjärde AP-fonden och Företagskapital AB i stället kunna tillåtas placera medel i de kooperativa föreningarna enligt samma principer och lönsamhetskrav som i dag tillämpas i fråga om placeringar i andra företag. Även *Svenska Handelskammarförbundet* och *länsstyrelserna i Gotlands* och *Skaraborgs län* förordar en inordning under AP-fondssystemets ram. En sådan lösning borgar, enligt länsstyrelsen i Skaraborgs län, mer för konkurrensneutralitet företagsformerna emellan än den förordade lösningen.

AP-fondens första, andra och tredje fondstyrelser avvisar ett för Kooperationen specialanpassat mellanhandsinstitut förutsatt att, som styrelserna förordar, B-insatserna rättsligt klassificeras som förlagslån samt ges en teknisk utformning och förses med villkor avseende avkastning, likviditetsgrad etc. som gör att B-insatserna blir ett för kapitalmarknaden intressant placeringsalternativ. I så fall framstår enligt fondstyrelserna särlösningar t. ex. i form av specialinstitut för Kooperationens egenkapitalförsörjning som onödiga.

Sveriges Industriförbund resonerar på samma sätt och förordar att placeringsreglerna hos existerande placeringsinstitut ses över så att inga onödiga restriktioner förhindrar dessa att om de så önskar delta i finansieringen av Kooperationen.

Även *Bankinspektionen* ifrågasätter behovet av ett specialinstitut eftersom det redan finns ett flertal institutioner på kapitalmarknaden vilka kan eller skulle kunna göra de aktuella insatserna.

Svenska Bankföreningen avstyrker förslaget om ett statligt specialinstitut liksom föreningen i andra sammanhang har avstyrkt förslag till statliga specialinstitut med inriktning på företag i allmänhet.

1.9 B-insatser

1.9.1 Förslag och remissutfall

– Genom ändring i föreningslagen möjliggörs att s. k. B-insatser införs i ekonomiska föreningar för egenkapitalinsatser även från andra än medlemmar, bl. a. för kapital från fonden för kooperativt egenkapital.

Förslaget stöds eller lämnas utan erinran av det helt övervägande antalet remissinstanser. Positiva är sålunda, förutom de inledningsvis nämnda instanserna, *NO*, *länsstyrelserna i Stockholms och Södermanlands län m.fl.*, *AP-fonden*, *första, andra, tredje och fjärde fondstyrelserna*, *Bankinspektionen*, *kommerskollegium*, *Svenska Handelskamarförbundet*, *Sveriges Föreningsbankers Förbund*, *Föreningen Auktoriserade Revisorer*, *Folksam*, *HSB:s Riksförbund*, *LRF*, *OK*, *Svenska Riksbyggen* och *Trädgårdsnäringens Riksförbund*.

Flera av nu nämnda instanser föreslår *andra villkor* för B-insatserna än de av utredningen skisserade i syfte att göra dem mera intressanta på kapitalmarknaden.

Svenska Bankföreningen och *KF* har inte någon invändning mot att förslaget accepteras men är begränsat intresserade. *RRV* och *kammarrätten i Göteborg* vill att frågan skall utredas ytterligare.

Uppsala universitet och *Lunds universitet* är tveksamma till förslaget.

Ingen remissinstans *avvisar* förslaget helt.

1.9.2 Remissinstansernas kommentarer

Åtskilliga remissinstanser uttrycker sitt stöd för tanken att skapa en ny form av riskbärande egenkapital vid sidan av det traditionella medlemskapitalet. Många finner dock en ytterligare precisering av B-insatsernas ställning nödvändig eller anser att villkoren bör göras bättre för att B-insatserna skall bli attraktiva på kapitalmarknaden.

Enligt *AP-fonden*, *första, andra och tredje fondstyrelserna* är sålunda de föreslagna B-insatserna närmast att jämföra med förlagslån – dvs. en kapitalform mellan riskkapital och främmande kapital i ett aktiebolag. Fondstyrelserna betonar vikten av att B-insatsernas rättsliga status i olika

avseenden definieras klart och att dessa regler blir generellt tillämpliga. Kooperationen skulle genom marknadsanpassade B-insatser på ett naturligt sätt inlemmas i den svenska kapitalmarknaden i konkurrens med andra låntagare. Kan B-insatserna rättsligt ges samma status och tekniska utformning som förlagslån hos det privata företagandet, föreligger inga hinder för de tre första fondstyrelserna att placera i sådana insatser, anför fondstyrelserna.

Även *fjärde fondstyrelsen* liksom *kommerkollegium* trycker på behovet av klart definierade och generellt tillämpliga rättsregler. Också *Uppsala universitet*, som anser det tveksamt om rösträttslösa insatser av detta slag bör tillåtas, tycker att den rätt som tillkommer B-insatsinnehavare bör penetreras noggrannare än vad som har skett i betänkandet, t. ex. med avseende på närvarorätt vid stämma, rätt att föra talan mot föreningsstäm-mobeslut m. m.

Även *OK* anser det motiverat att stärka B-insatsernas ställning genom att bereda utrymme avtals- och stadgemässigt för B-insatsinnehavare att få styrelseledamot i föreningen.

Enligt *Bankinspektionen* skiljer sig de föreslagna B-insatserna föga från förlagslån. I vart fall gäller detta föreningsbankerna. Det synes för övrigt, anför inspektionen, tveksamt om den föreslagna formen för kapitalförsörjning kan bli attraktiv på kapitalmarknaden. Inspektionen vill emellertid inte direkt motsätta sig förslaget. Inspektionen pekar på vissa konsekvensändringar som måste göras i lagen om jordbrukskasserörelse.

Förslaget om införande av B-insatser är enligt *LRF* en central del i utredningens åtgärdsprogram eftersom möjligheterna till tillskott av externt kapital torde vara en förutsättning för att lösa kooperationens finansieringsproblem. Det är därför väsentligt att villkoren för B-insatser utformas så att de kan göras attraktiva på kapitalmarknaden. Enligt *LRF* är emellertid de samlade villkoren för B-insatserna så dåliga att *LRF* ifrågasätter om det över huvud taget går att få något intresse för dessa insatser på kapitalmarknaden, möjligen med undantag för de eventuella fonder som disponerar allmänna medel. Eftersom bindningstiden för B-insatserna är det enda av angivna villkor som är möjligt att påverka anser *LRF* att bindningstiden bör bli föremål för förhandling i varje enskilt fall med utgångspunkt i vilka det är som tillskjuter B-insatskapitalet.

Även *AP-fondens fjärde fondstyrelse* anser att det är viktigt med frihet för parterna att träffa överenskommelse om villkoren.

Enligt *OK* bör räntesättningen göras fri och bindningstiden utsträckas till 15 år. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Gotlands, Kristianstads, Skaraborgs och Västmanlands län* tycker också att villkoren bör göras mer attraktiva.

Sveriges Föreningsbankers Förbund, (SFF) delar *LRF*:s uppfattning om B-insatsernas mycket begränsade attraktivitet på kapitalmarknaden. *SFF* vill emellertid inte avvisa förslaget eftersom det bör finnas ett betydande

intresse från vissa grupper inom Kooperationen eller närstående till denna. Härutöver kan, anför SFF, B-insatser utgöra ett instrument för tillskott av riskkapital från staten genom den föreslagna fonden för kooperativt egenkapital.

För föreningsbankerna är frågan om B-insatserna skall anses som egenkapital eller förlagslån av avgörande betydelse anför SFF vidare. Om B-insatserna skall jämföras med förlagslån är dessa inget användbart medel för föreningsbankerna att åstadkomma en i och för sig angelägen kapitalökning. Därvid finns ett betydligt enklare, och sannolikt billigare, sätt i form av traditionella förlagslån.

Folksam anser att förslaget är av stort intresse och anför att *Folksam* representerar just ett sådant kollektivt kapital som utredningen talar om och som kan anses lämpligt för placering i B-insatser.

För konsumentkooperationen är förslaget om B-insatser av mindre intresse, anför *KF*. *KF* anser att konsumentkooperationens finansiering med riskbärande medel skall grunda sig på av medlemmarna ägt enskilt och kollektivt kapital. *KF* har dock icke någon invändning mot att förslaget om B-insatser accepteras. Det kan, anför *KF*, finnas välgrundade skäl för andra kooperativa organisationer att använda sig av denna form för förstärkning av egenkapitalet.

Länsstyrelsen i Kalmar län instämmer i huvudsak i förslaget och finner att ett sådant system i viss mån torde kunna attrahera externt riskkapital utöver det "vanliga" insatskapitalet. En hårdare knytning av de obligatoriska medlemsinsatserna till föreningen torde enligt länsstyrelsens mening vara nödvändig. Risk föreligger nämligen för att, via en tilltagande medlemsströmning, en överväldning sker av de ekonomiska riskerna från utströmmande medlemskapital till externt B-insatskapital.

LRF stöder förslaget att maximera omfattningen av B-insatser till högst 50 % av inbetalda A-insatser. Även *OK* tycker detta är rimligt vad avser primärföreningar men anser att B-insatserna i sekundärföreningar skall kunna få uppgå till samma belopp som A-insatserna. Enligt *länsstyrelsen i Gotlands län* bör taket kunna höjas utöver föreslagna 50 %.

Enligt *Sveriges Industriförbund* bör ränta på B-insatser behandlas på samma sätt som gäller för utdelningar från aktiebolagen.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län och *LRF* föreslår att det ska ges möjlighet för avgående medlemmar inom lantbrukskooperationen att överföra medlemsinsatser till B-insatser med bibehållen nedskrivningsrätt förutsatt att förslaget om uppskjuten skatt på insatskapitalet blir en realitet.

Ett par remissinstanser, *RRV* och *kammarrätten i Göteborg*, vill att frågan skall utredas ytterligare. Utredningen har inte utrett vilka följder som B-insatserna kommer att få för den ekonomiska föreningen i förhållande till andra företagsformer och då främst aktiebolaget, anför *RRV*. *RRV* förordar att kooperationsutredningen i tilläggsdirektiv får i uppdrag att behandla frågan om B-insatser i samband med sin allmänna översyn av lagstiftningen på området.

1.10 Övrigt

Flera remissinstanser diskuterar möjligheterna att höja *insatskapitalet* i de kooperativa föreningarna. *Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF)* anser sålunda att det bör vara möjligt att på frivillig väg väsentligt höja insatskapitalet sedan förutsättningar för en tillfredsställande förräntning skapats. En betydande potential härför utgör medlemslånen, som uppgår till avsevärda belopp. En stor del av dessa skulle kunna konverteras till frivilliga insatser. Man skulle även kunna fördröja en avtappning av insatskapitalet sedan incitament skapats för medlemmen att kvarstå med sina insatser även sedan han upphört med sin aktiva verksamhet.

OK-förbundets stadgar föreskriver att utträdande medlem inte får begära att återfå insatskapital annat än i vissa tvångsmässiga utträdesfall. Om man för vissa föreningstyper önskar bevara och förstärka möjligheten att fixera insatskapitalet, borde det, framhåller OK, kanske vara möjligt att mer uttryckligt godkänna den typen av bestämmelser.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför liknande tankegångar och tycker att förslag till åtgärder borde utformas som attraherar resp. knyter individuell insatser hårdare till resp. ekonomisk förening.

På grund av kommunalskattelagens bestämmelser är medlemsavgifter och anslag till studieförbund icke avdragsgill för ekonomiska föreningar, anför *KF, LRF* och *HSB:s Riksförbund*. Organisationerna understryker det angelägna i att ekonomiska föreningars avgifter till studieförbund undantas från skatteregeln och får utgöra en avdragsgill kostnad.

Mot bakgrund av de lantbrukskooperativa företagens kostnader för gemensamma projekt kräver *LRF* att skattereglerna för kooperativa företag förtydligas. Kostnader som i sig är avdragsgilla från skattesynpunkt bör självfallet, anför *LRF*, inte drabbas av beskattning om kostnaderna framkommer i en kooperativ centralorganisation eller i en branschorganisation och sedan fördelas på dess medlemmar – primärföreningarna.

Länsstyrelsen i Uppsala ifrågasätter om inte rätten enligt kommunalskattelagen att göra avdrag för återbäring och efterlikvid borde ersättas av regler om rätt till avdrag för avsättningar till kollektivt bundet kapital.

Stockholms universitet, företagsekonomiska institutionen, för fram tanken att med kooperativa sparmedel – och eventuellt med statligt stöd och engagemang – kunna bilda ett eller flera bolag med uppgiften att bedriva uthyrning av produktionsmedel till kooperativa företag. Sådana möjligheter skulle, enligt institutionen, kunna stimulera kooperativ nybildning starkare än den föreslagna fonden för kooperativt egenkapital.

Svenska Sparbanksföreningen anser det angeläget att de frågor som berör de kooperativa företagens kapitalanskaffning behandlas av *banklagsutredningen* och i tillämpliga delar byggs in i kommande banklagstiftning.

OK påpekar att ekonomiska föreningar saknar motsvarighet till aktiebolagens *fondemissioner*. Samtidigt är det uppenbart att motsvarande värdeökningar kan förekomma i en ekonomisk förening som i ett aktiebolag. OK tillstyrker att de förändringar av i huvudsak balansteknisk karaktär vidtas som skulle kunna uppväga den befintliga skillnaden mellan aktiebolag och föreningar i dessa avseenden och att ett uppskrivningsbelopp får överföras till reservfonden eller till en särskilt inrättad permanent uppskrivningsfond.

LRF anger som felaktig uppgiften i utredningen att medlemslån inom den kooperativa föreningen ofta inräknas i soliditeten. LRF framhåller att det är väsentligt att detta missförstånd inte blir bestående. Konsekvenserna kan annars bli dels att soliditeten för de kooperativa företagen beräknas högre än vad som den egentligen är, dels att man i vissa fall kan föreslå lösningar på kapitalproblemen som innebär en ökning av medlemslånen, vilket, enligt LRF, varken är eftersträvansvärt eller enkelt att genomföra.

2 Kooperativ information, forskning och utveckling

2.1 Allmänt

Remissopinionen i fråga om förslaget till samhälleligt/kooperativt samverkansorgan för kooperativ utveckling, *Rådet för kooperativ utveckling*, är delad med en majoritet tveksamma eller avstyrkande instanser. Utredningens övriga förslag beträffande kooperativ information, forskning och utveckling har i sina huvuddrag mottagits positivt av många remissinstanser. Ett mindre antal är negativa till särskilda samhällsinsatser för att främja den kooperativa utvecklingen.

Inledningsvis redovisas här några allmänna uttalanden i positiv eller negativ riktning kring förslagen. Här redovisas också de remissinstanser som, i regel utan närmare kommentarer, stöder alla förslag i kapitel 11 *bortsett från* Rådet för kooperativ utveckling. Delförslagen kommenteras i avsnitt 2.2–2.4.

Ett stort antal remissinstanser bl. a. *flera länsstyrelser, kammarrätten i Göteborg, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Föreningsbankers Förbund* m. fl. instämmer i utredningens positiva värdering av Kooperationens betydelse för det svenska samhället och delar utredningens åsikt att samhället bör underlätta Kooperationens verksamhet och utveckling. De ansluter sig också till den i utredningsarbetet vägledande principen om konkurrensneutralitet och likvärdiga arbetsbetingelser för de olika företagsformerna inom svenskt näringsliv.

De olika delförslagen i kapitel 11 kommenteras av bl. a. *länsstyrelsen i Malmöhus län* som anser det angeläget att information sprids om Kooperationen och att frågorna kring Kooperationens förutsättningar belyses bättre

i högskoleutbildningen, liksom en utökad forskning på området. De diskussioner som utredningen redovisar om möjligheterna att tillgodose vissa former av service- barn- och äldreomsorg, landsbygdsservice m. m. — är intressanta och bör, enligt länsstyrelsen, föras vidare.

Enligt länsstyrelsen i Uppsala län är det angeläget att forskning i kooperativa frågor stimuleras och att undervisning om Kooperationen i dess olika former bedrivs på alla nivåer. Det kan vara angeläget att, som en initialinsats, resurser avdelas för en intensifierad forskning om kooperativa problem samt en bred kooperativ försöks- och utvecklingsverksamhet för att finna nya områden där kooperativa lösningar kan ge ett gott alternativ.

Socialstyrelsen instämmer i utredningens strävan att i utbildnings- och forskningshänseende, liksom i den samhälleliga näringspolitiska informationen göra Kooperationen jämställd med andra företagsformer. Också Svenska Handelskamarförbundet framhåller att Kooperationen i dessa avseenden bör ges likvärdiga möjligheter.

Statens konsumentverk tillstyrker utredningens förslag rörande utvecklingsfrågorna och förväntar sig att ett närmare samarbete med samhällets konsumentorgan kommer till stånd på områden av gemensamt intresse.

LRF instämmer i utredningens slutsats "att det för såväl näringslivet som för samhället i dess helhet är angeläget att Kooperationen både som företagsform och som företagssektor för möjlighet att utvecklas". Kooperationen är i dag, anför LRF, klart diskriminerad i förhållande till näringslivet i övrigt. Kooperationen måste i framtiden ges möjlighet att utvecklas på likvärdiga villkor med andra företagsformer. Det är följaktligen ett rent rättvisekrav att en del av nuvarande samhällsresurser för information, forskning och utveckling rörande näringslivet inriktas på det kooperativa alternativet. LRF tillstyrker i stora drag de förslag som presenteras. Förslagen måste emellertid, enligt LRF, i det fortsatta beredningsarbetet ytterligare preciseras i syfte att åstadkomma en garanti för att de verkligen genomförs.

KF, Folksam, HSB:s Riksförbund och Trädgårdsnärings Riksförbund tillstyrker på samma grunder utredningens förslag.

LO delar utredningens uppfattning att Kooperationen diskrimineras i förhållande till övrigt näringsliv. LO stödjer därför förslagen om ökad information till allmänheten, opinionsbildare och beslutsfattare beträffande kooperativ verksamhet och dess möjligheter. LO anser också i likhet med utredningen att det kooperativa inslaget i utbildningen samt särskilt kooperativ forskning och utbildning bör initieras och utvecklas och att utvecklings- och försöksverksamhet bör främjas på områden där kooperativa verksamhetsformer är lämpliga.

Allmänt positiva till förslagen utan närmare kommentarer kring de enskilda förslagen är också länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs, Västmanlands och Norrbottens län, statens industriverk,

delegationen för glesbygdsfrågor, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och TCO.

Några remissinstanser är mera reserverade till förslagen om samhälleliga insatser och understryker vikten av likartade regler för Kooperationen och andra företagsformer.

Kommerskollegium anför sålunda att principen i fråga om information, forskning och utveckling i allmänhet bör vara den att Kooperationen bör behandlas som övriga företagsformer.

Länsstyrelsen i Uppsala län instämmer i utredningens bedömning att det är angeläget att åtgärder vidtas för att främja uppkomsten och tillväxten av ny kooperativ verksamhet. Länsstyrelsen anser dock att ansvaret och kostnaderna härför primärt bör vila på de berörda organisationerna. Om statligt ekonomiskt projektstöd ska utgå för utvecklingsarbetet så bör det följa likartade regler som gäller för andra verksamheter, anför länsstyrelsen.

Också *näringsfrihetsombudsmannen* anser att Kooperationen bör ges likvärdiga möjligheter att utvecklas som övriga företagsformer men framhåller att kooperativ utveckling i första hand är en fråga för de kooperativa organisationerna själva. Liknande synpunkter framförs av *Svenska Sparbanksföreningen*.

Enligt *RRV:s* mening är det presenterade materialet inte ett tillräckligt underlag för ett differentierat ställningstagande till värdet av de olika kooperativa företagsformerna för samhällsutvecklingen. Betänkandet ger inte heller enligt *RRV:s* mening ett tillräckligt underlag för bedömning av värdet av att etablera Kooperation inom nya verksamhetsområden och av behovet av samhälleliga insatser för att stödja en sådan etablering.

Allmänt negativ till utredningens förslag är *Sveriges Grossistförbund* som inte kan finna några motiv för att samhället skall satsa medel för insatser som de kooperativa rörelserna rimligen själva bör svara för och som de, enligt förbundet, uppenbarligen också har resurser för. Utredningens förslag skulle ge Kooperationen klara fördelar i förhållande till andra företagsformer, vilket, enligt Grossistförbundet, är oacceptabelt.

Också *Sveriges Köpmannaförbund* och *SHIO-Familjeföretagen* avstyrker förslagen och framhåller att offentliga insatser av denna art inte bör inriktas på enskilda distributionsformer utan ges generell räckvidd över alla de seriösa distributions- och företagsformer som finns på marknaden.

Enligt *Svenska Sparbanksföreningen* bör den kooperativa utvecklingen komma till stånd genom främst medlemmarnas och de förtroendevaldas eget initiativ. Föreningen förutsätter att lyhördsheten inför nya strömningar, behov och arbetsuppgifter finns inom de kooperativa organisationerna och att dessa själva klarar att utveckla sig till gagn för medlemmarna och samhället.

2.2 Kooperativ information

2.2.1 Förslag och remissutfall

Utredningens förslag

- att den kooperativa företagsformen blir jämställd med andra företagsformer i grund- och gymnasieskolans undervisning
- att det kooperativa alternativet behandlas likvärdigt med andra alternativ i den statliga och kommunala stöd- och informationsverksamheten för näringslivet
- att en kooperativ datasammanställning utvecklas och hålls aktuell samt i huvuddrag publiceras i form av en kooperativ årsbok.

Som har framgått av den inledande redovisningen har förslagen under denna punkt mottagits *positivt* av många remissinstanser.

Negativa till förslaget om en kooperativ årsbok är *NO*, *länsstyrelsen i Stockholms län*, *statistikutredningen*, *Svenska Sparbanksföreningen* och *Sveriges Grossistförbund*.

2.2.2 Remissinstansernas kommentarer

Sveriges Föreningsbankers Förbund, *KF* och *LRF* instämmer i behovet av en sammanställning av data om Kooperationen och ställer sig *positiva* till att en kooperativ årsbok utarbetas. *KF* och *LRF* understryker betydelsen av att det kooperativa alternativet behandlas likvärdigt med andra alternativ i den statliga och kommunala stöd- och informationsverksamheten för näringslivet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län finner det angeläget att Kooperationen ges samma möjligheter som andra företagsformer att hävda sina intressen inom undervisningsväsendet och i samhällsdebatten och tillstyrker utredningens förslag till åtgärder för att förbättra informationen om Kooperationen, både inom skolan och i samhället i övrigt.

Enligt *statskontoret* är förnyelsebehovet för årsboken inte så stort att den behöver ges ut varje år.

SCB åtar sig att göra erforderliga statistiska sammanställningar under förutsättning att medel ställs till *SCB:s* förfogande.

Utgivandet av en kooperativ årsbok bör skötas av de kooperativa organisationerna själva med egna resurser tycker *NO*.

Länsstyrelsen i Stockholms län vill att behovet skall utredas närmare och att möjligheten att de kooperativa intresseorganisationerna finansierar utgivningen på egen hand eller med visst stöd från samhället skall undersökas.

Statistikutredningen anför att efterfrågan på liknande årsböcker är liten och anser att regeringen inte nu bör ta ställning till förslaget om en årsbok. Behovet bör, enligt utredningen, vägas mot andra statistikbehov vid den samlade översyn av den statistikproduktionen som statistikutredningen för närvarande gör.

Något särskilt stöd till information bör enligt *Svenska Sparbanksförbundet* inte utgå eftersom informationen får sägas vara en utpräglad intern angelägenhet.

2.3 Forskning och högre utbildning

2.3.1 Förslag och remissutfall

Utredningens förslag:

- Vissa särskilda åtgärder vidtas för att, inom ramen för befintligt forsknings- och utbildningssystem, bygga upp en kontinuerlig forskning och undervisning om Kooperation.
- För forskningen utvecklas ett forskningsprogram som bygger på samverkan mellan olika forskningsinstitutioner enligt en särskild s.k. matrismodell. Programmet bör ses över varje år.
- Forskningsrådsnämnden bör med hjälp av en särskild samrådsgrupp svara för att forskningsområdet beaktas vid resursfördelningen.
- Föreningen för kooperativa studier får ekonomiskt stöd för sin verksamhet.
- Forskningen finansieras genom forskningsråden och motsvarande. Dessutom avdelas resurser för tre forskartjänster samt för vissa sekretariats- och samverkansfunktioner.
- Universitets- och högskoleämbetet och berörda högskolemyndigheter på regional/lokal nivå bör verka för uppbyggnad av undervisning om kooperativ idé, ekonomi och verksamhet.

Utöver de i avsnitt 2.1 nämnda remissinstanserna är också *universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)*, *forskningsrådsnämnden (FRN)*, *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)*, *HSB:s Riksförbund* och *Svenska Riksbyggen positiva* i stort till förslagen.

Riksrevisionsverket anser att en bedömning av de förstärkningar av kooperativ forskning som utredningen föreslår måste utgå från en helhetsbedömning av forskningsbehov inom ett större område. Något sådant sammanhang redovisar utredningen inte.

Enligt *Sveriges Industriförbund* ankommer det på de forskningsplanerande myndigheterna att avgöra behovet både av ökad kooperativ forskning och eventuella forskningsorganisatoriska förändringar.

Ingen ytterligare instans som är *negativ* till förslagen kan nämnas.

De enskilda förslagspunkterna har kommenterats i varierande omfattning. Synpunkter har lämnats framför allt av de kooperativa organisationerna, FRN, HSFR och universiteten i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå.

2.3.2 Remissinstansernas kommentarer

Allmänt

Länsstyrelsen i Södermanlands län är positiv till utredningens förslag. Eftersom Sverige ligger långt efter de flesta västeuropeiska och nordiska

länder förefaller det rimligt att forskning om Kooperationen ges en ökad resurstilldelning i Sverige, framhåller länsstyrelsen.

UHÄ instämmer i utredningens bedömning av behovet av att vid universiteten stärka forskningen om Kooperationen i samhället. Denna forskning har hittills haft stora svårigheter att göra sig gällande bland andra forskningsresursbehov i fakultetsnämndernas prioriteringsarbete. Detta har också gällt på UHÄ-nivå.

Också FRN och HSFR instämmer i utredningens allmänna omdöme att forskning och undervisning om Kooperationen vid våra universitet och högskolor bör främjas och tilldelas ökade resurser. FRN säger sig för sin del vara beredd att undersöka förutsättningarna för och bidra till att utveckla Kooperationsforskningen i Sverige.

HSFR påtalar att förslagen är mycket ambitiösa och kräver betydande ekonomiska resurser, som till stor del måste tas av redan befintliga medel för forskning. HSFR anser att det knappast är möjligt att genomföra de föreslagna åtgärderna utan att annan väsentlig forskning inom bl. a. rådets verksamhetsområde erhåller minskat ekonomiskt stöd.

Lunds universitet utgår från att forskningen och undervisningen rörande de kooperativa frågorna motiverar en utökning av de samlade resurserna för samhällsvetenskaplig forskning och undervisning. En ytterligare satsning på dessa frågor på bekostnad av annan samhällsvetenskaplig forskning och undervisning måste däremot, anser universitetet, avvisas med hänvisning till det mycket knappa resursläget.

KF, LRF, Folksam, HSB:s Riksförbund och Svenska Riksbyggen instämmer i att det föreligger ett stort och differentierat behov av forskning vid universitetet och högskolor. Enligt LRF är en utökad och kontinuerlig Kooperationsforskning av avgörande betydelse för företagsformens förutsättningar att hävda sig i fortsättningen. Som nämnts tidigare tillstyrker organisationerna utredningens samtliga förslag. KF, LRF, Folksam och HSB:s Riksförbund framhåller emellertid också att samhället inte bör kanalisera resurser enbart till den akademiska forskningen. Forskningsmedel skall, enligt organisationerna, kunna ges direkt till de kooperativa organisationerna. Kooperativa institutet i samarbete med LRF skulle kunna fungera som kanal för forskningsanslag till lämpliga projekt.

Enligt länsstyrelsen i Jämtlands län finns med förslagets nuvarande utformning risk för byråkrati och centralisering. Utredningen borde överväga åtgärder som tar fasta på den kooperativa forskningens regionala betydelse och förankring och på ett kraftfullt sätt betona de regionala högskolornas ansvar att föra ut forskningsresultaten i regionerna.

Stockholms universitet delar utredningens synpunkt att det är angeläget att nu stimulera ett ökat intresse för Kooperationsforskning inom högskolan.

Lunds universitet delar utredningens bedömning att de kooperativa inslagen i samhället intagit en förhållandevis undanskymd plats i svensk samhällsvetenskaplig forskning och utbildning. Beträffande de aktuella förutsättningarna för en sådan forskning och utbildning gör universitetet dock en mera positiv bedömning än utredningen och menar att dessa bara behöver ges marginella förstärkningar för att kunna anses bli i rimlig mån tillgodosedda.

I vilken utsträckning en förstärkning av resurserna för kooperativ forskning är erforderlig, måste enligt *Sveriges Industriförbund* ankomma på de forskningsplanerande myndigheterna att avgöra. Därvid måste en avvägning ske mot andra angelägna forskningsområden. Behovet av eventuella forskningsorganisatoriska förändringar av det slag utredningen förordar bör också avgöras i ett sådant sammanhang.

Svenska Sparbanksföreningen anser i princip att samhället inte skall lägga sig i den kooperativa utvecklingen men gör ett undantag vad gäller forskningen och utbildningen. Föreningen anser att en professur med inriktning på Kooperationen bör inrättas vid handelshögskolan i Stockholm samt att Kooperationen och dess problem bör ges utrymme och behandlas i undervisningen på samma sätt som gäller andra företagsformer.

Forskningsprogram med matrismodell

Forskningsrådsnämnden anser det särskilt angeläget att söka få till stånd problemorienterad forskning utan att bryta sönder upparbetade kontakter med forskning inom olika discipliner. Den matrisorganisation som utredningen föreslår torde, enligt nämnden, vara väl ägnad i detta avseende.

Också *Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR)* stöder denna lösning. HSFR anser att Föreningen för kooperativa studier tillsammans med den föreslagna samrådsgruppen bör kunna sköta funktionen som "koordineringspunkt och begränsat sekretariat". I övrigt bör det administrativa inslaget begränsas så långt det är möjligt och tillgängliga resurser främst satsas på forskning och undervisning.

Även *LRF* anser att matrismodellen är bra eftersom den ger både personell och geografisk flexibilitet i resursutnyttjandet. *Uppsala universitet* tillstyrker också.

Statskontoret däremot avstyrker och menar i stället att det nämnda samrådsorganets kansli skulle kunna tilldelas en sammanhållande uppgift då det gäller forskning och ansvar för vissa projekt som inte naturligt faller in i befintliga forskningsorgan.

Göteborgs universitet anser att frågan om förhållandet mellan de olika forskningsbefrämjande organen i högre grad borde klargöras och att man i det rikstäckande forskningsprogrammet beaktar såväl regionala, utbildningsmässiga som ämnesdisciplinära aspekter.

Folksam finner det oklart hur utarbetandet av det särskilda forskningsprogrammet skall gå till och förutsätter att de kooperativa organisationerna får ett starkt inflytande över arbetet med programmet. *KF* anför liknande synpunkter.

Forskningsrådsnämnden (FRN) svarar med en samrådsgrupp för att forskningsområdet beaktas vid resursfördelningen

UHÄ finner utredningens förslag om ett speciellt uppbyggnadsansvar knutet till FRN assisterad av en samrådsgrupp ändamålsenligt. Dessa förslag bör enligt UHÄ:s mening på ett konstruktivt sätt kunna komplettera den av utredningen föreslagna matrismodellen.

FRN säger sig vara beredd att undersöka förutsättningarna för och bidra till att utveckla kooperationsforskningen i Sverige. Takten i utvecklingen blir givetvis, anför FRN, beroende av tillgången på kompetenta och intresserade forskare varför de av utredningen angivna resurserna, ca 2 milj. kr. per år, närmast bör betraktas som en ambitionsnivå – inte som faktiskt avsatta och öronmärkta anslag. Vad gäller de särskilda forskartjänsterna bör samma resonemang vara giltigt.

Det är enligt LRF:s mening logiskt att FRN:s delegation för folkrörelseforskning har huvudansvaret för kooperationsforskningen och samordnar relationerna med andra berörda myndigheter. Också HSFR tycker det är bra att ett samordnande ansvar för planeringen av den framtida kooperationsforskningen läggs på FRN och dess delegation för folkrörelseforskning, varigenom kooperationsforskningen på ett smidigt sätt kan relateras till övrig folkrörelseforskning.

Statskontoret och RRV är tveksamma till den föreslagna samrådsgruppen och anför att det ligger redan inom bl. a. FRN:s ansvarsområde att samordna sådan forskning.

HSFR anser att UHÄ måste vara representerat i samrådsgruppen och Göteborgs universitet tycker att Byggforskningsrådet och Arbetarskyddsfonden skall vara med.

Forskartjänster

HSFR anför att om statsmakterna finner behovet styrkt av tre tjänster för kooperationsforskning, så skall dessa inrättas utan att man går omvägen över forskningsråden. Forskningsråden har nämligen fri prövnings- och vägningsrätt, dvs. rätt och skyldighet att avgöra vilka tjänster (eller andra penningkrävande insatser) som i varje givet ögonblick innebär en optimal allokering av begränsade resurser.

Umeå universitet instämmer i behovet av forskning på det kooperativa området, men är starkt tveksam till förslaget att i nuläget inrätta särskilda forskningstjänster med inriktning på Kooperationen. Universitetet tycker att man hellre bör främja kooperativ forskning genom ett attraktivt forskningsprogram, som utvecklas i samverkan mellan Kooperationen och de befintliga forskningsinstitutionerna.

LRF anser att antalet föreslagna forskartjänster är i minsta laget inte minst mot bakgrund av det antal handläggare som föreslås tillföras Rådet för kooperativ utveckling. LRF liksom Folksam understryker vikten av att det finns tillgång på tjänster som inte från början begränsas av höga meriteringskrav. Stockholms universitet anför liknande synpunkter.

Enligt *Stockholms universitet* skulle en satsning på institutionalisering och basresurser vid ett universitet ge snabbare forskningsresultat än andra alternativ. Jämfört med förslaget om tre lösa forskartjänster på mellannivå skulle man med basresursförslaget få ca 400 fler undervisningstimmar.

Svenska Sparbanksföreningen förordar, som tidigare nämnts, inrättandet av en professur vid Handelshögskolan i Stockholm.

Undervisning om kooperativ idé, ekonomi och verksamhet

Vad gäller den grundläggande ekonomutbildningen delar *UHÄ* utredningens uppfattning att kunskaper om den kooperativa företagsformen är väsentliga. Med den ansvarsfördelning som gäller i högskolan är det en angelägenhet för de enskilda högskoleenheterna att utforma sådana inslag i utbildningen. *UHÄ*'s uppgift är att i form av en utbildningsplan ge de generella riktlinjer för bl. a. utbildningens innehåll och uppläggning som behövs.

Också *Göteborgs universitet* framhåller att frågan om kooperativa kurser i utbildningsprogrammet är en lokal angelägenhet som måste utformas med hänsyn till lokala avnämares intressen och universitetens resurser, såväl inom kompetensområdet som finansiella.

LRF ser det som särskilt viktigt att en utbyggd högskoleundervisning omfattar fortbildning av lärarna i grund- och gymnasieskola.

Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF) anför att undervisningen i högskolestadiet på det kooperativa området i dag är i stort sett lika obefintlig som i grund- och gymnasieskolorna. *SFF* instämmer därför i utredningens förslag om en utbyggd högskoleundervisning om Kooperation. Speciellt stort behov av en snar förbättring torde det vara inom ekonomi- och juridikundervisningen, men även i lantbruksutbildningen på högskolenivå finns, enligt *SFF*, påtagliga brister som bör rättas till.

2.4 Rådet för kooperativ utveckling

2.4.1 Förslag och remissutfall

Ett organ – Rådet för kooperativ utveckling – bildas av staten och Kooperationen med samordnande ansvar för samhälleliga insatser för Kooperationens utveckling i landet.

Förslaget stöds helt av ett relativt litet antal remissinstanser. Många är tveksamma, en del inte så mycket till funktionerna som till den organisatoriska form som föreslås, och vill anknyta utvecklingsarbetet och eventuellt samrådsorgan för detta direkt till de kooperativa institutionerna. Ett tiotal instanser avstyrker helt.

Positiva till förslaget är länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, och Kopparbergs län, statens industriverk, Svenska kommunförbundet och LO. Länsstyrelsen i Malmöhus län tillstyrker Rådet men avstyrker förslaget beträffande dettas sekretariat.

Tveksamma är länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs och Jämtlands län, Stockholms universitet, Uppsala universitet, delegationen för glesbygdsfrågor, TCO, Folksam, HSB:s Riksförbund, KF, LRF, OK, Svenska Riksbyggen och Trädgårdsnärings Riksförbund.

Förslaget avstyrks av statskontoret, RRV, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs och Västmanlands län, socialstyrelsen, kommerskollegium, Svenska Handelskammarförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Köpmannaförbund och SHIO-Familjeföretagen samt Sveriges Industriförbund.

2.4.2 Remissinstansernas kommentarer

Även om det finns en del som talar för att rådet byggs upp med enbart kooperativa resurser (t. ex. obundenhet gentemot statsmakterna), finns det tungt vägande argument för en lösning som bygger på delat statligt/kooperativt ansvar, anför länsstyrelsen i Södermanlands län. I ett "helkooperativt" råd finns alltid risken att kooperativa former utanför den etablerade konsument- och lantbrukskooperationen blir satta på undantag. Det finns också en uppenbar risk att det statliga finansiella stödet till kooperativ utvecklingsverksamhet blir av tillfällig natur om samhället saknar representation i rådet. Eftersom den samlade Kooperationen ändå kommer att ha majoritet i rådet, förefaller, enligt länsstyrelsens mening, risken för en icke önskvärd statlig styrning av verksamheten vara liten.

Ett utvecklingsorgan av det slag utredningen föreslår kan fylla en väsentlig funktion när det gäller att samordna utvecklingsinsatser inom och för Kooperationen, framhåller länsstyrelsen i Malmöhus län. I ett sådant organ bör det enligt länsstyrelsens mening finnas representanter för samhället, även om en huvudprincip bör vara att Kooperationen själv bör söka sin samhällsroll och att det är samhällets uppgift att ge Kooperationen förutsättningar för det. Statlig representation i ett samarbetsorgan kan nämligen utgöra en sådan förutsättning. Länsstyrelsen avstyrker emellertid förslaget till sekretariat för utvecklingsorganet, vilket inte är tillräckligt väl underbyggt. Funktioner och relationer till andra organ måste klarläggas närmare.

Länsstyrelsen i Jönköpings län ser det som viktigt att Rådet för kooperativ utveckling snarast bildas. Detta är, enligt länsstyrelsens mening, en förutsättning för att övriga föreslagna åtgärder verkligen skall kunna genomföras.

LO betonar nödvändigheten av att rådet får en sådan uppbyggnad och organisation att den kooperativa integriteten i förhållande till privata och offentliga institutioner bevaras.

Enligt Centrum för tvärvetenskap vid Göteborgs universitet är det angeläget att Rådet för kooperativ utveckling ges en fastare utformning vad avser prioriteringsområden för kooperativ verksamhet, och att garantier

ges för att kooperativa former kan utvecklas utanför den etablerade kooperationen. Centrum anser det också angeläget att projekt som berör regional kooperativ utveckling och resurshushållning särskilt stimuleras.

KF anför att ett organ för någon form av samråd med stat och kommun, eventuellt kallat det kooperativa utvecklingsrådet, kan vara av värde ur kooperationens synpunkt. Men ett sådant utvecklingsorgan bör, menar KF, i fråga om sina verksamhetsresurser byggas på grundval av institutioner som har naturlig anknytning till den kooperativa rörelsen. Enbart ett stort statligt kansli av föreslagen typ skulle sakna denna anknytning och riskera att isolera rådets verksamhet från den kooperativa rörelsen.

Ett organ som på detta område skulle kunna ge nödvändig anknytning till kooperationen är, enligt KF, *Kooperativa institutet*. Motsvarande organ saknas inom lantbrukskooperationen. KF anför emellertid att samarbetsformer inom institutets ram torde vara möjliga att åstadkomma och pekar på erfarenheter och organisationsformer från Swedish Co-operative Centre som en möjlighet att pröva.

Samma argument och förslag framförs av *Folksam*, *OK* och *Svenska Riksbyggen*.

LRF anför också liknande argument mot ett fristående råd och trycker även på att alltför stora resurser enligt förslaget låses i fast personal. Utredningsförslagen bidrar enligt LRF vidare till att ytterligare splittra de kooperativa utvecklingsverksamheterna. LRF tycker därför att det bör övervägas att staten och kooperationen samordnar sitt utvecklingsarbete i Kooperativa institutet, eventuellt med organet för kooperativ utveckling som gemensam styrelse.

Även länsstyrelsen i *Kristianstads län* och *delegationen för glesbygdskforskning* anser att man bör bygga vidare på befintliga organ, framför allt Kooperativa institutet.

Enligt KF kan det på vissa områden och för vissa funktioner krävas en organisatorisk form, som har närmare kontakter in i statlig/kommunal förvaltning än vad den av KF skisserade linjen kan ge. Framför allt är det fråga om *redovisnings-*, *budget-* och *petitaäskanden* inom det offentliga förvaltningssystemet och *samordningsuppgifter* för de delar inom offentlig förvaltning som f. n. har eller kommer att ha utvecklingsintresse på kooperativa områden.

Länsstyrelserna i Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs och Västmanlands län anser att någon form av samordnad kooperativ utvecklingsverksamhet är nödvändig men att den i så fall bör organiseras och skötas av de kooperativa organisationerna själva.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) avstår från att ta ställning till frågan om ett råd. Men om det kommer till stånd är det, enligt HSFR, viktigt att klargöra hur dess funktioner och verksamhet skall relateras till arbetet inom den samrådsgrupp som skall samordna kooperativ forskning. Om inte detta klargörs från början är det risk för att kooperativ forskning blir överadministrerad, tror HSFR.

Statskontoret tycker det är viktigt med en kanal till universitet och högskolor för att öka intresset för kooperativ forskning men anser inte att något nytt organ behöver inrättas. Samrådsfunktionen bör, enligt statskontoret, med fördel kunna organiseras med statens industriverk som huvudman.

Enligt *RRV* skulle ett särskilt råd få uppgifter som till stora delar överlappar den pågående försöksverksamheten med stöd till arbetskooperativa företag. Statliga stödåtgärder till annan ny Kooperation kan, enligt *RRV*, lämpligen behandlas inom ramen för försöksverksamheten. Industriverket kan komma i fråga som samordningsorgan för övriga tänkta uppgifter för rådet. Om man emellertid från statsmakternas sida önskar samordna de statliga insatserna för kooperativ utveckling i ett särskilt organ bör detta, enligt *RRV*:s uppfattning, läggas under statligt huvudmannaskap. Viktiga delar av den tänkta verksamheten är att anse som myndighetsutövning.

Länsstyrelsen i Stockholms län finner inte att tillräckligt starka skäl föreligger för att motivera uppbyggnaden av en omfattande administrativ apparat med uppgift att stimulera kooperativ utveckling. *Socialstyrelsen* anför liknande synpunkter. När det gäller de arbetskooperativa företagen så förefaller, anför länsstyrelsen i Stockholms län vidare, en utveckling av den försöksverksamhet som f. n. bedrivs av statens industriverk och de regionala utvecklingsfonderna vara en bättre modell för ett utökat samhällsstöd. För andra former av kooperativ företagsamhet bör de insatser som föreslagits på bl. a. utbildnings-, informations- och kapitalförsörjningsområdet först utvärderas innan nya administrativa stödorgan tillskapas.

Möjligheten att förstärka och utvidga uppgifterna för delegationen för arbetskooperation framhålls också av *Stockholms universitet* som dessutom anför att en förstärkning av utvecklingsfonderna borde kunna göras till en kostnad som understiger förslagets totala ram.

Även *statskontoret* tar upp de regionala utvecklingsfonderna och föreslår att de får i uppdrag att aktivt verka för en spridning av kunskap om kooperativa arbetsformer samt avdelar lämpliga resurser (av befintliga medel) för att stödja tillkomsten av sådan företagsamhet.

Enligt *kommerskollegiets* mening kan det rent principiellt inte anses vara samhällets uppgift att medverka i ett särskilt organ för kooperativ utveckling. Det är vidare, enligt kollegiet, tveksamt om staten i nuvarande finansiella läge bör avsätta resurser för sådana ändamål.

Enligt *Landstingsförbundet* och *länsstyrelsen i Kronobergs län* kan det föreslagna organet bidra till att splittringen av samhällets näringspolitiska insatser ökar. Utvecklingsarbete som berör Kooperationen bör kunna bedrivas inom ramen för befintliga statliga organisationer och av de kooperativa organisationerna själva eller i samarbete mellan olika samhälleliga och kooperativa organ utan att ett statligt organ med allmänt samordnande uppgifter inrättas.

Enligt *Sveriges Industriförbund* visar erfarenheterna att organ av detta slag tenderar att snabbt växa och byråkratiseras. Förbundet anser också att en verksamhet av detta slag snarast bör ses som en angelägenhet för Kooperationen själv. Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Svenska Handelskammarförbundet*.

Sveriges Grossistförbund understryker kravet på konkurrensneutralitet och menar att den ena företagsformen inte är angelägnare än den andra. Mot den bakgrunden kan förbundet inte finna skäl för att staten skulle satsa medel i ett samhälleligt/kooperativt samverkansorgan.

2.5 Övrigt

I anslutning till utredningens behandling av frågan om utvecklingen av Kooperation inom nya områden gör flera remissinstanser särskilda uttalanden om betydelsen av att *arbetskooperativa företag* får möjlighet att utvecklas.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län tycker att frågorna kring de löntagarägda och arbetskooperativa företagen inte fått den närmare behandling som varit motiverad. Dessa företag kan många gånger ha särskilda svårigheter med anskaffning av egenkapital, speciellt i samband med generationsskiften eller vid nystartande av arbetskooperativa företag. Enligt länsstyrelsen bör bl. a. kapitalförsörjningen till dessa typer av företag övervägas närmare. *Länsstyrelsen i Uppsala län* påtalar samma problem liksom *länsstyrelsen i Västerbottens län* som anser att utvecklingsfonderna måste få större resurser att stödja den arbetskooperativa arbetsformen.

Vikten av en effektiv försöksverksamhet i länen med arbetskooperativa företag understryks av *länsstyrelserna* i bl. a. *Västmanlands, Jönköpings och Örebro län*.

Högskolan i Luleå vill att forskning på området skall etableras och föreslår att en av de tre föreslagna forskartjänsterna tillförs högskolan. Den skulle vara inriktad i första hand på frågor som berör etablering av nya varuproducerande arbetskooperativ. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län* påtalar bristen på kunskap om det arbetskooperativa företagandet och föreslår att en ny utbildning utformas kring drift m. m. av sådana företag.

Enligt *Svenska kommunförbundet* borde det övervägas att av sysselsättningspolitiska skäl öppna möjlighet för kommunerna att mot ersättning tillhandahålla lokaler samt även viss administrativ, ekonomisk och juridisk service under uppbyggnadsskedet för nystartade arbetskooperativ.

Kommunförbundet kommenterar också utredningens uttalande att kommunerna bör stödja frivilliga gruppbildningar som är villiga att i kooperativa former svara för olika sociala servicefunktioner t. ex. genom att tillhandahålla lokaler. Förbundet erinrar om att kommunernas möjligheter att stödja sådan verksamhet begränsas, dels av gällande lagregler om den kommunala kompetensen, dels av det kommunalekonomiska läget. En

kommunal subvention kan knappast komma i fråga annat än i sådana fall där en ny kooperativ verksamhet avlastar kommunen ett serviceansvar, anför kommunförbundet.

Länsstyrelsen i Gotlands län framhåller att den regionalpolitiska betydelsen av kooperativ verksamhet som ett alternativ i glesbygder eller andra sysselsättningssvaga områden inte har fått något större utrymme i utredningens betänkande. Länsstyrelsen betonar vikten av att stöd till nya kooperativer förs in som komplement i den regionalpolitiska stödverksamheten.

Utredningens förslag att samhälleliga organ skall *åläggas* att regelmässigt *pröva kooperativa alternativ* vid övervägandet av åtgärder rörande näringspolitiska och sociala frågor har kommenterats av relativt få instanser.

Förslaget stöds av bl. a. *LRF* och *socialstyrelsen*.

Enligt *RRV* är det inte motiverat med en generell föreskrift. Utredningen har inte tillräckligt omsorgsfullt utrett frågan om det finns ytterligare områden inom vilka kooperativa lösningar med fördel skulle kunna tillämpas. *RRV* anser dessutom att värdet av den föreslagna typen av generella föreskrifter kan ifrågasättas.

Länsstyrelsen i Uppsala län är tveksam och menar att det bör vara naturligt att förutsättningslöst pröva alla typer av lösningar utan särskilt åläggande.

Det remitterade lagförslaget

Förslag till

lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels att 10 §, 16 § 1 mom., 16 a §, 17 § 1 mom., 18, 41, 43, 48 och 55 §§, 69 § 1 mom., 71, 83, 88 och 94 §§, 96 § 1 mom. samt 116 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas fem nya paragrafer, 6 a, 10 a, 10 b, 10 c och 16 b §§, samt närmast före 10 a § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §

En ekonomisk förening kan i stadgarna föreskriva att kapital skall kunna tillskjutas även av andra än medlemmarna. Sådana tillskott sker genom särskilda insatser (förlagsinsatser). Förlagsinsatser får inte sammanlagt skjutas till med högre belopp än summan av andra inbetalda insatser än förlagsinsatser.

I stadgarna kan tas in föreskrifter om begränsningar i fråga om vem som har rätt att tillskjuta förlagsinsatser och genom överlåtelse förvärva de rättigheter som är förknäade med förlagsinsatserna (förlagsandelar). För redan gjorda insatser får dock inte införas strängare begränsningar än vad som gäller vid tillskottet.

Förvärv i strid mot föreskrifter som avses i andra stycket är ogiltiga.

Om föreningen upplöses och det vid upplösningen finns överskott, har innehavarna av förlagsandelar rätt att få ut förlagsinsatserna innan utbetalning sker för andra ändamål. Förslår inte överskottet till full betalning av förlagsinsatserna skall betalning ske i förhållande till insatsernas storlek.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*10 §¹

Över ekonomisk förenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om hans fullständiga namn och hemvist samt å det antal insatser, med vilket han deltagit i föreningen. Därjämte skall förteckningen innehålla uppgift om sammanlagda beloppet inbetalda insatser enligt senast fastställda balansräkning, om summorna av insatsbelopp, som efter utgången av det räkenskapsår balansräkningen avser återbetalats eller högst skola återbetalas dels enligt 16 § 1 mom. dels enligt 16 a §, och om tiden för återbetalningarna.

Över ekonomisk förenings medlemmar skall genom styrelsens försorg hållas förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om hans fullständiga namn och hemvist samt å det antal insatser, med vilket han deltagit i föreningen. Därjämte skall förteckningen innehålla uppgift om sammanlagda beloppet inbetalda insatser enligt senast fastställda balansräkning, om summorna av insatsbelopp, som efter utgången av det räkenskapsår balansräkningen avser återbetalats eller högst skola återbetalas dels enligt 16 § 1 mom. dels enligt 16 a §, och om tiden för återbetalningarna. *Om förteckning över förlagsinsatser finns bestämmelser i 10 c §.*

Styrelsen skall hålla medlemsförteckningen tillgänglig för envar som vill taga kännedom om densamma.

Medlem vare berättigad att på begäran erhålla skriftlig uppgift av föreningen om medlemskapet och av honom gjorda insatser.

Förlagsandelsbevis m. m.

10 a §

För varje förlagsinsats skall föreningen utfärda ett förlagsandelsbevis. Beviset skall ställas till innehavaren eller till viss man eller order och innehålla uppgift om

- 1. föreningens firma,*
- 2. nummer eller annan beteckning för beviset,*
- 3. insatsens storlek,*
- 4. den rätt till utdelning som insatsen medför,*
- 5. det sätt på vilket utdelning skall utbetalas och inlösen ske,*
- 6. föreskrifter som avses i 6 a § andra stycket.*

Förlagsandelsbeviset skall undertecknas av föreningen. Styrelse-

¹ Senaste lydelse 1967: 621.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ledamöters eller firmatecknares namnteckning får återges genom tryckning eller på liknande sätt.

10 b §

I fråga om förlagsandelsbevis gäller, om ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar vad i lagen (1936:81) om skuldebrev föreskrivs om löpande skuldebrev. Härvid är den som innehar ett förlagsandelsbevis ställt till viss man eller order och som enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen likställd med den som enligt 13 § andra stycket samma lag förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Påskrift på beviset skall göras endast om innehavaren styrker sitt förvärv av den förlagsandel som beviset avser.

10 c §

Över samtliga förlagsinsatser skall genom styrelsens försorg föras en förteckning. Denna kan bestå av betryggande löshlads- eller kortsystem. Förteckningen skall innehålla uppgift om storleken på varje förlagsinsats, om tidpunkten för varje insats och om den rätt till utdelning som insatsen medför. Förteckningen skall hållas tillgänglig för var och en som vill ta del av den.

16 § 1 mom.

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond *eller förlagsinsatser* eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, skall den avgångnes rätt att utfå insats bedömas efter de beträffande skifte av föreningens tillgångar gällande grunderna.

Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt varom nu är sagt, lände den, utom i fall som i 68 § andra stycket och 96 § 2 mom. andra stycket sägs, till efterrättelse.

I fråga om rätten att få ut förlagsinsatser gäller 16 b §.

16 a §²

Medlem, som deltagar i föreningen med högre insatsbelopp än han är skyldig att deltaga med, äger efter uppsägning utfå överskjutande belopp utan att avgå ur föreningen. Angående uppsägningen samt medlemmens rätt att utfå det uppsagda beloppet och skyldighet att återbära vad han utfått äga bestämmelserna i 14 § första stycket och 16 § motsvarande tillämpning. Därvid hänföras föreskrifterna i 16 § beträffande tiden för medlems avgång till den utgång av räkenskapsår, vilken infaller näst efter en månad eller efter den i stadgarna bestämda längre tid, högst sex månader, sedan uppsägningen skett.

Medlem, som deltagar i föreningen med högre insatsbelopp än han är skyldig att deltaga med, äger efter uppsägning utfå överskjutande belopp utan att avgå ur föreningen. Angående uppsägningen samt medlemmens rätt att utfå det uppsagda beloppet och skyldighet att återbära vad han utfått äga bestämmelserna i 14 § första stycket och 16 § motsvarande tillämpning. Därvid hänföras föreskrifterna i 16 § beträffande tiden för medlems avgång till den utgång av räkenskapsår, vilken infaller näst efter en månad eller efter den i stadgarna bestämda längre tid, högst sex månader, sedan uppsägningen skett. *I fråga om rätten att få ut förlagsinsatser gäller 16 b §.*

16 b §

Innehavare av en förlagsandel har rätt att få ut förlagsinsatsen tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg.

Föreningen får inlösa en förlagsinsats tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att föreningen skriftligen säger upp beloppet minst sex månader i förväg.

Betalning enligt denna paragraf får ske endast i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den senast fastställda balansräkningen förslår utan att reservfonden anli-

² Senaste lydelse 1967: 621.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

tas eller det inkräftar på övriga förlagsandelsinnehavares lika rätt. Om föreningen försätts i konkurs på ansökan som görs inom ett år efter återbetalningen skall vad som föreskrivs i 16 § 2 mom. beträffande återbäring av medlemsinsatser tillämpas i fråga om förlagsinsatser.

17 § 1 mom.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser. *Detsamma gäller i fråga om vad en förlagsandelsinnehavare inte får ut vid återbetalning eller inlösen av en förlagsinsats.*

Då reservfonden jämte inbetalat insatskapital, i den mån detta ej överstiger tio gånger reservfonden, uppnått ett belopp som svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om reservfonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nedsättning av reservfond må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

18 §³

Utdelning får inte överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas såsom föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag eller stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna

³ Senaste lydelse 1980: 1105

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Ej heller får gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt får utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas på annat sätt än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter. *Denna begränsning gäller dock inte i fråga om utdelning på förlagsinsatser.*

Vinstutdelning eller utbetalning i annan form av gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. får inte ske med så stort belopp att utdelningen eller utbetalningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

41 §⁴

I balansräkningen skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har gullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som en särskild post under eget kapital.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som en särskild post under eget kapital. *Förlagsinsatser skall redovisas särskilt.*

⁴ Senaste lydelse 1980: 1105

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Om det i en fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen ingår en fordran hos eller skuld till ett dotterföretag eller en moderförening, skall beloppet anges särskilt. Angivandet får ske inom linjen. Detsamma gäller i fråga om pant och därmed jämförliga säkerheter eller ansvarsförbindelser till förmån för ett dotterföretag eller en moderförening.

43 §⁵

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §. *Uppgift skall vidare lämnas om summan av de förlagsinsatser som sagts upp och skall betalas under de näst följande två räkenskapsåren samt om den rätt till utdelning som förlagsinsatserna medför.*

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda. Har föreningen anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

⁵ Senaste lydelse 1980: 1105

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

48 §

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning. *Förlagsandelsinnehavare kan därutöver för sin del begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av förlagsandelsinnehavare som företräder minst en tiondel av det inbetalda insatskapitalet skall styrelsen senast inom två månader göra framställning härom hos länsstyrelsen. Försummas detta får varje förlagsandelsinnehavare göra sådan framställning.*

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

55 §

Där ej genom föreskrift i stadgarna är bestämt vem som skall vara ordförande vid föreningsstämma, öppnas stämman av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Utser de närvarande ej enhälligt ordförande, väljes ordförande efter huvudtalet. Till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, om annat icke föreskrives i stadgarna.

Å stämman skall, där det erfordras, av ordföranden upprättas och till godkännande framläggas en förteckning över närvarande medlemmar och ombud för medlemmar med uppgift å envars rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, lände den till efterrättelse såsom röstlängd.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämman föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämman föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen

Nuvarande lydelse

utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

Föreslagen lydelse

utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna *och innehavare av förlagsandelar*. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

69 § 1 mom.

Menar styrelsen, styrelseledamot eller föreningsmedlem, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Menar styrelsen, styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel*, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptaga föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits, vare ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *föra* talan *utgöra* minst en tiondel av samtliga medlemmar.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *för* talan *utgör* minst en tiondel av samtliga medlemmar *eller företräder minst en tiondel av det inbetalda insatskapitalet*.

71 §

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på an-

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på an-

Nuvarande lydelse

sökan av styrelseledamot *eller* föreningsmedlem och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Föreslagen lydelse

sökan av styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel* och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

83 §

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt upprätta och i föreningens inventariebok införa inventarium och balansräkning.

Vid upprättande av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek.

Vid upprättande av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek, *varvid förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt.*

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

88 §

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställeledagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om *medlems* återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Förmenar medlem *eller innehavare av förlagsandel* att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Nuvarande lydelse

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

Föreslagen lydelse

Har medlem eller innehavare av förlagsandel icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

94 §

Där efter avslutande av förenings konkurs överskott ej finnes, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdades till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Hade föreningen trätt i likvidation, innan dess egendom avträdades till konkurs, gällde vad i 92 § är stadgat.

Finns överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdades till konkurs, har innehavarna av förlagsandelar rätt att få ut förlagsinsatserna. Förslår inte överskottet till full betalning av förlagsinsatserna skall betalning ske i förhållande till insatsernas storlek.

Finns överskott sedan betalning enligt andra stycket skett, skall på föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation.

Hade föreningen trätt i likvidation innan dess egendom avträdades till konkurs gäller vad som är stadgat i 92 §.

96 § 1 mom.⁶

Mellan ekonomiska föreningar må avtal träffas därom, att den ena föreningen (överlåtande föreningen) skall uppgå i den andra föreningen (övertagande föreningen) på så sätt att dels medlemmarna i den överlåtande föreningen enligt avtalets närmare bestämmelser bliva medlemmar i den övertagande föreningen, dels ock den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses samt alla dess tillgångar och skulder övertagas av den övertagande föreningen (fusion). Fusionsavtal må icke träffas, med mindre förslag till avtal godkänts av

Mellan ekonomiska föreningar må avtal träffas därom, att den ena föreningen (överlåtande föreningen) skall uppgå i den andra föreningen (övertagande föreningen) på så sätt att dels medlemmarna i den överlåtande föreningen enligt avtalets närmare bestämmelser bliva medlemmar i den övertagande föreningen, dels ock den överlåtande föreningen utan likvidation upplöses samt alla dess tillgångar och skulder övertagas av den övertagande föreningen (fusion). *Förlagsinsatser får inte tas upp till lägre belopp i den övertagande för-*

⁶ Senaste lydelse 1967: 621

Nuvarande lydelse

stämman i den överlåtande föreningen. Avtalet må ej verkställas utan rättens tillstånd.

Föreslagen lydelse

eningen än i den överlåtande. Fusionsavtal må icke träffas, med mindre förslag till avtal godkänts av stämman i den överlåtande föreningen. Avtalet må ej verkställas utan rättens tillstånd.

Följande handlingar skola framläggas på stämman och minst en vecka förut hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen:

1. fullständigt förslag till fusionsavtal mellan den överlåtande och den övertagande föreningen;

2. avskrift av båda föreningarnas balansräkningar, förvaltningsberättelser och revisionsberättelser för sista räkenskapsåret;

3. en av den överlåtande föreningens samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse, innehållande redogörelse för de omständigheter som kunna vara av vikt vid bedömandet av förslagets lämplighet för föreningen: samt

4. ett av revisorerna i den överlåtande föreningen avgivet yttrande över den i 3 omfördälda berättelsen såvitt den avser föreningens ställning.

Har balansräkning, förvaltningsberättelse eller revisionsberättelse för sista räkenskapsåret i någon av föreningarna icke avgivits, må i stället motsvarande handlingar för föreningens näst sista räkenskapsår i avskrift framläggas på stämman och hållas tillgängliga för de röstberättigade, under förutsättning att samtidigt framläggas och hållas tillgängliga

1. en av föreningens samtliga styrelseledamöter undertecknad berättelse som, i den mån det kan ske utan förfång för föreningen, skall innehålla upplysning om händelser av väsentlig betydelse för föreningens ställning vilka inträffat efter avgivandet av balansräkningen för näst sista räkenskapsåret;

2. ett av revisorerna i föreningen avgivet yttrande över berättelsen.

Handlägges fusionsfrågan på två stämmor, skall vad i andra och tredje styckena sägs gälla beträffande båda stämmorna.

116 §⁷

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehålls tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem, *innehave av förlagsandel* eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehålls tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens

⁷ Senaste lydelse 1972: 263

Nuvarande lydelse

besvarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Föreslagen lydelse

rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

Bilaga 1.4

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1983-12-02

Närvarande: justitierådet Höglund, regeringsrådet Wahlgren, justitierådet Rydin.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 6 oktober 1983 har regeringen på hemställan av statsråden R. Carlsson och Feldt beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar och
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av avdelningsdirektören Lars Rekke och kammarrättsassessorn Eva Lagebrant-Nordquist.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Det remitterade förslaget utgör led i en strävan att gynna den kooperativa verksamheten i samhället och så långt möjligt ge de kooperativa föreningarna i jämförelse med andra företagsformer likvärdiga förutsättningar inom näringslivet. Med förslaget avses att söka tillgodose Kooperationens behov av ökad försörjning med riskkapital. Den nuvarande principen, att behovet av egenkapital i rörelsen tillgodoses genom medlemsinsatser och fonderade överskott, bryts och möjlighet införs för föreningarna att låta även andra än medlemmarna satsa riskbärande kapital. De kooperativa föreningarna ges sålunda rätt att utöver medlemsinsatserna ta till sig riskbärande kapital i annan form, nämligen genom vad förslaget kallar förlagsinsatser. Sådana kapitaltillskott skall kunna göras inte bara av medlemmar i föreningen utan också av andra. Tanken är bl. a. att möjligheter skall öppnas för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse att genom förlagsinsatser göra placeringar i ekonomiska föreningar. Den nya formen av kapitalförsörjning förutsätter ändringar i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

För att förbättra näringslivets försörjning med riskkapital har tid efter annan vidtagits skilda stimulansåtgärder genom ändringar i skattelagstiftningen. Sålunda har införts viss lindring i utdelningsbeskattningen och i dubbelbeskattningen av företag. Motsvarande åtgärder föreslås nu beträffande de kooperativa föreningarna i samband med att ökade möjligheter till försörjning med riskkapital införs för dem. Enligt det remitterade förslaget lindras sålunda dubbelbeskattningen av utdelad vinst i sådana ekonomiska föreningar som i beskattningsavseende är att anse som kooperativa och som huvudsakligen driver rörelse. Detta sker genom att rätt införs för föreningarna att göra avdrag för utdelning som utgått i förhållande till

gjorda kapitalinsatser. Vidare ges möjlighet för dem som uppbär utdelning på andelar i ekonomiska föreningar att till beskattning uppta utdelningen inom andra inkomstslag än kapital och rörelse, nämligen inom inkomstslagen jordbruksfastighet och, i viss omfattning, annan fastighet. Denna nyordning i fråga om utdelningsavdrag och rätt inkomstslag kommer till uttryck i föreslagna ändringar i kommunalskattelagen (1928: 370).

Förslaget behandlas i det följande i två avsnitt, det första rörande ändringarna i lagen om ekonomiska föreningar och det andra rörande ändringarna i kommunalskattelagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ekonomiska föreningar

Lagen om ekonomiska föreningar bygger på principen att det är medlemmarna som skjuter till föreningens primära egenkapital. Detta sker genom obligatoriska kapitalinsatser, medlemsinsatser. Lagen innehåller en närmare reglering av medlemmarnas rätt i föreningen. Denna rätt består bl. a. i rätt att på föreningsstämma delta i handhavandet av föreningens angelägenheter, varvid i princip lika rösträtt tillkommer medlemmarna, rätt till utdelning på medlemsinsatsen och rätt att vid utträde eller likvidation återfå medlemsinsatsen i den mån föreningens tillgångar förslår därtill.

Den form av kapitalförsörjning som införandet av förlagsinsatser innebär utgör ett nytt inslag inom Kooperationen. En intressentgrupp av stor betydelse tillkommer vid sidan av medlemmarna och föreningens borgenärer. Frågan, vilken rättslig ställning denna nya grupp får i förhållande till föreningen, tilldrar sig särskild uppmärksamhet. I remissprotokollet anförs att förlagsinsatserna måste förenas med sådan ställning och sådana förmåner att det blir attraktivt att satsa riskbärande kapital i ekonomiska föreningar.

Förslaget utgår från att förlagsinsatserna utgör riskkapital. Deras sammanlagda belopp får i en förening högst uppgå till summan av gjorda medlemsinsatser. Varje förlagsinsats skall vara bunden i föreningen i minst fem år. Med varje förlagsinsats skall vissa rättigheter vara förenade, som i förslaget ges den sammanfattande benämningen förlagsandel. Till dessa rättigheter hör främst rätt till utdelning på förlagsinsatsen. Föreningen skall med den som tillskjutit en förlagsinsats kunna avtala om högre avkastning än som enligt lagen är tillåten i fråga om medlemsinsats. Avtal skall också kunna träffas om att förlagsinsatserna skall ha förtur till insatsränta framför medlemskapitalet. I övrigt avses att förlagsinsatserna skall inta en mellanställning mellan det lånade kapitalet och medlemsinsatserna sålunda, att vid föreningens upplösning förlagsinsatserna skall återbetalas före medlemsinsatserna men endast i den mån överskott finns sedan samtliga borgenärer fått sitt.

Bundenheten under minst fem år har förenats med bestämmelser om uppsägningstider. Innehavare av förlagsandel skall sålunda ha rätt att få ut

förlagsinsatsen tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg. Och föreningen får inlösa en förlagsinsats tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att föreningen skriftligen säger upp beloppet minst sex månader i förväg. Inlösen av förlagsinsats får vidare enligt förslaget ske endast i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den senast fastställda balansräkningen förslår utan att reservfonden anlitas eller det inkräktar på övriga förlagsandelsinnehavares lika rätt.

En förlagsandel skall kunna överlåtas. Omsättningen av förlagsandelar underlättas av att det för varje förlagsinsats skall utfärdas ett förlagsandelsbevis, som skall följa de för löpande skuldebrev gällande reglerna.

Med förlagsinsatsernas natur av egenkapital i föreningen följer att den som tillskjutit en förlagsinsats inte får ställning av borgenär i vanlig mening. En skillnad föreligger sålunda i förhållande till vad som gäller exempelvis de på kapitalmarknaden förekommande typerna av förlagsbevis och deras innehavare. Det betyder att innehavare av förlagsandel kommer att sakna de rättigheter mot föreningen som vanligen tillkommer en borgenär. Han äger t. ex. inte säga upp förlagsinsatsen till omedelbar betalning, när föreningens ekonomiska ställning försämras i sådan mån att risk uppstår för att förlagsinsatsens värde går förlorat. Det torde inte heller vara avsett att han skall kunna söka föreningen i konkurs, t. ex. för att det skall bli möjligt att föra talan om återvinning eller för att få föreningens tillgångar omhändertagna och realiserade av en konkursförvaltare.

Innehavare av förlagsandel får inte heller något inflytande i föreningen att tala om. Visserligen skall han enligt förslaget få samma rätt som styrelseledamot och medlem i föreningen att klandra stämmobeslut. Och vidare får innehavare av förlagsandelar som representerar minst en tiondel av det totala insatskapitalet, dvs. summan av medlemsinsatser och förlagsinsatser, rätt att påkalla att en särskild revisor utses. Men en innehavare av förlagsandel äger inte rösträtt på föreningsstämma och därmed inte heller rätt att framställa yrkanden eller förslag på stämman. Han får inte ens underrättelse om stämman eller där fattade beslut. Inte heller äger han på annat sätt något inflytande i föreningen, t. ex. i form av rätt till representation i styrelsen. Med en sådan ordning avses att behålla den kooperativa grundprincipen att kapitalinsatsen inte skall grunda något inflytande i föreningen utan att rösträtten skall vara knuten till medlemskapet. Principen är sålunda här en annan än den som ansetts böra gälla i fråga om aktiebolag; lagstiftaren har tagit avstånd från en ordning med rösträttslösa aktier och i övrigt sökt utjämna skillnaden i röstvärde hos olika aktier.

Det sagda visar att innehavare av förlagsandel praktiskt taget står utan möjlighet att under ogynnsamma förhållanden i någon form söka rädda något av värdet av sin kapitalinsats. Allmänt sett kan sägas att inte heller föreningslagens bestämmelser om likvidation bereder något skydd åt innehavare av förlagsandelar. Endast den nu gällande regeln finns att, om

anledning föreligger till antagande att föreningens ställning kommer att utvisa fortgående försämring så att skulderna inte täcks av tillgångarna, styrelsen skall till stämmans prövning hänskjuta frågan om föreningen skall träda i likvidation (24 § andra stycket).

Ett annat spørsmål som inställer sig är om en förening kan bestämma att förlagsinsatser skall ha olika rätt såtillvida att företrädesrätt tillkommer vissa insatser framför andra när det gäller inlösen. Frågan gäller inlösen under pågående verksamhet lika väl som inlösen i samband med föreningens upplösning. Det kan tänkas att en förening, som beslutat att förlagsinsatser skall få tillskjutas intill visst maxibelopp och som tagit emot insatser till detta belopp, i senare sammanhang beslutar att ytterligare förlagsinsatser skall få göras inom den ram som anges i förslaget. Vad som i sådant fall skall gälla i fråga om den inbördes rätten mellan förlagsinsatserna kan vara föremål för tvekan. Förslaget innehåller bestämmelser som tyder på att alla insatser skall ha lika rätt, oavsett när de tillkommit. En annan ordning torde också bli alltför komplicerad. Ett klargörande på denna punkt synes dock önskvärt.

Förslaget kan också föranleda vissa tillämpningssvårigheter, som lagrådet vill peka på. Den förteckning över förlagsinsatser som skall föras genom styrelsens försorg skall enligt förslaget inte uppta namnet på innehavaren av den andel som följer med insatsen. Föreningen kan därför inte veta vem som är innehavare av andelen. Detta kan vålla problem när föreningen vill säga upp förlagsinsats till inlösen. Med hänsyn till de långa uppsägningstiderna förefaller det vidare nödvändigt med en reglering för det fall att överlåtelse av förlagsandelsbevis sker under uppsägningstiden. Den som inte känner till uppsägningen kan göra ett godtrosvärvär, eftersom reglerna för löpande skuldebrev skall gälla i tillämpliga delar. Detta kan sätta föreningen i svårigheter genom att hindra föreningen från att genomföra en tänkt inlösenplan. En reglering kan tänkas gå ut på att andelsbeviset förses med påskrift om gjord uppsägning till förhindrande av godtrosvärvär. Men här återkommer svårigheten att veta var andelsbeviset finns. Motsvarande problem kan uppkomma vid likvidation av föreningen. En likvidation kan därför komma att dra onödigt långt ut på tiden.

Innehavare av förlagsandelar ges som synes en svag ställning i det remitterade förslaget. Detta har också varit meningen och hänger samman med en strävan att bevara de kooperativa föreningarnas nuvarande karaktär. Med den föreslagna ordningen följer emellertid en viss fara för att andelsinnehavare råkar ut för förluster till följd av misstag om den rättsliga ställning de får på grund av sin investering i en förening. Betydelsen härav beror självfallet på huruvida systemet med förlagsinsatser kommer att huvudsakligen omfatta ett fåtal vana kapitalplacerare eller en större allmänhet. Lagrådet har med det sagda velat fästa uppmärksamheten på nämnda fara.

De särskilda bestämmelserna

De grundläggande bestämmelserna om förlagsinsatser har i det remitterade förslaget intagits i en ny 6 a § i det avsnitt av lagen som bär rubriken "Stadgar och firma m. m.". Därefter följer ytterligare bestämmelser i tre nyinsatta paragrafer, betecknade 10 a, 10 b och 10 c §§ under den nya rubriken "Förlagsandelsbevis m. m.", samt i en ny paragraf, betecknad 16 b §, sist i det avsnitt av lagen som har rubriken "Medlems intagande och avgång m. m.". Härutöver föreslås vissa ändringar i redan befintliga paragrafer.

Det är något överraskande att finna de grundläggande bestämmelserna och förlagsinsatser under rubriken "Stadgar och firma m. m.". Visserligen finns den första bestämmelsen om andra insatser i en ekonomisk förening, nämligen sådana insatser av medlemmarna som kan kallas medlemsinsatser, i 6 § och därmed i samma avsnitt. Men det torde sammanhånga med att lagen utgår från det självklara förhållandet att medlemmarna skall erlägga medlemsinsatser och att annan bestämmelse därom inte behövs än den nämnda, innebärande att föreningens stadgar skall ange bl. a. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen. Den föreslagna ordningen med förlagsinsatser utgör emellertid något nytt och hittills främmande för de ekonomiska föreningarna. Bestämmelserna därom torde därför förtjäna ett eget avsnitt i lagen. Lagrådet förordar att samtliga bestämmelser om förlagsinsatser såvitt möjligt sammanförs i ett avsnitt, lämpligen närmast efter det avsnitt som bär rubriken "Medlems intagande och avgång m. m.". Där torde under en ny rubrik, "Förlagsinsatser m. m.", tas in de nya bestämmelserna så långt detta är möjligt med hänsyn till lagens systematik i övrigt. Den första paragrafen får därmed beteckningen 16 b § och de följande nya paragraferna 16 c §, 16 d § osv.

Det sagda leder till att de grundläggande bestämmelserna i 6 a § i det remitterade förslaget får inleda det nya avsnittet under beteckningen 16 b §.

Som framgår av det remitterade förslaget innehåller 6 a § en rad olika bestämmelser om förlagsinsatser. Regleringen skulle enligt lagrådets mening vinna på en fördelning av bestämmelserna på flera paragrafer. Lagrådet förordar därför att paragrafen uppdelas på tre särskilda paragrafer, betecknade 16 b, 16 c och 16 d §§, av vilka den första, 16 b §, får motsvara första stycket i det remitterade förslagets 6 a §, den andra, 16 c §, andra och tredje styckena samt den tredje, 16 d §, fjärde stycket i samma 6 a §.

Efter dessa tre paragrafer torde få följa såsom 16 e, 16 f, 16 g och 16 h §§ de i det remitterade förslaget upptagna 10 a, 10 b, 10 c och 16 b §§ i nu nämnd ordning.

Såsom förutsätts i det remitterade förslaget bör en ekonomisk förenings stadgar innehålla bestämmelser om förlagsinsatser, när meningen är att sådana skall få göras i föreningen. Med hänsyn härtill synes nödvändigt att en föreskrift i ämnet tas in i 6 § föreningslagen, vilken paragraf innehåller

föreskrifter i övrigt om vad stadgarna skall ange. Lämpligen torde i detta syfte föras in en ny punkt i 6 § första stycket, betecknad med nummer 11 och innebärande helt kort att föreningens stadgar skall, där förlagsinsatser skall förekomma, ange vad som skall gälla därom.

I det följande behandlas de särskilda bestämmelserna i den ordning och under de beteckningar som de upptagits i det remitterade förslaget.

6 a §

Som anförts inledningsvis förordar lagrådet en uppdelning av bestämmelserna i denna paragraf på tre särskilda paragrafer. Dessutom torde vissa redaktionella jämkningar böra göras i förtydligande syfte, så att lagtexten bättre ger uttryck åt den innebörd som enligt remissprotokollet avses. Till dessa redaktionella jämkningar hör bl. a. en lydelse som antyder att endast en förlagsinsats kan förekomma och att det således inte — som i fråga om medlemsinsatser — nödvändigtvis måste vara flera. Nämda syfte kan enklast nås genom en återgång i viss utsträckning till den traditionella tydlighet som ligger i substantivets singularform. Att genomgående använda den numera i lagtext vanliga men ofta förvillande pluralformen innebär här en alldeles onödigt otydlighet, eftersom denna form kan ge intryck av att förlagsinsatserna liksom medlemsinsatserna måste vara flera än en (jfr ang. antalet medlemmar 5 § i lagen).

Av de tre särskilda paragraferna torde den första, 16 b §, få motsvara förslagets första stycke, den andra, 16 c §, förslagets andra och tredje stycken samt den tredje, 16 d §, förslagets fjärde stycke.

Den första paragrafen bör i ett första stycke få lydelsen, att en ekonomisk förening kan i stadgarna föreskriva att, utöver vad som följer av 6 § första stycket 4, kapital får tillskjutas genom särskild insats (förlagsinsats) och att sådan insats får tillskjutas även av annan än medlem. Ett andra stycke torde därefter få innehålla, att förlagsinsatser får tillskjutas med högst så stort belopp att summan av gjorda förlagsinsatser efter tillskottet uppgår till högst det belopp som svarar mot summan av andra då inbetalda insatser än förlagsinsatser.

Den andra paragrafen torde i ett första stycke få innehålla bestämmelserna, att i stadgarna kan tas in föreskrifter om begränsningar i fråga om vem som har rätt att tillskjuta förlagsinsats och genom överlåtelse förvärva de rättigheter som är förenade med förlagsinsatsen (förlagsandel), samt att för redan gjord insats inte får införas strängare begränsningar än som gällde när insatsen gjordes. I ett andra stycke av samma paragraf torde intas bestämmelsen, att förvärv i strid mot föreskrifter som avses i första stycket är ogiltigt.

I den sista av de tre paragraferna torde föreskrivas att, om föreningen upplöses och det vid upplösningen finns överskott, innehavare av förlagsandel har rätt att så långt överskottet räcker få förlagsinsatsen inlöst med belopp motsvarande insatsens storlek, innan utbetalning sker för andra

ändamål. Vidare torde föreskrivas att, om flera förlagsinsatser finns och överskottet inte förslår till full betalning av samtliga, överskottet skall fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek.

Som lagrådet berört i det föregående ger det remitterade förslaget vid handen att alla förlagsinsatser sinsemellan skall ha lika rätt. Därpå tyder förutom 6 a § fjärde stycket i förslaget även andra bestämmelser, såsom 16 b § tredje stycket och 94 §. Huruvida föreningen äger träffa avtal med innehavare av förlagsandelar om olika rätt till utbetalning på andelarna framgår ej av remissprotokollet. Ett förtydligande torde som förut nämnts böra göras på denna punkt. Möjligen kan ett motivuttalande vara till fyllest.

10 b §

Enligt denna paragraf skall de rättsregler som gäller för löpande skuldebrev i princip bli tillämpliga på förlagsandelsbevisen. Bland de bestämmelser som sålunda skall tillämpas är legitimationsreglerna i 13 § lagen (1936: 81) om skuldebrev. Av dessa följer till en början att, om förlagsandelsbeviset är ställt till innehavaren, den som innehar beviset skall förmodas äga rätt att göra beviset gällande. Om förlagsandelsbeviset är ställt till viss man eller order och innehas av annan än den till vilken det är ställt, följer av 13 § andra stycket skuldebrevslagen, att innehavaren av beviset förmodas äga göra rätten på grund av beviset gällande under förutsättning att han kan styrka sin åtkomst av beviset genom en sammanhängande kedja av skriftliga överlåtelser fram till honom.

Förslaget upptar i fråga om bevis, som är ställt till viss man eller order, den särskilda legitimationsregeln att den, som innehar beviset och enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen, är likställd med den som enligt 13 § andra stycket skuldebrevslagen förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Av det föreslagna stadgandet kan inte utläsas, om den särskilda legitimationsregeln är den enda gällande eller om den gäller jämsides med den ordning som följer av 13 § andra stycket skuldebrevslagen. Remissprotokollet lämnar ingen upplysning i saken. Regeln har enligt vad som sägs i remissprotokollet hämtats från 33 § aktiefondslagen (1974: 931). En liknande bestämmelse finns i 3 kap. 6 § aktiebolagslagen rörande aktiebrev. Förarbetena till dessa bestämmelser ger vid handen att det är fråga om en alternativ legitimationsmöjlighet (se prop. 1974: 128 s. 174 f och SOU 1971: 15 s. 166). Den avsedda innebörden är med andra ord, att den som innehar ett till viss man eller order ställt förlagsandelsbevis kan legitimera sitt innehav antingen i enlighet med 13 § andra stycket skuldebrevslagen eller genom föreningens påskrift på beviset om att han är ägare till förlagsandelen.

Mot en regel av detta innehåll finns ingen anledning till erinran. Den föreslagna lydelsen gör emellertid att innebörden är svår att uppfatta, låt vara att motsvarande bestämmelser i aktiefondslagen och aktiebolagslagen

har en liknande utformning. Lagrådet förordar ett förtydligande av regeln, så att det framgår att fråga är om en alternativ legitimationsregel vid sidan av den i 13 § andra stycket skuldebrevslagen. Det kan ske genom att andra meningen ges lydelsen, att innehavare av ett förlagsandelsbevis ställt till viss man eller order skall förmodas äga rätt att göra beviset gällande, förutom när han på sätt föreskrivs i 13 § andra stycket skuldebrevslagen kan åberopa lydelsen av sammanhängande skriftliga överlåtelse, även när han enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen.

Den föreslagna möjligheten till påskrift om rätt innehavare av andelsbevis kan få praktisk betydelse t. ex. när beviset tillfallit någon genom arv eller annat familjerättsligt fång. Förvärvaren kan då hos föreningen förete arvskiftet eller annan handling som utvisar förvärvet, varefter föreningen förser beviset med legitimerande påskrift. Fångeshandlingen behöver där efter inte förebringas vid framtida överlåtelse av beviset. Påskriften får betydelse även för en senare förvärvare av andelsbeviset genom att den har samma rättsverkan som en sådan skriftlig överlåtelse som avses i skuldebrevslagen.

Det kan anmärkas att föreningen kan bli skadeståndsskyldig, om den vid sin prövning av ett förvärvs giltighet förfar vårdslöst (jfr SOU 1971:15 s. 166).

Enligt lagrådets förslag till paragrafindelning får förevarande paragraf beteckningen 16 f §.

18 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om vinstutdelning. Som anmärks i remissprotokollet skall de allmänna ramar som anges i första stycket gälla även i fråga om utdelning på förlagsinsatser. Vidare kommer sådan utdelning att omfattas av begränsningsregeln i tredje stycket, enligt vilken utdelning inte får ske med så stort belopp att den står i strid med god affärssed. Däremot är förlagsinsatserna genom ett förslaget tillägg till andra stycket undantagna från den där angivna begränsningen till en ränta motsvarande det av riksbanken fastställda diskontot med tillägg av tre procentenheter.

I 19 § första stycket första meningen föreningslagen finns en regel för det fallet att vinstutdelning har beslutats och verkställts i strid med 18 § eller med bestämmelse i föreningens stadgar. Den som har uppburit sådan utdelning är skyldig att återbära utdelningen jämte ränta. Denna reglering kommer enligt det remitterade förslaget att bli tillämplig även i fråga om utdelning på förlagsinsatser.

Bestämmelser liknande de nu berörda finns i 12 kap. aktiebolagslagen. Där föreskrivs vidare i 12 kap. 5 § att återbäringsskyldighet inte föreligger, om mottagaren hade skälig anledning antaga att utbetalningen utgjorde laglig vinstutdelning. Ett liknande godtrosskydd finns stadgat i 19 § första stycket andra meningen föreningslagen för det särskilda fallet att till någon

utbetalats gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som ej inräknats i årsvinsten samt utbetalningen skett i strid med 18 § eller med bestämmelse i föreningens stadgar.

Enligt lagrådets mening bör ett godtrosskydd av det slag som nu nämnts införas i föreningslagen även beträffande vinstutdelning till innehavare av förlagsandel. Sådan innehavare har visserligen möjlighet att kontrollera att balansräkning för föreningen blivit fastställd och att den ger utrymme för den beslutade vinstutdelningen. Man får emellertid räkna med att många andelsinnehavare, särskilt sådana som endast har mindre andelar, inte förmår avgöra om utdelningen står i överensstämmelse med reglerna i 18 § första stycket. Än vanskeligare kan det vara att bedöma, om den är förenlig med god affärssed enligt vad som sägs i tredje stycket i samma paragraf. Det måste anses innebära betydande olägenheter att en andelsinnehavare skall behöva betala tillbaka utdelning som han i god tro uppburit och kanske också förbrukat.

En bestämmelse om godtrosskydd bör lämpligen få sin plats i 19 § första stycket omedelbart efter den första meningen. Där torde inskjutas en mening av innehåll, att vad som sägs i första meningen inte gäller beträffande utdelning på förlagsinsatser, om mottagaren hade skäligen anledning antaga att vad han erhållit utgjorde laglig vinstutdelning. Ett sådant tillägg föranleder vissa redaktionella jämkningar i det följande av stycket.

69 § 1 mom.

Förevarande 69 § 1 mom. handlar om talan mot beslut som har fattats på föreningsstämma. Enligt nuvarande lydelse av första stycket äger – förutom styrelsen och styrelseledamot – föreningsmedlem väcka talan mot föreningen, om han anser att ett beslut på stämman inte har tillkommit i behörig ordning eller att det eljest strider mot föreningslagen eller föreningens stadgar. Genom det remitterade förslaget tillerkänns även innehavare av förlagsandel sådan klanderrätt. Klandertalan förs vid allmän domstol, om inte skiljeförfarande skall äga rum (jfr 116 §).

Som berörts i det föregående har innehavarna av förlagsandelar enligt lagförslaget inte rösträtt på föreningsstämma. Förslaget upptar inte heller någon bestämmelse om att de skall underrättas om sådan stämma. Personliga underrättelser kan i själva verket inte alltid utgå till andelsinnehavarna, eftersom dessa såsom lagförslaget är utformat kan vara okända för föreningen.

Mot bakgrund av den ställning som innehavare av förlagsandelar sålunda får enligt förslaget ter det sig mindre följdriktigt att tillerkänna dem rätt att föra klandertalan mot stämmobeslut. Denna rätt innebär att de får framställa yrkanden och argumentera i klandermålet men inte på själva stämman. En sådan klanderrätt synes för övrigt obefogad i fråga om beslut som rör uteslutande medlemmarnas rätt eller föreningens interna angelägenheter. Möjligen kan den motiveras beträffande beslut som berör det satsade kapitalet.

I andra stycket av momentet föreskrivs att, om talan grundas på att stämmobeslutet inte har tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, talan skall väckas inom tre månader från beslutets dag vid äventyr att beslutet blir gällande. Någon ändring i denna reglering har inte föreslagits. Detta innebär att innehavare av förlagsandel behöver väcka talan inom tre månader från beslutsdagen endast i fall då han vill klandra stämmobeslutet på den grund att det inte har tillkommit i behörig ordning. För det fall åter då klandret grundas på att beslutet kränker andelsinnehavarens rätt innehåller förslaget ingen regel om begränsning av klandertiden. Det kunde övervägas att i överensstämmelse med vad som gäller för medlem införa en sådan tidsbegränsning. I sammanhanget är emellertid att beakta det redan berörda förhållandet, att det inte är sörjt för att andelsinnehavare får kännedom om när stämma hålls och att han därför inte heller med säkerhet kan antas få kännedom om fattade beslut förrän långt efter stämman.

I 69 § 2 mom. andra stycket stadgas att domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut har upphävts eller ändrats, skall gälla även för de föreningsmedlemmar som inte fört talan. Denna bestämmelse torde — om klanderrätt införs för innehavare av förlagsandel — böra utvidgas så, att domen kommer att gälla också för innehavare av förlagsandelar som ej fört talan.

94 §

I denna paragraf behandlas det fallet att en ekonomisk förening blivit försatt i konkurs. Om i sådant fall intet överskott finns sedan konkursen avslutats, anses enligt paragrafens första stycke föreningen upplöst. Finns åter överskott och var föreningen ej i likvidation, när konkursen inträdde, skall enligt paragrafens andra stycke på föreningsstämma beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Hade föreningen redan trätt i likvidation vid konkursutbrottet, gäller vad som är stadgat i 92 §, dvs. att likvidationen skall fortsättas. Den föreslagna ordningen med möjlighet till kapitaltillskott genom förlagsinsatser medför behov av vissa ändringar i paragrafen.

Enligt det remitterade förslaget har, när överskott finns och föreningen ej var i likvidation vid konkursutbrottet, innehavarna av förlagsandelar rätt att få ut förlagsinsatserna. Förslår inte överskottet till full betalning av förlagsinsatserna skall det fördelas på dessa i förhållande till deras storlek. Om överskott finns, sedan förlagsinsatserna återbetalts, skall på föreningsstämma beslutas huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Hade föreningen redan trätt i likvidation vid konkursutbrottet, skall gälla vad som är stadgat i 92 §.

Den sålunda föreslagna ordningen ger på hand att innehavare av förlagsandelar skall få sina förlagsinsatser inlösta så snart överskott finns. Liksom för närvarande bör emellertid även i fortsättningen, oavsett förekom-

ten av förlagsinsatser, överlämnas åt föreningsstämman att besluta, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. Den modifikationen bör dock göras, att innehavare av förlagsandelar ges tillfälle att säga upp sina förlagsinsatser till betalning innan stämmobeslutet tas.

I enlighet härmed bör andra stycket kvarstå i sin nuvarande lydelse så när som på att sista meningen får utgå och sättas sist i paragrafen.

I ett tredje stycke torde kunna föreskrivas följande. Finns i fall som avses i andra stycket förlagsinsatser, får beslut huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation fattas tidigast fyra veckor efter det att sådan registrering som avses i 93 § tredje stycket blivit kungjord enligt 104 §. Innehavare av förlagsandel äger inom tre veckor från kungörandet skriftligen säga upp förlagsinsatsen till omedelbar inlösen. Förslår inte överskottet till full betalning av samtliga förlagsinsatser, skall det fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek och inlösen ske av de förlagsinsatser som blivit uppsagda till inlösen enligt vad nyss sagts. Finns efter sådan inlösen något kvar av överskottet skall förfarandet enligt andra stycket fortgå. Återstår inte något överskott, anses föreningen upplöst.

I ett fjärde stycke slutligen torde få upptas bestämmelsen i nuvarande andra stycket att, om föreningen trätt i likvidation innan dess egendom avträdades till konkurs, vad som är stadgat i 92 § gäller.

Innehållet i det sålunda föreslagna tredje stycket medger som synes innehavarna av förlagsandelar att efter gottfinnande inom viss tid från det de fått kännedom om konkursens avslutande uppsäga sina förlagsinsatser till betalning. Endast de som vidtar sådan uppsägning får därefter ut sina insatser så långt överskottet förslår. Föreningen kan därefter med hänsyn till hur mycket av kapitalet som då finns kvar besluta om det vidare förfarandet. För den innehavare som inte sagt upp sin förlagsinsats till inlösen gäller därefter för det fall att föreningen fortsätter sin verksamhet uppsägningsregeln i 16 b § första stycket i det remitterade förslaget. Lika så kommer för föreningen att gälla uppsägningsregeln i andra stycket av samma paragraf.

— — —

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar;

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels att 6 §, 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18, 19, 41, 43, 48, 55, 69, 71, 83, 88, 94 och 116 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas sju nya paragrafer, 16 b–h §§, samt närmast före 16 b § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Föreningens stadgar skola angiva

1. föreningens firma;

2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;

3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;

5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;

6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;

7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;

Föreningens stadgar skola angiva

1. föreningens firma;

2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;

3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;

4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må delta i föreningen med högre belopp än enkel insats;

5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;

6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;

7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;

¹ Senaste lydelse 1974: 163

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8. föreningens räkenskapsår;

9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna; *samt*

10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

8. föreningens räkenskapsår;

9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar; *samt*

11. där förlagsinsatser som avses i 16 b § skall förekomma, vad som skall gälla därom.

Skall föreningens firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse angivas i stadgarna.

16 § 1 mom.

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Då medlem avgått, äge han dels sex månader från avgången utfå inbetalda insatser, i den mån föreningens behållna tillgångar enligt den vid tiden för avgången uppgjorda balansräkningen därtill förslå utan anlitande av reservfond *eller förlagsinsatser* eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, dels ock, i samma ordning som övriga medlemmar, utbekomma vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning.

Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått eller varder inom samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs meddelat, skall den avgångnes rätt att utfå insats bedömas efter de beträffande skifte av föreningens tillgångar gällande grunderna.

Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt varom nu är sagt, lände den, utom i fall som i 68 § andra stycket och 96 § 2 mom. andra stycket sägs, till efterrättelse.

Förlagsinsatser m. m.

16 b §

En ekonomisk förening kan i stadgarna föreskriva att, utöver vad som följer av 6 § första stycket 4, kapital får tillskjutas genom särskilda insatser (förlagsinsatser) och att sådana insatser får tillskjutas även av andra än medlemmar.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förlagsinsatser får tillskjutas med högst så stort belopp att summan av gjorda förlagsinsatser efter tillskottet uppgår till högst det belopp som svarar mot summan av andra då inbetalda insatser än förlagsinsatser.

16 c §

I stadgarna kan tas in föreskrifter om begränsningar i fråga om vem som har rätt att tillskjuta förlagsinsatser och genom överlåtelse förvärva de rättigheter som är förknippade med förlagsinsatserna (förlagsandelar). För redan gjorda insatser får inte införas strängare begränsningar än vad som gällde när insatsen gjordes.

Förvärv av en förlagsandel i strid mot föreskrifter som avses i första stycket är ogiltiga.

16 d §

Om föreningen upplöses och det vid upplösningen finns överskott, har innehavarna av förlagsandelar rätt att så långt överskottet räcker få förlagsinsatserna inlösta med belopp motsvarande insatsernas storlek, innan utbetalning sker för andra ändamål. Finns flera förlagsinsatser och förslår inte överskottet till full betalning av samtliga, skall överskottet fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek.

16 e §

För varje förlagsinsats skall föreningen utfärda ett förlagsandelsbevis. Beviset skall ställas till viss man, till innehavaren eller till viss man eller order och innehålla uppgift om

1. föreningens firma,
2. nummer eller annan beteckning för beviset,
3. insatsens storlek,
4. den rätt till utdelning som insatsen medför,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5. det sätt på vilket utdelning skall utbetalas och inlösen ske,

6. föreskrifter som avses i 16 c § första stycket,

7. erinran enligt 16 c § andra stycket.

Förlagsandelsbeviset skall undertecknas av föreningen. Styrelseledamöters eller firmatecknares namnteckning får återges genom tryckning eller på liknande sätt.

16 f §

I fråga om förlagsandelsbevis gäller, om ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar vad i lagen (1936:81) om skuldebrev föreskrivs om enkla skuldebrev såvitt gäller bevis ställt till viss man och om löpande skuldebrev såvitt gäller bevis ställt till innehavaren eller till viss man eller order. Härvid är den som innehar ett förlagsandelsbevis ställt till viss man eller order och som enligt föreningens påskrift på beviset är ägare till förlagsandelen likställd med den som enligt 13 § andra stycket samma lag förmodas äga rätt att göra skuldebrevet gällande. Påskrift på beviset skall göras endast om innehavaren styrker sitt förvärv av den förlagsandel som beviset avser.

16 g §

Över samtliga förlagsinsatser skall genom styrelsens försorg föras en förteckning. Denna kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Förteckningen skall innehålla uppgift om storleken på varje förlagsinsats, om tidpunkten för varje insats och om den rätt till utdelning som insatsen medför. Förteckningen skall hållas tillgänglig för var och en som vill ta del av den.

16 h §

En innehavare av en förlagsandel har rätt att få förlagsinsatsen

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

inlöst tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att han skriftligen säger upp beloppet minst två år i förväg.

Föreningen får inlösa en förlagsinsats tidigast efter fem år från tillskottet under förutsättning att föreningen skriftligen säger upp beloppet minst sex månader i förväg.

Inlösen enligt denna paragraf sker till det belopp som utgör insatsens storlek enligt förlagsandelsbeviset. Beloppet får dock ej överstiga vad som av föreningens behållna tillgångar enligt den senast fastställda balansräkningen, utan anlitande av reservfonden, belöper på andelen i förhållande till övriga förlagsinsatser. Om föreningen försätts i konkurs på ansökan som görs inom ett år efter inlösen skall vad som föreskrivs i 16 § 2 mom. beträffande där avsedd återbäring tillämpas i fråga om förlagsinsatser.

17 § 1 mom.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser.

Av ekonomisk förenings årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, skola minst fem procent avsättas till reservfond. Har på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar eller dylikt, skall avsättning därav ske med minst fem procent, även om gottgörelsen icke inräknats i årsvinsten. Till reservfonden skall alltid läggas vad medlem vid avgång ur föreningen icke återfår av sina insatser och vad en förlagsandelsinnehavare inte får ut vid inlösen av en förlagsinsats.

Då reservfonden jämte inbetalat insatskapital, i den mån detta ej överstiger tio gånger reservfonden, uppnått ett belopp som svarar antingen mot fyra tiondelar av det bokförda värdet å föreningens tillgångar eller mot föreningens skulder enligt balansräkningen, må vidare avsättning till fonden upphöra. Innehålla stadgarna bestämmelse om avsättning utöver vad nu sagts, lände det till efterrättelse. Avsättning skall ånyo vidtaga, om reservfonden nedgår under vad sålunda stadgats.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nedsättning av reservfond må beslutas allenast för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning finnes hava uppstått å föreningens verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

18 §²

Utdelning får inte överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas såsom föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag eller stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Ej heller får gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt får utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas på annat sätt än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter. *Denna begränsning gäller dock inte i fråga om utdelning på förlagsinsatser.*

Vinstutdelning eller utbetalning i annan form av gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. får inte ske med så stort belopp att utdelningen eller utbetalningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

19 §³

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning skyldiga att återbära denna jämte ränta därå.

Varder vinstutdelning beslutad och verkställd i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, vare de, som uppburit sådan utdelning skyldiga att återbära denna jämte ränta därå.

² Senaste lydelse 1980: 1105

³ Senaste lydelse 1975: 649.

Nuvarande lydelse

Samma lag vare, där gottgörelse, varom i 17 § 1 mom. förmäles och som icke inräknats i årsvinsten, utbetalats i strid mot vad i 18 § sägs eller mot bestämmelse i föreningens stadgar och den som mottog gottgörelsen insåg eller bort inse nämnda förhållande. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utdelningen eller gottgörelsen uppburits intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

Föreslagen lydelse

Detta gäller dock ej beträffande utdelning på en förlagsinsats, om mottagaren hade skälig anledning att anta att vad han erhållit utgjorde laglig vinstutdelning. Har gottgörelse, som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten, utbetalats i strid mot vad som sägs i 18 § eller mot bestämmelse i föreningens stadgar, är den som mottog gottgörelsen skyldig att återbära denna jämte ränta, om han insåg eller bort inse nämnda förhållande. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) från det att utdelningen eller gottgörelsen uppburits intill dess ränta skall utgå enligt 6 § räntelagen till följd av 3 eller 4 § samma lag.

För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare de, som medverkat till beslutet om utdelning eller utbetalning eller verkställandet av detta, ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

41 §⁴

I balansräkningen skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. *Medlemsinsatser och förlagsinsatser skall redovisas var för sig.* Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden — de betalda insatserna — utförs som en särskild post under eget kapital.

Om det i en fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen ingår en fordran hos eller skuld till ett dotterföretag eller en moderförening, skall

⁴ Senaste lydelse 1980: 1105.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

beloppet anges särskilt. Angivandet får ske inom linjen. Detsamma gäller ifråga om pant och därmed jämförliga säkerheter eller ansvarsförbindelser till förmån för ett dotterföretag eller en moderförening.

43 §⁵

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §. *Uppgift skall vidare lämnas om den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför samt om summan av de förlagsinsatser som sagts upp och skall inlösas under de näst följande två räkenskapsåren.*

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda. Har föreningen anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

48 §

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa

⁵ Senaste lydelse 1980: 1105.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträtts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stånde varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Innehavare av förlagsandelar kan begära hos styrelsen att en medrevisor utses. Begärs detta av innehavare som företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet skall styrelsen senast inom två månader göra framställning härom hos länsstyrelsen. Försummas detta får varje innehavare av en förlagsandel göra sådan framställning.

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

55 §

Där ej genom föreskrift i stadgarna är bestämt vem som skall vara ordförande vid föreningsstämma, öppnas stämman av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill utsett. Utser de närvarande ej enhälligt ordförande, väljes ordförande efter huvudtalet. Till ordförande må utses jämväl den som ej är medlem, om annat icke föreskrives i stadgarna.

Å stämman skall, där det erfordras, av ordföranden upprättas och till godkännande framläggas en förteckning över närvarande medlemmar och ombud för medlemmar med uppgift å envars rösträtt. Sedan förteckningen enhälligt eller efter en på grundval av densamma företagen omröstning godkänts med eller utan ändring, lände den till efterrättelse såsom röstlängd.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

Genom styrelsens försorg skall å föreningsstämma föras protokoll. Har beslut fattats genom omröstning, skall angivas huru röstningen utfallit. Protokollet skall undertecknas eller till riktigheten vitsordas av ordföranden och minst en på stämman utsedd person. Senast inom två veckor efter stämman skall protokollet hållas hos föreningen tillgängligt för medlemmarna *och innehavarna av förlagsandelar*. Protokollen skola på betryggande sätt förvaras.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

69 §

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot *eller* föreningsmedlem, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Hava vid fattande av beslut, som skall anmälas för registrering, i denna lag eller föreningens stadgar upptagna föreskrifter om särskild röstpluralitet icke rätteligen iakttagits vare, ehuru klandertalan ej väckts, beslutet icke gällande, utan så är att i strid mot 100 § första stycket registrering av beslutet ägt rum.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *föra* talan *utgöra* minst en tiondel av samtliga medlemmar.

2 mom. Har talan å föreningsstämmobeslut väckts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att innan målet avgöres förordna, att beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där beslutet är av beskaffenhet att böra registreras, meddelande ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar som ej fört talan.

1 mom. Menar styrelsen, styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel*, att beslut, som fattats å föreningsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller föreningens stadgar, äge därå väcka talan mot föreningen.

Grundas talan därpå, att beslutet icke tillkommit i behörig ordning eller att det eljest kränker allenast medlems *eller förlagsandelsinnehavares* rätt, skall talan väckas inom tre månader från beslutets dag. Försummas det, vare beslutet gällande.

Klandertalan, grundad därpå att föreningsstämmobeslut strider mot bestämmelserna i 20 § första stycket, må ej anställas, med mindre de som *för* talan *utgör* minst en tiondel av samtliga medlemmar *eller, i fråga om innehavare av förlagsandelar, företräder förlagsinsatser till ett sammanlagt belopp motsvarande minst en tiondel av det totalt inbetalda insatskapitalet*.

Domstols dom, varigenom föreningsstämmobeslut upphävts eller ändrats, gälle jämväl för de föreningsmedlemmar *och innehavare av förlagsandelar* som ej fört talan.

71 §

Förening skall träda i likvidation, då antalet föreningsmedlemmar nedgått under det i 5 § föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal medlemmar ej inträtt inom tre månader eller då i stadgarna fastställd tid för föreningens verksamhet gått till ända eller eljest förhållande inträffat, på grund varav enligt bestämmelse i stadgarna föreningen skall upphöra med sin verksamhet.

Nuvarande lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot *eller* föreningsmedlem och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Föreslagen lydelse

Varder ej, på grund av anmälan enligt 79 § inom sex veckor efter det jämlikt första stycket likvidationsskyldighet inträtt, i föreningsregistret infört att föreningen trätt i likvidation, förklare rätten, på ansökan av styrelseledamot, föreningsmedlem *eller innehavare av förlagsandel* och efter föreningens hörande, att föreningen skall träda i likvidation; och förelägge rätten föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten ingiva bevis, att i registret skett införing varom ovan sagts, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

83 §

Det åligger likvidatorerna att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt upprätta och i föreningens inventariebok införa inventarium och balansräkning.

Vid upprättandet av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek.

Vid upprättandet av inventarium och balansräkning för förening i likvidation skola, oavsett vad ovan i denna lag är stadgat, bokföringslagens regler lända till efterrättelse. Uppgift skall lämnas å insatskapitalets storlek, *varvid förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt.*

Likvidatorerna skola ofördröjligen överlämna ett av dem underskrivet exemplar av balansräkningen till likvidationsrevisorerna.

88 §

När den i kallelsen å okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och all veterlig gäld blivit betald, skola föreningens tillgångar skiftas. Är någon del av gälden tvistig eller ej förfallen och kan förty eller av annan orsak betalning ej ske, skola till samma gälds betalning erforderliga medel innehållas och återstoden skiftas.

Sker skifte annorledes än nu är sagt eller befinnas innehållna medel ej lämna tillgång till gälds betalning, vare i händelse av föreningens oförmåga att fullgöra sina förbindelser den, som uppburit något vid skiftet, skyldig att återbära vad han bekommit. För brist, som kan uppkomma vid återbäringen, vare likvidatorerna ansvariga efter de beträffande skadeståndsskyldighet i 106, 108 och 109 §§ stadgade grunderna.

Förmenar medlem att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovis-

Förmenar medlem *eller innehavare av förlagsandel* att han vid skifte icke bekommit vad på honom belöper, skall han vid talans förlust väcka talan mot föreningen inom

Nuvarande lydelse

ning framlades å föreningsstämma. I fråga om *medlems* återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

Föreslagen lydelse

tre månader efter det slutredovisning framlades å föreningsstämma. I fråga om återbärings-skyldighet och om likvidators ansvarighet skall vad i andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Har medlem *eller innehavare av förlagsandel* icke inom fem år efter det slutredovisning enligt 89 § framlades å föreningsstämma anmält sig att lyfta vad han vid skiftet bekommit, vare han förlustig sin rätt därtill.

94 §

Där efter avslutande av förenings konkurs överskott ej finnes, anses föreningen upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation. *Hade föreningen trätt i likvidation, innan dess egenom avträdde till konkurs, gälle vad i 92 § är stadgat.*

Finnes överskott och var föreningen ej i likvidation, då dess egendom avträdde till konkurs, skall å föreningsstämma, som ofördröjligen bör utlysas av styrelsen, beslutas, huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation.

Finns i fall som avses i andra stycket förlagsinsatser, får beslut huruvida föreningen skall fortsätta sin verksamhet eller träda i likvidation fattas tidigast fyra veckor efter det att sådan registrering som avses i 93 § tredje stycket blivit kungjord enligt 104 §. Innehavarna av förlagsandelar äger inom tre veckor från kungörandet skriftligen säga upp förlagsinsatserna till omedelbar inlösen. Förslår inte överskottet till full betalning av samliga förlagsinsatser, skall det fördelas på insatserna i förhållande till deras storlek och inlösen ske av de förlagsinsatser som blivit uppsagda till inlösen enligt vad som nyss sagts. Finns därefter något kvar av överskottet skall förfarandet enligt andra stycket fortgå. Återstår inte något överskott anses föreningen upplöst.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Hade föreningen trätt i likvidation innan dess egendom avträdades till konkurs gäller vad som är stadgat i 92 §.

116 §⁶

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehållets tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Innehålla förenings stadgar förbehåll, att tvister mellan föreningen och styrelsen, styrelseledamot, likvidator, föreningsmedlem, *innehavare av förlagsandel* eller röstberättigad som ej är medlem, skola hänskjutas till avgörande av en eller flera skiljemän, äge det förbehåll samma verkan som tillkommer skiljeavtal. Om påkallande av förbehållets tillämpning gälle vad om talans väckande och om delgivning i denna lag finnes stadgat; där styrelsen vill föra klandertalan mot beslut av föreningsstämma, skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den i 36 § omförmälda stämman blivit inom klandertiden utlyst att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

⁶ Senaste lydelse 1972: 263.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-12-15

Föredragande: statsrådet Feldt

Anmälan till proposition om kooperationens kapitalförsörjning, m. m.

1 Inledning

Som chefen för industridepartementet anført i det föregående bör kooperationsutredningens förslag om avdrag för utdelning som utgår i förhållande till insatt kapital läggas till grund för lagstiftning.

Jag behandlar i det följande först frågan om avdrag för utdelad vinst. Därefter tar jag upp en fråga som inte närmare berörts av utredningen men som aktualiseras i sammanhanget. Det gäller spörsmålet till vilket inkomstslag ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar bör hänföras.

Förslaget om utdelningsavdrag liksom utredningens övriga förslag för att förbättra kooperationens kapitalförsörjning har remissbehandlats. Inom industridepartementet har upprättats en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena även till den del de berör finansdepartementets sakområde. Vad gäller utredningens förslag och remissbehandlingen får jag hänvisa till industridepartementets protokoll denna dag (bilaga 1.1 och 1.2).

Chefen för industridepartementet har bl. a. föreslagit att det i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar skall införas regler om en ny kapitalform, förlagsinsatser, för ekonomiska föreningar vid sidan av det insatsskapital som medlemmarna nu tillskjuter. Den nya kapitalformen är en förutsättning för att kooperationen skall kunna dra till sig riskvilligt kapital från andra än medlemmarna.

För att bereda kooperationen tillgång till det kollektiva sparandet föreslår jag i det följande att medel från allmänna pensionsfonden skall kunna placeras i ekonomiska föreningar som riskbärande kapital.

Ett av syftena med det nyligen beslutade allemanssparandet (prop. 1983/84: 30, FiU 13, rskr 32, SFS 1983: 890) är att tillföra näringslivet riskkapital. Sådant sparande kan ske bl. a. i kapitalsparfonder. Dessa fonder skall

placera spararnas medel huvudsakligen i børsregistrerade svenska aktier. Jag föreslår nu att det införs en möjlighet att placera en del av kapitalsparfondernas medel som förlagsinsatser i ekonomiska föreningar.

Det av chefen för industridepartementet framlagda förslaget om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar föranleder vissa ändringar i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen.

Som nämnts i det föregående beslutade regeringen den 6 oktober 1983 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370), KL. Lagförslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 2.1*. Lagrådets yttrande över lagförslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 2.2*. Jag återkommer till yttrandet i samband med den närmare redogörelsen för förslaget.

2 Den skattemässiga behandlingen

2.1 Avdrag för utdelad vinst

2.1.1 Nuvarande regler för beskattning av ekonomiska föreningar

Allmänna principer

I huvudsak gäller samma skatteregler för ekonomiska föreningar som för aktiebolag. Föreningarna är sålunda enligt 53 § 1 mom. första stycket i KL i princip skattskyldiga för all inkomst som förvärvats här i riket eller utomlands. Inkomst av rörelse och jordbruksfastighet skall beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Detsamma gäller numera normalt vid beräkning av inkomst av hyresfastighet. Inkomstberäkning enligt bokföringsmässiga grunder innebär bl. a. att det är den i resultaträkningen redovisade vinsten som utgör utgångspunkten för taxeringen.

Ekonomiska föreningar kan – liksom aktiebolag – bygga upp obeskattade reserver genom olika konsolideringsåtgärder, t. ex. genom nedskrivning av varulager, överavskrivning på inventarier eller avsättning till investeringsfond. En överföring av löpande vinstmedel till exempelvis reservfond eller dispositionsfond kan däremot i princip göras endast med beskattade medel.

Vissa skillnader i beskattningshänseende föreligger mellan föreningar och aktiebolag. Detta hänger samman med att de olika associationsförmerna inte har samma målsättning och uppbyggnad. En ekonomisk förening kan betecknas som en personassociation, vars ändamål är att tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen i deras egenskap av leverantörer eller konsumenter. Uppkomna överskott delas därför i huvudsak ut i form av pristillägg (efterlikvid) eller rabatt (återbäring). I ett aktiebolag är utgångspunkten däremot att varje delägare skall få del av bolagets vinst i förhållande till sin andel av bolagets aktiekapital.

I princip gäller att vinsten i ett aktiebolag eller i en ekonomisk förening

blir föremål för s. k. ekonomisk dubbelbeskattning. Detta innebär att vinsten först beskattas hos företaget och därefter – när den delas ut – hos delägarna. Utdelningen är inte avdragsgill för företaget. Ekonomiska föreningar som i beskattningshänseende är att anse som kooperativa kan emellertid enligt 29 § 2 mom. KL undvika dubbelbeskattning genom att dela ut vinsten på den kooperativa verksamheten i form av pristillägg eller rabatt. Utdelning i denna form är nämligen avdragsgill för sådana föreningar. För att en ekonomisk förening skall anses som kooperativ krävs enligt punkt 12 första stycket av anvisningarna till 29 § KL att den är öppen och tillämpar lika rösträtt.

Även beträffande aktiebolagen har införts regler för att lindra dubbelbeskattningen av utdelade vinster. Enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning (Annelagen) kan aktiebolag få avdrag för utdelning på kapital som tillförts bolaget vid dess bildande eller vid nyemission. Annellavdrag kan medges med sammanlagt lika stort belopp som betalats in för aktierna. Avdraget får utnyttjas under en 20-årsperiod. Det årliga avdraget är begränsat till högst 10% av vad som betalats in för aktierna och får givetvis inte heller överstiga utdelningen på dessa aktier.

Dubbelbeskattningen har ytterligare begränsats genom lagen (1982:336) om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier. Avdrag kan med stöd av denna lag medges med 70% av lämnad utdelning. Jag återkommer i det följande (avsnitt 2.1.2) till dessa bestämmelser.

Principen att utdelade bolagsvinster skall träffas av dubbelbeskattning har vidare luckrats upp genom den numera upphävda lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning. Lindringen i dubbelbeskattningen låg här på aktieägarsidan. Den upphävda lagen gäller beträffande utdelning som har blivit tillgänglig för lyftning före utgången av år 1982.

Enligt lagen (1978:423) om skattelättnader för vissa sparformer får en fysisk person skattereduktion beträffande belopp som betalats in på aktiesparkonto. Dessa skattelättnader ersätts fr. o. m. den 1 april 1984 av det s. k. allemanssparandet. Det äldre systemet kommer dock att gälla beträffande insättningar som har skett före utgången av år 1983 och med vissa inskränkningar även för insättningar under första kvartalet 1984.

Ekonomiska föreningar skiljer sig från aktiebolag såvitt gäller skattesatsen vid den statliga inkomsttaxeringen. Enligt 10 a § b lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt beskattas föreningarna efter en skattesats av 32%. Ekonomiska föreningar som ingår i jordbrukskasserörelsen (föreningsbanker) har dock samma skattesats som aktiebolagen, dvs. 40%. I en proposition om vissa ändringar i företagsbeskattningen (prop. 1983/84:64) har dock föreslagits att alla bolag och föreningar, som f. n. har en statlig skattesats på 40%, skall få denna sänkt till 32%.

I fråga om vissa kategorier av ekonomiska föreningar gäller särskilda bestämmelser. Sålunda beräknas t. ex. inkomsten av bostadsrättsförening-

ars fastighetsinnehav som regel schablonmässigt. Som intäkt skall tas upp 3% av fastighetens taxeringsvärde. Föreningen får å andra sidan avdrag endast för räntekostnader och tomträttsavgäld. Vidare kan nämnas att sambruksföreningar, dvs. föreningar med ändamål att driva jordbruk eller trädgårdsnäring för medlemmarnas gemensamma räkning, har en statlig inkomstskattesats på endast 15%. Sambruksföreningar har enligt 22 § andra stycket KL rätt till avdrag för utdelning som lämnas medlem eller annan i form av lönertillegg.

Avdrag för utdelning

Som jag tidigare antytt gäller för de ekonomiska föreningarna speciella bestämmelser beträffande utdelningsbeskattningen. Ekonomiska föreningar, som är kooperativa, har rätt till avdrag för överskott som fördelas i form av pristillägg eller rabatter. Avdragsrätten förutsätter alltså att utdelningen beräknas i förhållande till gjorda köp eller försäljningar.

För att en ekonomisk förening skall anses som kooperativ måste den, som tidigare nämnts, vara öppen och tillämpa lika rösträtt. Vad som utmärker en öppen förening framgår av punkt 12 andra stycket av anvisningarna till 29 § KL. Det fordras bl. a. att föreningen är beredd att som medlemmar anta alla som är bosatta inom dess verksamhetsområde eller tillhör dess angivna verksamhetskrets och som förbinder sig att följa föreningens stadgar och beslut. Det förutsätts också att den blivande medlemmen kommer att bidra till förverkligandet av det syfte som anges i stadgarna. För att öppenhetsrekvisitetet skall vara uppfyllt krävs vidare att föreningens medlemskrets inte är för begränsad i förhållande till kundkretsen. Kravet på öppenhet innebär inte endast att föreningen enligt sina stadgar är berättigad att när som helst anta nya medlemmar utan också att den faktiskt visar sig villig att anta nya medlemmar. Medlemmarna kan vara såväl fysiska som juridiska personer.

Centralorganisationer, vilka som medlemmar har kooperativa föreningar, kan i sin tur själva utgöra kooperativa föreningar. Beträffande centralorganisationerna anges i tredje stycket av den nyss nämnda anvisningspunkten att de är att anse som öppna även om inträde beviljas endast sådana lokala föreningar som fyller av centralorganisationen uppställda krav på stadgar, skötsel och ekonomisk soliditet. Centralorganisationen kan vidare föreskriva att endast ett enda företag inom varje område skall antas som medlem. En centralorganisation berövas inte heller sin kooperativa karaktär om rösträtten bland dess förstahandsmedlemmar, föreningarna, utövas efter föreningarnas medlemsantal.

Överskott som fördelas i form av rabatter och pristillägg är avdragsgillt även till den del överskottet tillfaller någon som inte är medlem i den kooperativa föreningen. Det är emellertid bara vinsten på den kooperativa verksamheten som kan delas ut med avdragsrätt. En förutsättning är således att vinsten härrör från verksamhet i vilken medlemmarna deltar

som avnämare eller leverantörer. I ett rättsfall (RÅ 1977 ref. 29) vägrades avdrag för utdelning av vinst som uppkommit vid försäljning av anläggningstillgångar inför förestående likvidation av en förening. Avdrag medgavs inte heller för utdelning hänförlig till vinstmedel som balanserats från tidigare beskattningsår.

Regler saknas om rätt beskattningsår för utdelningsavdraget. I praxis torde avdrag medges med antingen det belopp som faktiskt utbetalats under beskattningsåret eller det belopp som hänför sig till vinsten visst beskattningsår.

Förutom möjligheten att fördela överskott i form av pristillägg eller rabatter kan ett överskott i en ekonomisk förening delas ut i förhållande till vars och ens insats. I lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, FL, används för denna form av utdelning det något missvisande uttrycket ränta på inbetalda insatser. I det följande kallas vinstutdelning genom pristillägg eller rabatter för *kooperativ utdelning* och vinstutdelning i förhållande till insatsernas storlek för *insatsutdelning*.

En förening kan välja mellan kooperativ utdelning och insatsutdelning eller kombinera de båda formerna för vinstfördelning. I FL finns inte någon övre gräns för kooperativ utdelning. För att avgränsa den kooperativa företagsformen från rena kapitalsammanslutningar har däremot möjligheten till insatsutdelning begränsats. Sådan utdelning får enligt 18 § andra stycket FL uppgå till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskontot med tillägg av tre procentenheter. Före den 1 juli 1981 utgjorde den högsta tillåtna utdelningen 5 % av inbetalda insatser. Som framgått av det föregående ger insatsutdelning – till skillnad från kooperativ utdelning – inte upphov till någon avdragsrätt för föreningen.

För att dubbelbeskattningen inte skall kunna kringgås genom att vinsten utskiftas i stället för att delas ut till ägarna har för aktiebolagens del införts särskilda bestämmelser om utskiftningsskatt. Bestämmelserna finns intagna i förordningen (1927:321) om skatt vid utskiftning av aktiebolagens tillgångar. Någon motsvarighet till aktiebolagens utskiftningsskatt finns inte för de ekonomiska föreningarna. När en ekonomisk förening upplöses räknas i stället det belopp som utskiftas till medlemmarna utöver inbetald insats som utdelning.

Medlemmarnas beskattning

Kooperativ utdelning, dvs. vinst som delas ut i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar, utgör för medlemmarna antingen intäkt i en förvärvskälla eller en besparing i levnadskostnaderna. I det senare fallet är utdelningen skattefri enligt punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL. En medlem som inte är näringsidkare beskattas därför inte för återbäring från en konsumentkooperativ förening. Om kooperativ utdelning minskat utgifterna i jordbruk eller rörelse i form av rabatt eller ökat

inkomsten i form av pristillägg skall det utdelade beloppet däremot enligt punkt 9 av anvisningarna till 21 § KL resp. punkt 4 av anvisningarna till 28 § KL tas upp som intäkt i förvärvskällan.

Insatsutdelning, dvs. utdelning som sker i förhållande till andelsägarens innehav av andelar, beskattas enligt punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL som intäkt av kapital, utom när utdelningen är att anse som intäkt av rörelse. Sådan utdelning skall däremot, närmast av historiska skäl, aldrig redovisas som intäkt av jordbruksfastighet eller annan fastighet. Utdelningen är i princip skattepliktig oavsett om den tillfaller fysiska eller juridiska personer. För att förhindra att vinster beskattas mer än en gång i företagssektorn, s. k. kedjebeskattnings, är dock ekonomiska föreningar – liksom aktiebolag – i stor utsträckning befriade från skatt för utdelning på aktier och andelar. Reglerna om kedjebeskattnings finns i punkt 1 av anvisningarna till 54 § KL. Huvudprincipen är att en ekonomisk förening är fri från skatt för utdelning på aktier eller andelar som inte innehas som kapitalplacering. Skattefrihet föreligger dock aldrig för kooperativ utdelning eftersom denna är avdragsgill hos den utdelande föreningen.

För att en medlem skall kunna beskattas för utdelning från en ekonomisk förening fordras inte att en kontant utbetalning ägt rum. Om medlemmen på förhand medgett att utdelningen överförs till t.ex. insatskontot har medlemmen i praxis i och med överföringen ansetts ha uppburit motsvarande belopp.

2.1.2 Allmänna utgångspunkter för en lindring i dubbelbeskattnings

Kooperationsutredningen anger i sitt huvudbetänkande (SOU 1981:60) Kooperationen i samhället att det centrala problemet för Kooperationens tillväxt och utveckling är försörjningen med riskvilligt kapital. Soliditeten är i sjunkande samtidigt som investeringsbehovet bedöms vara stort. För att underlätta uppbyggandet av det traditionella egenkapitalet i ekonomiska föreningar lägger utredningen fram tre förslag på skatteområdet. För det första föreslås att en enkelbeskattnings införs för utdelning som utgår i förhållande till inbetalade insatser. För det andra föreslås att en medlem skall få uppskov med beskattning i samband med ökning av insatskapitalet. Slutligen föreslås att en kooperativ förening skall få avdrag för belopp som sätts av till en särskild kooperativ kapitalfond.

Beträffande förslaget om enkelbeskattnings är utredningens utgångspunkt att lindringen i dubbelbeskattnings skall ske på så sätt att föreningen får avdrag för lämnad utdelning. Lättnaden skall alltså ligga på föreningsnivå. Den alternativa metoden att lindra dubbelbeskattnings genom att medge medlemmarna skattelättnader för uppburen utdelning har utredningen av flera skäl förkastat.

Det föreslagna utdelningsavdraget tar sikte på insatsutdelning, dvs. utdelning som utgår i förhållande till inbetalt kapital. Den främsta stimu-

lanseffekten av denna avdragsrätt består enligt utredningen i att det ger föreningarna möjlighet att höja utdelningen och därmed underlätta beslut om ökad insatsskyldighet. Avdragsrätten anses också göra det lättare för föreningarna att dra till sig riskvilligt externt kapital. Utredningen hänvisar därvid till sitt förslag om att – vid sidan av medlemmarnas insatskapital – tillskapa en ny form av riskkapital, s. k. B-insatser. Dessa insatser skiljer sig från nuvarande insatskapital, som tillskjutits av medlemmarna, bl. a. så till vida att de inte är förenade med rösträtt i föreningen.

För att säkerställa att insatskapitalet faktiskt ökar föreslår utredningen att avdraget avseende utdelning på medlemsinsatser görs beroende av att insatserna ökar åtminstone i takt med beslutad utdelning. Om detta villkor är uppfyllt föreslås hela insatsutdelningen vara avdragsgill. Vissa begränsningar har dock föreslagits i de fall då mottagaren enligt 53 § 1 mom. första stycket a och g samt 54 § KL inte är skattskyldig för utdelningen. Utredningen har föreslagit att de nya bestämmelserna om rätt till utdelningsavdrag införs i punkt 13 av anvisningarna till 29 § KL.

Utredningen framhåller att den föreslagna avdragsrätten för insatsutdelning i första hand är inriktad på att lösa konsumentkooperationens kapitalproblem. Producentkooperationen delar i dag normalt ut uppkomna överskott i form av pristillägg. De producentkooperativa föreningarna undviker därigenom redan nu dubbelbeskattningen. Utredningens förslag är emellertid inte begränsat till de konsumentkooperativa föreningarna utan gäller alla ekonomiska föreningar som i skattehänseende är att anse som kooperativa.

Förslaget om avdragsrätt för insatsutdelning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av det helt övervägande antalet remissinstanser. Lunds universitet anser dock att förslaget otillbörligt gynnar Kooperationen i förhållande till aktiebolagen. Enligt Svenska bankföreningen bör förslaget genomföras endast om skattesatsen för ekonomiska föreningar och aktiebolag samtidigt utjämnas. Några remissinstanser menar att slutlig ställning till beskattningens utformning bör tas först när arbetet med aktiebolagens dubbelbeskattning har avslutats.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har påpekat att de lantbrukskooperativa företagen i praktiken inte kommer att få någon nytta av förslaget. Dessa företag lämnar nämligen av tradition inte någon insatsutdelning och kommer troligen inte heller att göra det i framtiden.

Kooperativa förbundet (KF), som tillstyrkt utredningens förslag, har även framfört en alternativ lösning. Enligt denna skall en medlem inte beskattas omedelbart för utdelning som läggs till insatsen. Först vid uttag ur föreningen – exempelvis i samband med utträde – skall den obeskattade delen av insatsen bli föremål för beskattning, dock endast realisationsvinstbeskattning. Den nu nämnda principen skall gälla för såväl primärföreningar som sekundärföreningar.

Svenska riksbyggen har avstyrkt utredningens förslag till förmån för det

av KF skisserade alternativet. Även Sveriges industriförbund har hänvisat till KF:s alternativa lösning.

För egen del får jag anföra följande. Jag delar utredningens bedömning att det är önskvärt att stimulera de kooperativa föreningarnas försörjning med riskkapital. En allt mer kapitalkrävande verksamhet och den fortgående inflationen medför en stor belastning på de kooperativa företagens soliditet. En ökning av riskkapitalet förutsätter enligt min uppfattning att tillförseln av riskkapital från såväl medlemmarna som utomstående intressenter underlättas. I sistnämnda hänseende kan den nya form av riskkapital som utredningen föreslår utgöra ett värdefullt inslag.

Genom lagstiftning år 1982 infördes en rätt till avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier (prop. 1981/82: 191, SkU 65, rskr 368, SFS 1982: 336). Lindringen i dubbelbeskattningen uppnås genom att bolaget får avdrag med 70 % av utdelat belopp. För avdragsrätt krävs – förutom att aktierna inte är börsnoterade – att den huvudsakliga verksamheten avser rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Avdragsrätten har satts i relation till aktiekapitalet och maximerats beloppsmässigt. Ytterligare begränsningar gäller för att förhindra omotiverade skattelättnader exempelvis i de fall då utdelningen tillfaller en mottagare som är frikallad från skattskyldighet för utdelning eller utdelningen legat till grund för ett Annellavdrag.

Mot bakgrund av de genomförda lättnaderna i dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster anser jag – i likhet med flertalet remissinstanser – att det är befogat att lindra dubbelbeskattningen även inom den kooperativa sektorn. I överensstämmelse med utredningens förslag finner jag det lämpligast att lättnaden i beskattningen av utdelningen läggs på föreningsnivå.

En begränsning av dubbelbeskattningen på föreningsnivå gör det möjligt för föreningarna att – utan besvärande skattekonsekvenser – lämna större utdelning än i dag. Medlemmarna kan därigenom få en rimligare avkastning på sitt insatskapital vilket i sin tur kan utgöra ett motiv för dem att öka sina insatser i föreningarna. I sammanhanget bör erinras om att utrymmet för vinstutdelning i förhållande till inbetalda insatser ökades genom 1981 års ändring i FL. Högsta tillåtna utdelning höjdes då och gjordes rörlig genom anknytning till diskontot.

En avdragsrätt för insatsutdelning kommer även att underlätta för de kooperativa föreningarna att dra till sig egenkapital i form av förlagsinsatser (jfr avsnitt 2.1.3). För att sådana insatser skall kunna bli attraktiva placeringsobjekt torde krävas att innehavaren får en marknadsmässig avkastning på satsat kapital. Innehavaren kan nämligen inte, som vid satsning av medel i aktier, nöja sig med en låg direktavkastning i avvaktan på att insatsens värde skall stiga. Insatt kapital kommer ju att återbetalas i nominellt belopp. En hög utdelning på förlagsinsatser förutsätter emellertid att utdelat belopp inte träffas av dubbelbeskattning.

Med hänsyn till det anförda föreslår jag att ekonomiska föreningar, som i

beskattningshänseende är kooperativa, skall få avdrag för utdelning som utgår i förhållande till inbetalda insatser. Av detta följer att jag inte kan ansluta mig till det av KF skisserade alternativet, som ju syftar till en lindring av beskattningen hos medlemmarna, inte i föreningarna. KF:s förslag strider bl.a. mot principen om att riskkapital skall utgöras av beskattade medel. Konsekvenserna av ett sådant ingrepp i utdelningsbeskattningen är f. ö. inte utredda.

När det gäller den tekniska utformningen av avdragsreglerna bör 1982 års avdragssystem för aktiebolag vara vägledande. Vissa begränsningar måste således gälla för att hindra omotiverade skattelättnader exempelvis då utdelning lämnas till en mottagare som inte är skattskyldig för utdelningen. För avdragsrätt bör vidare krävas att föreningens huvudsakliga verksamhet avser rörelse.

Lagrådet har inte haft några invändningar mot den föreslagna avdragsrätten för insatsutdelning. Enligt lagrådets uppfattning bör dock bestämmelserna om föreningars avdrag för utdelning inte behandlas i 29 § KL utan flyttas till en ny paragraf (41 f § KL). Utdelning kan nämligen – anför lagrådet – inte hänföras till driftkostnad i rörelsen.

Jag kan ansluta mig till lagrådets uppfattning att insatsutdelning inte utgör driftkostnad i egentlig mening och att det därför kan anföras skäl för att placera de nya bestämmelserna på annan plats än i 29 §. Sedan tillkomsten av KL har dock bestämmelserna om avdragsrätt för kooperativ utdelning varit införda i 29 § 2 mom. I 29 § 3 mom. finns vidare bestämmelser om rätt för sparbankernas säkerhetskassa att göra avdrag för utdelning till sparbankerna.

Mot bl.a. denna bakgrund har jag inte funnit anledning att i detta sammanhang frågå den hittills gällande systematiken. De nya bestämmelserna om kooperativ förenings rätt till avdrag för insatsutdelning bör därför få sin placering under 29 §. Jag föreslår – i likhet med utredningen – att bestämmelserna införs i den nya punkten 13 av anvisningarna till 29 §. Även de nuvarande reglerna i 29 § 2 mom. KL om avdrag för rabatt och pristillägg bör tas in i anvisningspunkt 13. I 29 § 2 mom. bör därför finnas endast en hänvisning till bestämmelserna i anvisningspunkterna 12 och 13. Som utredningen föreslagit bör dessutom en ändring göras i punkt 1 första stycket av anvisningarna till 54 § KL.

Förutom avdragsrätt för utdelad vinst har, som jag nyss nämnde, kooperationsutredningen föreslagit att beskattningen av inkomster som används för inbetalning av insatser senareläggs (s. k. uppskjuten beskattning). Förslaget innebär att medlemmarna i lantbrukskooperativa föreningar kan få avdrag med högst ett belopp som motsvarar 60% av insatsbetalningarna. De ackumulerade avdragsbeloppen bildar en obeskattad reserv som så småningom – senast i anslutning till att jordbruket upphör – skall återföras till beskattning.

Utredningen är inte enig beträffande den föreslagna uppskjutna beskattningen. Reservationer har lämnats av två ledamöter.

Vid remissbehandlingen har utredningens förslag tillstyrkts av bl. a. de kooperativa företagen. Enligt det enskilda näringslivets företrädare förutsätter förslagets genomförande dock att även aktieägarna får motsvarande rätt till avdrag när de deltar i nyemissioner.

För egen del får jag anföra följande. Förslaget om avdragsrätt på grund av ökning av insatser strider – i likhet med KF:s förslag om skattelindring för utdelning som läggs till insatsen – mot den grundläggande principen att riskkapital skall byggas upp av beskattade medel. Principiella skäl talar därför mot förslaget. Det kan vidare ifrågasättas om det föreslagna avdraget kommer att öka medlemsinsatserna i nämnvärd utsträckning. Avdraget kommer nämligen att gälla vid sidan av de möjligheter som redan finns till skattekrediter genom lagernedskrivningar, överavskrivningar på inventarier och olika former av avsättningar. De flesta jordbrukare har inte någon nytta av ett ytterligare avdrag eftersom det befintliga systemet ger tillräckligt stora skattekrediter. Den som nyligen förvärvat ett jordbruk har dessutom normalt mycket stora ränteavdrag som ytterligare reducerar möjligheterna att effektivt utnyttja ett nytt avdrag. Slutligen kan nämnas att ett införande av en avdragsrätt på grund av insatsbetalning administrativt sett är mycket svårhanterligt. Förslaget bör därför inte genomföras.

Vad gäller utredningens förslag att avsättning till en kooperativ kapitalfond skall bli avdragsgill vid taxeringen kan jag anföra följande.

Enligt gällande rätt skall minst 5 % av föreningens överskott (inkl. rabatter och pristillägg) sättas av till en reservfond. Sådan avsättning är inte avdragsgill. Utredningens majoritet föreslår emellertid att en förening skall – utöver en till 10 % förhöjd reservfondavsättning – frivilligt kunna sätta av högst 10 % av överskottet till en kooperativ kapitalfond och få avdrag för denna avsättning.

Förslaget om kooperativ kapitalfond har tillstyrkts av de kooperativa företagen. Vid remissbehandlingen har dock framhållits att anspråk kommer att ställas på att motsvarande förmån införs även för övriga företagsformer.

Ekonomiska föreningar har – liksom övriga företag – normalt goda möjligheter att bygga upp obeskattade reserver. Med hänsyn till att dessa möjligheter ofta inte utnyttjas fullt ut finns det knappast något behov av att komplettera regelsystemet med ytterligare en obeskattad reserv. Det kan tvärtom anföras skäl för en begränsning av nuvarande s. k. fria reservringsmöjligheter (jfr prop. 1983/84: 64). En avdragsrätt som är kopplad till storleken av en frivillig fondavsättning blir dessutom krånglig att tillämpa. Risken för spridningseffekter till andra företagsformer är också betydande. Enligt min uppfattning bör förslaget om avdrag för avsättning till en kooperativ kapitalfond inte genomföras.

Jag övergår nu till att närmare redogöra för förslaget om utdelningsavdrag.

2.1.3 Utdelningsavdragets närmare utformning

Tillämpningsområdet

Enligt utredningens förslag skall rätten till avdrag för insatsutdelning, dvs. utdelning som utgår i förhållande till inbetalda insatser, vara förbehållen ekonomiska föreningar som i beskattningsavseende är att anse som kooperativa.

Jag delar utredningens uppfattning att endast kooperativa föreningar i KL:s mening skall omfattas av förslaget. Detta innebär att tillämpningsområdet för avdraget för insatsutdelning blir detsamma som avdraget för rabatter och pristillägg (kooperativ utdelning). De båda utdelningsavdragen kommer alltså att omfatta ekonomiska föreningar som enligt punkt 12 första stycket av anvisningarna till 29 § KL är öppna och som tillämpar lika rösträtt.

Det kan i detta sammanhang påpekas att 1951 års lagstiftning om ekonomiska föreningar bygger på tanken att endast kooperativa föreningar skall få registreras. Det i FL uppställda kravet på kooperativ natur överensstämmer emellertid inte helt med motsvarande skatterättsliga krav. Det kooperativa inslaget uttrycks i FL på det sättet att det måste röra sig om en ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar. Av 1 § FL framgår sålunda att en förening kan registreras endast om dess ändamål är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet. Fråga skall dessutom vara om en förening i vilken medlemmarna deltar som avnämare eller leverantörer eller med egen arbetsinsats eller genom begagnande av föreningens tjänster. Enligt huvudregeln i 11 § FL får en ekonomisk förening inte vägra någon inträde som medlem. Lagen medger dock undantag om särskilda skäl föreligger. Vidare är bestämmelsen i 56 § FL om att varje medlem äger en röst endast subsidiär i förhållande till en förenings stadgar.

För att en ekonomisk förening skall vara kooperativ i KL:s mening krävs förutom öppenhet att föreningen tillämpar en demokratisk beslutsordning enligt regeln en medlem – en röst. I dessa hänseenden har dock visst undantag gjorts för de kooperativa centralorganisationerna.

Som ytterligare villkor för avdragsrätt för insatsutdelning bör enligt utredningen gälla att föreningens huvudsakliga verksamhet avser rörelse.

För egen del ansluter jag mig till utredningens uppfattning att föreningar som förvaltar fastigheter, värdepapper eller liknande egendom inte skall omfattas av avdragsrätten för insatsutdelning. Dubbelbeskattningsprincipen bör således alltså gälla för kapitalförvaltande verksamhet. Frågan är emellertid om även jordbruk och skogsbruk skall undantas från tillämpningsområdet. Här är att märka att ekonomiska föreningar normalt bedriver varken jordbruk eller skogsbruk. Ett undantag är sambruksföreningar enligt lagen (1975:417) om sambruksföreningar. Sådana föreningar driver jordbruk eller trädgårdsnäring för medlemmarnas gemensamma räkning.

En sambruksförening har dock redan i dag – enligt bestämmelser i 22 § andra stycket KL – rätt till avdrag för utdelning som utgår i form av lönetillägg eller annan sådan gottgörelse. Fråga skall vara om lönetillägg som utbetalas på grundval av resultatet i föreningen. Bestämmelsen har införts – i överensstämmelse med bestämmelserna om avdrag för kooperativ utdelning – just för att undvika dubbelbeskattning av föreningens överskott. Behovet av avdrag för insatsutdelning för att förhindra dubbelbeskattning torde bl. a. därför vara litet hos sambruksföreningar.

Med hänvisning till det anförda anser jag inte att det finns anledning att utvidga avdragsrätten för insatsutdelning till föreningar som driver jordbruk eller skogsbruk. Jag delar därför utredningens uppfattning att endast föreningar vars huvudsakliga verksamhet avser rörelse skall ha rätt till utdelningsavdraget.

Avdragsunderlaget

En ekonomisk förening arbetar, liksom ett aktiebolag, med eget och främmande kapital. Föreningens egna kapital består huvudsakligen av insatskapital, reserfund samt outdelad vinst på föreningens verksamhet. Vinstmedlen kan hänföra sig till det löpande räkenskapsårets verksamhet eller till verksamheten under tidigare år. Vid redovisning av det främmande kapitalet brukar föreningen skilja mellan lån från medlemmar och andra lån.

I FL finns inte några bestämmelser om insatskapitalets storlek eller om betalningen av insatser. Olika medlemmar kan ha olika stor insatsskyldighet. I stadgarna kan föreskrivas att insatsen skall betalas kontant vid medlemmens inträde. Det förekommer också att medlemmen erlägger sin insats i form av en insatsrevers.

Insatsskyldigheten höjs ofta successivt under medlemskapet i takt med stigande kapitalbehov hos föreningen. Det är vanligt att beslutad utdelning inte betalas ut till medlemmarna utan används som amortering på insatsskyldigheten.

Vid sidan av vanligt insatskapital bör det – som chefen för industridepartementet anfört i det föregående – införas en ny form av riskkapital (förlagsinsatser). Förlagsinsatserna, som inte är förenade med rösträtt i föreningen, skall inta en mellanställning mellan lånat kapital och eget kapital. Omfattningen av dessa insatser föreslås maximerad till ett belopp motsvarande inbetalda medlemsinsatser. Utredningens förslag om avdragsrätt för insatsutdelning omfattar även den nya formen av riskkapital. En förening bör således enligt utredningen få avdrag för utdelning på såväl medlems- som förlagsinsatser.

För egen del vill jag framhålla följande. Som jag i det föregående anfört bör kooperativa föreningar som bedriver rörelse få avdrag inte bara för kooperativ utdelning utan även för vinstutdelning i förhållande till inbetalda insatser. Rätten till avdrag bör omfatta utdelning på såväl medlemsinsatser som de nya förlagsinsatserna.

Uttrycket "inbetalda insatser" avser liksom hittills vad som i föreningens bokföring skall anges som inbetalt på insatskonto. Tecknade men ännu obetalda insatser bör alltså enligt min uppfattning inte ligga till grund för avdragsberäkningen. Detta innebär bl. a. att s. k. insatsreverser inte beaktas i detta sammanhang.

Rätten till utdelningsavdrag förutsätter enligt min mening att mottagaren fått en laglig rätt till utdelningen. Beslut om utdelning fattas regelmässigt på föreningsstämma. Sådant beslut måste alltså föreligga för att ett utdelningsavdrag skall komma i fråga. Däremot bör inte krävas att utdelningen faktiskt betalats ut till andelsägaren. I en ekonomisk förening är det nämligen – som tidigare nämnts – inte ovanligt att utdelningen enligt stadgarna eller föreningsstämmans beslut helt eller delvis stannar inom föreningen genom överföringar till olika medlemskonton. Som redan framhållits har en medlem i praxis ansetts skattskyldig för utdelning som direkt överförs till dennes insatskonto. Även utdelning i form av sådana överföringar bör ge rätt till utdelningsavdrag.

Belopp som en ekonomisk förening i samband med sin upplösning utskiftar till sina medlemmar kan enligt 38 § 1 mom. fjärde stycket KL utdelningsbeskattas hos medlemmen. Utskiftning bör dock inte berättiga till utdelningsavdrag.

Begränsningar i avdragsrätten

Utredningen har utgått från att avdrag skall medges med ett belopp motsvarande hela utdelningen. Kommerskollegiet har påpekat att det kan vara lämpligt att fastställa ett tak för avdragsrätten. Utdelningsavdraget bör enligt kollegiet inte vara förmånligare än de lindringar i beskattningen som beviljas utdelande aktiebolag.

För egen del får jag anföra följande. Enligt lagen om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier kan avdrag medges med högst 70% av utdelningen. Denna begränsning medför att utdelningen från skatte- och avgiftsynpunkt blir ungefär lika högt belastad som en löneutbetalning. Avdragsrätten för aktiebolag har dessutom satts i relation till aktiekapitalets storlek och maximerats beloppsmässigt. Avdraget får sålunda inte överstiga 700 000 kr. och inte heller 15% av bolagets aktiekapital.

Förhållandena i en kooperativ förening skiljer sig på många sätt från dem som råder i ett icke börsnoterat aktiebolag. Exempelvis har medlemmarna i en förening i regel inte möjlighet att som en företagsledare i ett fåmansbolag välja mellan löneutbetalning och utdelning. Risken för att ersättning för utförda tjänster felaktigt betecknas som utdelning är därför liten i en kooperativ förening. Detta minskar behovet av beloppsspärrar för det föreslagna utdelningsavdraget. En omständighet som gör beloppsspärrar onödiga är vidare att storleken på utdelning som utgår i förhållande till insatskapitalets storlek är begränsad redan enligt bestämmelser i FL. Enligt 18 § andra stycket FL är sålunda den årliga utdelningen på inbetalda

insatser maximerad till tre procentenheter över det officiella diskontot. Avdrag för insatsutdelning bör aldrig medges med ett högre belopp än det som är utdelningsbart enligt FL.

Utöver den i FL angivna gränsen anser jag att det, såvitt gäller avdrag för utdelning på medlemsinsatser, inte finns skäl att införa någon spärr för största tillåtna avdrag. Inte heller bör avdraget begränsas till viss andel av utdelningen.

När det gäller förlagsinsatser har någon begränsning inte föreslagits i FL av utdelningens storlek. Detta hänger samman med att förlagsinsatser kan komma att emitteras till högre räntesatser än t. ex. långfristiga lån. Innehavarna av förlagsinsatser måste nämligen kompenseras för såväl den ekonomiska risken som penningvärdets fall (återbetalning sker i nominella belopp). Frågan är om frånvaron av utdelningsspärr i FL beträffande förlagsinsatser kräver någon form av begränsning av utdelningsavdraget. Enligt min uppfattning talar bl. a. starka praktiska skäl mot en sådan begränsning. Utdelning på förlagsinsatser bör alltså – i likhet med ränta på lånat kapital – vara fullt avdragsgill. Jag vill påpeka att avdrag såsom för utdelning kan vägras om en förening i syfte att undgå skatt eller avgifter beslutar lämna en utdelning på förlagsinsatser som klart överstiger marknadsmässig ränta. De fall jag åsyftar är sådana då utbetalade belopp i realiteten avser något annat än utdelning.

I fråga om kooperativ utdelning medges avdrag endast då utdelningen hänför sig till vinst på den kooperativa verksamheten. Utredningen anser att bl. a. praktiska skäl talar för att någon motsvarande begränsning inte bör uppställas beträffande avdrag för insatsutdelning. Jag delar utredningens uppfattning på denna punkt. Utredningen har emellertid föreslagit en annan begränsning av avdraget för insatsutdelning. Syftet med avdraget är att stimulera kapitalbildningen i föreningen. Det säkraste sättet att få till stånd en höjning av insatskapitalet är enligt utredningen att överföra beslutad utdelning till insatskapitalet. Avdragsrätten skall därför enligt förslaget göras beroende av att insatskapitalet ökar åtminstone i takt med utdelade belopp. Fråga skall vara om en nettoökning av insatskapitalet under beskattningsåret. Utredningen har dock inte uppställt något krav på att just utdelningen skall föras till insatskapitalet utan detta kan ökas genom att andra medel tillförs.

Det bör betonas att den föreslagna kopplingen mellan utdelningsavdrag och nettoökning av insatskapitalet endast gäller medlemsinsatser. Utredningen har inte ansett skäl föreligga att låta avdraget för utdelning på förlagsinsatser vara beroende av att insatskapitalet höjs.

Vid remissbehandlingen har flera remissinstanser riktat kritik mot den föreslagna begränsningsregeln. Remissinstanserna har påpekat att det i många föreningar inte uppkommer någon nettoökning av det inbetalda insatskapitalet på grund av att avgående medlemmar i genomsnitt tar med sig betydligt större belopp ur föreningen än vad nytillkomna för med sig.

Dessa remissinstanser föreslår i stället att avdragsrätten kopplas till årets bruttoinbetalning av insatser. Avdrag kan då medges även i de fall när insatskapitalet är oförändrat eller minskar under året.

För egen del får jag anföra följande. En medlem har – om inte annat följer av stadgarna – vid utträde ur föreningen rätt att få tillbaka sin insats. Insatskapitalet kan alltså minskas genom återbetalning till utträdande medlemmar. För att en nettoökning av insatskapitalet skall föreligga ett år fordras att nytt insatskapital tillförs föreningen med belopp som överstiger det som tidigare medlemmar återfått från föreningen. Frågan är om det är nödvändigt att förena rätten till utdelningsavdrag med krav på en sådan nettoökning av insatskapitalet. Jag delar de betänkligheter som vid remissbehandlingen framförts mot den föreslagna begränsningsregeln. Effekten av regeln skulle bli mycket slumpartad. Därtill kommer att en regel av detta slag oundvikligen ger upphov till tillämpningsproblem. Detta gäller oavsett om det är netto- eller bruttoökningen som skall vara avgörande för avdragsrätten. Jag lägger därför inte fram något förslag om koppling mellan utdelningsavdraget och insatskapitalets utveckling.

För att inte utdelningsavdraget i vissa fall skall medföra omotiverade skattelättnader har utredningen föreslagit att utdelningsavdrag inte skall medges för utdelade belopp som är skattefria hos mottagaren enligt 53 § 1 mom. första stycket a och g eller 54 § KL. Avdrag skall alltså för det första vägras då medlemmen är en fysisk person som är bosatt utomlands eller ett utländskt bolag. Avdragsrätten föreslås för det andra gå förlorad om mottagande medlem på grund av kedjebeskattningsreglerna inte är skattskyldig för utdelningen. De föreslagna begränsningarna i avdragsrätten gäller endast för utdelning på medlemsinsatser. Detta hänger samman med att utdelning på förlagsinsatser enligt utredningen inte skall omfattas av reglerna om skattefrihet till förhindrande av kedjebeskattnings.

För att underlätta tillämpningen av begränsningsreglerna har utredningen kompletterat sitt förslag med en schablonregel. Denna innebär att om den skattefria utdelningen avser högst 25 % av föreningens totala utdelning på medlemsinsatser skall utdelningen i sin helhet vara avdragsgill.

Riksskatteverket (RSV) har inte ansett sig kunna tillstyrka förslaget om en schablonregel på 25 %. Enligt verkets uppfattning måste utdelningen från en förening alltid delas upp i en avdragsgill och en icke avdragsgill del beroende på mottagarens skattskyldighet.

För egen del får jag anföra följande. I likhet med utredningen anser jag att vissa inskränkningar i avdragsrätten för utdelning på medlemsinsatser är nödvändiga med hänsyn till ägarförhållandena i den utdelande föreningen. En obegränsad avdragsrätt skulle medföra en alltför stor skattelättnad i de fall då medlemmen är befriad från inkomstskatt för utdelningen. En förutsättning för utdelningsavdraget bör enligt min mening i princip vara att mottagande medlem är skattskyldig för utdelat belopp.

Av 53 § 1 mom. första stycket a och g KL följer att i utlandet bosatta

fysiska personer och utländska bolag inte är skattskyldiga till kommunal inkomstskatt för utdelning från svenska ekonomiska föreningar. Med utländskt bolag likställs enligt 67 § KL vissa andra utländska juridiska personer. När det gäller utdelning på aktier i svenska aktiebolag skall en fysisk person, som inte är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige, erlagga kupongskatt i stället för inkomstskatt. Kupongskatt erläggs också av utländska bolag. Kupongskattelagen (1970: 624) gäller däremot inte för utdelning på andelar i ekonomiska föreningar. Fysisk person, som inte är bosatt i riket, och utländskt bolag beskattas dock enligt bestämmelserna i 6 § 1 mom. a och c lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt för utdelning på andelar i svenska ekonomiska föreningar. Endast utdelning som utgår i förhållande till innehavda andelar torde avses.

Utländska andelsägare betalar alltså endast statlig inkomstskatt på mottagen utdelning. Detta förhållande talar i och för sig för att det totala skatteuttaget skulle bli alltför lågt om den utdelande föreningen skulle få avdrag även i ett sådant fall. Denna omständighet är emellertid enligt min bedömning inte något större problem eftersom det endast i undantagsfall förekommer utländska delägare i svenska kooperativa föreningar. Till skillnad från utredningen anser jag det därför inte nödvändigt att begränsa avdragsrätten vid utdelning till utländska mottagare. Därigenom undviks också de problem som hänger samman med diskrimineringsförbuden i våra dubbelbeskattningsavtal. Om avsaknaden av en begränsningsregel mot förmodan skulle komma att utnyttjas på ett otillbörligt sätt är jag emellertid självfallet beredd att återkomma i saken.

Däremot föreslår jag – i överensstämmelse med utredningsförslaget – att utdelningsavdrag i princip inte skall medges i de fall då mottagaren är ett svenskt aktiebolag eller en svensk ekonomisk förening som omfattas av kedjebeskattningsreglerna i 54 § KL. Påpekas bör dock att detta naturligtvis inte hindrar avdrag för utdelning på övriga insatser i föreningen.

Av främst administrativa skäl anser jag – i likhet med utredningen – att utdelningen bör vara i sin helhet avdragsgill så länge den förmånsbehandlade utdelningen inte överstiger en mindre del av den totala utdelningen på medlemsinsatser. Visserligen medför en sådan schablonregel vissa tröskel-effekter. Å andra sidan behöver den utdelande föreningen normalt inte utreda varje enskild medlems skatteförhållanden. Enligt min mening ligger dock den av utredningen föreslagna tröskeln på en något för hög nivå. För egen del anser jag att en gräns på 10 % är tillräcklig. Mitt förslag innebär att om exempelvis 92 % av insatsutdelningen tillfaller fysiska personer får föreningen – oavsett till vem återstående 8 % av utdelningen går – avdrag för hela utdelningen. Om däremot t.ex. 80 % av utdelningen belöper på fysiska personer medan resten delas ut till skattebefriade företag får utdelningen delas upp i en avdragsgill och en icke avdragsgill del.

Som nyss konstaterats skall enligt utredningsförslaget utdelning på förlagsinsatser inte omfattas av reglerna om skattefrihet i punkt 1 tredje–

femte styckena av anvisningarna till 54 § KL. Förslaget hänger samman med att den utdelande föreningen får avdrag för utdelat belopp oavsett vem som uppbär utdelningen. Utredningen föreslår däremot att bestämmelserna i andra stycket av anvisningspunkten, dvs. de bestämmelser som reglerar skattskyldigheten för förvaltningsföretag, skall bli tillämpliga beträffande nu aktuell utdelning. Förslaget innebär att ett förvaltningsföretag, som äger förlagsinsatser i en ekonomisk förening, blir frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån denna under samma beskattningsår utdelas vidare. För investmentföretag blir utdelningen skattefri även om en mindre del av utdelningen fonderas. Om utdelningen fonderas utöver tillåten gräns inträder däremot skattskyldighet för den överskjutande delen av utdelningen.

För egen del ansluter jag mig till utredningens förslag i nu nämnda hänseenden. Innebörden av detta är att utdelning på förlagsinsatser normalt skall behandlas som ränta hos såväl den utdelande föreningen som den som uppbär utdelningen. I ett speciellt fall bör dock undantag göras från denna princip, nämligen om utdelningen tillfaller ett förvaltningsföretag. Ett sådant företag bör inte beskattas för utdelningen om det uppfyller det föreskrivna kravet på vidareutdelning till sina delägare.

Övriga förutsättningar för avdrag

I enlighet med vad som gäller exempelvis vid avsättning till investeringsfond och beträffande utdelningsavdrag för icke börsnoterade aktier har utredningen föreslagit att avdrag för insatsutdelning för ett och samma räkenskapsår skall kunna erhållas i endast en förvärvskälla. Jag ansluter mig till förslaget. I de fall föreningen driver flera rörelser bör föreningen själv få välja i vilken förvärvskälla avdrag skall göras. Som tidigare nämnts bör bestämmelsen om avdragsrätt för kooperativ utdelning med oförändrad lydelse flyttas över från 29 § 2 mom. KL till punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 § KL. Det är enligt min mening lämpligt att också detta avdrag begränsas till en enda förvärvskälla. Det anförda innebär att avdrag för insatsutdelning och kooperativ utdelning får göras i endast en och samma förvärvskälla.

Utredningen har föreslagit att avdraget för insatsutdelning skall belöpa på det räkenskapsår som utdelningen hänför sig till. Förslaget är utformat efter förebild av aktiefonders och marksamfälligheters rätt till avdrag för utdelning. Enligt punkt 4 av anvisningarna till 39 § resp. punkt 4 av anvisningarna till 41 a § KL skall avdrag i dessa fall anses belöpa på det räkenskapsår som utdelningen hänför sig till.

För egen del får jag anförda följande. Utredningens förslag skiljer sig från motsvarande bestämmelse i lagen om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier. I den nämnda lagen anges – i överensstämmelse med vad som gäller enligt Annelagen – att avdrag medges för utdelning som förfallit till betalning under beskattningsåret. Med utdelning som förfallit

till betalning avses i regel den under beskattningsåret beslutade utdelning-
en för närmast föregående beskattningsårs verksamhet. En aktieutdelning
som hänför sig till 1984 års verksamhet och som beslutas av bolagsstäm-
man år 1985 (beskattningsåret) ger alltså rätt till avdrag först vid 1986 års
taxering.

De nuvarande bestämmelserna om avdragsrätt för kooperativ utdelning
anger inte vilket år avdraget skall göras. Utredningen har inte heller
föreslagit någon reglering i denna fråga.

Beslut om såväl insatsutdelning som kooperativ utdelning torde avse
föregående räkenskapsårs verksamhet, dvs. utdelning som beslutas av
föreningsstämman t. ex. år 1985 sker på grundval av vinst som intjänats
under år 1984. Detta kan i och för sig tala för att avdraget skall göras det år
då utdelningen faktiskt äger rum. I många fall belastar dock den kooperati-
va utdelningen resultatet för det räkenskapsår då köpen och försäljningar-
na ägt rum trots att det formella utdelningsbeslutet fattas först under
påföljande räkenskapsår. Enligt min uppfattning bör den kooperativa ut-
delningen behandlas på motsvarande sätt i skatteavseende. Avdragsrätten
bör således kopplas till vinståret och inte till beslutsåret. För att få en
enhetlig rättstillämpning för de kooperativa föreningarna bör samma prin-
cip gälla både kooperativ utdelning och insatsutdelning. Jag föreslår därför
att kooperativa föreningars avdrag för utdelning skall anses belöpa på det
räkenskapsår som utdelningen hänför sig till.

En förening som önskar tillgodogöra sig avdrag för utdelning måste
framställa ett yrkande om detta. I samband med ett sådant yrkande bör
föreningen vara skyldig att lämna de upplysningar som är nödvändiga för
att taxeringsmyndigheterna skall kunna pröva yrkandet. I fråga om ett
avdragsyrkande för insatsutdelning skall uppgift lämnas bl. a. om före-
komsten av skattebefriade medlemmar i föreningen. Enligt min uppfatt-
ning bör en uttrycklig regel om utredningsskyldigheten införas i lagtexten
liksom en föreskrift om att yrkandet om utdelningsavdrag skall göras på en
särskild blankett. Liknande regler finns i Annellagen och i lagen om avdrag
för utdelning på icke börsnoterade aktier.

2.2 Tillämpligt inkomstslag för ränta och utdelning

Den avdragsrätt för insatsutdelning som jag nu har behandlat har gällt
den utdelande föreningens skattesituation. I samband med detta har jag
även berört hur insatsutdelning och kooperativ utdelning beskattas hos
olika mottagare. Jag har antytt att beskattningen inte alltid är konsekvent.
Insatsutdelning, som normalt utgör intäkt av kapital, kan nämligen under
vissa förutsättningar beskattas som intäkt av rörelse men aldrig som intäkt
av jordbruksfastighet eller annan fastighet. Motsvarande förhållanden fö-
religger även beträffande ränteintäkter. Jag tänker därför i detta samman-
hang ta upp frågan till vilket inkomstslag ränta och utdelning bör hänföras.

Enligt huvudregeln i 38 § 1 mom. KL räknas ränta och utdelning på svenska aktier och andelar i svenska ekonomiska föreningar som intäkt av kapital. Undantag gäller dock enligt samma lagrum för det fall intäkten är att hänföra till intäkt av rörelse. Beträffande frågan när ränta och utdelning är att hänföra till intäkt av rörelse innehåller punkt 1 av anvisningarna till 38 § KL en hänvisning till punkt 2 av anvisningarna till 28 § KL. Av 28 § 1 mom. andra stycket KL – till vilken bestämmelse 38 § KL inte hänvisar direkt – framgår att ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar räknas som intäkt av rörelse såvitt de influtit från kapital som tillhör rörelsen. Denna allmänna regel utvecklas något i punkt 2 av anvisningarna till nämnda paragraf där det inledningsvis sägs att ränteintäkt och utdelning i allmänhet är att hänföra till intäkt av kapital. Det framgår dock att ränteintäkt under vissa förhållanden kan utgöra intäkt av rörelse.

Beträffande utdelning i bank- och annan penningrörelse och i försäkringsrörelse anges att denna utgör intäkt av rörelse. Vidare skall – enligt punkt 4 av anvisningarna till 28 § KL jämfört med punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL – kooperativ utdelning, dvs. utdelning som utgår i förhållande till gjorda inköp (rabatt) och försäljningar (pristillägg), tas upp som intäkt av rörelse. När det däremot gäller utdelning som utgår i förhållande till satsat kapital, dvs. insatsutdelning, får bedömning av rätt inkomstslag alltså göras från fall till fall. På grund av att insatsutdelning ofta är skattefri med stöd av kedjebeskattningsreglerna i 54 § KL ställs emellertid frågan om gränsdragning mellan utdelning som utgör intäkt av kapital och utdelning som utgör intäkt av rörelse sällan på sin spets.

De i inkomstslaget rörelse gällande reglerna för beskattning av ränta och utdelning har inte någon direkt motsvarighet i inkomstslaget jordbruksfastighet. Som intäkt av jordbruksfastighet skall – enligt punkt 9 av anvisningarna till 21 § KL jämfört med punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL – räknas endast kooperativ utdelning. Utdelning av annat slag liksom samtliga räntor skall tas upp som intäkt av kapital. I ett speciellt fall skall dock ränta inte räknas som intäkt av kapital utan som intäkt av skogsbruk. Det gäller enligt 8 § skogskontolagen (1954: 142) ränta på belopp på skogskonto.

Olikheterna mellan inkomstslagen rörelse och jordbruksfastighet är historiskt betingade. Även när det gäller inkomstslaget annan fastighet skiljer sig beskattningen av ränta och utdelning från vad som under motsvarande förhållanden gäller för inkomstslaget rörelse. Bestämmelser saknas helt i 24 § KL om beskattning av dessa intäkter. Huvudregeln i 38 § KL blir därför tillämplig. Ränta och utdelning skall således – även om de hänförs till fastighetsinnehavet – normalt redovisas som intäkt av kapital. Av punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL framgår emellertid att kooperativ utdelning skall hänföras till den förvärvskälla till vilken utdelningen på grund av sin beskaffenhet är att räkna. Kooperativ utdelning kan alltså bli beskattad som inkomst av annan fastighet, dock endast i de fall då fastigheten skall beskattas enligt 24 § 1 mom. KL.

Till skillnad mot vad som gäller för de konventionellt beskattade fastigheterna i 24 § 1 mom. KL sker enligt 24 § 2 mom. KL inkomstberäkningen av en- och tvåfamiljsfastigheterna i allmänhet schablonmässigt, dvs. intäkten beräknas till viss procent av fastigheternas taxeringsvärde. Trots schablonregeln skall dock ränta och utdelning på kapital som har anknytning till fastigheten beskattas och detsamma gäller fastigheter som schablonbeskattas enligt 24 § 3 mom. KL. Beskattningen sker då med stöd av bestämmelserna i 38 § 1 mom. KL som intäkt av kapital. Kooperativ utdelning är enligt punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § KL skattefri när den endast innebär en minskning i levnadskostnaderna. I annat fall skall utdelningen beskattas i den aktuella förvärvskällan. I fråga om schablonbeskattade fastigheter blir kooperativ utdelning skattefri även om utdelningen inte skulle innebära en minskning i levnadskostnaderna.

Den föreslagna rätten till avdrag för insatsutdelning kan väntas öka omfattningen av denna form av utdelning. Med hänsyn bl. a. till detta finns det skäl att i detta sammanhang ta upp frågan om hur ränta och utdelning, som tillfaller jordbrukare och fastighetsägare, skall beskattas. Enligt min uppfattning är det inte motiverat att ränta och utdelning som tillfaller t. ex. den som driver jordbruk skall behandlas som inkomst av kapital i större utsträckning än vad som under motsvarande förhållanden gäller för den som driver rörelse. Begreppet inkomst av jordbruksfastighet bör därför utvidgas till att omfatta även ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar under förutsättning att inkomsten influtit från kapital som tillhör jordbruket. Detta innebär bl. a. att ränta och utdelning kan ligga till grund för en jordbrukares sjukpenning och pensionsförmåner samt ingå i underlag för beräkning av dennes egenavgifter.

På samma sätt bör ränta och utdelning som influtit från kapital som hänförs till en konventionellt beskattad fastighet räknas som intäkt av annan fastighet. Däremot bör ränteintäkt och utdelning aldrig få påverka inkomstberäkningen av schablontaxerade fastigheter, dvs. fastigheter som avses i 24 § 2 och 3 mom. KL. Ränta och utdelning som tillfaller exempelvis en bostadsrättsförening skall alltså fortfarande hänföras till inkomstslaget kapital.

Lagrådet har anfört att det remitterade förslaget saknar närmare uttalanden till ledning för bedömningen av när ett kapital skall anses tillhöra en jordbruksfastighet eller en annan fastighet. Enligt min mening får denna bedömning baseras på de principer som tillämpas beträffande inkomstslaget rörelse. Något ytterligare förtydligande på denna punkt anser jag inte behövt.

I sammanhanget kan påpekas att eventuell realisationsvinstbeskattning på grund av avyttring av förlagsandelar bör ske enligt bestämmelserna i 35 § 3 mom. KL. Andelarna behandlas således på samma sätt som aktier och liknande tillgångar. I förmögenhetsskattehänseende skall förlagsandelar värderas enligt reglerna för värdepapper i 4 § sjätte stycket lagen

(1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt (SFL). Detta innebär att en andel enligt huvudregeln skall tas upp till marknadsvärdet. Föreligger det inte ett sådant värde bör andelarna tas upp till nominellt belopp. De särskilda värderingsreglerna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL blir inte tillämpliga.

Med anledning av *lagrådets* uttalande angående begreppet andel i ekonomisk förening vill jag anföra följande. I likhet med lagrådet kan jag konstatera att begreppet andel i ekonomisk förening i fortsättningen kommer att användas i skattelagstiftningen som beteckning på såväl medlemsandel som förlagsandel. Som lagrådet framhållit kommer begreppet dock i vissa fall att ta sikte på endast medlemsandel. Enligt min mening torde emellertid denna användning av begreppet andel i ekonomisk förening inte ge upphov till något missförstånd.

Mitt förslag om att ränta och utdelning skall kunna beskattas som intäkt av jordbruksfastighet resp. annan fastighet bör tas in i punkt 9 av anvisningarna till 21 § resp. en ny punkt, 2 a, av anvisningarna till 24 § KL. Förslagen föranleder också ändringar i 28 § 1 mom., 38 § 1 mom., punkt 4 av anvisningarna till 21 §, punkt 8 av anvisningarna till 24 §, punkt 2 av anvisningarna till 28 § samt punkterna 1 och 3 av anvisningarna till 38 § KL. Samtidigt bör punkt 4 av anvisningarna till 28 § KL upphöra att gälla.

2.3 Ekonomiska konsekvenser

Det föreslagna utdelningsavdraget ger en kooperativ förening möjlighet att minska sin taxerade inkomst inte bara genom kooperativ utdelning utan också genom insatsutdelning. Det är mycket svårt att uttala sig om i vad mån denna utvidgade avdragsrätt kommer att leda till minskade skatteintäkter för det allmänna. Min bedömning är att skattebortfallet under alla omständigheter blir av mycket liten omfattning.

En övergång från kooperativ utdelning till insatsutdelning medför, såvitt gäller medlemmar i konsumtionsföreningar, viss ökning av skatteunderlaget. Skatteökningen torde dock bli liten.

De föreslagna ändringarna i fråga om tillämpligt inkomstslag för ränta och utdelning torde inte inverka på det allmännas skatteintäkter.

2.4 Övergångsbestämmelser

Enligt min mening bör de nya reglerna tillämpas fr. o. m. 1985 års taxering. För föreningar vars räkenskapsår sammanfaller med kalenderår innebär detta att avdrag för insatsutdelning kan medges första gången för vinst som hänför sig till 1984 års verksamhet.

Ett särskilt problem kan uppkomma för de – sannolikt ganska få – föreningar som yrkar avdrag för den kooperativa utdelning som beslutats under beskattningsåret. Om en sådan förening fattar beslut om utdelning

avseende 1983 års verksamhet på föreningsstämman år 1984 torde — med tillämpning av nu gällande regler — föreningen vara oförhindrad att yrka avdrag för utdelningen vid 1985 års taxering. Enligt det nya systemet skall emellertid föreningen vid 1985 års taxering dra av den utdelning som hänför sig till 1984 års verksamhet. Denna ändring av tidpunkten för avdraget skulle undantagsvis kunna vara till nackdel för berörda föreningar. För det fall att en förening vid 1984 års taxering inte fått avdrag för den utdelning som hänför sig till 1983 års verksamhet föreslår jag därför särskilda övergångsbestämmelser. Enligt dessa får avdraget för kooperativ utdelning vid 1985 års taxering avse såväl den utdelning som hänför sig till verksamheten under år 1984 (motsvarande beskattningsår) som den utdelning som beslutats under år 1984 (motsvarande beskattningsår). Om en förening på grund av förlängning av räkenskapsåret inte skall taxeras år 1985 får det "dubbla" avdraget för kooperativ utdelning i stället göras vid 1986 års taxering. En liknande regel har införts för det fallet att räkenskapsåret förlängs så att 1984 års taxering överhoppas. Vid 1987 och senare års taxeringar skall dock det nya regelsystemet gälla fullt ut.

De föreslagna reglerna i avsnitt 2.2 om rätt inkomstslag för beskattning av ränta och utdelning bör tillämpas först fr. o. m. 1986 års taxering. Detta innebär i normalfallet att ränta och utdelning, som hänför sig till jordbruk eller fastighetsförvaltning, skall tas upp som inkomst av kapital om de tillfaller den skattskyldige före utgången av år 1984 och som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet om de tillfaller den skattskyldige vid senare tidpunkt.

Inkomst av kapital beräknas enligt den s.k. kontantprincipen medan inkomst av jordbruksfastighet och — i allmänhet — inkomst av annan fastighet beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Den för ränta och utdelning föreslagna övergången från inkomstslaget kapital till inkomstslaget jordbruksfastighet eller annan fastighet medför därför i regel också en förändring på det redovisningsmässiga planet. Denna förändring nödvändiggör i sin tur särskilda övergångsbestämmelser. I annat fall skulle det kunna inträffa att den skattskyldige blev beskattad två gånger för en och samma inkomst eller helt undgick beskattning för viss inkomst. Dubbelbeskattning skulle kunna komma i fråga t.ex. om en jordbrukare på hösten 1984 erhöll en förskottsbetalning på ränta som till en del avsåg år 1985. Den omständigheten att hela räntebeloppet skall redovisas som inkomst av kapital vid 1985 års taxering torde i princip inte hindra att jordbrukaren måste redovisa den del av räntan som hänför sig till år 1985 som intäkt av jordbruksfastighet vid 1986 års taxering. Å andra sidan skulle kopplingen till bokföringsmässiga grunder exempelvis kunna leda till att en jordbrukare, som i mars 1985 uppbär en räntebetalning avseende år 1984, inte behöver redovisa betalningen som intäkt vid 1986 års taxering. Med hänsyn till utbetalningstidpunkten kan räntan inte heller tas till beskattning vid 1985 års taxering.

Mot bakgrund av det anförda föreslår jag att övergångsbestämmelserna kompletteras med en bestämmelse av innebörd att ränta och utdelning, som tagits upp som inkomst av kapital vid 1985 eller tidigare års taxeringar, inte ånyo skall – med stöd av de nya reglerna – tas upp som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet vid 1986 eller senare års taxeringar. En särskild regel bör vidare tas in för ränta och utdelning som hänför sig till år 1984 eller tidigare men som på grund av att betalning skett först efter utgången av år 1984 inte tagits upp (som inkomst av kapital) vid 1985 eller tidigare års taxeringar. En sådan ränta eller utdelning bör, under förutsättning att den enligt de nya reglerna skall räknas som intäkt av jordbruksfastighet eller annan fastighet, tas upp till beskattning vid 1986 års taxering. Beskattning bör ske i inkomstslaget jordbruksfastighet eller annan fastighet. Skulle den skattskyldige undantagsvis på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras för fastighetsinkomst vid 1986 års taxering bör beskattningen av räntan eller utdelningen flyttas fram ett år, dvs. till 1987 års taxering. Vad som sägs om inkomst av annan fastighet gäller endast under förutsättning att inkomsten beräknas enligt bokföringsmässiga grunder.

3 AP-medel som riskbärande kapital i Kooperationen

Kooperationsutredningen har övervägt olika möjligheter att tillföra Kooperationen kollektivt egenkapital. Förutom anknytning till någon befintlig institution, AP-fonden (fjärde fondstyrelsen) eller Företagskapital AB, har tre olika former av nybildningar övervägts, nämligen en femte fondstyrelse i AP-fonden, ett mellanhandsinstitut (kreditaktiebolag) och ett statligt specialinstitut.

Utredningen avvisar tanken på att förlägga verksamheten till något befintligt institut. Utredningen ställer sig vidare tveksam till en femte fondstyrelse med hänsyn främst till det avkastningskrav som enligt utredningen är oundvikligt i AP-fonden. Också i fråga om tanken på ett mellanhandsinstitut är utredningen tveksam, dels med hänsyn till risk för kapitalbrist, dels med hänsyn till förmodade stränga krav på omedelbar förräntning i ett sådant institut. Utredningen förordar i stället att ett statligt specialinstitut med anslag över statsbudgeten inrättas. Specialinstitutet skall ha formen av en särskild fond för kooperativt egenkapital. Fonden skall ha till uppgift att förvärva s. k. B-andelar i ekonomiska föreningar och att lämna lån till kooperativa företag. Stöd skall kunna lämnas för kapacitetsökningar eller strukturrationaliseringar liksom för nyetablering av verksamhet.

Remissutfallet i denna del är mycket splittrat. Flera av de remissinstanser som avstyrker eller är tveksamma till förslaget menar bl. a. att man inte bör etablera något nytt organ för kanalisering av kollektivt kapital till

kooperationen utan att man bör använda sig av existerande institutioner, bl. a. AP-fonden.

Som jag tidigare framhållit bör kapital ställas till Kooperationens förfo- gande på i huvudsak samma villkor som gäller för näringslivet i övrigt. Detta gäller också avkastningskravet. Jag kan således på denna punkt inte ansluta mig till Kooperationsutredningens tvetsamhet mot att Kooperatio- nens kapitalbehov tillgodoses inom ramen för ATP-systemet. Härtill kom- mer att det framstår som en fördel om Kooperationens kapitalbehov kan lösas inom existerande institutionella ramar. Jag förordar därför att det öppnas en möjlighet för Kooperationen att få en del av sitt kapitalbehov tillgodosett genom AP-fonden.

Innan jag går närmare in på formerna för detta vill jag något redogöra för hur AP-fonden förvaltas och dess avkastningskrav m. m.

AP-fonden bildades i samband med genomförandet av den allmänna tilläggspensioneringen år 1959. Syftet var framför allt att trygga en hög kapitalbildningstakt i samhällsekonomin. Dessutom skulle fonden utgöra en buffert för att klara tillfälliga påfrestningar i pensionssystemet.

Förvaltningen av fonden uppdrogs åt tre fondstyrelser, benämnda förs- ta, andra och tredje fondstyrelserna. Efter riksdagsbeslut år 1973 (prop. 1973: 97, NU 58, rskr 237) inrättades fjärde fondstyrelsen fr. o.m. år 1974. Enligt regeringens förslag (prop. 1983/84: 50) skall även fem löntagarfond- styrelser infogas i AP-fondens organisation.

Föreskrifter om AP-fondens förvaltning finns i reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning.

Första–tredje fondstyrelserna får placera förvaltade medel i vissa slag av obligationer och andra skuldförbindelser. De får inte placera i aktier eller erbjuda riskkapital.

De medel som fjärde fondstyrelsen förvaltar får placeras i aktier i svens- ka aktiebolag med undantag av aktiebolag som bedriver bank- eller försäk- ringsrörelse och i sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som utfärdats av svenska aktiebolag, dock ej bank- eller försäkringsbolag.

Vissa allmänna riktlinjer gäller för fondstyrelsernas förvaltning. Första– fjärde fondstyrelserna skall sålunda, inom ramen för vad som är förenligt med den allmänna ekonomiska politiken och med beaktande av kredit- marknadens funktionssätt, förvalta anförtrödda medel på sådant sätt att de blir till största möjliga gagn för försäkringen för tilläggspension. Placering- en av fondmedlen skall tillgodose kraven på god avkastning och tillfred- ställande betalningsberedskap. I fråga om de medel som förvaltas av första–tredje fondstyrelserna skall placeringen även tillgodose kravet på betryggande säkerhet och i fråga om de medel som fjärde fondstyrelsen förvaltar, kravet på riskbegränsning. Enligt regeringens förslag (prop. 1983/84: 50) skall fjärde fondstyrelsen, inom ramen för vad som gagnar försäkringen för tilläggspension och är förenligt med den allmänna ekono-

miska politiken samt med beaktande av kreditmarknadens funktionssätt, förvalta anförtrodda medel genom placeringar på riskkapitalmarknaden. Placeringarna skall syfta till att förbättra riskkapitalförsörjningen till gagn för svensk produktion och sysselsättning. Fondmedlen skall placeras så att kraven på god avkastning, långsiktighet och riskspridning tillgodoses.

Självfallet måste den grundregel som gäller för fondstyrelsernas förvaltning av AP-fonden – nämligen att fonden skall förvaltas på sådant sätt att den blir till gagn för försäkringen för tilläggspension – gälla, också om styrelserna eller någon av dem skall placera medel i kooperativa företag. Om någon av de nuvarande fondstyrelserna skall ges möjlighet att göra sådana placeringar, bör det vara fjärde fondstyrelsen, eftersom endast de av fjärde fondstyrelsen förvaltade medlen är avsedda som riskkapital. Om fjärde fondstyrelsen får denna uppgift utnyttjar man den nuvarande organisationen och undviker administrationskostnader för en särskild fondstyrelse för placeringar i kooperativa företag. Jag föreslår därför att fjärde fondstyrelsen ges möjlighet att placera medel som riskkapital i kooperativa företag.

Som jag berört tidigare bör det krav på god avkastning som gäller för samtliga fondstyrelsernas placeringar gälla också för fjärde fondstyrelsens placeringar i kooperativa företag. Närmast kommer i fråga placeringar i form av förlagsinsatser. Vad gäller kravet på avkastning på sådana synes räntan på förlagslån – dvs. lån som ger rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer – kunna erbjuda en naturlig anknytning. Förlagsandelarna kommer visserligen att utgöra ett slags andelsrätter i ekonomisk förening men har vissa likheter med förlagslån. Med hänsyn bl. a. till att förlagsandelarna i händelse av föreningens konkurs eller betalningsinställelse i övrigt är sämre ställda än förlagslån, torde normalt avkastning på förlagsandelar i varje fall inte kunna bestämmas lägre än vad som motsvarar förlagslåneräntan. När fjärde fondstyrelsen bedömer om kravet på god avkastning är tillgodosett, är den skyldig att betinga sig högre utdelning eller ränta på på mindre säkra placeringar än på säkra. Detta innebär också att den nominella utdelning på förlagsandelar som fondstyrelsen måste kräva kan bli olika stor, beroende på den enskilda föreningens ekonomiska ställning och framtidsutsikter.

Fjärde fondstyrelsens medelsram är f. n. 1 850 milj. kr. Det ursprungliga rambeloppet var 500 milj. kr., vilket sedan i olika omgångar har höjts av riksdagen. Inom samma ram som gäller för placeringar i aktier och vissa former av skuldebrev som aktiebolag kan utfärda bör fjärde fondstyrelsen i fortsättningen få placera medel också som riskkapital i ekonomiska föreningar. Redan enligt nuvarande regler kan fondstyrelsen åt fonden förvärva aktier i bolag som ägs av Kooperationen. Att ge fondstyrelsen samma möjligheter att placera fondmedel i förlagsandelar som i aktier ligger i linje med den kooperativa rörelsens önskemål att de statliga insatserna för att stimulera näringslivets försörjning med egenkapital bör kunna utnyttjas av

kooperationen i samma utsträckning som av näringslivet i övrigt. En sådan utvidgning av fjärde fondstyrelsens placeringsområde kräver, enligt min bedömning, inte f. n. någon ökning av den medelsram som gäller för fjärde fondstyrelsens förvaltning.

Fjärde fondstyrelsen har f. n. tolv ledamöter, vilka utses av regeringen. Två ledamöter utses på förslag från kommunförbundet, en ledamot vardera på förslag från SAF resp. Sveriges industriförbund. Därutöver äger LO föreslå tre ledamöter och TCO två samt SHIO-Familjeföretagen en ledamot. Ordföranden och ytterligare en ledamot utses utan förslag från någon organisation.

Styrelsen bör nu utökas med två ledamöter jämte suppleanter som utses på förslag av Kooperationen. Därvid bör lantbrukskooperationen föreslå den ene ledamoten och suppleanten samt konsumentkooperationen den andre ledamoten och suppleanten.

Jag har i de nu behandlade frågorna om placering av AP-fondsmedel och utökning av antalet ledamöter i fjärde fondstyrelsen samrått med chefen för socialdepartementet.

4 Riskkapital till Kooperationen genom allemanssparandet

Ett av syftena med de former av skattestimulerat sparande som har varit i kraft sedan slutet av 1970-talet har varit att bidra till näringslivets försörjning med riskkapital. Den målsättningen bibehålls i det nya sparsystem, allemanssparandet, som införs den 1 april 1984. I allemanssparandet skall näringslivet förses med riskkapital genom sparande i kapitalsparfonder. Placeringsområdet för dessa kapitalsparfonder är i huvudsak detsamma som för de hittills verksamma aktiesparfonderna. Alltså skall huvuddelen av fondmedlen placeras i börsregistrerade svenska aktier. Dock ges ett visst utrymme, motsvarande högst tio procent av fondförmögheten, för placering i icke börsregistrerade aktier. Slutligen gäller att 25 % av fondmedlen får placeras i statspapper.

Redan med gällande bestämmelser är det alltså möjligt att placera upp till tio procent av fondmedlen i aktier i bolag inom Kooperationen. Däremot medger inte de här redovisade reglerna att någon del av fondmedlen placeras som riskkapital i en ekonomisk förening.

Från principiell synpunkt finner jag det angeläget att den betydelsefulla sektor av näringslivet som Kooperationens ekonomiska föreningar utgör ges i varje fall samma möjligheter som näringslivet i övrigt att få tillskott till sin riskkapitalförsörjning från det skattestimulerade hushållssparandet. Om förlagsandelsbevis i ekonomisk förening får ingå i den kvot som gäller för icke börsregistrerade aktier, kommer fondförmögheten att till högst 10 % kunna placeras i sådana aktier och förlagsandelsbevis.

Under ärendets beredning i regeringskansliet har KF och LRF framfört

önskemål om att en väsentligt högre andel av kapitalsparfondernas medel skall få placeras i förlagsandelsbevis. De kooperativa organisationerna har förklarat att man har ett starkt intresse av att starta kapitalsparfonder under förutsättning att en väsentlig del av fondförmögenheten kan placeras som riskkapital i ekonomiska föreningar. Man ser detta som en viktig förutsättning för att få en god anslutning bland sina medlemmar för sparande i kapitalsparfonder inom Kooperationen.

Frågan om man kan tillåta att en högre andel av fondmedlen placeras i förlagsandelar är främst avhängig av möjligheterna att fortlöpande värdera andelarna. Den som sparar i en kapitalsparfond får rätt till andel i fondens vid varje tidpunkt beräknade värde. Fondbolaget, som förvaltar kapitalsparfonden, är skyldigt att fortlöpande beräkna andelarnas värde. Enligt gällande regler skall de värdepapper som ingår i en fond av den typ som kapitalsparfonderna utgör värderas med ledning av marknadsvärdet (30 § aktiefondslagen). Om ett värdepapper köps och säljs på börsen utgör den betalkurs eller någon av de betalkurser som noteras där marknadsvärdet för värdepapperet. I den mån en handel med icke börsregistrerade värdepapper, t. ex. på den s. k. OTC-marknaden, får en sådan omfattning att ett marknadspris härigenom kan konstateras, bör detta självfallet läggas till grund för värderingen. I övriga fall bör marknadsvärdet uppskattas. Därvid bör göras en så realistisk och objektiv värdering som förhållandena medger. Riktmärket bör alltså även i dessa fall vara det pris värdepapperen skulle åsättas vid en tänkt överlåtelse. Uppskattningen måste ofta bli ganska fri eftersom säkra hållpunkter kommer att saknas. Under sådana förhållanden måste värderingen präglas av en viss försiktighet och ske på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Till ledning för uppskattningen får tjäna en bedömning av företaget i fråga på grundval av kvartalsrapporter, bokslut och andra upplysningar om företaget. Ett sålunda beräknat marknadsvärde bör omprövas så ofta det behövs. Detta måste givetvis ske t. ex. om en väsentlig förändring rörande företags ledning eller dess ekonomiska förhållanden inträffar. När ett verksamhetsår löper ut bör regelmässigt en tidigare gjord uppskattning omprövas.

Om förfarandet vid värdering av förlagsandelar i ekonomiska föreningar har företrädare för Kooperationen uppgivit bl. a. följande. Avkastningen på förlagsinsatserna skall inte vara knuten till föreningens årliga resultat. Villkoren bör emellertid, i andelsägarnas och f.ö. även i föreningens intresse, vara marknadsmässiga. Det ligger i fondbolagets intresse att insatser endast görs i föreningar med tillfredsställande ekonomi och utvecklingsmöjligheter. Värderingen av förlagsandelsbevis bör därför kunna ske huvudsakligen med ledning av det allmänna ränteläget. Från dessa utgångspunkter talar allt för att värdet på förlagsandelsbevisen som regel kommer att vara mycket stabilt. Kursrörelserna på flertalet papper av detta slag bör alltså blir fåtaliga och begränsade till sin omfattning. Avsikten är emellertid att man skall anordna en fortlöpande värdering, som kan

läggas till grund för beräkning av fondandelarnas värden i de kapitalsparfonder som kan komma att knytas till Kooperationen. För denna uppgift avser KF och LRF att engagera någon bank. Till värderingen skall knytas en utfästelse av banken att till den noterade kursen köpa ett visst antal förlagsandelsbevis. Förfarandet skulle alltså i princip överensstämma med det förfarande som tillämpas på OTC-marknaden. Huvudorganisationerna har förklarat att de har för avsikt att träffa sådana överenskommelser med resp. bank att bankens säkerhet inte sätts i fara.

Med hänsyn till vad som framkommit om värderingen av förlagsandelar i ekonomiska föreningar inom Kooperationen bör det enligt min mening vara möjligt att i särskilda fall medge att en högre andel av medlen i en kapitalsparfond än tio procent får placeras i förlagsandelsbevis. En förutsättning för dispens bör vara att placering sker i förlagsandelsbevis med fast avkastning. Dispens bör dock inte ges för högre andel än 50 % av fondförmögenheten. Det bör understrykas att också i dessa dispensfall gäller, på grund av kravet på riskspridning, att högst 10 % av fondförmögenheten får placeras i en och samma förening.

Dispensen är avsedd att ges för sådana kapitalsparfonder som enligt fondbestämmelserna skall inrikta sina placeringar på företag inom Kooperationen. Det är alltså fråga om kapitalsparfonder som kommer att förvaltas av fondbolag som är knutna till KF, LRF och andra organisationer inom Kooperationen. Dispensen får ges i formen av ett undantag från 10 %-gränsen för icke börsregistrerade värdepapper, dvs. inte endast förlagsandelsbevis utan även t. ex. aktier. För dispensen bör dock normalt gälla att av de 50 % av fondförmögenheten som får placeras i sådana värdepapper högst tio procentenheter får placeras i icke börsregistrerade aktier. Frågan om dispens bör prövas av bankinspektionen.

De här och i avsnitt 5 redovisade förslagen innebär att bl. a. jordbrukskasserörelsen kan tillföras riskkapital via allemanssparandet. Det kan därför finnas skäl att öppna någon motsvarande möjlighet för sparbankerna. Denna fråga måste emellertid övervägas närmare och får tas upp i ett senare sammanhang.

Jag vill nu också behandla en annan fråga med anknytning till allemanssparandet. Enligt 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975: 1385) (ABL) får ett aktiebolag i princip inte lämna penninglån till den som äger aktier i bolaget. Inte heller får bolaget lämna penninglån, om syftet är att låntagaren skall förvärva aktier i bolaget.

Om i en aktiefond eller aktiesparfond ingår aktier i det långivande bolaget, gäller enligt 12 kap. 7 § sista stycket ABL följande.

Den som endast innehar andelar i en aktiefond eller en icke företagsanknuten aktiesparfond räknas inte som aktieägare i ett bolag vars aktier ingår i fonden. Förbudet mot lån för aktieförvärv är inte heller tillämpligt då det är fråga om lån för förvärv av andelar i en sådan fond.

Motsatsvis följer av 12 kap. 7 § sista stycket ABL att andelar i en

företagsanknuten aktiesparfond däremot skall behandlas på samma sätt som vanliga individuella aktieinnehav och aktieförvärv då det gäller tillämpningen av låneförbudet (se prop. 1981/82: 95 s. 13).

I fråga om låneförbudet i 12 kap. 7 § ABL finns det enligt min mening inte något skäl att behandla andelar i kapitalsparfonder annorlunda än andelar i aktiesparfonder. Jag föreslår därför att undantaget i 12 kap. 7 § sista stycket ABL får gälla även kapitalsparfonder. I enlighet med vad som gäller för de företagsanknutna aktiesparfonderna bör alltså de allmänna reglerna om låneförbud gälla i fråga om företagsanknutna kapitalsparfonder.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för justitiedepartementet.

5 Förlagsinsatser i jordbrukets kreditkassor

Enligt lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen gäller föreningslagen för jordbrukets kreditkassor om inte annat anges i den förstnämnda lagen. Reglerna om förlagsinsatser bör enligt min mening i princip också gälla i fråga om jordbrukskasserörelsen.

Lagen om jordbrukskasserörelsen innehåller vissa föreskrifter om kravet på kapitaltäckning. Från kapitaltäckningssynpunkt räknas insatskapital, reservfond, dispositionsfond och av stämman fastställd vinstbalans som eget kapital. Inom vissa i lagen (34 §) angivna gränser skall vidare bl. a. förlagslån jämföras med eget kapital. Förlagsinsatserna intar en mellanställning mellan det lånade kapitalet och insatskapitalet. Från kapitaltäckningssynpunkt är dessa insatser närmast att jämföras med förlagslån. Om så sker bör summan av de nominella värdena av förlagsbevis och förlagsandelsbevis, med den begränsning som anges i 34 § lagen om jordbrukskasserörelsen, få jämföras med eget kapital. Med anledning av införandet av förlagsinsatser i kreditkassor bör också vissa ändringar av närmast formell karaktär göras i jordbrukskasserörelselagen. Jag förordar att lagen om jordbrukskasserörelsen ändras i enlighet härmed.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
2. lag om ändring i lagen (1983: 000) med reglemente för allmänna pensionsfonden,
3. lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande,
4. lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
5. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385).

Lagrådets yttrande har inhämtats över förslaget under 1. De under 2--5 föreslagna lagändringarna får anses vara av så enkel beskaffenhet att lagrådets granskning inte är påkallad.

Förslagen bör fogas till protokollet som *bilaga 2.3*.

7 Specialmotivering

7.1 Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

28 § 1 mom.

Bestämmelsen i nuvarande andra stycket, som anger att ränta och utdelning i vissa fall utgör intäkt av rörelse, har flyttats över till punkt 2 av anvisningarna till 28 §. Det nu nämnda stycket kan därför slopas.

29 § 2 mom.

Momentet har hittills innehållit bestämmelser om avdrag för pristillägg och rabatter, dvs. om avdrag för kooperativ utdelning. Dessa bestämmelser, liksom de nya bestämmelserna om avdrag för insatsutdelning, har samlats i en ny punkt, 13, av anvisningarna till 29 §.

I momentet finns därför fortsättningsvis kvar endast regeln om att för utdelningsavdrag krävs att föreningen är kooperativ samt en hänvisning till anvisningspunkt 13.

En mindre jämkning har gjorts i förhållande till det remitterade förslaget.

38 § 1 mom.

Av *första stycket* framgår f. n. att ränta och utdelning räknas till intäkt av kapital såvida fråga inte är om intäkt av rörelse. Ändringen är föranledd av att ränta och utdelning under vissa förutsättningar skall kunna beskattas som intäkt av jordbruksfastighet och fastighet som avses i 24 § 1 mom.

Punkt 4 av anvisningarna till 21 §

Den i *ffjärde stycket* gjorda tekniska ändringen hänger samman med att bestämmelsen i 28 § 1 mom. andra stycket flyttats över till punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

Punkt 9 av anvisningarna till 21 §

I första meningen regleras i vilka fall utdelning och ränta skall beskattas som intäkt av jordbruksfastighet. Bestämmelsen motsvarar vad som redan gäller i detta avseende för rörelse.

Bestämmelsen i andra meningen motsvarar anvisningspunktens nuvarande lydelse. Gjorda ändringar är av språklig natur.

Den nya anvisningspunkten överensstämmer i redaktionellt hänseende med punkt 2 a av anvisningarna till 24 § och punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

En mindre språklig justering har gjorts i förhållande till det remitterade förslaget.

Punkt 2 a av anvisningarna till 24 §

Anvisningspunkten, som är ny, innehåller regler i första meningen om att utdelning och ränta skall räknas som intäkt av fastighet som avses i 24 § 1 mom. i den mån de influtit från kapital som hänför sig till fastigheten. Den ordning som f. n. gäller i inkomstslaget rörelse skall också tillämpas vid inkomstberäkningen av en konventionellt beskattad fastighet.

I andra meningen har införts en bestämmelse om beskattning av kooperativ utdelning. Till följd av den allmänna regeln i punkt 2 första stycket av anvisningarna till 38 § är förhållandet i och för sig redan i dag sådant.

Anvisningspunkten har utformats så att överensstämmelse råder med motsvarande bestämmelser i punkt 9 av anvisningarna till 21 § och punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

Punkt 8 av anvisningarna till 24 §

Ändringen i *andra stycket* beror på ändringen i 28 § 1 mom. (jfr punkt 4 av anvisningarna till 21 §).

Punkt 2 av anvisningarna till 28 §

Innehållet i *första styckets första mening* motsvarar med vissa språkliga justeringar 28 § 1 mom. *andra stycket* i nuvarande lydelse. Begreppet "banklotter" har dock tagits bort.

Det har ansetts fördelaktigt att ta in samtliga bestämmelser om rörelsebeskattning av utdelning och ränta i en och samma anvisningspunkt. Bestämmelserna i nuvarande anvisningspunkt 4 har därför med oförändrat sakligt innehåll flyttats över till *andra meningen av första stycket*. På detta sätt uppnås även överensstämmelse med utformningen av punkt 9 av anvisningarna till 21 § och punkt 2 a av anvisningarna till 24 §.

Nuvarande första och andra styckena har med några språkliga och redaktionella justeringar flyttats över till punkt 1 av anvisningarna till 38 §.

I *andra stycket*, som motsvarar nuvarande tredje stycket, har gjorts några ändringar av språklig natur.

Punkt 4 av anvisningarna till 28 §

I anvisningspunkten finns f. n. en bestämmelse om att pristillägg och rabatt under vissa förhållanden hänförs till intäkt av rörelse.

Enligt förslaget tas reglerna om beskattning av kooperativ utdelning in i punkt 2 av anvisningarna. Den nu aktuella bestämmelsen har därför slopats.

Punkt 13 av anvisningarna till 29 §

I anvisningspunkten regleras avdragsrätten för såväl rabatter och pristillägg (kooperativ utdelning) som utdelning som utgår i förhållande till inbetalda insatser (insatsutdelning).

Bestämmelsen i *första stycket* om avdrag för kooperativ utdelning överensstämmer i sak med nuvarande bestämmelser i 29 § 2 mom. Ändringarna är av redaktionell natur. Även i fortsättningen skall exempelvis avdrag medges för kooperativ utdelning oavsett om mottagaren tillhört föreningen eller ej.

Andra stycket innehåller de föreslagna bestämmelserna om avdrag för insatsutdelning. Avdragsrätten gäller utdelning på såväl medlemsinsatser som förlagsinsatser. Som framgår av första meningen krävs för avdragsrätt att den kooperativa föreningens huvudsakliga verksamhet avser rörelse.

Med uttrycket "huvudsaklig verksamhet" menas att verksamheten till åtminstone 70–75 % skall avse rörelse. Det är den faktiska verksamheten som skall ligga till grund för bedömningen om förutsättningen är uppfylld. Samma uttryck förekommer i 1 § lagen om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier. Beträffande den närmare tolkningen av begreppet kan jag därför hänvisa till vad som anfördes i nämnda lagstiftningsärende (prop. 1981/82: 191 s. 17).

Andra stycket innehåller också den i den allmänna motiveringen utförligt behandlade begränsningsregeln beträffande medlemsinsatser. Avdrag medges inte för utdelning till aktiebolag och ekonomiska föreningar som enligt kedjebeskattningsreglerna inte beskattas för utdelningen. Om den skattefria utdelningen uppgår till högst 10 % av den totala utdelningen på medlemsinsatser blir dock all utdelning avdragsgill. Orsaken till att medlemsinsatser och förlagsinsatser behandlas olika i detta avseende beror på att förlagsinsatser – till skillnad mot medlemsinsatser – enligt den föreslagna ändringen i punkt 1 av anvisningarna till 54 § som regel inte skall omfattas av reglerna om skattefrihet.

I *tredje stycket* anges att utdelningsavdrag enligt den aktuella anvisningspunkten får göras i endast en förvärvskälla. Detta gäller även om föreningen lämnar både kooperativ utdelning och insatsutdelning. Vidare anges vilket räkenskapsår som är det rätta för utdelningsavdrag.

I *fjärde stycket* föreskrivs att avdrag medges endast på yrkande av föreningen och om erforderlig utredning lämnas. Någon skyldighet för taxeringsmyndigheterna att ex officio beakta rätten till utdelningsavdrag föreligger således inte. Avdragsyrkandet skall göras på blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

Punkt 1 av anvisningarna till 38 §

Innehållet i *första* och *andra styckena* motsvarar nuvarande regler i punkt 2 första och andra styckena av anvisningarna till 28 §. Den hittills gällande bestämmelsen i anvisningspunkt 1 blir därmed överflödig. Vissa

huvudsakligen språkliga och redaktionella ändringar är föranledda av de nya reglerna om rätt inkomstslag för utdelning och ränta.

Enligt den till punkt 1 första stycket av anvisningarna till 38 § överflyttade bestämmelsen skall utdelning på andel i aktiefond liksom annan utdelning och ränta i allmänhet räknas som intäkt av kapital. I de paragrafer som reglerar i vilken utsträckning ränta och utdelning skall räknas som intäkt av jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse omnämns endast ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar men däremot inte andel i aktiefond. Med anledning av detta har *lagrådet* efterlyst ett klarläggande beträffande frågan hur utdelning på andel i aktiefond skall behandlas.

I denna del vill jag anföra följande. Förvärv av andel i aktiefond sker normalt i kapitalplaceringssyfte. Innehav av en andel i en aktiefond utgör därför inte ett led i exempelvis en bedriven rörelse. Till följd av detta torde det vara uteslutet att vinstutdelning till andelsägare skall komma att räknas som intäkt av jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse.

I förtydligande syfte har *lagrådet* föreslagit vissa språkliga justeringar av andra stycket. Jag ansluter mig till *lagrådets* uppfattning så till vida att jag anser att orden "rörelsen eller fastigheten" i andra meningen bör ersättas med orden "verksamhet som nu sagts". Därmed saknas anledning att, som *lagrådet* förordat, byta ordet "verksamhet" mot "förvärvskälla".

I avslutning till kommentaren av punkt 1 av anvisningarna till 38 § har *lagrådet* stannat vid det exempel som avslutningsvis anges i anvisningspunktens andra stycke. Exemplet, som har sin motsvarighet i den nuvarande lydelsen, förefaller enligt *lagrådets* uppfattning väl snävt och inte särskilt belysande med hänsyn till den ändrade lydelsen av anvisningarna.

Det angivna exemplet behandlar det även i fortsättningen vanligen förekommande fallet att en ränteintäkt utgör intäkt av rörelse. Enligt min mening saknas anledning att korrigera exemplet eller att låta det utgå.

Punkt 3 av anvisningarna till 38 §

De i första stycket gjorda ändringarna hänger samman med att utdelning, förutom att behandlas som intäkt av rörelse, kan komma att behandlas som intäkt av jordbruksfastighet eller fastighet som avses i 24 § 1 mom. Vissa språkliga ändringar har också gjorts.

Punkt 1 av anvisningarna till 54 §

Anvisningspunkten innehåller bestämmelser om undantag från kedjebeskattning. Reglerna innebär i huvudsak att utdelning från ett aktiebolag eller en ekonomisk förening till ett närstående aktiebolag eller en närstående ekonomisk förening inte är skattepliktig hos mottagaren. Skattefriheten gäller dock inte för utdelning i form av pristillägg eller rabatt (kooperativ utdelning).

Den i *första stycket* gjorda ändringen tar sikte på utdelning på förlagsinsatser. Med hänsyn till att utdelningen är avdragsgill för den utdelande föreningen gäller att uppburen utdelning normalt skall beskattas i alla led.

Som framgår av den allmänna motiveringen är dock även utdelning på förlagsinsatser avsedd att vara skattefri om utdelningen tillfaller ett invest-
mentföretag eller ett annat förvaltningsföretag som uppfyller kravet på vidareutdelning. Vad i anvisningspunktens *andra stycke* sägs skall alltså gälla också utdelning på förlagsinsatser.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden

30 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om fjärde fondstyrelsens sammansättning. Enligt förslaget utökas styrelsen med två ledamöter jämte suppleanter att utses av regeringen på förslag av riksorganisationer inom kooperationen.

35 §

Ändringarna i 35 § är föranledda av att fjärde fondstyrelsen föreslås få rätt att placera medel även som riskkapital i ekonomiska föreningar.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande

14 §

Genom den föreslagna ändringen öppnas möjlighet för ett fondbolag att placera en del av medlen i en kapitalsparfond som förlagsinsatser i en ekonomisk förening. För dessa placeringar och andra placeringar i icke börsregistrerade värdepapper gäller som huvudregel att de sammantagna inte får överstiga tio procent av fondens värde. Om särskilda skäl föreligger får dock bankinspektionen medge att den här angivna gränsen överskrids. Skäl för dispensgivning och villkor som bör knytas till dispensen har redovisats i avsnitt 4.

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

För kassorna inom jordbrukskasserörelsen gäller lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar om inte annat följer av lagen om jordbrukskasserörelsen.

28 a §

Inom jordbrukskasserörelsen är det normalt centralkassorna som svarar för den externa medelsanskaffningen. Jordbrukskassan får inte utan cen-

tralkassans tillstånd skaffa sig kredit av annan än centralkassan. Jordbrukskassan får heller inte utfärda förlagsbevis. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har det ansetts följdriktigt att begränsa möjligheterna att tillskjuta förlagsinsatser. Sådana insatser får göras endast i centralkassa.

Enligt andra stycket gäller bestämmelserna i jordbrukskasselagen om förlagsbevis i tillämpliga delar också förlagsandelsbevis. Bestämmelser om förlagsbevis finns i 17, 31, 32, 34, 36, 37 och 42 a §§.

Av andra stycket följer att bestämmelserna i 31 § och 32 § tredje och femte styckena om rätt att driva handel med eller förvärva förlagsbevis samt om rätt att medverka vid emission av förlagsbevis kommer att gälla även förlagsandelsbevis.

I 34 § behandlas det s. k. kapitaltäckningskravet. I tredje stycket finns regler om vad som från kapitaltäckningssynpunkt är att anse som eget kapital. Som sådant räknas insatskapital, reservfond, dispositionsfond och av stämman fastställd vinstbalans. Vidare får, inom vissa gränser, det nominella värdet av förlagsbevis utställda av centralkassan likställas med eget kapital. Förlagsinsatserna likställs från kapitaltäckningssynpunkt med förlagslån. I detta sammanhang bör understrykas att det, med hänsyn till det kontinuerliga behovet av kapitaltäckning, är viktigt att beakta att förlagsinsatserna kan behöva återbetalas i varierande grad efter den tvååriga uppsägningstiden.

Förbudet i 36 § fjärde stycket för kreditkassa att som pant mottaga vissa förlagsbevis kommer också att gälla motsvarande förlagsandelsbevis.

29 §

I paragrafens tredje stycke har gjorts en ändring av motsvarande innebörd som i 17 § 1 mom. första stycket föreningslagen.

42 a §

Till de tryckta eller graverade förbindelser, ställda till innehavaren eller till viss man eller order, som en centralkassa får utfärda har fogats förlagsandelsbevis.

45 och 64 §§

De föreslagna ändringarna innebär att förlagsinsatskapitalet skall redovisas för sig, skilt från medlemsinsatserna i balansräkning och likvidationsbalansräkning. Motsvarande ändring förslås i 41 och 83 §§ i föreningslagen.

47 §

I paragrafen har tillfogats bestämmelser om att förvaltningsberättelsen skall innehålla uppgifter om den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför och summan av de förlagsinsatser som har sagts upp och som skall inlösas under de två nästkommande åren. Tillägget överensstämmer med motsvarande ändring i 43 § föreningslagen.

51 §

Enligt förslaget till ändringar i föreningslagen ges innehavare av förlagsandelar vissa möjligheter att utse minoritetsrevisor. Denna form av minoritetsskydd finns inte i banklagstiftningen. Enligt 51 § ges emellertid innehavare av förlagsandel samma möjligheter som medlem och borgenär att göra anmälan till bankinspektionen för det fall att revisorer inte utsetts till tillräckligt antal eller hithörande regler på annat sätt åsidosatts.

58 och 67 §§

I paragraferna har införts bestämmelser av innebörd att innehavare av förlagsandel har samma rätt som styrelseledamöter och medlemmar att ansöka om kassans försättande i likvidation.

62 §

Innehavare av förlagsandel ges motsvarande rätt som medlem och borgenär att göra ansökan till rätten om förordnande av likvidatorer om en centralkassa i likvidation saknar till föreningsregistret anmälda behöriga likvidatorer.

66 §

I paragrafen föreskrivs att likvidatorerna i visst fall skall lämna meddelande om kassans ställning på en stämma. Till denna stämma skall bl. a. kända fordringsägare kallas. Förslaget innebär att även innehavare av förlagsandel skall kallas till sådan stämma.

7.5 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)

12 kap. 7 §

Det undantag från låneförbudet i aktiebolagslagen som nu gäller för aktiefonder och sådana aktiesparfonder som inte är företagsanknutna föreslås gälla även de icke företagsanknutna kapitalsparfonderna.

8 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta

dels det av lagrådet granskade förslaget till lag om ändring i kommunal-
skattelagen (1928: 370),

dels förslagen till

2. lag om ändring i lagen (1983: 000) med reglemente för allmänna pensionsfonden,

3. lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande,

4. lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,

5. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385).

Bilaga 2.1

Det remitterade lagförslaget

Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928: 370)

dels att punkt 4 av anvisningarna till 28 § skall upphöra att gälla,

dels att 28 § 1 mom., 29 § 2 mom., 38 § 1 mom., punkt 9 av anvisningarna till 21 §, punkt 2 av anvisningarna till 28 §, punkterna 1 och 3 av anvisningarna till 38 § samt punkt 1 av anvisningarna till 54 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i anvisningarna till 24 § skall införas en ny punkt, 2 a, och i anvisningarna till 29 § en ny punkt, 13, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

1 mom.¹ Till intäkt av rörelse hänföres allt vad som av här i riket bedrivna rörelse kommit rörelseidkaren tillgodo, såsom:

vad som i rörelsen influtit i penningar eller varor;

värdet av i rörelsen tillverkade eller saluhållna varor eller produkter, som förbrukats för rörelseidkarens, hans familjs eller övriga hushållsmedlemmars räkning eller för avlöning åt arbetspersonal, som icke tillhört rörelseidkarens hushåll, så ock av annan förmån, som i rörelsen kommit honom tillgodo.

Räntor samt utdelningar å aktier, banklotter och andelar i ekonomiska föreningar räknas såsom intäkt av rörelse, såvitt de influtit från kapital, som tillhört rörelsen.

Ersättning i form av royalty eller periodiskt utgående avgift för utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar är att anse såsom intäkt av rörelse, såvitt inte royaltyn eller avgiften är av beskaffenhet att böra hänföras till intäkt av fastighet eller av tjänst.

Ersättning, som idkare av rörelse uppburit för upplåtelse av driften till annan, räknas likaledes som intäkt av rörelse.

Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av rörelse, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av rörelse.

Vederlag, som arbetsgivare erhållit för att han övertagit ansvaret för pensionsutfästelse i samband med övertagande av rörelse, räknas som intäkt av rörelsen.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m. m. pensionsskuld under rubriken Avsatt till pensioner i sin balansräkning, skall han enligt 30 § 2 mom. taxeringslagen

¹ Senaste lydelse 1981: 1150.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

(1956: 623), under den särskilda underrubriken Avdragsgilla pensionsåtaganden, redovisa vad som avser sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggande avdragsrätt föreligger enligt punkt 2 d jämfört med punkt 2 e av anvisningarna till 29 § denna lag. Är vad som sålunda skall redovisas mindre än motsvarande belopp vid utgången av föregående beskattningsår, räknas skillnaden som intäkt av rörelse. Finns disponibla pensionsmedel vid utgången av beskattningsåret, får nyssnämnda intäkt dock beräknas lägst till summan av avdragsgill avsättning under året till pensionsstiftelse och avdragsgill avgift under året för pensionsförsäkring – varvid dock beaktas endast avsättning eller avgift avseende pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik – samt en tiondel av disponibla pensionsmedel vid utgången av närmast föregående beskattningsår. Räknas disponibla pensionsmedel som intäkt enligt närmast föregående punkt, skall senare minskningar av vad som redovisas under särskild underrubrik motsvarande vad som sålunda tagits till beskattning icke räknas som intäkt.

Upphör arbetsgivare med sin rörelse, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt av rörelse det beskattningsår då rörelsen upphörde. Går arbetsgivare i likvidation eller skiftas dödsbo efter arbetsgivare, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt för det beskattningsår då beslutet om likvidation fattades eller skiftet ägde rum. För fusion som avses i 3 mom. gäller vad som föreskrives där och i 4 mom.

Med disponibla pensionsmedel avses vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik jämte förmögenheten i pensionsstiftelse, som tryggar de pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik, vid beskattningsårets utgång minskat med arbetsgivarens pensionsreserv vid beskattningsårets utgång för sådant pensionsåtagande i den mån det ej är tryggt genom pensionsförsäkring jämte vid sistnämnda tidpunkt kvarstående medel i stiftelsen för vilka avdrag vid avsättningen icke åtnjutits. Stiftelsens förmögenhet skall härvid beräknas enligt de grunder som gäller vid beräkning av stiftelses förmögenhet enligt lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt. Disponibla pensionsmedel skall dock icke upptagas till högre belopp än som motsvarar vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik.

29 §

2 mom. *Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen njuta avdrag för dylik utdelning.*

2 mom. *En ekonomisk förening, som i beskattningsavseende är att anse som kooperativ enligt punkt 12 av anvisningarna, har rätt till avdrag för utdelning i den omfattning som anges i punkt 13 av anvisningarna.*

38 §

1 mom.² Till intäkt av kapital räknas:

ränta å obligationer och å utlånade eller i bank eller annorstädes insatta medel,

² Senaste lydelse 1977: 572.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utdelning å svenska aktier och andelar i svenska aktiefonder och ekonomiska föreningar samt å andelar i utländska bolag och aktiefonder, så ock intäkt genom överlåtelse av rätt till utdelning å aktier eller andelar, som nyss sagts, där ej aktierna eller andelarna samtidigt överlåtitis,

allt såvitt *icke* intäkten är att hänföra till *intäkt av rörelse*.

allt såvitt intäkten *inte* är att hänföra till *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse*.

Till intäkt av kapital räknas även vad som i samband med ideell förenings upplösning, medlems avgång ur föreningen e. d. utskiftas till medlem utöver inbetald insats.

För den, som genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie eller å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening eller i utländskt bolag eller utländsk aktiefond, skall såsom intäkt upptagas endast det belopp, varmed utdelningen eller, om förvärvaren i sin tur överlåtit rätten till utdelning, den därvid erhållna valutan överstigit det vid förvärvet utgivna vederlaget för rätten till utdelning.

Såsom utdelning från svensk ekonomisk förening anses jämväl vad som vid föreningens upplösning utskiftats till medlem utöver inbetald insats, dock att vid upplösning genom fusion, som i 28 § 3 mom. andra stycket avses, såsom utdelning i intet fall skall anses större belopp än som motsvarar vad medlemmen erhållit kontant eller eljest i annat än andelar i den övertagande föreningen.

Anvisningar

till 21 §

9.³ Såsom intäkt av jordbruksfastighet skall upptagas utdelning, som skattskyldig från aktiebolag eller ekonomisk förening uppburit i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller i förhållande till gjorda försäljningar (pristillägg), därest kostnaden för inköpet varit av beskaffenhet att få avdragas från intäkt av jordbruksfastighet eller den uppburna köpeskillingen skolat upptagas såsom intäkt av jordbruksfastighet.

9. Utdelningar på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt räntor räknas som intäkt av jordbruksfastighet i den mån de influtit från kapital som tillhört jordbruket. Som intäkt av jordbruksfastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar (rabatt eller pristillägg).

till 24 §

2 a. Utdelningar på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt räntor räknas som intäkt av

³ Senaste lydelse 1972: 741.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

fastighet som avses i 24 § 1 mom. i den mån de influtit från kapital som tillhört fastigheten. Som intäkt av sådan fastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar (rabatt eller pristillägg).

till 28 §

2.⁴ Ränteintäkt samt utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar är i allmänhet att räkna som intäkt av förvärvskällan kapital.

Emellanåt skall dock ränteintäkt hänföras till intäkt av rörelse, nämligen då det kapital, varav intäkten flutit, är att anse som tillhörande rörelsen. Detta kan vara fallet, även om kapitalet icke för tillfället användes i rörelsen, ifall det blott står till disposition för dylik användning. Kapital, som icke är avsett att tagas i bruk för rörelsen utan hålles därifrån avskilt, är däremot icke att anse såsom tillhörande rörelsen. I följd härav får i regel ränteintäkt, som uppbäres av aktiebolag och andra juridiska personer, som driva rörelse, anses utgöra intäkt av rörelse.

I bank- och annan penningrörelse ävensom försäkringsrörelse är utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar att räkna som intäkt i rörelsen.

2. Utdelningar på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt räntor räknas som intäkt av rörelse i den mån de influtit från kapital som tillhört rörelsen. Som intäkt av rörelse räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar (rabatt eller pristillägg).

I bank- och annan penningrörelse och i försäkringsrörelse är utdelning på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar alltid att räkna som intäkt i rörelsen.

till 29 §

13.⁵ Har en kooperativ förening av vinsten av sin kooperativa verksamhet lämnat rabatt eller pristillägg i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, medges avdrag för denna utdelning.

⁴ Senaste lydelse 1974: 994.

⁵ Förutvarande punkt 13 av anvisningarna till 29 § upphävd genom 1977: 572.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En kooperativ förening, vars huvudsakliga verksamhet avser rörelse, har också rätt till avdrag för utdelning som lämnas i förhållande till inbetalda insatser enligt lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. I fråga om andra insatser än förlagsinsatser medges emellertid inte avdrag till den del det utdelade beloppet tillfaller någon som enligt punkt 1 av anvisningarna till 54 § inte är skattskyldig för utdelningen. Avser denna del av utdelningen högst 10 procent av utdelningen på annat än förlagsinsatser är dock utdelningen i sin helhet avdragsgill.

Avdrag för utdelning får göras i endast en förvärvskälla och skall avse det räkenskapsår som utdelningen hänförs till.

Avdrag medges endast på yrkande av föreningen och under förutsättning att föreningen lämnar den utredning som behövs. Avdragsyrkandena skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

till 38 §

1. I vilka fall ränteintäkt samt utdelning å aktier m. m. är att hänföra till intäkt av rörelse framgår av punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

1. Räntor samt utdelningar på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar räknas i allmänhet som intäkt av kapital.

Räntor och utdelningar på aktier och andelar i ekonomiska föreningar skall dock hänföras till intäkt av jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse i de fall då det kapital som intäkten influtit från tillhört rörelsen eller fastigheten. Detta kan vara fallet även om kapitalet inte för tillfället används i verksamheten under förutsättning att det står till förfogande för sådan användning. Kapital, som inte är avsett att användas i verksamheten utan som hålls avskilt därifrån, anses däremot inte tillhöra verksamheten. Av det anförda följer exempelvis att räntor som uppbärs av ett rörelsedrivande aktiebolag i regel utgör intäkt av rörelse.

Nuvarande lydelse

3.⁶ Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där *ej* utdelningen utgör intäkt av rörelse, densamma *upptages såsom* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *eljest* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

I det normala fallet, då ägaren av aktien också haft rätt till utdelningen, skall alltså den som var ägare av aktien, när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, upptaga denna såsom intäkt. Om aktien innehafts längre eller kortare tid, är härvid utan betydelse.

Har, då svensk aktie överlåts, överlåtaren behållit en eller flera av kupongerna eller eljest för längre eller kortare tid förbehållit sig rätten att lyfta utdelningen, och tillkom denna rätt alltjämt överlåtaren då utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall utdelningen oavkortad räknas såsom intäkt för denne.

Innehade den, som genom arv, testamente, gåva eller likartat fång förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie utan att tillika förvärva aktien, denna rätt när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall såsom intäkt för honom upptagas utdelningen i sin helhet.

Har däremot rätten till utdelning å svensk aktie genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal överlåts utan samband med överlåtelse av aktien, bliva, såsom framgår av 38 § 1 mom., särskilda regler tillämpliga. Därest i sådant fall fråga uppkommer om avdrag för vederlag som utgivits för förvärv av rätt till utdelning vid mer än ett utdelningstillfälle, skall vederlaget anses belöpa på de olika utdelningsposterna enligt fördelning å dessa med hänsyn till periodens längd och under iakttagande att, i den mån på viss utdelningspost belöpande vederlag ej kunnat utnyttjas såsom avdrag från denna, det återstående beloppet må avräknas å närmast följande utdelningspost eller utdelningsposter. Avser förvärvet rätt till utdelning under obestämd tid, bör, om ej särskilda skäl föranleda till annat, vederlaget avräknas under en period av tio år.

Vad som gäller utdelning å svensk aktie skall äga motsvarande tillämpning beträffande utdelning å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening, aktie eller annan andel i utländskt bolag eller utländsk aktiefond.

till 54 §

1.⁷ I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller

Föreslagen lydelse

3. Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där utdelningen *inte* utgör intäkt av *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller* rörelse, densamma *tas upp som* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *av annan anledning* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

1. I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till innehavda aktier eller andelar eller

⁶ Senaste lydelse 1974: 994.

⁷ Senaste lydelse 1981: 264.

Nuvarande lydelse

som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 29 § 2 mom.

Föreslagen lydelse

som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt *punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 §. Bestämmelserna i tredje- femte styckena nedan gäller inte utdelning på en kooperativ förenings förlagsinsatser.*

Företag, som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av den utdelning som företaget har uppburit under beskattningsåret motsvaras av utdelning som företaget har beslutat för samma beskattningsår eller, i fråga om investmentföretag, av beslutad utdelning ökad med en fjärdedel. Med investmentföretag förstås förvaltningsföretag, vars uppgift väsentligen är att genom ett välfördelat värdepappersinnehav erbjuda aktie- eller andelsägare riskfördelning och vars aktier eller andelar ägs av ett stort antal fysiska personer.

Företag, som bedriver bank- eller annan penningrörelse eller sådan rörelse vid sidan av annan verksamhet, är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets verksamhet till den del denna avser annat än förvaltning av fastighet, värdepapper eller därmed likartad lös egendom.

Företag som bedriver försäkringsrörelse är frikallat från skattskyldighet för utdelning under förutsättning att företaget är skadeförsäkringsanstalt och utdelningen belöper på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets försäkringsrörelse.

Företag som inte avses i andra-fjärde styckena är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda röstetalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av jordbruk, skogsbruk eller rörelse som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt femte stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag, om förvaltningsföretaget äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget.

Om särskilda skäl föreligger, kan riksskatteverket medge dels att företag, som inte är förvaltningsföretag enligt andra stycket men vars verksamhet till inte oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper eller därmed likartad lös egendom, skall i beskattningsavseende behandlas som sådant förvaltningsföretag, dels att förvaltningsföretag, som är moderföretag i en koncern och som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens räkning, inte skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Mot riksskatteverkets beslut i fråga som här avses får talan inte föras.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Förvärvar företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets rörelse eller kapitalförvaltning, föreligger inte skattefrihet enligt denna anvisningspunkt för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984 och tillämpas första gången vid 1985 års taxering. Därvid skall dock iakttas följande.

1. En förening som under beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1985 beslutar om utdelning enligt punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 § får vid nämnda taxering avdrag för denna utdelning under förutsättning

a) att utdelningen hänför sig till beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1984 samt

b) att avdrag för utdelningen inte medgetts vid 1984 års taxering.

2. Ränta eller utdelning som tagits upp som inkomst av kapital vid 1984 eller tidigare års taxeringar skall inte i något fall beskattas som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet vid 1985 eller senare års taxeringar.

Ränta eller utdelning som hänför sig till år 1983 eller tidigare skall vid 1985 års taxering beskattas som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet under förutsättning

a) att räntan eller utdelningen uppburits eller blivit tillgänglig för lyftning efter utgången av år 1983,

b) att vad ovan under a sagts medfört att räntan eller utdelningen inte beskattats som inkomst av kapital vid 1984 års taxering samt

c) att räntan eller utdelningen vid tillämpning av den nya lagen skall redovisas som intäkt av jordbruksfastighet eller annan fastighet.

Skall den skattskyldige på grund av förlängning av räkenskapsår inte beskattas för inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet vid 1985 års taxering, skall vad i föregående stycket sagts om beskattning av ränta eller utdelning i stället gälla vid 1986 års taxering.

Bilaga 2.2

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1983-12-02

Närvarande: justitierådet Höglund, regeringsrådet Wahlgren, justitierådet Rydin.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 6 oktober 1983 har regeringen på hemställan av statsråden R. Carlsson och Feldt beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar och
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av avdelningsdirektören Lars Rekke och kammarrättsassessorn Eva Lagebrant-Nordquist.

Förslagen föranleder följande yttrande av lagrådet:

Det remitterade förslaget utgör led i en strävan att gynna den kooperativa verksamheten i samhället och så långt möjligt ge de kooperativa föreningarna i jämförelse med andra företagsformer likvärdiga förutsättningar inom näringslivet. Med förslaget avses att söka tillgodose Kooperationens behov av ökad försörjning med riskkapital. Den nuvarande principen, att behovet av egenkapital i rörelsen tillgodoses genom medlemsinsatser och fonderade överskott, bryts och möjlighet införs för föreningarna att låta även andra än medlemmarna satsa riskbärande kapital. De kooperativa föreningarna ges sålunda rätt att utöver medlemsinsatserna ta till sig riskbärande kapital i annan form, nämligen genom vad förslaget kallar förlagsinsatser. Sådana kapitaltillskott skall kunna göras inte bara av medlemmar i föreningen utan också av andra. Tanken är bl. a. att möjligheter skall öppnas för allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse att genom förlagsinsatser göra placeringar i ekonomiska föreningar. Den nya formen av kapitalförsörjning förutsätter ändringar i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar.

För att förbättra näringslivets försörjning med riskkapital har tid efter annan vidtagits skilda stimulansåtgärder genom ändringar i skattelagstiftningen. Sålunda har införts viss lindring i utdelningsbeskattningen och i dubbelbeskattningen av företag. Motsvarande åtgärder föreslås nu beträffande de kooperativa föreningarna i samband med att ökade möjligheter till försörjning med riskkapital införs för dem. Enligt det remitterade förslaget lindras sålunda dubbelbeskattningen av utdelad vinst i sådana ekonomiska föreningar som i beskattningsavseende är att anse som kooperativa och som huvudsakligen driver rörelse. Detta sker genom att rätt införs för föreningarna att göra avdrag för utdelning som utgått i förhållande till

gjorda kapitalinsatser. Vidare ges möjlighet för dem som uppbär utdelning på andelar i ekonomiska föreningar att till beskattning uppta utdelningen inom andra inkomstslag än kapital och rörelse, nämligen inom inkomstslagen jordbruksfastighet och, i viss omfattning, annan fastighet. Denna nyordning i fråga om utdelningsavdrag och rätt inkomstslag kommer till uttryck i föreslagna ändringar i kommunalskattelagen (1928: 370).

Förslaget behandlas i det följande i två avsnitt, det första rörande ändringarna i lagen om ekonomiska föreningar och det andra rörande ändringarna i kommunalskattelagen.

— — —

Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen

De föreslagna ändringarna i kommunalskattelagen är liksom förslaget till ändringar i föreningslagen avsedda att underlätta de kooperativa föreningarnas anskaffning av riskvilligt kapital. De går ut på att hindra dubbelbeskattningen av vinsten i en ekonomisk förening och att möjliggöra att utdelning på kapitalinsatser redovisas i även andra inkomstslag än kapital och rörelse.

Sådan ekonomisk förening som i beskattningsavseende är att anse som kooperativ har för närvarande rätt att vid beskattningen göra avdrag för s. k. kooperativ utdelning, dvs. för pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar som föreningen lämnat sina kunder av vinsten på den kooperativa verksamheten. Genom förslaget får föreningen rätt att göra avdrag även för s. k. insatsutdelning, under förutsättning att föreningens huvudsakliga verksamhet avser rörelse. Under rörelse innefattas dock inte jordbruk eller skogsbruk. Rätten till avdrag för utdelning på den föreslagna nya typen av insatser, förlagsinsatser, blir obegränsad, medan rätten till avdrag för utdelning på medlemsinsatser begränsas och blir beroende av skattskyldigheten hos mottagaren. Avdrag medges i sistnämnda hänseende i princip endast i den mån mottagaren är skattskyldig för utdelningen. I fråga om all utdelning, således även kooperativ utdelning, skall gälla att avdrag får göras i endast en förvärvskälla och avse det räkenskapsår som utdelningen hänför sig till.

Förslaget innebär vidare en utvidgning av möjligheterna för den som uppbär utdelning på andelar i ekonomiska föreningar att redovisa denna intäkt i olika inkomstslag. För närvarande kan sådan intäkt redovisas endast i inkomstslagen kapital och rörelse. Enligt förslaget skall redovisningen kunna göras även i inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet, beträffande sistnämnda inkomstslag dock endast om fastigheten taxeras enligt s. k. konventionell metod och inte genom schablontaxering. Vad som nu sagts om utdelning på andel i ekonomisk förening skall också gälla utdelning på aktier och ränta.

En lagstiftning som den föreslagna i syfte att lindra den form av dubbelbeskattning som består i att vinst i ekonomisk förening beskattas först hos föreningen och därefter — i den mån den delas ut i förhållande till gjorda insatser — hos den som uppbär utdelningen möter inga invändningar från lagrådets sida. Sådan lagstiftning finns redan för vissa slag av vinster i aktiebolag. Lagrådet vill emellertid dröja något vid den lagstiftningsteknik som föreslagits.

Huvudregeln om lättnad i dubbelbeskattningen, som utformats som en avdragsregel för föreningen, har tagits in i en ny punkt, 13, av anvisningarna till 29 §. Denna paragraf jämte 28 § reglerar beräkningen av inkomst från särskild förvärvskälla i inkomstslaget rörelse. Enligt sin plats i kommunalskattelagens regelsystem skall 29 § behandla endast driftkostnader i förvärvskällan rörelse, vilket också framgår av dess inledning i 1 mom. första stycket. I sammanhanget kan erinras även om regeln i 20 § första stycket, enligt vilken vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande skall avräknas från bruttointäkten.

Sådan utdelning som här är i fråga är emellertid inte att hänföra till driftkostnad i egentlig mening. Det framgår av vad som utgör utdelning från ekonomisk förening. Regler härom finns i 18 § första stycket föreningslagen. Där föreskrivs att utdelning inte får överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas som föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag och stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Vidare föreskrivs att inte heller gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar e. d. och som inte räknats in i årsvinsten får betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. Av 17 § 1 mom. första stycket framgår att — om på grund av rörelsens resultat medlemmar eller andra tillgodoförts gottgörelse i form av efterlikvider, återbäringar e. d. — avsättning därav skall ske till reservfond med minst 5 procent, även om gottgörelsen inte räknats in i årsvinsten.

Av de nu återgivna reglerna framgår sålunda att utdelning inte kan hänföras till driftkostnad. Inte ens kooperativ utdelning, som tydligen dock inte måste räknas in i årsvinsten, synes vara att räkna som driftkostnad, oaktat nuvarande regler om rätt till avdrag för kooperativ utdelning finns upptagna bland reglerna i 29 § och dess anvisningar.

När ändringar nu skall genomföras i fråga om rätten till avdrag för utdelning från ekonomisk förening vill lagrådet föreslå att ändring samtidigt görs i systematiken sålunda, att reglerna i sin helhet flyttas bort från

29 § och dess anvisningar och i stället förs in där de närmast hör hemma, nämligen i det kapitel som benämns "För beräkning av inkomst gemensamma bestämmelser". De torde där lämpligen få sin plats i en ny 41 f §. En sådan flyttning motiveras också av att den föreslagna avdragsrätten föreslås begränsad i viktiga hänseenden, såsom till en förvärvskälla och vidare med hänsyn bl. a. till verksamhetens art och omfattning. Det sagda innebär beträffande det remitterade förslaget att 29 § 2 mom. utgår och att de föreslagna bestämmelserna i punkt 13 av anvisningarna till 29 § flyttas till den nya 41 f §. Som en följd av denna flyttning torde även anvisningspunkt 12 till samma paragraf – vilken innehåller föreskrifter om vad som avses med kooperativ förening – flyttas. Den torde få utgöra anvisningar till den nya 41 f §.

Frågan till vilket inkomstslag och till vilken förvärvskälla en viss intäkt skall hänföras är betydelsefull i flera hänseenden, t. ex. för bedömningen av rätt beskattningssort för intäkten samt för avgörandet huruvida och i vad mån underskottsavdrag kan utnyttjas. Frågan inverkar även på beräkningen av underlag för socialavgifter. Den har dessutom fått ökad vikt genom 1982 års ändringar i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt (SFS 1982:416), såvitt dessa innehåller bestämmelser om beräkning av underlag för s. k. tillägsbelopp. Förslaget får följdverkningar även t. ex. vid beräkning av statliga och statskommunala bostadsbidrag till barnfamiljer (se 6 § andra stycket SFS 1976:263 enligt lydelsen SFS 1981:337 samt 4 § första stycket SFS 1976:262 i lydelsen SFS 1981:338) samt vid beräkning av återbetalningsskyldighetens omfattning när det gäller återbetalningspliktiga studiemedel (se 8 kap. 34 § andra stycket studiestödslagen, 1973:349, i dess lydelse enligt SFS 1982:266).

Förslaget får sålunda återverkningar långt utöver det angivna syftet att nå ökad likställighet i inkomstskattehänseende mellan olika kategorier av mottagare av utdelningar och räntor från kooperativa föreningar. En belysning av förslaget genom remissbehandling i den nu berörda delen skulle med hänsyn härtill ha varit önskvärd. Detsamma gäller den olika behandling av ränte- och utdelningsbeskattningen inom inkomstslaget annan fastighet som förslaget innebär såtillvida att endast fastigheter som inkomsttaxeras enligt den s. k. konventionella metoden omfattas av förslaget. Förutom de i remissprotokollet omnämnda bostadsrättsföreningarna ställs sålunda villaägarna utan möjlighet att föra intäkter av här nämnt slag till den förvärvskälla vari fastigheten taxeras. Denna skillnad i behandling synes knappast vara sakligt motiverad utan torde vara rent skattetekniskt betingad. Frågan är inte berörd i remissprotokollet.

En annan fråga av allmän räckvidd och närmast av terminologisk art gäller begreppet andel i ekonomisk förening. För närvarande medför detta begrepp inga tolkningssvårigheter, eftersom fråga är enbart om andel på grund av medlemskap. Genom förslaget tillskapas en ny sorts andel, nämligen förlagsandel. Förslaget innebär att även sådan andel på sina håll

inbegrips i begreppet andel i ekonomisk förening. I vissa sammanhang kan dock begreppet inte betyda mer än andel på grund av medlemskap. Begreppet kommer därmed att användas i kommunalskattelagen i två betydelser, vilket är ägnat att skapa tolkningsproblem inte bara i kommunalskattelagen utan också i annan skattelagstiftning där begreppet förekommer.

I remissprotokollet förekommer en anmärkning om begreppets innebörd utanför beskattningen av utdelning på andel endast i fråga om ett enda förhållande, nämligen realisationsvinstbeskattningen. Som exempel på fall då andel i ekonomisk förening inte kan betyda annat än medlemsandel kan nämnas bestämmelsen i 4 § elfte stycket lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt, som föreskriver att andel i ekonomisk förening, vars behållna tillgångar vid likvidation endast delvis skall skiftas mellan medlemmarna, skall tas upp till ett värde motsvarande den del av föreningens förmögenhet som skulle ha fallit på andelen om föreningen hade trätt i likvidation.

Såvitt angår kommunalskattelagen synes man kunna nöja sig med att låta begreppet andel i ekonomisk förening omfatta såväl förlagsandel som medlemsandel, när det inte står klart att enbart den senare avses. Men alldeles tillfredsställande är det inte. Önskvärt är att det, så gott det låter sig göra, i övrigt undersöks huruvida den dubbla betydelsen kan föranleda misstag.

Förslaget föranleder härjämte ett par frågor av mera speciell natur. Den första frågan gäller huruvida någon skillnad i behandling skall föreligga mellan ränta, å ena sidan, samt utdelningar, å den andra. De föreslagna ändringarna i punkt 2 av anvisningarna till 28 § och i punkt 1 av anvisningarna till 38 § sägs i remissprotokollet motsvara nuvarande regler i punkt 2 första och andra styckena av anvisningarna till 28 § samt punkt 1 av anvisningarna till 38 §. Utöver den utvidgning till inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet som förslaget innefattar sägs ingenting i remissprotokollet om att förslaget skulle innebära någon ändring i sak. Det vill emellertid synas som om ändringen sträcker sig längre.

Nuvarande punkt 2 av anvisningarna till 28 § är uppdelad i tre stycken. Det första innehåller den allmänna principen, att ränteintäkt samt utdelning på bl. a. aktier och andelar i ekonomiska föreningar i allmänhet är att räkna som intäkt av förvärvskällan kapital. Det andra stycket handlar enligt ordalagen enbart om ränteintäkt. I det tredje stycket slutligen ges en specialbestämmelse för bank- och annan penningrörelse samt för försäkringsrörelse.

Av förarbetena till nuvarande bestämmelser (se exempelvis SOU 1924: 53 s. 418) och föreliggande lagkommentar på området (Geijer-Rosenqvist-Sterner, Skattehandbok Del I, 8:e upplagan, s. 239) framgår följande. För aktiebolag och juridiska personer, som driver rörelse av annat slag än bank- och försäkringsrörelse samt penningrörelse, föreligger en

presumtion för att utdelning skall hänföras till intäkt av kapital. Beträffande ränteintäkt är presumtionen för att intäkten är att hänföra till rörelse. För enskilda rörelseidkare torde utdelning på aktier m. m. endast i undantagsfall kunna hänföras till intäkt av rörelse. Vad angår ränteintäkt, som åtnjuts av enskild rörelseidkare, måste i varje särskilt fall bedömas, i vad mån intäkten är att hänföra till intäkt av kapital eller av rörelse. Till rörelse bör hänföras så stor del av det räntebärande kapitalet som kan anses såsom erforderligt normalkapital för driften, dvs. det kapital som affärsmässigt kan vara investerat i förvärvskällan.

Genom det remitterade förslaget rubbas nuvarande disposition av punkt 2 av anvisningarna till 28 §. Första och andra styckena ersätts med en gemensam föreskrift för ränta och utdelning på aktier m. m., vilken tar upp nuvarande, enbart för ränteintäkt gällande föreskrifter i punkt 2 andra stycket av anvisningarna till 28 §. Därigenom går de enligt det föregående gällande olika presumtionerna för aktieutdelning m. m. och ränta förlorade. Huruvida detta är meningen framgår inte av remissprotokollet.

Är avsikten att någon ändring i sak inte skall ske, bör lydelsen jämkas något. Lagrådet föreslår att för sådant fall punkt 1 andra stycket andra meningen av anvisningarna till 38 § får inledas med orden "Beträffande ränta kan detta vara fallet även etc. . . ."

Innebörden av bestämmelserna i förslagets andra stycke skulle vidare enligt lagrådets mening framgå tydligare om dels orden "rörelsen eller fastigheten" i slutet av första meningen ersätts med orden "jordbruket, fastigheten eller rörelsen", dels ordet "verksamheten" på tre ställen i stycket byts ut mot ordet "förvärvskällan".

Andra stycket i förslaget avslutas med ett exempel som övertagits från nuvarande lydelse. Detta exempel förefaller med hänsyn till den ändrade lydelsen av anvisningspunkten väl snävt och inte särskilt belysande. Det torde därför böra utgå och ersättas med ett motivuttalande av större räckvidd.

Den andra frågan som det remitterade förslaget väcker gäller utdelning på andelar i aktiefonder. Enligt den föreslagna ändringen i 38 § 1 mom. skall till intäkt av kapital räknas utdelning på aktier m. m. liksom på andelar i aktiefonder, allt såvitt intäkten inte är att hänföra till jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse. Enligt punkt 1 första stycket av anvisningarna till 38 § i förslaget skall utdelningar på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar i allmänhet räknas som intäkt av kapital. När frågan om behandling av intäkter av hithörande slag regleras i punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 38 §, punkt 2 a av anvisningarna till 24 § och punkt 2 första stycket av anvisningarna till 28 § i förslaget utelämnas dock utdelning på andelar i aktiefonder. I remissprotokollet nämns ingenting om hur sådan utdelning skall behandlas. Ett klarläggande på denna punkt synes önskvärt.

Ledamoten *Wahlgren* tillägger för egen del angående förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen:

Av vad lagrådet anfört framgår att frågor om intäkters hänförande till rätt inkomstslag och förvärvskälla fått ökad betydelse. Detta innebär ett ökat tryck på skatteadministration och allmänna förvaltningsdomstolar. Frågor av hithörande slag kan nämligen förväntas tilldra sig ökad uppmärksamhet från såväl de skattskyldigas som det allmännas sida. Det är då angeläget att lagstiftningen tillhandahåller en lösning av hithörande problem som är så enkel och smidig som möjligt i tillämpningen.

Förslaget till vidgad omfattning av inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet har gjorts efter mönster av nuvarande ordning inom inkomstslaget rörelse. Remissprotokollet saknar närmare uttalanden till ledning för rättstillämpningen när det gäller kriterier för avgörande av när ett kapital skall anses tillhöra en jordbruksfastighet eller annan fastighet. Närmast torde avses kapital som "tillhör förvärvskällan". Hur detta skall avgöras blir antagligen i första hand en fråga om hur kapitalet är bokfört. Men i det fall den skattskyldige inte är en juridisk person saknas ofta möjligheter till tillförlitlig bedömning – någon egentlig skillnad mellan "förvärvskällekapital" och privatkapital upprätthålls inte. Detta innebär att bedömningen i huvudsak måste falla tillbaka på den utredning som förebringas i taxeringsärendet. Erfarenheterna visar att utredning om vart ett kapital hör eller till vilken förvärvskälla avkastning av ett kapital bör hänföras i det fall flera möjligheter står till buds ofta för med sig betydande svårigheter. Dessa är av samma natur som svårigheten att avgöra till vilken förvärvskälla avdrag för räntebetalning skall hänföras. Den hittills gällande regeln i punkt 2 andra stycket av anvisningarna till 28 § – vilken regel nu föreslås flyttad till punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 38 § – att ränta och utdelning skall kunna hänföras till rörelse även om kapitalet inte för tillfället används för rörelsen, bara det står till disposition för sådan användning, är inte ägnad att underlätta en tillämpning i inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet. Det nu anförda gäller även om man som huvudregel i dessa fall utgår från att intäkt av här aktuellt slag skall räknas som intäkt av kapital. Förslaget kommer att resa frågor om behovet och storleken av – låt vara beskattade – resultatutjämningskonton inom jordbruk och fastighetsförvaltning. En särskild svårighet, som inte alls berörs i förslaget, är hur man skall förfara vid fastigheter som ingår i fastighetsrörelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928: 370)

dels att punkt 4 av anvisningarna till 28 § skall upphöra att gälla,

dels att 28 § 1 mom., 29 § 2 mom., 38 § 1 mom., punkterna 4 och 9 av anvisningarna till 21 §, punkt 8 av anvisningarna till 24 §, punkt 2 av anvisningarna till 28 §, punkterna 1 och 3 av anvisningarna till 38 § samt punkt 1 av anvisningarna till 54 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i anvisningarna till 24 § skall införas en ny punkt, 2 a, och i anvisningarna till 29 § en ny punkt, 13, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

*1 mom.*¹ Till *intäkt* av rörelse hänföres allt vad som av här i riket bedriven rörelse kommit rörelseidkaren tillgodo, såsom:

vad som i rörelsen influtit i penningar eller varor;

värdet av i rörelsen tillverkade eller saluhållna varor eller produkter, som förbrukats för rörelseidkarens, hans familjs eller övriga hushållsmedlemmars räkning eller för avlöning åt arbetspersonal, som icke tillhört rörelseidkarens hushåll, så ock av annan förmån, som i rörelsen kommit honom tillgodo.

Räntor samt utdelningar å aktier, banklotter och andelar i ekonomiska föreningar räknas såsom intäkt av rörelse, såvitt de influtit från kapital, som tillhört rörelsen.

Ersättning i form av royalty eller periodiskt utgående avgift för utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar är att anse såsom intäkt av rörelse, såvitt inte royaltyn eller avgiften är av beskaffenhet att böra hänföras till intäkt av fastighet eller av tjänst.

Ersättning, som idkare av rörelse uppburit för upplåtelse av driften till annan, räknas likaledes som intäkt av rörelse.

Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av rörelse, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av rörelse.

Vederlag, som arbetsgivare erhållit för att han övertagit ansvaret för pensionsutfästelse i samband med övertagande av rörelse, räknas som intäkt av rörelsen.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. pensionsskuld under rubriken Avsatt till pensioner i sin balansräkning, skall han enligt 30 § 2 mom. taxeringslagen (1956: 623), under den särskilda underrubriken Avdragsgilla pensionsåtaganden, redovisa vad som avser sådana pensionsåtaganden för vilkas tryggnad avdragsrätt föreligger enligt punkt 2 d jämfört med punkt 2 e av

¹ Senaste lydelse 1981: 1150.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

anvisningarna till 29 § denna lag. Är vad som sålunda skall redovisas mindre än motsvarande belopp vid utgången av föregående beskattningsår, räknas skillnaden som intäkt av rörelse. Finns disponibla pensionsmedel vid utgången av beskattningsåret, får nyssnämnda intäkt dock beräknas lägst till summan av avdragsgill avsättning under året till pensionsstiftelse och avdragsgill avgift under året för pensionsförsäkring — varvid dock beaktas endast avsättning eller avgift avseende pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik — samt en tiondel av disponibla pensionsmedel vid utgången av närmast föregående beskattningsår. Räknas disponibla pensionsmedel som intäkt enligt närmast föregående punkt, skall senare minskningar av vad som redovisas under särskild underrubrik motsvarande vad som sålunda tagits till beskattning icke räknas som intäkt.

Upphör arbetsgivare med sin rörelse, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt av rörelse det beskattningsår då rörelsen upphörde. Går arbetsgivare i likvidation eller skiftas dödsbo efter arbetsgivare, räknas disponibla pensionsmedel som intäkt för det beskattningsår då beslutet om likvidation fattades eller skiftet ägde rum. För fusion som avses i 3 mom. gäller vad som föreskrives där och i 4 mom.

Med disponibla pensionsmedel avses vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik jämte förmögenheten i pensionsstiftelse, som tryggar de pensionsåtaganden som redovisas under särskild underrubrik, vid beskattningsårets utgång minskat med arbetsgivarens pensionsreserv vid beskattningsårets utgång för sådant pensionsåtagande i den mån det ej är tryggt genom pensionsförsäkring jämte vid sistnämnda tidpunkt kvarstående medel i stiftelsen för vilka avdrag vid avsättningen icke åtnjuts. Stiftelsens förmögenhet skall härvid beräknas enligt de grunder som gäller vid beräkning av stiftelses förmögenhet enligt lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt. Disponibla pensionsmedel skall dock icke upptagas till högre belopp än som motsvarar vad som redovisas för beskattningsårets ingång under särskild underrubrik.

29 §

2 mom. *Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen njuta avdrag för dylik utdelning.*

2 mom. *En ekonomisk förening, som enligt punkt 12 av anvisningarna är kooperativ i beskattningsavseende, har rätt till avdrag för utdelning i den omfattning som anges i punkt 13 av anvisningarna.*

38 §

1 mom.² Till intäkt av kapital räknas: ränta å obligationer och å utlånade eller i bank eller annorstädes insatta medel,

utdelning å svenska aktier och andelar i svenska aktiefonder och ekonomiska föreningar samt å andelar i utländska bolag och aktiefonder, så ock

² Senaste lydelse 1977: 572.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

intäkt genom överlåtelse av rätt till utdelning å aktier eller andelar, som nyss sagts, där ej aktierna eller andelarna samtidigt överlåtits,

allt såvitt *icke* intäkten är att hänföra till *intäkt av rörelse*.

allt såvitt intäkten *inte* är att hänföra till *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse*.

Till intäkt av kapital räknas även vad som i samband med ideell förenings upplösning, medlems avgång ur föreningen e. d. utskiftas till medlem utöver inbetald insats.

För den, som genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie eller å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening eller i utländskt bolag eller utländsk aktiefond, skall såsom intäkt upptagas endast det belopp, varmed utdelningen eller, om förvärvaren i sin tur överlåtit rätten till utdelning, den därvid erhållna valutan överstigit det vid förvärvet utgivna vederlaget för rätten till utdelning.

Såsom utdelning från svensk ekonomisk förening anses jämväl vad som vid föreningens upplösning utskiftats till medlem utöver inbetald insats, dock att vid upplösning genom fusion, som i 28 § 3 mom. andra stycket avses, såsom utdelning i intet fall skall anses större belopp än som motsvarar vad medlemmen erhållit kontant eller eljest i annat än andelar i den övertagande föreningen.

Anvisningar

till 21 §

4.³ Till intäkt av *jordbruk med binärningar* hänförs intäkt genom avyttring av djur och andra varor eller produkter. Vidare hänförs hit intäkt genom annan inkomstgivande användning av jordbrukets eller dess binärningars alster, inventarier eller arbetspersonal, såsom körslor, uthyrning av dragare, maskiner o. d. Hit hänförs även värdet av vad den skattskyldige direkt har tillgodogjort sig av jordbrukets eller dess binärningars avkastning för sin, sin familjs eller annan hushållsmedlems räkning, dock inte av bränslen för uppvärmning av bostad på fastigheten, eller för avlöning eller liknande vederlag åt personal, som inte har tillhört den skattskyldiges hushåll, eller för förädling eller förbrukning i rörelse, som har drivits av den skattskyldige, eller för utgörande av undantagsförmåner eller annan förpliktelse som har ålegat den skattskyldige i förhållande till någon som inte har tillhört hans hushåll.

Värdet av sådan ny-, till- eller ombyggnad eller annan därmed jämförlig förbättring som avses i punkt 6 andra stycket av anvisningarna till 22 § och som bekostats av arrendator eller annan nyttjanderättshavare utgör intäkt av jordbruksfastighet för jordägaren för beskattningsår då nyttjanderättshavarens rätt till fastigheten upphört, om förbättringen utförts under tid varunder jordägaren innehaft fastigheten. Intäkten beräknas på grundval av tillgångens värde vid tidpunkten för nyttjanderättens upphörande till den del tillgången bekostats av nyttjanderättshavaren. Har nyttjanderättshavaren erhållit ersättning av jordägaren för förbättringen, utgör ersättningen intäkt av jordbruksfastighet för nyttjanderättshavaren.

³ Lydelse enligt prop. 1983/84: 28.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av jordbruksfastighet, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *sjätte-nionde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om jordbruksfastighet.

9.⁴ Såsom intäkt av jordbruksfastighet skall upptagas utdelning, som skattskyldig från aktiebolag eller ekonomisk förening uppburit i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller i förhållande till gjorda försäljningar (pristillägg), därest kostnaden för inköpet varit av beskaffenhet att få avdragas från intäkt av jordbruksfastighet eller den uppburna köpeskillingen skolat upptagas såsom intäkt av jordbruksfastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *femte-åttonde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om jordbruksfastighet.

9. Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av jordbruksfastighet i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra jordbruket. Som intäkt av jordbruksfastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).

till 24 §

2 a. Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av fastighet som avses i 24 § 1 mom. i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra fastigheten. Som intäkt av sådan fastighet räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).

8.⁵ Sådan gottgörelse för utgift eller kostnad, som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse, räknas som intäkt av annan fastighet, om avdrag för avsättning till stiftelsen medgivits vid beräkning av nettointäkt av annan fastighet.

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en

Redovisar arbetsgivare enligt lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. i sin balansräkning en

⁴ Anvisningspunkten erhöi sin nuvarande beteckning genom 1972: 741.

⁵ Senaste lydelse 1967: 546.

Nuvarande lydelse

post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *sjätte-nionde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om annan fastighet.

Föreslagen lydelse

post Avsatt till pensioner, äga 28 § 1 mom. *femte-åttonde* styckena motsvarande tillämpning i fråga om annan fastighet.

till 28 §

2.⁶ *Ränteintäkt samt utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar är i allmänhet att räkna som intäkt av förvärvskällan kapital.*

Emellanåt skall dock ränteintäkt hänföras till intäkt av rörelse, nämligen då det kapital, varav intäkten flutit, är att anse som tillhörande rörelsen. Detta kan vara fallet, även om kapitalet icke för tillfället användes i rörelsen, ifall det blott står till disposition för dylik användning. Kapital, som icke är avsett att tagas i bruk för rörelsen utan hålles därifrån avskilt, är däremot icke att anse såsom tillhörande rörelsen. I följd härav får i regel ränteintäkt, som uppbäres av aktiebolag och andra juridiska personer, som driva rörelse, anses utgöra intäkt av rörelse.

I bank- och annan penningrörelse ävensom försäkringsrörelse är utdelning å aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar att räkna som intäkt i rörelsen.

2. *Utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar samt ränta räknas som intäkt av rörelse i den mån intäkten influtit från kapital som kan anses tillhöra rörelsen. Som intäkt av rörelse räknas i samma mån utdelning som uppburits från aktiebolag eller ekonomiska föreningar i förhållande till gjorda inköp (rabatt) eller försäljningar (pristillägg).*

I bank- och annan penningrörelse och i försäkringsrörelse är utdelning på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar att räkna som intäkt i rörelsen.

till 29 §

13.⁷ *Har en kooperativ förening av vinsten av sin kooperativa verksamhet lämnat rabatt eller pristillägg i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, medges avdrag för denna utdelning.*

En kooperativ förening, vars huvudsakliga verksamhet avser rörelse, har också rätt till avdrag för utdelning som lömnas i förhållande till inbetalda insatser enligt lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. I fråga om andra insatser än förlagsinsatser medges emeller-

⁶ Senaste lydelse 1974: 994.

⁷ Förutvarande punkt 13 av anvisningarna till 29 § upphävd genom 1977: 572.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

tid inte avdrag till den del det utdelade beloppet tillfaller någon som enligt punkt 1 av anvisningarna till 54 § inte är skattskyldig för utdelningen. Avser denna del av utdelningen högst 10 procent av utdelningen på annat än förlagsinsatser är dock utdelningen i sin helhet avdragsgill.

Avdrag för utdelning får göras i endast en förvärvskälla och skall avse det räkenskapsår som utdelningen hänförs till.

Avdrag medges endast på yrkande av föreningen och under förutsättning att föreningen lämnar den utredning som behövs. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

till 38 §

1. I vilka fall ränteintäkt samt utdelning å aktier m. m. är att hänföra till intäkt av rörelse framgår av punkt 2 av anvisningarna till 28 §.

1. Ränta samt utdelning på aktier och andelar i aktiefonder och ekonomiska föreningar räknas i allmänhet som intäkt av kapital.

Ränta och utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar skall dock hänföras till intäkt av jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse i de fall då det kapital som intäkten influtit från kan anses tillhöra verksamhet som nu sagts. Detta kan vara fallet även om kapitalet inte för tillfället används i verksamheten under förutsättning att det står till förfogande för sådan användning. Kapital, som inte är avsett att användas i verksamheten utan som hålls avskilt därifrån, anses däremot inte tillhöra verksamheten. Av det anförda följer exempelvis att ränta som uppbärs av ett rörelse-drivande aktiebolag i regel utgör intäkt av rörelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3.⁸ Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där *ej* utdelningen utgör intäkt av rörelse, densamma *upptages såsom* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *eljest* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

3. Beträffande avkastning av svenska aktier är huvudregeln att, där utdelningen *inte* utgör intäkt av *jordbruksfastighet, fastighet som avses i 24 § 1 mom. eller rörelse*, densamma *tas upp som* intäkt av kapital för den som var ägare av kupongen eller *av annan anledning* hade rätt till utdelningen, när denna blev tillgänglig för lyftning.

I det normala fallet, då ägaren av aktien också haft rätt till utdelningen, skall alltså den som var ägare av aktien, när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, upptaga denna såsom intäkt. Om aktien innehafts längre eller kortare tid, är härvid utan betydelse.

Har, då svensk aktie överlåtits, överlåtaren behållit en eller flera av kupongerna eller eljest för längre eller kortare tid förbehållit sig rätten att lyfta utdelningen, och tillkom denna rätt alltså överlåtaren då utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall utdelningen oavkortad räknas såsom intäkt för denne.

Innehade den, som genom arv, testamente, gåva eller likartat fång förvärvat rätt till utdelning å svensk aktie utan att tillika förvärva aktien, denna rätt när utdelningen blev tillgänglig för lyftning, skall såsom intäkt för honom upptagas utdelningen i sin helhet.

Har däremot rätten till utdelning å svensk aktie genom köp, byte eller därmed jämförligt avtal överlåtits utan samband med överlåtelse av aktien, bliva, såsom framgår av 38 § 1 mom., särskilda regler tillämpliga. Därest i sådant fall fråga uppkommer om avdrag för vederlag som utgivits för förvärv av rätt till utdelning vid mer än ett utdelningstillfälle, skall vederlaget anses belöpa på de olika utdelningsposterna enligt fördelning å dessa med hänsyn till periodens längd och under iakttagande att, i den mån på viss utdelningspost belöpande vederlag ej kunnat utnyttjas såsom avdrag från denna, det återstående beloppet må avräknas å närmast följande utdelningspost eller utdelningsposter. Avser förvärvet rätt till utdelning under obestämd tid, bör, om ej särskilda skäl föranleda till annat, vederlaget avräknas under en period av tio år.

Vad som gäller utdelning å svensk aktie skall äga motsvarande tillämpning beträffande utdelning å andel i svensk aktiefond eller ekonomisk förening, aktie eller annan andel i utländskt bolag eller utländsk aktiefond.

till 54 §

1.⁹ I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till

1. I denna anvisningspunkt förstås med företag svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening samt med utdelning sådan utdelning på aktie i svenskt aktiebolag eller andel i svensk ekonomisk förening som har uppburits i förhållande till

⁸ Senaste lydelse 1974: 994.

⁹ Senaste lydelse 1981: 264.

Nuvarande lydelse

innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt 29 § 2 mom.

Föreslagen lydelse

innehavda aktier eller andelar eller som har uppburits efter annan grund men inte är avdragsgill för det utdelande företaget enligt *punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 §. Bestämmelserna i tredje- femte styckena nedan gäller inte utdelning på kooperativ förenings förlagsinsatser.*

Företag, som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom (förvaltningsföretag), är frikallat från skattskyldighet för utdelning i den mån sammanlagda beloppet av den utdelning som företaget har uppburit under beskattningsåret motsvaras av utdelning som företaget har beslutat för samma beskattningsår eller, i fråga om investmentföretag, av beslutad utdelning ökad med en fjärdedel. Med investmentföretag förstås förvaltningsföretag, vars uppgift väsentligen är att genom ett välfördelat värdepappersinnehav erbjuda aktie- eller andelsägare riskfördelning och vars aktier eller andelar ägs av ett stort antal fysiska personer.

Företag, som bedriver bank- eller annan penningrörelse eller sådan rörelse vid sidan av annan verksamhet, är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets verksamhet till den del denna avser annat än förvaltning av fastighet, värdepapper eller därmed likartad lös egendom.

Företag som bedriver försäkringsrörelse är frikallat från skattskyldighet för utdelning under förutsättning att företaget är skadeförsäkringsanstalt och utdelningen belöper på sådan aktie eller andel som innehas som ett led i organisationen av företagets försäkringsrörelse.

Företag som inte avses i andra-fjärde styckena är frikallat från skattskyldighet för utdelning på sådan aktie eller andel som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet under förutsättning att

a) det sammanlagda rösttalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande företaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av rösttalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget, eller

b) det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av jordbruk, skogsbruk eller rörelse som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära.

Skattefrihet enligt femte stycket föreligger dock inte för utdelning på aktie eller andel i förvaltningsföretag, om förvaltningsföretaget äger mer än enstaka aktier eller andelar på vilka utdelning skulle ha varit skattepliktig om aktierna eller andelarna hade ägts direkt av det företag som äger aktien eller andelen i förvaltningsföretaget.

Om särskilda skäl föreligger, kan riksskatteverket medge dels att företag, som inte är förvaltningsföretag enligt andra stycket men vars verksamhet till inte oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper eller därmed likartad lös egendom, skall i beskattningsavseende behandlas som sådant förvaltningsföretag, dels att förvaltningsföretag, som är moderföretag i en koncern och som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

räkning, inte skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Mot riksskatteverkets beslut i fråga som här avses får talan inte föras.

Förvärvat företag aktie eller andel i annat företag och är det inte uppenbart att det företag som gör förvärvet därigenom erhåller tillgång av verkligt och särskilt värde med hänsyn till ägarföretagets rörelse eller kapitalförvaltning, föreligger inte skattefrihet enligt denna anvisningspunkt för utdelning på aktien eller andelen av sådana medel som vid förvärvet fanns hos det utdelande företaget och som inte motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats. Utdelning anses i första hand gälla andra medel än sådana som motsvarar tillskjutet belopp eller inbetald insats.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1986 års taxering. Därvid skall dock iaktas följande.

1. De nya bestämmelserna i 29 § 2 mom., punkt 1 av anvisningarna till 54 § samt den nya punkten 13 av anvisningarna till 29 § tillämpas redan vid 1985 års taxering.

2. En förening som under beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1985 beslutar om utdelning enligt punkt 13 första stycket av anvisningarna till 29 § får vid nämnda taxering avdrag för denna utdelning under förutsättning

a) att utdelningen hänförs sig till beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1984 samt

b) att avdrag för utdelningen inte medgetts vid 1984 års taxering.

Skall en förening på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras år 1985 gäller vad i föregående stycke sägs om 1985 års taxering i stället 1986 års taxering. Skall en förening på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras år 1984 gäller vad i föregående stycke a) och b) sägs om 1984 års taxering i stället 1983 års taxering.

3. Ränta eller utdelning som tagits upp som inkomst av kapital vid 1985 eller tidigare års taxeringar skall inte i något fall tas upp som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet vid 1986 eller senare års taxeringar.

Ränta eller utdelning som hänförs sig till år 1984 eller tidigare skall vid 1986 års taxering tas upp som inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet under förutsättning

a) att räntan eller utdelningen uppburits eller blivit tillgänglig för lyftning efter utgången av år 1984,

b) att vad under a) sägs medfört att räntan eller utdelningen inte tagits upp som inkomst av kapital vid 1985 års taxering samt

c) att räntan eller utdelningen vid tillämpning av den nya lagen skall redovisas som intäkt av jordbruksfastighet eller annan fastighet.

Skall den skattskyldige på grund av förlängning av räkenskapsår inte taxeras för inkomst av jordbruksfastighet eller annan fastighet år 1986, skall vad i föregående stycke sägs om beskattning av ränta eller utdelning i stället gälla vid 1987 års taxering.

Vad som sägs i andra och tredje styckena gäller i fråga om annan fastighet endast om inkomsten beräknas enligt bokföringsmässiga grunder.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden

Härigenom föreskrivs att 30 och 35 §§ lagen (1983:000) med reglemente för allmänna pensionsfonden skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §¹

Fjärde fondstyrelsen skall bestå av *tolv* ledamöter som förordnas av regeringen. Av ledamöterna utses två efter förslag av sammanslutningar som företräder kommunerna, tre efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare och fem efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare.

Fjärde fondstyrelsen skall bestå av *fjorton* ledamöter som förordnas av regeringen. Av ledamöterna utses två efter förslag av sammanslutningar som företräder kommunerna, tre efter förslag av rikssammanslutningar av arbetsgivare, fem efter förslag av rikssammanslutningar av arbetstagare och *två efter förslag av rikssammanslutningar inom Kooperationen*.

Om förslag inte avges, förordnar regeringen ledamöter ändå.

För varje ledamot utses i samma ordning en suppleant.

Ledamöter och supplanter skall vara myndiga och här i riket bosatta svenska medborgare.

35 §²

Fjärde fondstyrelsen får placera de medel som styrelsen förvaltar

1. i aktier i svenska aktiebolag med undantag av aktiebolag som driver bank- eller försäkringsrörelse.

2. i sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av aktiebolag som avses i 1 samt

3. i aktier i utländska aktiebolag samt i sådana konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som har utfärdats av utländska aktiebolag.

4. som riskkapital i svenska ekonomiska föreningar

Fondstyrelsen får inte förvärva värdepapper enligt första stycket 3 i sådan omfattning att värdepapperens sammanlagda värde kommer att överstiga en procent av värdet av de medel som styrelsen förvaltar.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lydelse enligt prop. 1983/84: 50.

² Lydelse enligt prop. 1983/84: 50.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1983: 890) om allemanssparande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Fondbolag får till en kapitalsparfond förvärva endast följande slag av värdepapper, nämligen

1. sådana svenska aktier och av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som är inregistrerade vid Stockholms fondbörs.

2. sådana svenska aktier och av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning som utbjuds till försäljning under sådana förhållanden att sannolika skäl finns för antagande att de inom ett år från förvärvet kommer att inregistreras vid Stockholms fondbörs.

3. andra svenska aktier samt andra av svenskt aktiebolag utfärdade konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

4. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–3.

5. obligationer och andra skuldförbindelser, utfärdade av staten.

4. *förlagsandelsbevis i svensk ekonomisk förening,*

5. bevis om rätt att teckna eller erhålla aktier eller andra värdepapper som avses i 1–4.

6. obligationer och andra skuldförbindelser, utfärdade av staten.

Har värdepapper som förvärvats enligt första stycket 2 ej inregistrerats inom ett år från förvärvet, skall de avyttras så snart det lämpligen kan ske, om de inte vid något tillfälle under ettårsperioden kunnat inrymmas inom tioprocentsgränsen enligt sista stycket.

Ett fondbolag får inte till en kapitalsparfond förvärva aktier i bolaget.

Ett fondbolag får inte till fonden mot vederlag förvärva värdepapper som avses i första stycket 3 eller bevis om rätt att teckna eller erhålla sådana värdepapper i sådan omfattning att värdet av värdepapperen och bevisen genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde. Bankinspektionen kan, om det finns särskilda skäl, medge att procenttalet överskrids. Ej heller får ett fondbolag till fonden mot vederlag förvärva värdepapper enligt första stycket 5 i sådan omfattning att värdet av de värdepapper som där avses genom förvärvet kommer att överstiga tjugofem pro-

Ett fondbolag får inte till fonden mot vederlag förvärva värdepapper som avses i första stycket 3 *och 4* eller bevis om rätt att teckna eller erhålla sådana värdepapper i sådan omfattning att värdet av värdepapperen och bevisen genom förvärvet kommer att överstiga tio procent av fondens värde. Bankinspektionen kan, om det finns särskilda skäl, medge att procenttalet överskrids. Ej heller får ett fondbolag till fonden mot vederlag förvärva värdepapper enligt första stycket 6 i sådan omfattning att värdet av de värdepapper som där avses genom förvärvet kommer att överstiga tjugo-

Nuvarande lydelse

cent av fondens värde. Den sistnämnda begränsningen gäller dock inte förrän ett år efter det att fondbolaget erhållit bankinspektionens tillstånd att bedriva fondverksamhet.

Föreslagen lydelse

fem procent av fondens värde. Den sistnämnda begränsningen gäller dock inte förrän ett år efter det att fondbolaget erhållit bankinspektionens tillstånd att bedriva fondverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen

dels att nuvarande 28 a § skall betecknas 28 b §,

dels att 29, 42 a, 45, 47, 51, 58, 62, 64, 66 och 67 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 28 a §, samt närmast före 28 a § en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förlagsinsatser m. m.

28 a §

Bestämmelserna om förlagsinsatser i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller endast för centralkassa. Förlagsinsatser får tillskjutas med högst så stort belopp att summan av gjorda förlagsinsatser efter tillskottet uppgår till högst det belopp som svarar mot summan av andra då inbetalda insatser än förlagsinsatser i centralkassan och i anslutna jordbrukskassor.

Bestämmelserna i denna lag om förlagsbevis gäller i tillämpliga delar också förlagsandelsbevis.

29 §¹

I stället för bestämmelserna i 17 § lagen om ekonomiska föreningar skall gälla följande.

Av kreditkassas årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, *skola* minst femtio procent avsättas till reservfond. Då reservfonden uppgår till belopp som motsvarar tio procent av kassans utlåning vid utgången av det senast förflutna räkenskapsåret, *må* vidare avsättning till fonden upphöra. Nedgår fonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning ånyo vidtaga.

Av kreditkassas årsvinst, efter avdrag för vad som åtgår till täckande av möjligen förefintlig förlust från föregående år, *skall* minst femtio procent avsättas till reservfond. Då reservfonden uppgår till belopp som motsvarar tio procent av kassans utlåning vid utgången av det senast förflutna räkenskapsåret, *får* vidare avsättning till fonden upphöra. Nedgår fonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning ånyo vidtaga.

¹ Senaste lydelse 1962: 88.

Nuvarande lydelse

Till reservfonden *skola* alltid läggas inträdesavgifter samt vad medlem vid avgång ur kassan icke återfår av sina insatser.

Nedsättning av reservfonden *må*, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas *allenast* för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning *finnes* hava uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

Föreslagen lydelse

Till reservfonden *skall* alltid läggas inträdesavgifter samt vad medlem vid avgång ur kassan icke återfår av sina insatser *och vad en förlagsandelsinnehavare inte får ut vid inlösen av en förlagsinsats*.

Nedsättning av reservfonden *får*, förutom i fall som avses i 88 § 2 mom., beslutas *endast* för täckande av förlust, som enligt fastställd balansräkning *har* uppstått på kassans verksamhet i dess helhet och som icke kan ersättas av befintliga, till framtida förfogande avsatta medel.

42 a §²

Kreditkassa får ej i andra fall än som anges i andra och tredje styckena utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser eller ikläda sig ansvarighet för sådana förbindelser.

Centralkassa får utfärda räntebärande förlagsbevis som lyder på minst 100 kronor.

Centralkassa får utfärda *förlagsandelsbevis* och räntebärande förlagsbevis som lyder på minst 100 kronor.

Centralkassa får utfärda och ställa garanti för räntebärande obligationer som lyder på minst 100 kronor. Löptiden för obligationer som centralkassa ger ut i Sverige får vara längst sju år. Obligationer som centralkassa ger ut i Sverige med längre löptid än ett år får utfärdas intill ett belopp som motsvarar högst tre procent av centralkassans inlåning från allmänheten.

45 §³

I balansräkningen får fordran på insats icke tas upp såsom tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som icke betalats, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som särskild post under eget kapital.

I balansräkningen får fordran på insats icke tas upp såsom tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som icke betalats, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som särskild post under eget kapital. *Medlemsinsatser och förlagsinsatser skall redovisas var för sig.*

47 §⁴

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana

² Senaste lydelse 1980: 1115.

³ Senaste lydelse 1980: 1106.

⁴ Senaste lydelse 1980: 1106.

Nuvarande lydelse

för bedömningen av kassans verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för kassan, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

Föreslagen lydelse

för bedömningen av kassans verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för kassan, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. *Uppgift skall vidare lämnas om den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför samt om summan av de förlagsinsatser som har sagts upp och skall inlösas under de nästföljande två räkenskapsåren.*

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för kassan i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga befattningshavare hos kassan.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond, därest sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av kassans vinst eller förlust enligt balansräkningen.

51 §

Hava revisorer ej utsetts till föreskrivet avtal eller *hava* revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar eller 50 § andra eller tredje stycket denna lag, åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen göra anmälan om förhållandet hos tillsynsmyndigheten. Anmälan *må* göras även av medlem i kreditkassan eller borgenär.

Har revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller *har* revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar eller 50 § andra eller tredje stycket denna lag, åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen göra anmälan om förhållandet hos tillsynsmyndigheten. Anmälan *får* göras även av medlem i kreditkassan, *innehavare av förlagsandel* eller borgenär.

58 §⁵

Har kreditkassa icke öppnat sin rörelse inom ett år från det kassan godkändes,

eller har godkännandet för kassan återkallats,

eller har antalet medlemmar nedgått under det föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal med-

Har kreditkassa icke öppnat sin rörelse inom ett år från det kassan godkändes,

eller har godkännandet för kassan återkallats,

eller har antalet medlemmar nedgått under det föreskrivna lägsta antalet och tillräckligt antal med-

⁵ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

lemmar ej inträtt inom tre månader, och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 63 § i föreningsregistret blivit infört att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot eller medlem av kassan eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter kassans hörande förklara, att kassan skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga kassan att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten *ingiva* bevis, att registrering skett enligt 63 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

Genom rättens försorg skall ofördröjligen till tillsynsmyndigheten avsändas dels för registrering meddelande om beslut att kassan skall träda i likvidation dels ock underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

Föreslagen lydelse

lemmar ej inträtt inom tre månader, och har ej på grund av anmälan inom sex veckor därefter enligt 63 § i föreningsregistret blivit infört att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem av kassan eller *innehavare av förlagsandel* eller på anmälan av tillsynsmyndigheten och efter kassans hörande förklara, att kassan skall träda i likvidation; och skall rätten förelägga kassan att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten *ge in* bevis, att registrering skett enligt 63 §, vid äventyr att eljest en eller flera likvidatorer förordnas av rätten.

62 §⁶

Finnes kreditkassa, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till föreningsregistret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av medlem, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon *finnes* som äger företräda kassan, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

Finnes kreditkassa, som enligt verkställd registrering trätt i likvidation, sedermera sakna till föreningsregistret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten på ansökan av medlem, *innehavare av förlagsandel*, borgenär eller annan, vars rätt kan vara beroende av att någon *finns* som äger företräda kassan, eller på anmälan av tillsynsmyndigheten förordna likvidatorer.

Genom rättens försorg skall till tillsynsmyndigheten ofördröjligen avsändas underrättelse om förordnande av likvidator med angivande av hans fullständiga namn och postadress.

64 §⁷

I balansräkning för kreditkassa i likvidation skall tas upp kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen tas upp

I balansräkning för kreditkassa i likvidation skall tas upp kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen tas upp

⁶ Senaste lydelse 1968: 605.

⁷ Senaste lydelse 1980: 1106.

Nuvarande lydelse

inom linjen. I övrigt gäller beträffande balansräkning för kreditkassa i likvidation bestämmelserna i bokföringslagen (1976: 125).

Föreslagen lydelse

inom linjen, *varvid förlagsinsatskapitalet skall anges särskilt*. I övrigt gäller beträffande balansräkning för kreditkassa i likvidation bestämmelserna i bokföringslagen (1976: 125).

66 §

Hava under likvidationen kreditkassas tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt *förstå* till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att kassans egendom genast bör avträdas till konkurs, *skola* likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande på stämma och till denna kalla jämväl de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

Har under likvidationen kreditkassas tillgångar så nedgått i värde, att fara är för handen, att de ej fullt *förslår* till skuldernas gäldande, och är ej ställningen sådan, att kassans egendom genast bör avträdas till konkurs, *skall* likvidatorerna om ställningen, så snart det kan ske, lämna meddelande på stämma och till denna kalla jämväl *innehavarna av förlagsandelar samt* de kända fordringsägare, vilka ännu icke erhållit betalning.

67 §

Där efter avslutande av kreditkassas konkurs överskott ej *finnes*, anses kassan upplöst, då konkursen avslutades.

Finnes överskott skall likvidation verkställas och skall i avseende därpå vad eljest gäller om likvidation äga motsvarande tillämpning, dock ej 81 § lagen om ekonomiska föreningar. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem eller borgenär eller på anmälan av tillsynsmyndigheten, förklara, att kassan skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 58 § är stadgat.

Där efter avslutande av kreditkassas konkurs överskott ej *finns* anses kassan upplöst, då konkursen avslutades.

Om överskott *finns* skall likvidation verkställas och skall i avseende därpå vad eljest gäller om likvidation äga motsvarande tillämpning, dock ej 81 § lagen om ekonomiska föreningar. Har ej inom en månad efter konkursens avslutande för registrering anmälts, att kassan trätt i likvidation, skall rätten, på ansökan av styrelseledamot, medlem, *innehavare av förlagsandel* eller borgenär eller på anmälan av tillsynsmyndigheten, förklara, att kassan skall träda i likvidation. I fråga om ärendets handläggning och om beslutet skall i tillämpliga delar gälla vad i 58 § är stadgat.

Hade kassan, i fall som avses i andra stycket, trätt i likvidation, innan dess egendom avträddes till konkurs, skall gälla vad som i 92 § lagen om ekonomiska föreningar är stadgat.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

5 Förslag till

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975: 1385)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

7 §

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör.

2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,

2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,

3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller

4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmel-

¹ Lagen omtryckt 1982: 739.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

serna i lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställes äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond som inte är företagsanknuten.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond *eller kapitalsparfond* som inte är företagsanknuten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984.

Innehåll	Sid.
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar	3
2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)	16
3 Lag om ändring i lagen (1983: 000) med reglemente för allmänna pensionsfonden	25
4 Lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemanssparande	26
5 Lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen	28
6 Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)	33
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1983-12-15	35
<i>Bilaga 1</i> Industridepartementet	43
1 Inledning	43
2 Föredragandens överväganden	44
2.1 Allmän motivering till förslaget till lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar	44
2.2 Upprättat lagförslag	49
2.3 Specialmotivering	49
2.4 Kooperativ utveckling	57
3 Hemställan	68
<i>Bilaga 1.1</i> Sammanfattning av direktiv, utredning och förslag	69
<i>Bilaga 1.2</i> Sammanställning av remissyttranden m. m.	90
<i>Bilaga 1.3</i> Det remitterade lagförslaget	126
<i>Bilaga 1.4</i> Utdrag av lagrådets protokoll den 2 december 1983	139
<i>Bilaga 1.5</i> Propositionens lagförslag	150
<i>Bilaga 2</i> Finansdepartementet	163
1 Inledning	163
2 Den skattemässiga behandlingen	164
2.1 Avdrag för utdelad vinst	164
2.1.1 Nuvarande regler för beskattning av ekonomiska för- eningar	164
2.1.2 Allmänna utgångspunkter för en lindring i dubbelbeskatt- ningen	168
2.1.3 Utdelningsavdragets närmare utformning	173
2.2 Tillämpligt inkomstslag för ränta och utdelning	180
2.3 Ekonomiska konsekvenser	183
2.4 Övergångsbestämmelser	183
3 AP-medel som riskbärande kapital i Kooperationen	185
4 Riskkapital till Kooperationen genom allemanssparandet	188
5 Förlagsinsatser i jordbrukets kreditkassor	191
6 Upprättade lagförslag	191
7 Specialmotivering	192
7.1 Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370) ..	192
7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1983: 000) med reglemente för allmänna pensionsfonden	196
7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1983: 890) om allemans- sparande	196
7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbruks- kasserörelsen	196
7.5 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385) ..	198
8 Hemställan	198

<i>Bilaga 2.1</i>	Det remitterade lagförslaget	199
<i>Bilaga 2.2</i>	Utdrag av lagrådets protokoll den 2 december 1983 ...	207
<i>Bilaga 2.3</i>	Propositionens lagförslag	214